

Statenstuk 2019-903

Begroting 2020 ***Nota van aanbidding***

Voorgestelde behandeling:

- Statencommissie Financiën, Cultuur, Bestuur en Economie op 30 oktober 2019
- Provinciale Staten op 13 november 2019
- Fatale beslisdatum: 13 november 2019

Behandeld door de heer L.C.M. Evers, telefoonnummer (0592) 36 55 59, e-mail l.evers@drenthe.nl
en mevrouw T. Pepping-Roos, telefoonnummer (0592) 36 54 25, e-mail t.pepping@drenthe.nl
Portefeuillehouder: de heer C. Bijl

Inleiding

a. Algemeen

Met dit Statenstuk wordt de Begroting 2020, inclusief Nota van aanbidding, aan uw Staten aangeboden. De Begroting 2020 is opgesteld op basis van een zo actueel mogelijk financieel perspectief met als uitgangspunt de Voorjaarsnota 2019 en de besluitvorming van uw Staten daarover. In de Begroting 2020 zijn daarnaast enige autonome ontwikkelingen verwerkt door middel van de 4e wijziging van de Begroting 2019. In de Nota van aanbidding zijn de hoofdlijnen van de Begroting 2020 opgenomen met daarnaast enige actuele financiële informatie die nog niet in de Begroting 2020 is verwerkt.

Onderdeel van de voorstellen is ook de instelling van een Reserve Investerings-agenda 2019-2023, om de noodzakelijke financiële voorwaarden te scheppen voor de nieuwe Investeringsagenda 2019-2023.

b. Europese aspecten

Niet van toepassing.

c. Economie/werkgelegenheid

Niet van toepassing.

d. Participatie

Niet van toepassing.

Advies

1. De Begroting 2020 vast te stellen, inclusief de Nota van aanbidding bij de Begroting 2020.
2. De lasten en baten in de Begroting 2020 te autoriseren in totalen per programma.
3. Het tarief voor de opcenten op de motorrijtuigenbelasting voor het jaar 2020 ongewijzigd te laten.
4. In te stemmen met de afschrijvingstermijnen zoals deze in de Begroting 2020 zijn gepresenteerd.
5. De 4^e wijziging van de Begroting 2019 vast te stellen.
6. Een Reserve Investeringsagenda 2019-2023 in te stellen en in deze reserve een bedrag van € 50 miljoen te storten ten laste van de Financieringsreserve.
7. Het Normenkader 2019 vast te stellen en ons de bevoegdheid te verlenen wijzigingen in het Normenkader goed te keuren, indien deze tussen 13 november 2019 en 31 december 2019 plaatsvinden.
8. Het Controleprotocol 2019 vast te stellen.

Doelstelling uit de begroting

8.2.06 Een financieel gezonde organisatie, die voldoet aan alle wettelijke eisen en gangbare opvattingen ten aanzien van financieel instrumentarium.

Argumenten

1.1 *De Begroting is duurzaam in evenwicht.*

Het financiële perspectief bouwt voort op het perspectief dat opgenomen is in de Voorjaarsnota 2019. In de Begroting 2020 is de besluitvorming van uw Staten over de Voorjaarsnota 2019 verwerkt en er zijn verder nog enige tussentijds opgetreden ontwikkelingen meegenomen (via de 4^e wijziging van de Begroting 2019).

Dit alles leidt tot een aangepast financieel beeld. Uit het gepresenteerde financieel beeld blijkt dat wij een Begroting 2020 aanbieden die duurzaam in evenwicht is.

De Begroting 2020 gaat uit van het financiële beeld tot en met de Meicirculaire Provinciefonds 2019. Het financiële beeld bevat nog niet het totaalresultaat van de 2e Bestuursrapportage 2019 en ook nog niet het effect van de Septembercirculaire Provinciefonds 2019. Deze ontwikkelingen worden verwerkt in afzonderlijke begrotingswijzigingen bij respectievelijk de 2^e Bestuursrapportage 2019 en de wijziging van de Begroting 2019 (en 2020), die gepland zijn voor de decembervergadering van uw Staten.

De Begroting 2020 is duurzaam in evenwicht tegen de achtergrond van de ontwikkeling rond de wijze van verantwoording van subsidies die door de Commissie BBV wordt voorgestaan in de handreiking Verantwoording van subsidies. Deze kwestie heeft voor het jaar 2019 geen gevolgen, maar kan dit mogelijk voor het jaar 2020 nog wel gaan hebben. Zie verder de toelichting in dit Statenstuk.

Zie voor verdere details de Nota van aanbidding bij de Begroting 2020.

2.1 *Autorisatie van de budgetten voor lasten en baten in de Begroting 2020 in totalen per programma doet recht aan het budgetrecht van uw Staten en het principe 'besturen op hoofdlijnen'.*

De Begroting 2020 is ingedeeld volgens een programma-indeling die is opgebouwd vanuit de hoofdstukindeling van het Coalitieakkoord 2019-2023 'Drenthe, mooi voor elkaar!' en niet meer vanuit de indeling in kerntaken volgens de IPO-indeling. Aan deze programma's worden nog twee extra programma's toegevoegd voor de informatie over enige integrale opgaven en de Investeringsagenda 2019-2023. Autorisatie van de budgetten voor lasten en baten per programma komt overeen met de praktijk die, conform de met uw Staten gemaakte afspraken, de afgelopen collegeperiodes is gehanteerd. Hiermee wordt gebruikgemaakt van de ruimte die het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) laat voor een eigen indeling van het programmaplan in de Begroting. De voorgeschreven Begroting naar taakvelden is opgenomen in de Uitvoeringsinformatie bij de Begroting 2020.

3.1 *Het achterwege blijven van indexerings op de opcenten op de motorrijtuigenbelasting (MRB) in 2020 is in overeenstemming met het Coalitieakkoord 2019-2023 'Drenthe, mooi voor elkaar!'*

Sinds de Voorjaarsnota 2017 is er geen sprake van gewijzigde inzichten over dit onderwerp. Het niet toepassen van indexerings voor 2020 op de opcenten op de MRB betekent dat op de hoofdsom van de MRB in de provincie Drenthe ook in 2020 nog 92,0 opcenten worden geheven. Hierdoor is geen aanpassing noodzakelijk van de Verordening op de heffing van de opcenten op de hoofdsom van de MRB. Zie ook de paragraaf Lokale heffingen in de Begroting 2020.

- 4.1 *In de Begroting 2020 wordt voor de waardering en afschrijving van een aantal activa afgeweken van de momenteel geldende Financiële Verordening. Door instemming met de afwijkingen door uw Staten blijft rechtmatigheid gewaarborgd.*

Voor een aantal investeringen zijn schattingswijzigingen op de afschrijvingstermijnen toegepast naar aanleiding van de in de praktijk opgetreden werkelijke gebruikersduur van een aantal investeringen. Ook zijn enkele uitsplitsingen en toevoegingen gemaakt. Vooruitlopend op de nieuwe Financiële Verordening, en het daarbij behorende kader voor waarderen en afschrijven, leggen wij een en ander bij deze Begroting aan u voor.

Investering	afschrijvingstermijn (in jaren)
Gronden en terreinen	n.v.t.
Woonruimten	50
Gebouwen (grote verbouwing: aansluiten bij restant afschrijving)	50
Verbouwing/revitalisering	20
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken waaronder:	
- sluizen	90
- bruggen en viaducten	90
- (voorzieningen bij) waterwegen	30
- (aanleg van) wegen	20
- rotondes en verkeersdrempels e.d.	20
- betonnen beschoeiingen	50
Vervoersmiddelen	5
machines, apparaten en installaties lang	30
machines, apparaten en installaties middel	15
machines, apparaten en installaties kort	10
Overige materiële vaste activa, waaronder:	
- inventarissen (waaronder meubilair)	10
- schilderijrekken	20
- isolatieglas	20
- audio/videoapparatuur en telefooncentrale	8
- multimedia, beveiligingscamera's	5
- automatisering (ICT systemen)	4
- software	4
- tablets	4
- smartphones	2
Immateriële activa	maximaal 5
m.u.v. bijdragen aan activa in eigendom van derden	maximaal 15

Het voornemen is nog steeds in 2019 een nieuwe Financiële Verordening aan uw Staten ter bespreking voor te leggen.

- 5.1 *Hierdoor gaat de Begroting 2020 uit van een zo actueel mogelijk financieel perspectief.*

Het uitgangspunt voor de Begroting 2020 is de Voorjaarsnota 2019 en de besluitvorming van uw Staten daarover en daarnaast enige autonome ontwikkelingen. De cijfers zijn geactualiseerd door middel van de 4e wijziging van de Begroting 2019. In de Nota van aanbidding zijn de hoofdlijnen van de Begroting 2020 opgenomen met daarnaast enige actuele financiële informatie die nog niet in de Begroting 2020 is verwerkt.

- 6.1 *Hierdoor worden de noodzakelijke financiële voorwaarden geschapen voor de nieuwe Investeringsagenda 2019-2023.*

De Investeringsagenda is in de vorige bestuursperiode een effectief instrument gebleken om ontwikkelingen in gang te zetten en te realiseren. Voor de nieuwe coalitie is dat aanleiding om daarvoor ook in deze periode incidentele middelen vrij te maken. In de Begroting 2020 stellen wij voor om € 50 miljoen vanuit de Financieringsreserve vrij te maken voor dit doel. Wij

hebben het voornemen om de Financieringsreserve weer aan te vullen vanuit een doorlichting van alle overige reserves en voorzieningen. Deze kunnen mogelijk deels worden 'afgeroomd'. Inmiddels hebben wij het proces opgestart om ook inhoudelijk vorm te geven aan de nieuwe Investeringsagenda 2019-2023.

7.1/8.1 *Het Normenkader 2019 en het Controleprotocol 2019 liften voor vaststelling mee met de Begroting 2020.*

Hierdoor wordt de reikwijdte van de accountantscontrole helder en eenduidig aangegeven. Tevens bepaalt de Financiële Verordening van de provincie Drenthe (artikel 5, vierde lid) dat wij jaarlijks een overzicht van wet- en regelgeving ter goedkeuring aan uw Staten voorleggen.

Tijdsplanning

– Presentatie Begroting 2020 aan PS <i>met persbericht</i>	4 oktober
– Verzending Begroting 2020 (papieren versie) aan PS	11 oktober
– Schriftelijke vragenronde: aanleveren vragen door PS	16 oktober
– Beantwoording schriftelijke vragen door GS (mandaat provinciesecretaris)	23 oktober
– Bespreking Begroting 2020 in Statencommissie FCBE	30 oktober
– Bespreking Begroting 2020 in Provinciale Staten	13 november

Financiën

Niet van toepassing.

Monitoring en evaluatie

Niet van toepassing.

Communicatie

Communicatie vindt plaats door middel van een persbericht en een mondelinge perspresentatie. Daarnaast een afzonderlijke presentatie aan uw Staten op 4 oktober 2019.

Bijlagen

1. Begroting 2020
2. Nota van aanbieding bij de Begroting 2020
3. 4^e wijziging van de Begroting 2019

Ter inzage in kamer C0.39

Niet van toepassing.

Assen, 4 oktober 2019

Kenmerk: 40/5.9/2019002023

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

mevrouw drs. J. Klijnsma, voorzitter

W.F. Brenkman MSc, secretaris

wa/coll.

Mogelijke impact van de handreiking Verantwoording van subsidies van de Commissie BBV

Op 21 januari 2019 heeft de Commissie BBV de handreiking Verantwoording van subsidies gepubliceerd. Met deze handreiking geeft de Commissie BBV antwoord op de vele vragen rondom de verantwoording van subsidies en verstrekte voorschotten op subsidies. In de handreiking gaat de Commissie BBV in op de vraag wanneer de subsidie als last bij de subsidiegever en als bate bij de subsidieontvanger dient te worden verantwoord.

In de handreiking geeft de Commissie BBV aan dat de verwerkingswijze afhangt van het type subsidie en de gestelde voorwaarden, waarbij de Commissie – bij voorwaardelijke subsidieverstrekingen (exploitatie- en investeringssubsidies) – duidelijk aangeeft dat de subsidielast op basis van het toerekeningsbeginsel verantwoord dient te worden. Dit betekent dat de subsidielast verantwoord dient te worden in het jaar/de jaren waarin door de subsidieontvanger de prestatie (waarvoor de subsidie is verstrekt) is geleverd en aan de gestelde voorwaarden is voldaan. Deze verwerkingswijze wijkt sterk af van de wijze zoals deze bij de meeste provincies wordt toegepast. Bij de toerekening van subsidie-lasten gaan wij in Drenthe uit van het voorzichtigheidsbeginsel. Dit betekent dat wij in de meeste gevallen subsidielasten nemen op het moment van subsidieverlening. Deze systematiek hebben wij ook gevolgd bij de totstandkoming van deze begroting.

Omdat deze handreiking grote gevolgen heeft voor de jaarrekening en de begroting van de provincies en veel extra administratieve lasten met zich meebrengt, hebben de provincies via het IPO bedenkingen en bezwaren bij de Commissie BBV en het Ministerie van BZK geuit. In augustus 2019 heeft het Ministerie van BZK schriftelijk aangegeven voor het jaar 2019 de toegepaste verantwoordings-systematiek door de provincies te gedogen. Daarnaast is via het IPO een breed overleg gestart om de impact van de handreiking in beeld te brengen om op korte termijn te komen tot een uniforme verantwoordingssystematiek met betrekking tot subsidies. Onze verwachting is dat naar aanleiding van deze brede analyse de handreiking Verantwoording van subsidies voor 1 januari 2020 aangepast zal worden.

Als de handreiking niet wordt aangepast, zullen wij in 2020 genoodzaakt zijn om een complexe stelselwijziging van het voorzichtigheidsbeginsel naar het toerekeningsbeginsel door te voeren met een forse financiële impact op het vermogen (en de overlopende passiva) van onze provincie. Als gevolg van deze overgang zullen de subsidielasten over het algemeen later in tijd worden verantwoord, waardoor deze begroting fundamenteel zal moeten worden bijgesteld.

Provinciale Staten van Drenthe;

gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van Drenthe van 4 oktober 2019, kenmerk 40/5.9/2019002023;

gelet op de artikelen 193, 194 en 195 van de Provinciewet en de hoofdstukken I en III van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten;

BESLUITEN:

1. de Begroting 2020 vast te stellen, inclusief de Nota van aanbidding bij de Begroting 2020;
2. de lasten en baten in de Begroting 2020 te autoriseren in totalen per programma;
3. het tarief voor de opcenten op de motorrijtuigenbelasting voor het jaar 2020 ongewijzigd te laten;
4. in te stemmen met de afschrijvingstermijnen zoals deze in de Begroting 2020 zijn gepresenteerd;
5. de 4^e wijziging van de Begroting 2019 vast te stellen;
6. een Reserve Investeringsagenda 2019-2023 in te stellen en in deze reserve een bedrag van € 50 miljoen te storten ten laste van de Financieringsreserve;
7. het Normenkader 2019 vast te stellen en Gedeputeerde Staten de bevoegdheid te verlenen wijzigingen in het Normenkader goed te keuren, indien deze tussen 13 november 2019 en 31 december 2019 plaatsvinden;
8. het Controleprotocol 2019 vast te stellen.

Assen, 13 november 2019

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, griffier

wa/coll.

Drenthe, mooi voor elkaar!

2019-2023

Begroting 2020

Begroting

2020

Gedeputeerde staten van Drenthe
Oktober 2019

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe

Inhoud

Inleiding en leeswijzer	4
Kerngegevens.....	6
I Beleidsbegroting	7
I.1 Programmaplan	8
1: Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen	9
2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven	17
3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten.....	39
4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig	53
5: Klimaat en energie: op zoek naar ruimte en draagvlak	63
6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig	68
7: Middelen en mensen	79
8: Integrale Opgaven	90
9: Investeringsagenda 2019-2023	92
I.2 Paragrafen	94
Paragraaf 2.1 Lokale heffingen	95
Paragraaf 2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	100
Paragraaf 2.3 Onderhoud kapitaalgoederen	107
Paragraaf 2.4 Financiering	113
Paragraaf 2.5 Bedrijfsvoering	126
Paragraaf 2.6 Verbonden partijen	129
Paragraaf 2.7 Grondbeleid	147
Paragraaf 2.8 Reserves en voorzieningen	151
Paragraaf 2.9 Europa	183
II Financiële begroting	185
II.1 Overzicht van lasten en baten, tevens Meerjarenraming 2020 - 2023	186
II.2 Toelichting op belangrijke ontwikkelingen	188
II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	192
II.4 Financiële positie en toelichting	208
4.4 Berekening EMU-saldo.....	220
4.5 Begrotingssubsidies	221
Bijlagen	223
1. Controleprotocol	224
2. Normenkader	228

Inleiding en leeswijzer

De Begroting 2020 is gereed en wordt ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd. Hierna beschrijven wij kort de onderdelen van de begroting. De begroting bestaat uit de beleidsbegroting en een financiële begroting. De beleidsbegroting bevat naast het programmaplan ook de (verplichte) paragrafen. De financiële begroting bestaat uit het overzicht van baten en lasten en de uiteenzetting van de financiële positie.

Het programmaplan (beleidsbegroting)

Voor de opzet van de Begroting 2020 geldt, dat deze op enige punten is gewijzigd ten opzichte van de opzet van de Begroting 2019. Die betreffen het programmaplan van de Begroting 2020.

De programma-indeling is opgebouwd vanuit de hoofdstukindeling van het Coalitieakkoord 2019-2023 “Drenthe, mooi voor elkaar!” en niet meer van de indeling in kerntaken volgens de IPO-indeling. Deze indeling valt goed in te passen in de nieuwe opzet voor de Begroting 2020. Het hanteren van de indeling van het Coalitieakkoord zorgt voor herkenbaarheid gedurende de komende Statenperiode. De aansluiting met de voorafgaande periode is goed te maken. De vergelijkbaarheid is geborgd op het niveau van de beleidsopgaven.

De nieuwe programma-indeling wordt dan:

1. Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen;
2. Stad en platteland, ruimte bieden en richting geven;
3. Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten;
4. Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig;
5. Klimaat en energie: op zoek naar ruimte en draagvlak;
6. Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig;
7. Middelen en mensen.

Aan deze programma's worden nog twee extra programma's toegevoegd voor de informatie over enige integrale opgaven. Deze programma's zijn:

8. Integrale opgaven;
9. Investeringsagenda 2019-2023.

In totaal bestaat het programmaplan van de Begroting 2020 uit 9 begrotingsprogramma's, waarbinnen de beleidsinformatie wordt gepresenteerd aan de hand van een aantal binnen elk programma afgebakende beleidsopgaven. De beleidsopgaven zijn de “dragere” van de feitelijke beleidsinformatie in het programmaplan. Deze zijn uitgewerkt naar doelstellingen en resultaten voor het jaar 2020.

De verschillende – vaste – onderdelen van het programmaplan worden hierna kort toegelicht.

Toelichting per programma

De informatie per programma wordt gestart met een korte toelichting, waarin op hoofdlijnen wordt aangegeven welke beleidsterreinen in het betreffende programma worden behandeld.

Beleidsopgaven, doelstellingen en resultaten

Per programma bestaat de kern van de beleidsinformatie in het programmaplan uit een beschrijving van de beleidsopgaven voor de provincie, de provinciale doelstellingen en de resultaten waardoor een bijdrage aan het bereiken van de doelen geleverd wordt. In elk programma wordt beleidsinhoudelijke informatie verstrekt door middel van tabellen. Concreet wordt in de tabellen informatie per beleidsopgave opgenomen over de te bereiken beleidsdoelen en de te realiseren resultaten in 2020. Deze informatie is zo concreet mogelijk geformuleerd. Bij de resultaten die deel uitmaken van de plannen uit het Collegeakkoord, is dit aangegeven door het betreffende resultaat te accentueren.

Toelichting bestaand beleid

De inhoudelijke informatie per programma wordt afgerond met een korte toelichting op het bestaande beleid. Deze toelichting is zo beknopt mogelijk gehouden. De kern van deze informatie bestaat uit de ontsluiting van achterliggende beleidsdocumenten. In de begrotingsteksten wordt naar deze documenten verwezen.

Aanvullende informatie

Na de toelichting bestaand beleid wordt met ingang van de Begroting 2020 enige extra informatie verstrekt, bestaande uit de verplichte kerngegevens, informatie over de betrokkenheid van verbonden partijen en informatie over de investeringen per programma.

Wat mag het kosten?

Onder het onderdeel "Wat mag het kosten" wordt een meerjarig financieel overzicht opgenomen van de lasten en baten. Het overzicht verstrekt daarbij informatie per beleidsopgave en per economische categorie (inkoop, subsidies en kapitaallasten). Directe loonkosten worden verzameld in programma 7 Middelen en daar gepresenteerd. Datzelfde geldt voor de indirecte loonkosten.

In het overzicht wordt een weergave opgenomen van de geplande onttrekkingen en dotaties aan de relevante reserves. Nieuwe investeringen worden in de programma's kort toegelicht.

Per programma(onderdeel) wordt een totaaloverzicht gegeven van de lasten en baten. De verstrekte financiële cijfers worden niet alleen verstrekt voor de komende jaren van 2020 tot en met 2023, maar daaraan toegevoegd ook cijfers over 2018 en 2019.

Toelichting op verschillen. Begroting 2019 versus Begroting 2020

De tabellen met verschillen tussen jaren bevatten een cijfermatige weergave van de verschillen (oud – nieuw – verschil) en een inhoudelijke toelichting, waarbij wordt teruggegrepen op het detailniveau van de informatie in het financiële overzicht

De paragrafen (beleidsbegroting)

In de paragrafen behandelen wij onderwerpen die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van de provincie. De paragrafen zijn grotendeels wettelijk voorgeschreven. De paragrafen bevatten de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen en vallen daarom onder de beleidsbegroting. De paragrafen betreffen die van onderhoud kapitaalgoederen, verbonden partijen, grondbeleid, financiering, bedrijfsvoering, weerstandsvermogen en lokale heffingen. Met ingang van de Begroting 2014 is een paragraaf opgenomen over het beleid ten aanzien van reserves en voorzieningen. Met ingang van de Begroting 2016 is een paragraaf opgenomen voor een integraal beeld van de inzet van de provincie gekoppeld aan Europese doelstellingen en programma's, dit in lijn met het door de staten vastgestelde spelregelkader.

Het overzicht van lasten en baten (financiële begroting)

Door vaststelling van de Begroting 2020 autoriseren de Staten het College tot het doen van uitgaven. Gezien het belang van een goed inzicht in de baten en lasten worden de baten en lasten per programma weergegeven in een afzonderlijk overzicht. Dit overzicht is integraal, dat wil zeggen dat het alle baten en lasten bevat, zoals opgenomen in het programmaplan.

De uiteenzetting van de financiële positie (financiële begroting)

Inzicht in de financiële positie is van belang, mede met het oog op de continuïteit van de provincie. Daarom besteden wij afzonderlijk aandacht aan de financiële positie. Dit gebeurt ook in een meerjarig perspectief. Speciale aandacht geven wij aan de investeringen, financiering en voorzieningen en met ingang van deze editie van de begroting ook aan de zogenoemde "begrotingssubsidies". Deze subsidies zijn met ingang van de Begroting 2020 als afzonderlijk onderwerp onder II.4.5. opgenomen.

Kerngegevens

A. Sociale structuur						
	2018 *	2019 **	2020 **	2021 **	2022 **	2023 **
Bevolking	492.100	492.250	492.370	491.970	491.590	491.010
Aantal huishoudens	216.373	217.580	218.800	219.660	220.500	221.300
Woningvoorraad	220.818	222.190	223.360	224.350	225.170	225.960
* Bron: CBS, peildatum 01-09-2019						
** Bron: ABF Primos, peildatum 01-09-2019						

B. Economische structuur						
Arbeidsdeelnamebevolking	2018**	2019**	2020**	2021**	2022**	2023**
Beroepsbevolking (x 1.000)	249,0	250,1	251,1	251,7	252,1	252,5
Waarvan:						
Werkloos (x1.000)	10,0	8,0	8,3	8,6	8,8	9,1
Werkloos in procenten	3,9%	3,1%	3,2%	3,3%	3,4%	3,5%
Werkgelegenheid (totaal banen) Sector						
Landbouw, bosbouw en visserij	10.090	9.820	9.420	9.210	8.990	8.790
Industrie (incl. delfstoffenwinning en nutsbedrijven	26.410	26.270	25.860	25.330	24.580	23.870
Bouwnijverheid	13.070	13.330	13.540	13.590	13.570	13.540
Handel en reparatiebedrijven	38.080	38.090	37.920	37.730	37.440	37.130
Vervoer en opslag	7.400	7.440	7.410	7.360	7.290	7.220
Horeca	10.880	10.930	10.890	10.820	10.740	10.650
Zakelijke diensten	24.040	24.460	24.640	24.550	24.380	24.220
Overige diensten	87.470	88.030	88.200	88.100	87.950	87.830
Totaal	217.430	218.350	217.880	216.690	214.940	213.250
**Bron: CBS, LISA, bewerking Etil. De gegevens voor 2019-2023 zijn geprognosticeerd						

C. Fysieke structuur	2018
Oppervlakte (in km 2) *	2.680
Provinciale Wegen (in km) *	516
Fietspaden (in km) **	2.133
Vaarwegen (in km) *	177
* Bron: CBS, peildatum 01-09-2019	
** Bron: Basisregistratie Grootchalige Topografie 2018	

D. Financiële kerngegevens (in euro's * 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Totale lasten voor bestemming resultaat	266.159	339.816	291.746	265.705	258.898	246.187
Totale baten voor bestemming resultaat	-298.640	-296.437	-259.618	-239.582	-239.667	-234.892
Onttrekking aan reserves (saldo)	19.732	-43.379	-32.128	-26.122	-19.231	-11.295
Rekening resultaat na begrote mutaties	-12.749	0	0	0	0	0
De post onvoorzien binnen de exploitatie	25	500	500	500	500	500
Opbrengsten opcenten mrb	-57.727	-59.100	-59.100	-59.100	-59.100	-59.100
Uitkering provinciefonds (inc. decentralisatie)	-142.562	-154.333	-159.486	-148.863	-152.707	-157.886
Omvang algemene reserves per 31 december	81.368	44.164	37.101	36.781	36.618	37.104
Omvang bestemmingsreserves per 31 december	322.474	316.250	274.711	232.366	196.697	184.984
Omvang voorzieningen per 31 december	13.751	8.102	8.092	8.082	8.072	8.037

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

De verplichte beleidsindicatoren zijn opgenomen bij de betreffende begrotingsprogramma's.

I Beleidsbegroting

I.1 Programmaplan

1: Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen

Toelichting programma

Drenthe is een krachtige en zichtbare provincie. Goede bestuurlijke verhoudingen staan voorop. Bestuur en medewerkers van Drenthe staan midden in de samenleving, stellen kerntaken en maatschappelijke opgaven centraal en geven via flexibele samenwerkingsverbanden invulling en uitvoering aan de ambities uit het collegeakkoord. De provincie Drenthe borgt binnen haar verantwoordelijkheid een goed openbaar bestuur. Het interbestuurlijk en financieel toezicht wordt sober en proportioneel uitgevoerd.

PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling

Doelstelling	Resultaat
Focus op de eigen bestuurlijke rol van Provinciale Staten ("het Drents parlement")	Versterken van de rol van het Drents Parlement, als volksvertegenwoordiger binnen het provinciaal bestuur, door onder andere het (laten) doen van onderzoek, het organiseren van Statenontmoetingen en het actualiseren en ontwikkelen van nieuwe instrumenten.
	Vergroting van de aandacht voor en betrokkenheid bij verbonden partijen, door onder andere het (laten) doen van onderzoek en het organiseren van werkbezoeken
	Ondersteuning bij complexe besluitvormingsprocessen (o.a. met PS-regeling grote projecten) en de ontwikkeling van eigen initiatieven
Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten	Adviezen van de Statenwerkgroepen aan PS over o.a. de inrichting van de planning- en controldocumenten, de rol van PS in de veranderende samenleving en de invloed van Europa bij strategische onderwerpen.
	Oplegnotities, flexnotities, feitenoverzichten en Statenmemo's bij strategische beleidsdocumenten en planning- en controldocumenten
	Politiek-bestuurlijk actuele evaluatie- en panelonderzoeken
Focus op de Drentse samenleving: Provinciale Staten communiceren transparant en zijn toegankelijk en zichtbaar	Uitnodigende website van het Drents parlement, met actuele en heldere informatie
	Toegenomen belangstelling voor het Drents Parlement (deelnemers Gast van de Staten, scholenprojecten, volgers op social media, bezoekers website)
	De externe communicatie bereikt een grotere groep mensen, door gebruik te maken van meer beeldmateriaal, korte(re) teksten en verschillende communicatiekanalen.

CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld

Doelstelling	Resultaat
Goede invulling van rijkstaken, medebewindstaken en representatieve taken	Uitvoering van wettelijke taken op het gebied van veiligheid, inclusief deelname aan het Regionaal Informatie en Expertisecentrum
	Uitvoering van werkbezoeken en representatietaken
	CvdK is aanspreekpunt voor bestuurlijke integriteit
	Ordelijk verloop van procedures voor (her) benoemingen en ontslag van burgemeesters
	Advisering over de voorstellen voor het verlenen van Koninklijke onderscheidingen (lintjes), over predicaten Koninklijk en Hofleverancier, en ook over Koninklijke erepenningen.

Goed openbaar bestuur in Drenthe

Doelstelling	Resultaat
Financieel gezonde en krachtige Drentse medeoverheden	Beeoordelen van begroting, jaarrekening en overige stukken met financiële consequenties van gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen a.d.h.v. wet- en regelgeving
	Onder coördinatie tot stand gekomen Uitvoeringsprogramma Interbestuurlijk Toezicht en integrale rapportage Interbestuurlijk Toezicht

Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur

Doelstelling	Resultaat
Rechtmatige, heldere en transparante besluitvorming	Toetsing functioneren verbonden partijen conform wet- en regelgeving
	Controladvisering, doelmatigheid- en doeltreffendheidsonderzoeken
	Toepassen van het instrumentarium van de Wet Bibob
Nieuwe en passende regionale samenwerking voor maatschappelijke opgaven	Gezamenlijke aanpak van maatschappelijke opgaven met andere overheden
	Werkbezoeken aan Drentse gemeenten, omliggende provincies en Drentse waterschappen
Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijke netwerk	Lobby gericht op de Drentse beleidsdoelstellingen
	Versterken ambtelijke en bestuurlijke (inter)nationale netwerken. Zoals Comité van de Regio's en CPMR-North Sea Region.
	Beheren en stimuleren van Europese projecten met cofinanciering met daarbij een stevige lobby voor de cohesiefondsen na 2020

Doelstelling	Resultaat
Versterken van de samenwerking met Duitsland	Uitvoering Samenwerkingsagenda Nederland-Nedersaksen samen met het Rijk en de provincies Groningen, Friesland en Overijssel
	Participatie Europees netwerk van grensregio's (European Association of Economic Border Regions)
	Evaluatie Drentse Duitslandagenda 2017-2020 en uitwerken voorstel vervolgonwikkeling
	Vorbereiding Interreg VI Programma Nederland-Duitsland 2021-2027

Verbinding met de Drentse samenleving

Doelstelling	Resultaat
Ontwikkelen en uitdragen van een meer herkenbaar beeld van de provincie Drenthe bij inwoners, ondernemers en instellingen	Meer focus aan de hand van een corporate communicatiestrategie
	Transparant uitdragen van de provinciale ambities en werkzaamheden (laten zien wat je doet en waar je voor staat)
Stimuleren van contact met en betrokkenheid van maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners bij het ontwikkelen van beleid op onderwerpen die in de samenleving leven	Mede mogelijk maken van (vernieuwende) vormen van inwonerparticipatie
	Bijdragen aan een communicatieve, omgevingsbewuste organisatie
Door vraaggerichte dienstverlening voorzien in de klantbehoefte (gehoord worden)	Uitvoering geven aan het uitvoeringsplan Dienstverlening

Toelichting bestaand beleid

De uitvoering van het bestaande beleid is gebaseerd op:

- Het Beleidskader financieel toezicht op gemeenten en gemeenschappelijke regelingen provincie Drenthe;
- De Beleidsnota, beoordelingskader en uitvoeringsprogramma interbestuurlijk toezicht Drenthe;
- De Regelingen voor bezwaar en beroep;
- Nota en protocol Verbonden partijen.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website <http://www.waarstaatjeprovincie.nl>. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Kwaliteit het openbaar bestuur

Indicator: gemeenten onder preventief financieel toezicht

Aantal gemeenten onder financieel toezicht in Drenthe 0 (2019)

Definitie: Gemeenten staan onder preventief financieel toezicht van de provinciale toezichthouder als er sprake is van een niet meer structureel en reëel sluitende begroting bij een gemeente.

Indicator: opkomst bij verkiezingen

Opkomst bij Tweede Kamerverkiezingen in Drenthe 87,7% (2017)
Opkomst bij Provinciale Statenverkiezingen in Drenthe 58,8% (2019)
Opkomst bij Gemeenteraadsverkiezingen in Drenthe 57,0% (2018)

Inbreng verbonden partijen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling	Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten	Noordelijke Rekenkamer	Onafhankelijk beleidsonderzoek
Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur	Nieuwe en passende regionale samenwerking voor	Samenwerkingsverband Noord-Nederland	Het stimuleren van duurzame, innovatieve economische ontwikkeling van Noord-Nederland

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
	maatschappelijke opgaven		
Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur	Nieuwe en passende regionale samenwerking voor maatschappelijke opgaven	Vereniging Interprovinciaal Overleg/Huis Nederlandse Provincies	Belangenbehartiging van provincies in “Den Haag” en “Brussel

Voor nadere informatie per verbonden partij verwijzen we naar I.2. Paragraaf 2.6 Verbonden Partijen.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2018 Rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Lasten									
	1.1 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling								
		Inkoop	305.067	561.713	476.713	85.000	476.713	476.713	476.713
		Subsidie	533.035	615.616	672.964	-57.348	672.964	672.964	672.964
	Totaal beleidsopgave		838.102	1.177.329	1.149.677	27.652	1.149.677	1.149.677	1.149.677
	1.2 CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld								
		Inkoop	23.206	51.634	51.634	0	51.634	51.634	51.634
		Subsidie	15.000	15.000	15.000	0	15.000	15.000	15.000
	Totaal beleidsopgave		38.206	66.634	66.634		66.634	66.634	66.634
	1.4 Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur								
		Inkoop	491.110	744.281	482.851	261.430	482.851	482.851	470.351
		Subsidie	4.525.573	14.486.564	3.687.983	10.798.581	3.670.686	3.681.032	3.681.032
		Toev. voorziening	528.729	225.000	250.000	-25.000	250.000	250.000	225.000
	Totaal beleidsopgave		5.545.412	15.455.845	4.420.834	11.035.011	4.403.537	4.413.883	4.376.383
	1.5 Verbinding met de Drentse samenleving								
		Inkoop	319.142	390.880	365.880	25.000	365.880	365.880	365.880
	Totaal beleidsopgave		319.142	390.880	365.880	25.000	365.880	365.880	365.880
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		6.740.862	17.090.688	6.003.025	11.087.663	5.985.728	5.996.074	5.958.574
Baten									
	1.4 Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur								
		Ontv. bijdragen	-3.770	0	0	0	0	0	0
		Ontv.subsidies	0	-12.000	-12.000	0	-12.000	-12.000	-12.000
	Totaal beleidsopgave		-3.770	-12.000	-12.000		-12.000	-12.000	-12.000
	1.5 Verbinding met de Drentse samenleving								
		Ontv. bijdragen	0	-7.640	-7.640	0	-7.640	-7.640	-7.640
	Totaal beleidsopgave			-7.640	-7.640		-7.640	-7.640	-7.640
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-3.770	-19.640	-19.640		-19.640	-19.640	-19.640
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		6.737.092	17.071.048	5.983.385	11.087.663	5.966.088	5.976.434	5.938.934

Verrekening met reserves

Programma 1	2018 rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Totaal programma	6.737.092	17.071.048	5.983.385	11.087.663	5.966.088	5.976.434	5.938.934
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Cofinancieringsreserve Europa	1.930.673	393.030	4.000.000	-3.606.970	2.000.000	2.000.000	2.000.000
Bijdrage van Cofinancieringsreserve Europa		-13.144.011	-2.000.000	-11.144.011	-2.000.000	-2.000.000	-2.000.000
Bijdrage van Saldireserve		-60.000		-60.000			

Programma 1	2018 rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Saldo verrekend met reserves	1.930.673	-12.810.981	2.000.000	-14.810.981	0	0	0
Totaal na bestemming	8.667.765	4.260.067	7.983.385	-3.723.318	5.966.088	5.976.434	5.938.934

Verschillen tussen begroting 2019 en 2020

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
Lasten			
1.1 PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling	Subsidie	57.348	<i>Doelstelling: Focus op de eigen bestuurlijke rol van Provinciale Staten ("het Drents parlement")</i> Verhoging van het budget voor fractiewerkzaamheden PS in 2020.
	Inkoop	-85.000	<i>Doelstelling: Focus op de eigen bestuurlijke rol van Provinciale Staten ("het Drents parlement")</i> Het verschil behelst overhevelingen vanuit 2018 naar 2019.
1.4 Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur	Inkoop	-261.430	Diverse mutaties, waaronder naast een serie kleinere verschillen: <i>Doelstelling: Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijke netwerk</i> Een verschil van ca. € 150.000,-- wordt verklaard door meer consequente doorbelasting van IPO-gerelateerde kosten aan functionele budgetten. <i>Doelstelling: Nieuwe en passende regionale samenwerking voor maatschappelijke opgaven</i> Eenmalig krediet proceskosten van €30.000,-- voor Regiodeals in 2019. <i>Doelstelling: Rechtmatige, heldere en transparante besluitvorming</i> Aflopend budget voor 100 jaar vrouwenkiesrecht (€ 40.000,--) en lagere kosten (€ 55.000,--) voor wachtgelden voor oud-GS-leden.
	Subsidie	-10.798.581	<i>Doelstelling: Drenthe beschikt over een sterke Nederlandse, Europese en internationale lobby en een goed ontwikkeld maatschappelijke netwerk</i>

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
			Het verschil wordt voornamelijk verklaard door de mutaties in de Cofinancieringsreserve Europa in 2019 en 2020 (zie ook paragraaf reserves).
Totaal: Lasten		-11.087.663	
Baten			
Totaal: Baten			
Overige verschillen			Niet van toepassing.
Totaal van verschillen tussen 2019 en 2020		-11.087.663	

2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven

Toelichting programma

Als provincie hebben wij een belangrijke rol in het mede bepalen hoe onze omgeving is ingericht. Zijn er voldoende woningen afgestemd op de behoefte, is er voldoende ruimte voor bedrijvigheid en duurzame energieproductie en krijgt de natuur voldoende ruimte? Wij zoeken de balans in vraag en aanbod, wegen belangen en maken keuzes die in het belang zijn van de regio. De provincie bepaalt daarbij de doelen voor het waterbeheer gericht op voldoende en schoon zoetwater voor nu en in de toekomst. Ook is de provincie verantwoordelijk voor het beheer van het grondwater als bron voor voldoende schoon drinkwater. Naast de inrichting van de omgeving zorgt de provincie er ook voor dat die omgeving veilig en schoon is. Zo werken zij samen met onder meer gemeenten aan een schone lucht en bodem en wordt toegezien op de productie en het transport van gevaarlijke stoffen. Wij voeren een actief klimaat- en energiebeleid. Wij stimuleren de productie van duurzame energie en beschermen ons landschap tegen de gevolgen van klimaatverandering. De provincie is de gebiedsregisseur van het landelijke gebied. Met een gebiedsgerichte aanpak zetten we in op een gezamenlijke uitvoering van opgaven en projecten met de betrokkenen in het gebied. De provincie werkt hierin nauw samen met gemeenten en maatschappelijke partners en het bedrijfsleven.

Toekomstgerichte landbouw

Doelstelling	Resultaat
Werken aan een toekomstgerichte landbouw	Samenwerking op Drentse en Noord-Nederlandse schaal op het gebied van landbouw en Agribusiness
	Minimaal 20 jonge boeren via de POP-3 maatregel Jonge Boeren ondersteund
	Projecten in het kader van landbouwstructuurverbetering via de Bestuurscommissie Planmatige kavelruil in uitvoering
	Minimaal 5 (innovatie)projecten in de tuinbouw, akkerbouw, veehouderij en agribusiness in uitvoering
	Een IBP, NSP/GLB dat bijdraagt aan de doelen van Drenthe.
Bijdrage Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw	Ontwikkelagenda melkveehouderij met onder andere 200 duurzaamheidsplannen in uitvoering. Regiodeal Natuurinclusieve landbouw: Drents Plateau, Boer Burger Biodiversiteit
	Agenda Veenkoloniën en Innovatie Veenkoloniën in uitvoering (Regiodeal Natuurinclusieve landbouw: Veenkoloniën)

Natuurlijk Platteland

Doelstelling	Resultaat
Afwikkelen projecten investeringsbudget Landelijkgebied (ILG)	Project Laaghalerveen in uitvoering
	Project Roden - Norg financieel afronden
	Project Geelbroek in uitvoering
	Project Nieuw-Schoonebeek
Mooi en aangenaam Drenthe	Doelstellingen beheerplannen uitgevoerd
	Uitvoeren plan van aanpak Soortenrijk Drenthe ter versterking biodiversiteit
	Uitvoering projecten soortenbescherming o.b.v. Flora en Faunabeleidsplan
	Uitvoering biodiversiteitsprojecten en Flora- en Faunabeleidsplan
	Evalueren en inzetten op plan van aanpak akker- en weidevogels ter versterking biodiversiteit
Behouden en versterken Nationale parken en Landschap	Nationaal Park Drentsche Aa: doorontwikkeling van brongebied tot benedenloop
	Uitvoeren Ontwikkelagenda Regionaal Landschap Drents-Friese Grensstreek
Realisatie Natuurnetwerk Nederland	Actualisatie Natuurnetwerk Nederland
	Oplevering voortgangsrapportage Natuur
	Verbeterde functionering ecologische verbindingen
	Gebiedsopgave Drentsche Aa
	Gebiedsopgave Hunze
	Gebiedsopgave Oude Diep
	Gebiedsopgave Bargerveen
	Gebiedsopgave Zuidwest Drenthe
	Gebiedsopgave Noordwest Drenthe
	Gebiedsopgave Reest
	Gebiedsopgave Nieuwe Drostendiep
	Meekoppelen klimaatadaptatie en mitigatie
Uitvoering Programma Natuurlijk Platteland	Uitvoering Programma Natuurlijk Platteland
Realisatie kwaliteitsverbetering Natura2000	Aanpassing inrichting natuurgebieden, bijvoorbeeld de hydrologische situatie

Doelstelling	Resultaat
	Uitvoering geven aan Natura2000
	Uitvoering repeterende aanvullende beheermaatregelen zoals plaggen, maaien, afvoeren, (druk)begrazen.
Functieverandering tbv Natuurnetwerk Nederland	Realiseren particulier beheer (SKNL)
	Opstellen en uitvoering geven aan grondstrategieplannen
Agrarisch natuurbeheer	Ca. 1750 hectare onder agrarisch natuurbeheer wordt door collectieven uitgevoerd
Beheer Natuur en Landschap	Ca. 51.000 ha beheer natuur en landschap door verschillende partners uitgevoerd
Inzicht verkrijgen natuurkwaliteit	Uitvoering monitoringsprogramma
Het versterken en behouden van Natuur en Landschap	Opgestelde (uitvoerings)overeenkomsten met natuurbeheerders
	10 gescheperde schaapskuddes financieel ondersteund
	Groene instellingen financieel ondersteund om de brede doelstellingen van Natuurlijk Platteland te bereiken
	Minimaal 5.000 vrijwilligers voor natuur en landschapsbeheer waaronder streekbeheer
Uitvoering Wet natuurbescherming	Uitvoering geven aan wettelijke taken Wet natuurbescherming

Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken

Doelstelling	Resultaat
Toereikende spreiding en bereikbaarheid van voorzieningen en aanbod voor wonen over het Drentse netwerk van steden en dorpen	Regionale afstemming monitoring ontwikkeling woningbouw Regio Groningen Assen
	Uitvoeren Impuls Volkshuisvesting
	Interbestuurlijk toezicht (IBT) aangaande huisvesting van statushouders en de gemeenten stimuleren de taakstelling te realiseren
Toekomstbestendig Wonen	Opstellen Woonagenda
	Langer zelfstandig thuis wonen:
	- Campagne Lang zult u wonen
	- Experiment gezamenlijk wonen jongeren & ouderen
	Bevolkingsprognoses en Monitoring ontwikkeling woningvoorraad met Drentse gemeenten
	Mogelijk Interreg project Stronghouse is nog onderweg gezamenlijke aanvraag wonen en energie

Doelstelling	Resultaat
Initiatieven en ontwikkelingen die bijdragen aan een goede ruimtelijke ordening	Ontwerp- en adviesbijdragen in de realisatie van ruimtelijke plannen (zoals bijvoorbeeld zonneparken) en gebiedsontwikkelingen Verkennen Panorama Drenthe
Juiste functie op de juiste plek	Planadvisering met behulp van Wro-instrumentarium en de ladder van duurzame verstedelijking met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit Ruimte voor herbestemming vrijkomende bedrijfsgebouwen en nieuwe bestemming vakantieparken Monitoren, uitvoeren en doorontwikkeling Omgevingsvisie en eventueel aanpassing Provinciale Omgevingsverordening
Sterke steden en vitale dorpen	Sterke Binnensteden; evaluatie Retailagenda en Binnenstadsfonds Stads- en dorpsvernieuwing met inzet van het Herstructureringsfonds Monitoring leegstand en koopstroom
In 2021 is de provincie Omgevingswet proof	Een vastgestelde omgevingsverordening die per 1/1/2021 voldoet aan de eisen van de Omgevingswet Werkprocessen en digitale informatiesystemen zijn op orde om te kunnen voldoen aan de eisen van de Omgevingswet en het digitaal stelsel omgevingswet Met ketenpartners zijn afspraken gemaakt over samenwerkingsprocessen
RSP: Bereikbaarheid Emmen - Centrum	Realisatie van de aansluiting Emmen-West. (N34 - N391)
RSP: Coevorden	Realisatie stationsplein Coevorden

Zorgvuldig omgaan met water

Doelstelling	Resultaat
De grondwaterstand in Natura2000 gebieden voldoet aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water 2021	Beschrijving toestand grondwatersituatie in 2 Natura2000 gebieden: Fochteloërveen en Dwingelderveld Drainage en beregening rond Natura2000 gebieden conform afspraken Uitvoeren overige wettelijke taken op basis van de Waterwet (het bijhouden van het Landelijk Grondwater Register en de invoering van het Basis Registratie Ondergrond)

Doelstelling	Resultaat
De strategische grondwatervoorraad is toereikend om te voldoen aan de vraag naar drinkwater in 2040 op basis van een groei van de drinkwatervraag van 3%	Beleidsnotitie "aanvullende strategische grondwatervoorraad"
	Voortzetting Interregproject: "Kennisontwikkeling ondiepe ondergrond voor betere onderbouwing ruimtelijke keuzes in relatie tot klimaatverandering"
De zoetwatervoorziening voorziet in een maatschappelijk gewenst duurzaam voorzieningenniveau voor voldoende en schoon zoetwater	Afgeven beschikkingen voor zoetwater uitvoeringsprojecten in het kader van Deltaprogramma en EU-POP3
Robuuste watersystemen die zodanig ingericht zijn dat de risico's op wateroverlast en watertekort (droogte) tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau beperkt blijven	Ontwerp provinciaal waterprogramma
	Toezicht op de waterschappen
Anticiperen op klimaatverandering door mitigatie en adaptatie	Ontwikkelen provinciale strategie ruimtelijke klimaatadaptatie
	In kaart brengen gevolgen van klimaatverandering en te nemen maatregelen zoals is afgesproken in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
Voldoen aan de EU-richtlijn voor schoon en veilig zwemwater	Hygiënische en veilige badinrichtingen en zwemgelegenheden op basis van wettelijke kaders
	Bijhouden Drentse deel van het landelijk zwemwaterregister
	Het aanwijzen van zwemwatergelegenheden
	Uitgeven Zwemwaterfolder
De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water 2021	Realisatie projecten uit de uitvoeringsprogramma's grondwaterbeschermingsgebieden
	De uitvoering van de in de POV opgenomen regels ter bescherming van het grondwater met het oog op de drinkwatervoorziening
	Voortgangsrapportage realisatie Kaderrichtlijn Water doelen grondwater/oppervlakte water
	Afgeven beschikkingen voor uitvoeringsprojecten Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, EU-POP3 en de Europese Kaderrichtlijn Water
	Voortzetten Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer
	Uitvoeren overige wettelijke taken op basis van de Waterwet

In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen

Doelstelling	Resultaat
Behoud en bevorderen van de algemene milieukwaliteit (wettelijke milieueisen) en het duurzaamheidsbewustzijn in Drenthe	Milieutaken zijn Omgevingswetproof
	Beleidsadvisering kernkwaliteit Rust
	Organisatie publieksevenement met thema duurzaamheid
	RUDD adviseert aan provincie en gemeenten inzake vraagstukken externe veiligheid (omgevingsveiligheid)
	Prestatieafspraken met Natuur- en Milieufederatie Drenthe t.a.v. provinciale opgaven
	Beleidsadviezen met betrekking tot de uitvoering van de wetgeving voor de leefomgeving
Adequaat opdrachtgeverschap richting de RUD en OD-G	Uitvoeringsprogramma van de OD-G conform de Noordelijke Maat voor vergunningverlening en toezicht voor de BRZO en RIE4 bedrijven
	RUDD adviseert aan provincie en gemeenten inzake vraagstukken omgevingsbeleid en omgevingsveiligheid
	Uitvoeringsprogramma van de RUDD conform de Drentse Maat voor vergunningverlening en toezicht
	Uitvoeringsprogramma van de RUDD voor vergunningverlening, toezicht en handhaving voor bodembescherming en bodemsanering
Een leefbaar en veilig Drenthe waarin regels worden nageleefd en waarin ruimte is voor de uitvoering van verschillende maatschappelijke functies	Coördinatie en regie vanuit de Wabo voor de ketenpartners
	Uitvoeren van het programmatisch werken voor de VTH-taken
	Optimalisering van de inzet van het BIBOB-instrumentarium bij de uitvoering van de VTH-taken
Adequate uitvoering van het interbestuurlijk toezicht	Vastgestelde jaarverslagen IBT over de taakuitvoering van gemeenten en andere betrokkenen
	IBT verbetertrajecten (indien wettelijk aan de orde)

De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden

Doelstelling	Resultaat
Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond	Meer bedrijven in de agrarische sector zijn bewust bezig met duurzaam bodemgebruik
	Herziening structuurvisie ondergrond
	Beleidsbeïnvloeding bij Rijk met betrekking tot beleid bodem en ondergrond
	Overdracht van bodemtaken naar gemeenten
	Beleid bodem en ondergrond is omgevingswetproof
	Onthulling Aardkundig Monument
Verantwoord beheer van de stortplaatsen (Nazorgfonds)	Beleidsadvisering stortplaatsen en nazorgfonds
	Vastgestelde begroting en jaarverslag nazorgfonds
	Uitvoeringsprogramma RUDD voor de uitvoering van nazorg Meisner en nieuw nazorgplan Attero
Een verantwoorde winning van de oppervlaktedelfstoffen en uitvoering van functionele ontgrondingen	De winning en de uitvoering vinden plaats binnen de wettelijke kaders zoals opgenomen in de Omgevingsvisie
Uitvoeren meerjarenprogramma bodem en ondergrond (2016-2020): sanering en voorkomen nieuwe saneringslocaties	Wegnemen/beheren onaanvaardbare ecologische en verspreidingsrisico's als gevolg van bodemverontreiniging
	Herstel balans (chemische)bodemkwaliteit en bodemgebruik (verminderen gebruiksbependingen als gevolg van bodemverontreiniging)
	Jaaropdracht RUD 2020 voor de uitvoering van bodemprojecten en beleidsadvisering
	Uitvoeren bodemverbredingsprojecten
	Actuele en digitaal beschikbare bodeminformatie

Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe

Doelstelling	Resultaat
Samen met maatschappelijke partners de sanering van asbestdaken door eigenaren stimuleren	In 2020 is 25% van totaalopgave (referentie 2016) gesaneerd
	Openbare monitoringstool en publieke asbestdakenkaart actueel
	Uitvoeringsregeling verwijdering asbestdaken Drenthe 2.0 (lening) is operationeel en eerste leningen zijn verstrekt
	We stimuleren innovatie om daarmee de sanering door bedrijven efficiënter en goedkoper te maken voor eigenaren

Toelichting bestaand beleid

Ruimtelijke ontwikkeling, Wonen en Demografie

In de Noordervisie wordt aangegeven welke opgaven er spelen in Noord-Nederland, hoe we de komende jaren samen met onze partners inspelen op ruimtelijke en economische ontwikkelingen en welke verantwoordelijkheden die provincies hierin willen nemen. Samen met Groningen en Friesland hebben we hiervan een vertaling gemaakt in de MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport) Gebiedsagenda Noord-Nederland 2040 waarin de gezamenlijke opgaven van Rijk en regio zijn uitgewerkt. Wij geven onze Noordelijke en Drentse opgave een plek in de Nationale Omgevingsvisie/NOVI. Eén van onze kerntaken is advisering over ruimtelijke ontwikkelingen in structuurvisies en bestemmingsplannen als er sprake is van provinciaal belang. De Provinciale Omgevingsvisie is ons richtinggevend kader. Zorgvuldig ruimtegebruik is één van de uitgangspunten van ons beleid. De Ladder voor Duurzame Verstedelijking heeft een structurerende werking voor onze inzet. Wij zetten daarbij in op het stimuleren van ruimtelijke ontwikkelingen in bestaand bebouwd gebied. Met gemeenten maken we afspraken over de woningbouwopgave en spelen daarmee actief in op de gevolgen van bevolkingsontwikkeling zoals ontgroening en vergrijzing. De bevolkingsprognoses en marktontwikkeling zijn hierbij richtinggevend.

Grondwater en waterhuishouding

Klimaatverandering vergroot de kans op droogte en wateroverlast. Daarom zetten we conform de Omgevingsvisie (2014) onze inspanningen voort om samen met de waterschappen wateroverlast te voorkomen en de kwaliteitsdoelstellingen (Europese Kaderrichtlijn Water (KRW)) te realiseren. Op basis van het Deltaprogramma Zoetwater hebben we afspraken in stroomgebieden gemaakt om grond- en oppervlaktewater vast te houden om perioden van droogte te overbruggen. Voor de provincie Drenthe zijn twee bestuursakkoorden van toepassing: Bestuursovereenkomst zoetwatermaatregelen IJsselmeergebied en Bestuursovereenkomst zoetwatervoorziening hoge zandgronden 2016-2021, regio Oost.

Milieubeleid, bodem en ondergrond

Ons milieubeleid vindt zijn grondslag in de Europese en nationale wetgeving. Als bevoegd gezag voor vergunningverlening en handhaving voor zowel omgevingsvergunningen als bodemsaneringen voeren we de taken op ten minste het wettelijk niveau uit. Deze taken zijn sinds 2014 belegd bij de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe. Het vergunningen- en handhavingsbeleid is vastgelegd in de Nota Goed Geregeld.

Het strategische en ruimtelijke bodembeleid is uitgewerkt in de Omgevingsvisie, de Bodemvisie, de Ontgrondingennota en de Structuurvisie Ondergrond. De Structuurvisie Ondergrond beschrijft welke functies wij toekennen aan de ondergrond. Deze visie willen we in 2020 actualiseren, in samenspraak met de samenleving, zodat de visie meer toegesneden is op toekomstige functies als geothermie en opslag van stoffen. Het bodemsaneringsbeleid is uitgewerkt in de Bodemnota 'Werk maken van eigen bodem 2014-2019'. Het beleid voor aardkundige waarden staat in de Beleidsnotitie aardkundige waarden. Daarnaast is specifiek bodembeleid dat zich richt op de (niet intensieve) landbouw opgenomen in het programma toekomstgerichte landbouw.

Natuurlijk Platteland

Het provinciale Natuurbeleid is er primair op gericht om invulling te geven aan de door de Staten in 2014 vastgestelde Natuurvisie 'Gastvrije Natuur 2014-2040'. Een belangrijk thema hierin is de vermaatschappelijking van natuur waarbij vrijwilligers en professionals samenwerken aan duurzame instandhouding van natuur en waar ruimte wordt geboden om te beleven en benutten.

De provincies hebben met het Rijk in 2013 het 'Natuurpact' afgesloten. Hierin zijn afspraken neergelegd over duurzame instandhouding en ontwikkeling van natuur. Op grond hiervan is het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in werking getreden en is bij de provincies een doelstelling voor nieuwe natuur neergelegd. Dit betekent dat in Drenthe tot 2027 13.500 ha, waarvan nu nog een ruime 8.000 ha, aan nieuwe natuur moet worden gerealiseerd. De financiering voor de uitvoering van PAS en nieuwe natuur is onderdeel van het Provinciefonds. Provincies leggen jaarlijks verantwoording aan het Rijk af over de geboekte voortgang via de Voortgangsrapportage Natuur.

De provinciale opgaven op het gebied van natuur zijn neergelegd in het Programma Natuurlijk Platteland. Naast voornoemde opgaven betreft het ook de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het agrarisch natuurbeheer. Het betreft een grote opgave als een kans om, in nieuwe allianties (onder andere met het bedrijfsleven), ecologie en economie met elkaar te verbinden en sterke combinaties op het vlak van beleven, benutten en beschermen te realiseren. Zie www.provincie.drenthe.nl/natuurlijkplatteland

Landbouw en Agribusiness

In Noord-Nederland hebben de drie noordelijke provincies samen met de partners voor de landbouw en agribusiness de AgroAgenda Noord-Nederland opgesteld. Voor Drenthe belangrijke onderdelen zijn het Innovatieprogramma Veenkoloniën en de Versnellingsagenda melkveehouderij Noord-Nederland. Met het Programma Toekomstgerichte Landbouw hebben wij, geredeneerd vanuit de ondernemer, een aanzet gegeven om de landbouw integraler te benaderen, vanuit de kernwoorden innoveren, moderniseren en verduurzamen en gericht op de sectoren tuinbouw, akkerbouw, (melk)veehouderij en agribusiness. Het Programma geeft daarmee voor de provincie richting voor uitvoering en investeringen. Passend binnen de Noordelijke samenwerking hebben de Drentse Groenmanifest partners op verzoek van de provincie Drenthe als onderdeel van het Programma Toekomstgerichte Landbouw de 'Ontwikkelagenda melkveehouderij en natuur' opgesteld. Als een van de instrumenten voor uitvoering van projecten kunnen wij beschikken over het (Europese) plattelandsontwikkelingsprogramma POP3. In de Omgevingsvisie, wordt aangegeven welk beleid wordt ingezet ten aanzien van de Landbouwstructuurverbetering.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website <http://www.waarstaatjeprovincie.nl>. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Duurzame ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer

Indicator: Waterkwaliteit van de oppervlaktewateren

Beoordeling waterkwaliteit "goed" volgens Kaderrichtlijn Water 0% (2018)

Definitie: De ecologische toestand van oppervlaktewateren is beoordeeld volgens de beoordelingsmethode van de Europese Kaderrichtlijn Water. De cijfers geven het percentage oppervlaktewateren weer dat de beoordeling 'goed' heeft gekregen.

Weergegeven zijn de cijfers van alle oppervlaktewateren die in het beheer van de waterschappen zijn. Het gebied van een waterschap kan provincie-overstijgend zijn. De cijfers van een waterschap dat in twee provincies ligt worden in beide provinciecijfers opgenomen.

Dynamiek in leefomgeving

Indicator: ontwikkelde nieuwe natuur

Nieuw natuurgebied binnen Natuurnetwerk Nederland

361 ha (2017)

Definitie: Dit betreft de oppervlakte verworven en ingerichte natuur in hectare, op basis van meest recente cijfers peildatum 31-12-2017. Bij verworven natuur gaat het om het aantal hectares blijvend beschikbare grond voor natuur, inclusief nieuwe natuur als gevolg van functiewijziging (bijvoorbeeld doordat boerenland als natuurland wordt aangeboden). Onder inrichting worden gebieden verstaan waar inrichtingsmaatregelen zijn uitgevoerd die noodzakelijk zijn voor de realisatie van het natuurdoel. Als er geen inrichtingsmaatregelen nodig zijn, wordt het gebied ook beschouwd als ingericht.

Indicator: beheerde natuur

Oppervlakte natuur in gesubsidieerd beheer (SNL/SVNL)

51.670 ha (2017)

Dit betreft het oppervlakte grondgebied dat in beheer is als natuurgebied, op basis van meest recente cijfers peildatum 31-12-2017. Hierbij gaat het om gesubsidieerd natuurbeheer in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL, vanaf 2016 SVNL).

Investerings per programma

Samenvatting van de investeringen per programma:

Omschrijving Investering	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet (incl. lonen)	Uitgaven t/m 31 december 2018	Netto Investing 2019	Netto Investing 2020	Netto Investing 2021	Netto Investing 2022	Netto Investing 2023
INVESTERINGEN Programma 2. Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven								
Grondaankopen (voorraad natuurbeheer)	-	-	26.472.128	11.347.419	141.075	3.437	(750)	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 2	-	-	26.472.128	11.347.419	141.075	3.437	(750)	-

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investerings naar nut.

Inbreng verbonden partijen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken	Toereikende spreiding en bereikbaarheid van voorzieningen en aanbod voor wonen over het Drentse netwerk van steden en dorpen	Regiovisie Groningen-Assen	Afstemming woningbouw en bedrijventerreinen voor plangebied Realisatie pakket bereikbaarheidsmaatregelen Behoud en versterking van (landschappelijke) kwaliteit
Zorgvuldig omgaan met water	De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water 2021	Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe	Uitvoering WABO, WBB en overige uitvoeringstaken

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	Behoud en bevorderen van de algemene milieu-kwaliteit (wettelijke milieueisen) en het duurzaamheids-bewustzijn in Drenthe	Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe	Uitvoering WABO, WBB en overige uitvoeringstaken
In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	Adequaate opdrachtgeverschap richting de RUD en OD-G	Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe	Uitvoering WABO, WBB en overige uitvoeringstaken
De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond	Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging	Sanering van bodemverontreiniging in aangewezen landinrichtingsgebieden in de provincie Drenthe
De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	Het bevorderen van duurzaam bodemgebruik en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond	Stichting Bodembeheer Schoonebeek	Sanering van bodemverontreiniging in aangewezen landinrichtingsgebieden in de provincie Drenthe
De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	Uitvoeren meerjarenprogramma bodem en ondergrond (2016-2020): sanering en voorkomen nieuwe saneringslocaties	Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe	Uitvoering WABO, WBB en overige uitvoeringstaken
De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en	Verantwoord beheer van de stortplaatsen (Nazorgfondsen)	Fonds nazorg gesloten stortplaatsen	Financiering eeuwigdurende nazorg van gesloten Stortplaatsen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
economische kracht behouden			
Natuurlijk Platteland	Realisatie Natuurnetwerk Nederland	Gemeenschappelijke regeling Prolander	Het omzetten van provinciaal natuurbeleid tot resultaten in het gebied
Natuurlijk Platteland	Functieverandering t.b.v. Natuurnetwerk Nederland	Gemeenschappelijke regeling Prolander	Het omzetten van provinciaal natuurbeleid tot resultaten in het gebied

Voor nadere informatie per verbonden partij verwijzen we naar I.2. Paragraaf 2.6 Verbonden Partijen.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2018 Rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Lasten									
	2.1 Toekomstgerichte landbouw								
		Inkoop	-8.589	85.000	0	85.000	0	0	0
		Subsidie	4.488.232	19.219.646	3.376.574	15.843.072	2.499.463	1.936.833	440.846
	Totaal beleidsopgave		4.479.644	19.304.646	3.376.574	15.928.072	2.499.463	1.936.833	440.846
	2.2 Natuurlijk Platteland								
		Inkoop	33.119.769	44.551.911	39.293.141	5.258.770	50.083.375	45.374.050	38.219.301
		Kapitaallasten	158.165	158.165	158.165	0	76.485	76.485	0
		Subsidie	30.926.895	35.079.697	40.199.948	-5.120.251	34.251.067	31.181.049	30.998.119
	Totaal beleidsopgave		64.204.829	79.789.773	79.651.254	138.519	84.410.927	76.631.584	69.217.420
	2.3 Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken								
		Inkoop	347.651	486.911	636.911	-150.000	636.911	436.911	436.911
		Subsidie	18.840.873	14.829.223	16.947.335	-2.118.112	1.477.773	1.375.980	1.375.980
	Totaal beleidsopgave		19.188.524	15.316.134	17.584.246	-2.268.112	2.114.684	1.812.891	1.812.891
	2.4 Zorgvuldig omgaan met water								
		Inkoop	7.980.129	2.350.175	940.000	1.410.175	940.000	940.000	940.000
		Toev. voorziening	787.671	700.000	700.000	0	700.000	700.000	700.000
	Totaal beleidsopgave		8.767.800	3.050.175	1.640.000	1.410.175	1.640.000	1.640.000	1.640.000
	2.5 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen								
		Inkoop	454.902	734.307	727.307	7.000	583.807	583.807	583.807
		Subsidie	3.667.827	3.939.010	3.985.046	-46.036	4.023.852	4.141.927	4.151.314
	Totaal beleidsopgave		4.122.729	4.673.317	4.712.353	-39.036	4.607.659	4.725.734	4.735.121
	2.6 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden								
		Inkoop	1.833.153	2.893.000	10.209.988	-7.316.988	215.000	215.000	215.000
	Totaal beleidsopgave		1.833.153	2.893.000	10.209.988	-7.316.988	215.000	215.000	215.000
	2.7 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe								
		Inkoop	335.435	347.938	0	347.938	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		335.435	347.938		347.938			
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		102.932.113	125.374.983	117.174.415	8.200.568	95.487.733	86.962.042	78.061.278
Baten									
	2.1 Toekomstgerichte landbouw								
		Ontv. bijdragen	-582.322	-1.180.447	-100.000	-1.080.447	0	0	0
		Ontv. subsidies	-2.742.042	-13.956.687	-410.000	-13.546.687	-410.000	0	0
	Totaal beleidsopgave		-3.324.364	-15.137.134	-510.000	-14.627.134	-410.000		
	2.2 Natuurlijk Platteland								
		Leges	-116.148	-150.000	-150.000	0	-150.000	-150.000	-150.000
		Ontv. bijdragen	-9.633.014	-12.937.235	-15.681.222	2.743.987	-15.733.999	-12.439.307	-4.992.512
		Ontv. subsidies	-312.938	-14.994.568	0	-14.994.568	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-10.062.100	-28.081.803	-15.831.222	-12.250.581	-15.883.999	-12.589.307	-5.142.512
	2.3 Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken								

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2018 Rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
		Ontv.subsidies	-8.872.142	-13.782.571	-6.256.613	-7.525.958	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-8.872.142	-13.782.571	-6.256.613	-7.525.958			
	2.4 Zorgvuldig omgaan met water								
		Leges	-794.391	-710.000	-710.000	0	-710.000	-710.000	-710.000
		Ontv. bijdragen	-1.705.872	0	0	0	0	0	0
		Ontv.subsidies	-3.828.481	-114.088	0	-114.088	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-6.328.744	-824.088	-710.000	-114.088	-710.000	-710.000	-710.000
	2.5 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen								
		Leges	0	-225.000	-225.000	0	-225.000	-225.000	-225.000
		Ontv. bijdragen	-16.754	0	0	0	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-16.754	-225.000	-225.000		-225.000	-225.000	-225.000
	2.6 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden								
		Leges	-103.112	-37.500	-37.500	0	-37.500	-37.500	-37.500
		Ontv. bijdragen	-8.020	-50.000	-64.000	14.000	0	0	0
		Ontv.subsidies	-285.486	-653.500	-673.600	20.100	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-396.617	-741.000	-775.100	34.100	-37.500	-37.500	-37.500
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-29.000.721	-58.791.596	-24.307.935	-34.483.661	-17.266.499	-13.561.807	-6.115.012
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		73.931.392	66.583.387	92.866.480	-26.283.093	78.221.234	73.400.235	71.946.266

Verrekening met reserves

Programma 2	2018 rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Totaal programma	73.931.392	66.583.387	92.866.480	-26.283.093	78.221.234	73.400.235	71.946.266
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Reserve vitaal platteland	270.125			0			
Bijdrage van Reserve vitaal platteland		-1.443.750		-1.443.750			
Bijdrage aan Reserve natuurbeleid		12.760.450	6.251.725	6.508.725	47.500	2.090.580	8.380.030
Bijdrage van Reserve natuurbeleid	-1.070.308	-11.757.851	-15.633.456	3.875.605	-17.360.788	-15.345.702	-21.030.301
Bijdrage aan reserve provinciaal aandeel ILG	166.938	2.371.782		2.371.782	757.570	470.925	
Bijdrage van reserve provinciaal aandeel ILG		-3.751.970	-3.927.773	175.803	-1.121.882	-314.280	-63.000
Bijdrage van Reserve investeringsagenda		-4.900.000	-250.000	-4.650.000	-250.000		
Bijdrage aan Saldirreserve		1.285.599					
Bijdrage van Saldirreserve		-6.433.330	-5.559.519	-873.811			

Programma 2	2018 rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Bijdrage aan Reserve voor algemene doeleinden		3.339.886	461.949	2.877.937	461.949	111.949	486.103
Bijdrage van Reserve voor algemene doeleinden		-375.000	-350.000	-25.000	-350.000		
Saldo verrekend met reserves	-633.245	-8.904.184	-19.007.074	10.102.890	-17.815.651	-12.986.528	-12.227.168
Totaal na bestemming	73.298.147	57.679.203	73.859.406	-16.180.203	60.405.583	60.413.707	59.719.098

Verschillen tussen begroting 2019 en 2020

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
Lasten			
2.1 Toekomstgerichte landbouw	Subsidie	-15.843.072	<i>Doelstelling: Werken aan een toekomstgerichte landbouw</i> Het grootste verschil wordt veroorzaakt doordat in 2019 er eenmalig voor € 13.147.739,-- aan POP3 subsidiebeschikkingen afgegeven is, voor de versterking van de Landbouw & Agri business. Voor het grootste gedeelte worden deze lasten gedekt uit ontvangen subsidies en bijdragen van onder andere de Europese Unie, Provincie Groningen en Cofinancieringsreserve Europa. Voor de jaren 2020 en 2021 zijn voor Jonge Landbouwers nog openstellingen gepland, deze wordt voor 50% gedekt vanuit de Europese Unie en voor 50% uit de Cofinancieringsreserve Europa. Vanuit de investeringsagenda 2016-2019 is voor vier jaar € 4.930.000,-- beschikbaar gesteld voor het ondersteunen van de agrarische ondernemers in hun ambitie om te innoveren, te moderniseren en te verduurzamen. Dit bedrag is verdeeld over de jaren 2017 t/m 2020. Voor 2019 is hiervoor een bedrag van € 1.650.000,-- begroot en voor 2020 € 410.000,--. Dit zorgt voor een verschil van € 1.240.000,-- Het overige verschil wordt veroorzaakt doordat de begroting 2019 eenmalig is

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
			opgehoogd met € 2.019.412,--door overheveling vanuit 2018.
	Inkoop	-85.000	<i>Doelstelling: Werken aan een toekomstgerichte landbouw</i> Vanuit de meicirculaire 2019 hebben we voor 2019 eenmalig €50.000,-- ontvangen voor het programma Jong Leren Eten. Ook is in 2019 de begroting eenmalig verhoogd met € 35.000,-- door overheveling vanuit 2018.
2.2 Natuurlijk Platteland	Subsidie	5.120.251	<i>Doelstelling: Afwikkelen projecten investeringsbudget Landelijk gebied</i> De begroting 2020 is verhoogd met € 2.908.000,-- voor het afwikkelen van de projecten investeringsimpuls landelijk gebied (ILG). Dit wordt onttrokken aan de reserve ILG. <i>Doelstelling: Agrarisch natuurbeheer” en deelprogramma “Beheer Natuur en Landschap</i> De begroting 2020 is verhoogd met € 193.000,-- voor (agrarisch) natuurbeheer. Dit wordt verrekend met de reserve natuurbeleid. <i>Doelstelling: Functieverandering tbv Natuurnetwerk Nederland</i> Betreft een verlaging van de begroting 2020 van subsidies voor functiewijziging en bedrijfsverplaatsingen (VGAB) voor € 1.215.000,--. Dit wordt verrekend met de reserve natuurbeleid. <i>Doelstelling: Het versterken en behouden van Natuur en Landschap</i> Het programma Natuurlijk Platteland kent een programmabegroting tot 2028. Wij verstrekken jaarlijks projectopdrachten voor inrichting en verwerving nieuwe natuur en projecten voor de programmatische aanpak stikstof aan onze uitvoeringsorganisatie Prolander. De jaarschijven in onze begroting worden jaarlijks begroot en geactualiseerd op basis van de verstrekte opdrachten en bijgesteld op

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
			basis van de periodieke voortgangsrapportages van Prolander. Over- en onderschrijdingen van een jaarschijf ten opzichte van de normatieve jaarbegroting worden verrekend met de reserve Natuurbeleid. Het verschil met de begroting 2019 bedraagt € 35.325,--. <i>Doelstelling: Realisatie Natuurnetwerk Nederland</i> Betreft een begrote subsidie voor de inrichting van het gebied Huismaten/Aalderstroom en de Broeklanden (onderdeel van het gebied Nieuw Drostendiep) aan het Waterschap. Waterschap in 2020 van € 3.107.500,--. <i>Doelstelling: Uitvoering Programma Natuurlijk Platteland</i> Betreft een stijging van de Drentse deelnemersbijdrage aan Prolander van € 88.027,-- in 2020.
	Inkoop	-5.258.770	<i>Doelstelling: "Functieverandering tbv Natuurnetwerk Nederland</i> De begroting 2020 is verhoogd met € 10.800.000,-- voor grondverwerving ca. voor het nieuwe natuurnetwerk Nederland. <i>Doelstelling: Realisatie kwaliteitsverbetering Natura2000</i> In 2020 is de begroting verlaagd met € 3.222.000,-- voor de Programmatische aanpak stikstof (PAS). Als gevolg van het bij ramen van POP3 subsidies voor PAS- en inrichtingsprojecten nieuwe natuur zijn de lasten (en baten) in de begroting 2019 incidenteel opgehoogd met € 14.995.000,--. <i>Doelstelling Realisatie Natuurnetwerk Nederland</i> Betreft verhoging van de begroting 2020 met € 2.290.000,-- voor de inrichting nieuwe natuur.

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
			<i>Doelstelling: Uitvoering Wet natuurbescherming</i> Betreft een incidentele budgetophoging in 2019 wegens budgetoverheveling voor de uitvoering van de Natuurbeschermingswet ad € 125.000,- Het programma Natuurlijk Platteland kent een programmabegroting tot 2028. Wij verstrekken jaarlijks projectopdrachten voor inrichting en verwerving nieuwe natuur en projecten voor de programmatische aanpak stikstof aan onze uitvoeringsorganisatie Prolander. De jaarschijven in onze begroting worden jaarlijks begroot en geactualiseerd op basis van de verstrekte opdrachten en bijgesteld op basis van de periodieke voortgangsrapportages van Prolander. Over- en onderschrijdingen van een jaarschijf ten opzichte van de normatieve jaarbegroting worden verrekend met de reserve Natuurbeleid.
2.3 Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken	Inkoop	150.000	<i>Doelstelling: RSP: Bereikbaarheid Emmen - Centrum</i> Betreft een incidentele bijdrage aan het IPO voor 2020 en 2021 van € 200.000,- - per jaar, voor het ontwikkelen van informatieproducten natuur en externe veiligheid ivm. de implementatie van de omgevingswet alsmede lagere (beëindiging) proceskosten RSP Emmen-Centrum ad € 50.000,--.
	Subsidie	2.118.112	<i>Doelstelling: Sterke steden en vitale dorpen</i> Betreft een lager begrotingsbedrag in 2020 voor de herstructureringsregeling van € 3.789.000,--. Dit is het gevolg van de incidentele extra bijdrage voor de uitvoering van de herstructureringsregeling in 2019 ad € 2.000.000,-- alsmede de overheveling vanuit 2018 van € 1.789.000,--. <i>Doelstelling: In 2021 is de provincie Omgevingswet proof</i>

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Vershil	Toelichting
			Verder vormde de verlaging van het budget ruimtelijke kwaliteit in 2019 voor 148.000,-- de dekking voor de kosten implementatie omgevingswet voor de jaren 2020 en 2021. <i>Doelstelling: RSP: Bereikbaarheid Emmen - Centrum</i> Betreft incidenteel hogere begrote subsidieasten in 2020 voor RSP: Bereikbaarheid Emmen – Centrum ad € 4.087.000,-- en RSP Coevorden 3.853.000,-- alsmede een verschuiving tussen de economische categorieën inkoop en subsidies. <i>Doelstelling: Sterke steden en vitale dorpen</i> Verder betreft dit een negatief verschil a.g.v. de de budgetoverheveling in 2019 van € 750.000,-- voor de subsidies Binnenstadsfonds (investeringsagenda) <i>Doelstelling: Toereikende spreiding en bereikbaarheid van voorzieningen en aanbod voor wonen over het Drentse netwerk van steden en dorpen</i> Tenslotte betreft dit een verschil op de Impuls Volkshuisvesting. Hiervoor is voor de jaren 2018 en 2019 € 750.000,- - beschikbaar gesteld en voor de jaren 2020 en 2021 € 250.000,-- waarbij 2019 nog werd aangevuld met een budgetoverheveling van € 598.000,-- uit 2018.
2.4 Zorgvuldig omgaan met water	Inkoop	-1.410.175	<i>Doelstelling: De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water 2021</i> In 2019 stond een gemoduleerde openstelling POP3 gepland (en begroot) van € 114.088,--. Het overige verschil wordt veroorzaakt door een negatieve budgetoverheveling van 2019 naar 2018 van 477.000,-- op het algemene inkoopbudget van het

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Vershil	Toelichting
			budget oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit. <i>Doelstelling: De zoetwatervoorziening voorziet in een maatschappelijk gewenst duurzaam voorzieningenniveau voor voldoende en schoon zoetwater</i> Verder betreft het een incidenteel budget van € 1.090.000,-- in 2019 voor het uitvoeren van de zoetwatermaatregelen uit het Deltaplan Zoetwater en een budgetoverheveling uit 2018 voor het deltafonds van € 682.000,--.
2.6 De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden	Inkoop	7.316.988	<i>Doelstelling: Uitvoeren meerjarenprogramma bodem en ondergrond (2016-2020): sanering en voorkomen nieuwe saneringslocaties</i> Vertraging in de uitvoering van enkele projecten in voorgaande jaren (bijvoorbeeld een aanvullende bronaanpak bij Van Wijk en Boerma) werkte door als vertraging in de uitgaven voor bodemsaneringen in de jaarschijven 2018 en 2019. Dit heeft geleid tot een aframing van budgetten in 2018 en 2019 en incidentele ophoging van deze budgetten in 2020, verschil € 6.983.000,--. Voorts is een hogere Decentralisatie uitkering en uitgaven geraamd in 2020 en zijn de inkomsten van derden en uitgaven geactualiseerd. Samen is dat € 168.000,-- meer in 2020.
2.7 Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe	Inkoop	-347.938	<i>Doelstelling: Samen met maatschappelijke partners de sanering van asbestdaken door eigenaren stimuleren</i> Op 19 april 2017 is besloten om tussen 2017 en 2019 € 3.500.000,-- beschikbaar te stellen voor de versnelling van de aanpak van asbestdaken. Dit bedrag 150.000,-- geraamd in 2019. Uit de voorgaande jaren is via budgetoverheveling in 2019 € 198.000,-- bijgeraamd.
Totaal: Lasten		-8.239.604	

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
Baten			
2.1 Toekomstgerichte landbouw	Ontv.subsidies	13.546.687	<i>Doelstelling: Werken aan een toekomstgerichte landbouw</i> Het grootste verschil wordt veroorzaakt door in 2019 ontvangen bijdragen van onder andere de Europese Unie en Cofinancieringsreserve Europa voor POP3 subsidies voor de versterking van de Landbouw & Argi business. Zie ook de toelichting bij de Lasten subsidies beleidsopgave "Toekomstgerichte Landbouw".
	Ontv. bijdragen	1.080.447	<i>Doelstelling: Werken aan een toekomstgerichte landbouw</i> Dit verschil wordt voor het grootste gedeelte veroorzaakt door een bijdrage van de Provincie Groningen voor de versterking van de Landbouw & Agribusiness in 2019. Zie ook de toelichting bij de Lasten subsidies beleidsopgave "Toekomstgerichte Landbouw".
2.2 Natuurlijk Platteland	Ontv. bijdragen	-2.743.987	<i>Doelstelling: Afwikkelen projecten investeringsbudget Landelijk gebied</i> Betreft een verhoging van de begroting 2020 voor de afwikkeling van projecten investeringsimpuls landelijk gebied (ILG) voor € 360.000,--. Dit wordt toegevoegd aan de reserve ILG. <i>Doelstelling: Functieverandering tbv Natuurnetwerk Nederland</i> Betreft een verhoging van de opbrengst wegens grondverkoop van € 1.171.000,-- Daarnaast zijn er hogere pachtinkomsten begroot van € 250.000,-- op het tijdelijk beheerd grondbezit. <i>Doelstelling: Realisatie Natuurnetwerk Nederland</i> Betreft een verhoging ad. €1.023.000,-- van de inkomsten (bijdrage) van derden bij de inrichtingsprojecten voor nieuwe natuur.
	Ontv.subsidies	14.994.568	<i>Doelstelling: Realisatie kwaliteitsverbetering Natura2000</i>

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
			Betreft een incidentele verhoging van de baten (en lasten) in de begroting 2019 als gevolg van het bijramen van POP3 subsidies voor PAS- en inrichtingsprojecten nieuwe natuur ad € 14.995.000,--.
2.3 Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken	Ontv.subsidies	7.525.958	<i>Doelstelling: RSP: Coevorden</i> Betreft een lagere baten raming in 2020 ten opzichte van 2019 voor RSP Coevorden van € 7.526.000,--. Verschillen worden verrekend via de reserve RSP.
2.4 Zorgvuldig omgaan met water	Ontv.subsidies	114.088	<i>Doelstelling: De oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit voldoet aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water 2021</i> In 2019 stonden incidentele gemoduleerde POP3 openstelling gepland van € 114.088,--, wat inhoudt dat deze volledig gefinancierd wordt vanuit de Europese middelen.
Totaal: Baten		34.517.761	
Overige verschillen		4.936	
Totaal van verschillen tussen 2019 en 2020		26.283.093	

3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten

Toelichting programma

De provincie zet zich in voor een sterke, slimme en groene regionale economie. Een goede werkgelegenheid binnen de regio is daarbij het hoofddoel. Om die te bereiken investeert de provincie in een gunstig vestigingsklimaat voor bedrijven en werknemers. Een sterke regionale economie kan niet zonder kennis en innovatie. De provincie zorgt daarom voor goede randvoorwaarden en samenwerking met universiteiten, hogescholen en onderzoeksinstituten. Projecten richten zich op zaken als innovatie, vergroening, digitalisering, gezondheid, landbouw en MKB als motor van onze economie. We blijven de vrijetijdseconomie stimuleren en streven ernaar dat Drenthe dé wandel- en fietsprovincie wordt en blijft. Daartoe zorgen we voor optimale voorzieningen en voor toegankelijke natuur die ruimte biedt.

Innovatie en digitalisering als kans

Doelstelling	Resultaat
Stimulering van innovatief en digitaal ondernemerschap en ondernemersklimaat	Bevorderen van digitaal ondernemerschap. (Digitale transformatie generiek MKB en sectorspecifieke aanpakken). Verbreden IBDO met 'MKB Drenthe Digitaal'.
	Continueren en aanpassen Bedrijvenregeling Drenthe in 2020 voor een aantal gemeenten. Hiermee ondersteunen wij projecten van ondernemingen gericht op uitbreiding, vestiging, diversificatie of fundamentele wijziging van bedrijfsactiviteiten.
	Opstellen en uitvoeren integrale digitaliseringsagenda opstellen en uitvoeren.
Versterken Projectontwikkeling en Businessdevelopment	Projecten op speerpunten (en crossovers) HTSM, health, gezondheidseconomie, agribusiness, biobased economy en circulaire economie; in nauwe samenwerking overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen
	Stimuleren benutting SNN-instrumenten Drents bedrijfsleven
	Prestatieafspraken met de NOM over Business Development en de realisatie van projecten op de speerpunten (en crossovers) Energie, HTSM, Biobased economy en gezondheidseconomie
	Doorontwikkeling Drents Internet der Dingen Initiatief
Provincie Drenthe (als organisatie) laten functioneren als launching customer	Inkoopbeleid afgestemd op de roadmap circulaire economie met expliciet aandacht voor Social Return on Investment (SROI)
Afronding project breedband zodat in de witte gebieden breedband beschikbaar is	75 - 100% van de witte adressen heeft breedband beschikbaar
	In de witte gebieden zijn breedbandnetwerken aangelegd of in aanleg

Drenthe wordt dé circulaire en groene provincie

Doelstelling	Resultaat
Faciliteren van het vergroeningsproces door middel van externe organisaties	Taskforce groene chemie ondersteunt de uitbouw van het bedrijvensnetwerk SUSPACC (Sustainable Product and Chemicals Cluster) en aanverwant bedrijfsleven. Focus hierbij op realisatie pilot plants, aansluiting bedrijfsleven en kenniscluster GreenPAC, en verbinden bedrijfsleven met potentiële klanten. Het Noordelijk Innovatielab Circulaire Economie (NICE) ondersteunt het Drentse MKB bij hun transitie naar een circulaire economie
Profilering van Drenthe als groene economische provincie (circulair én biobased)	In samenwerking met de gemeente Emmen uitvoering van een communicatieprogramma rond de biobased economie (bbe) Doorontwikkeling Chemport Europe, een gerichte value proposition en acquisitie voor chemie/bbe in Drenthe/Groningen. Realisatie van een groot internationaal event (Sustainable Plastics Expo Emmen)
Doorontwikkeling van Drenthe als circulaire en biobased economie	Realisatie van de Chemport Industry Campus Emmen (CICE) Drentse invulling circulaire economie door concrete projecten als verdieping Drentse grondstofstromenanalyse en circulaire woningbouw Samenwerking zoeken op het gebied van circulaire economie met noordelijke provincies Actieplan op basis van de door Drentse bedrijven op te stellen "Drentse agenda procesindustrie"
Benutten van de Europese kansen voor circulaire initiatieven	Participatie van Drenthe in Europese netwerken gericht op (groene) chemie
Biobased Economy is een belangrijke factor binnen het programma Economische Koers	Realisatie projecten/businesscases op het gebied van agribusiness/biobased economy/circulaire economie

Drenthe is dé MKB-provincie

Doelstelling	Resultaat
Zorgen voor een goed vestigings- en ondernemersklimaat ook op (sub)regionaal niveau	In het kader van het Programma Ik Ben Drents Ondernemer (IBDO) (start, groei, innovatie en export), wordt uitvoering gegeven aan: de Ondernemersfabrieken Drenthe, het uitbouwen van het platform Ikbendrentsondernemer.nl en exportstimulering Plan voor economische profilering van Drenthe Uitvoeren Acquisitiestrategie Drenthe/TopDutch in samenwerking met de NOM

Doelstelling	Resultaat
	Duurzame en innovatieve doorontwikkeling van de luchthaven Groningen Airport Eelde (GAE) binnen de gebiedsontwikkelingsvisie Actieve lobby voor het behoud van Rijksdiensten en waar mogelijk aantrekken van nieuwe rijksbanen
Bevorderen economisch ecosysteem	Uitbouw van het innovatie ecosysteem, waaronder Smart Industry. Ontwikkeling van nieuwe en versterking van bestaande proeftuinen en fieldlabs. Passend bij de nieuwe economische koers. Opstellen nieuwe economische koers 2020-2023 Ontwikkeling aandeelhoudersstrategie en meerjarenplan NOM Met het MKB Fonds en de NOM ondersteunen we bedrijven.
RSP: Ruimtelijk Economisch Programma	Benutten middelen: Ruimtelijk Economisch Programma

Innovatieve zorg economie

Doelstelling	Resultaat
Stimuleren innovatie in de zorg en medische technologie vanuit de 3 O's	We ondersteunen de Health Hub Roden middels de doorontwikkeling van de Health Hub Roden 2.0. Verbreden Medtech en het verkennen naar meer vergroening in Medtech sector We stimuleren innovaties in de zorg zoals positieve gezondheid, zorg op afstand en domotica (toekomstbestendig wonen). In samenhang met de op te stellen digitaliseringsagenda
De zorg en gezondheidseconomie is een kansrijke sector binnen Drenthe	Het opstellen van een agenda voor de zorg, die we zien als belangrijke en kansrijke sector in Drenthe. Onder andere de zorgtafel heeft hierin een signalerende en agenderende rol. Verkennen van inzet van revolverende middelen voor herbestemming van panden voor zorgvoorzieningen

(Inter)nationale en (inter)regionale kansen benutten

Doelstelling	Resultaat
We benutten Europese kansen en middelen voor het realiseren van onze Drentse beleidsdoelstellingen	Voor de EU-programmaperiode 2021-2027 willen we middelen inzetten uit structuurfondsen Europa.

Doelstelling	Resultaat
	In samenspraak met de provincies Fryslân en Groningen actualiseren we de Research and Innovation Smart Specialisation Strategy (RIS3)
	Ontwikkeling Europa Agenda
We benutten Internationale kansen en middelen voor het realiseren van onze Drentse beleidsdoelstellingen	Voortzetting internationaal ondernemen onder IBDO
	Invulling geven aan participatie Trade & Innovate, inclusief kansen Brexit
Versterken van de samenwerking met Duitsland	Versterken van de economische samenwerking met partners binnen de deelstaat Niedersachsen
We werken daar waar het meerwaarde biedt, samen met de noordelijke provincies en steden, de Regio Groningen-Assen, Regio Zwolle, Dutch TechZone	We faciliteren en nemen deel aan de Economic Board Noord-Nederland
	We werken aan de grensoverschrijdende (economische) samenwerking met de Provincie Overijssel (inclusief regio Zwolle)
	Bijdragen aan de economische samenwerking Regio Groningen-Assen
	Doorontwikkeling en aanpassing Bedrijvenregeling Dutch TechZone op basis van evaluatie en extern advies en openstellen in 2020
	We zetten in op een structurele verbinding van het economisch beleid van de provincie met het economisch beleid van onze partners in SNN verband, andere provincies (IPO) en het Rijk.
	We geven uitvoering aan programma Drenthe 4.0. De energietransitie benutten wij hier als kans.

Investeren in uitdagend en toekomstgericht onderwijs

Doelstelling	Resultaat
Betere aansluiting van het onderwijs bij behoeften van het bedrijfsleven	Samen met onze onderwijsinstellingen verkennen wij de mogelijkheden om tot een breed gedragen Onderwijsakkoord Drenthe te komen
	Rekening houdend met Motie 2019-10 onderzoeken wij in samenwerking met bedrijfsleven, gemeenten, hogescholen en universiteiten wat nodig is om (hoger)opgeleide studenten te behouden voor de regio

Doelstelling	Resultaat
	Wij verkennen nieuwe publiek private samenwerkingsverbanden van onderwijs en bedrijfsleven
	Bevorderen praktijkopleidingsplaatsen (bouw en installatie) o.a. via de regeling Instandhoudingen monumenten en beeldbepalende bouwwerken
	Het aanjagen van activiteiten gericht op de versterking van het 'menselijk kapitaal' in de speerpuntsectoren: zorg, techniek en horeca. Onder andere in het kader van het Techniekpact. En als werkgever/ opdrachtgever voor o.a. Technasium opdrachten in het kader van de verdubbeling van de N34
	We stimuleren een zo compleet mogelijk onderwijsaanbod, in elk geval op het gebied van zorg, techniek en digitalisering
	In samenwerking met sociale partners starten wij een eerst pilot gildeleren/meester-gezel in de kansrijke sectoren horeca en techniek
	We blijven meertalig onderwijs op (basis)scholen stimuleren

Zorgdragen voor een veerkrachtige en bestendige arbeidsmarkt - Iedereen doet mee

Doelstelling	Resultaat
Versterken van de beroepsbevolking en de arbeidsmarkt van de toekomst	Samen met belanghebbenden faciliteren wij een provincie brede structuur voor arbeidsmarktmonitoring: het Arbeidsmarktdashboard Drenthe
	In lijn met motie M 2017-9 werken wij samen met onze partners aan de uitvoering van de Scholingsalliantie Noord-Nederland. Hierin is aandacht voor een leven lang ontwikkelen in de zorg, techniek en horeca
	Het provinciale arbeidsmarktbeleid ondersteunt/versterkt de regionale samenwerking tussen sociale partners en brengt hiertoe minimaal twee keer per jaar actoren samen die een rol spelen op de Drentse arbeidsmarkt
	Wij werken samen met de partners in de arbeidsmarktregio's om de bestaande arbeidsmarktinfrastructuur (bijv. Servicepunt Techniek) te versterken
	Onze HRM regeling steunt Drentse MKB ondernemers bij het verbeteren van hun personeelsmanagement en het investeren in de employability van hun medewerkers.

Doelstelling	Resultaat
	Met innovatieve arbeidsmarktinitiatieven bieden wij ruimte bij de aanpak van de kwalitatieve mismatch tussen vraag en aanbod van arbeid in de regio
Inzet op wederzijdse grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit (nationaal en internationaal)	Verbeterde samenwerking met Duitsland voor opleiden van vakkrachten en bemiddeling van werkzoekenden Bevorderen grensoverschrijdende nieuwe initiatieven en/of projecten (Netwerk, INTERREG)

Vrijtijdseconomie stimuleren

Doelstelling	Resultaat
Vergroten van de zichtbaarheid van Drenthe voor interessante doelgroepen	Vergroten van kennis over de bezoekerseconomie van Drenthe en kennis delen met ondernemers, gemeenten en organisaties Ondernemers, gemeenten en organisaties ondersteunen en faciliteren op afstemming en eenheid in uitingen van in de gezamenlijke marketing van bestemming Drenthe. Evenementen of passende Tv-programma's ondersteunen om de zichtbaarheid van Drenthe te vergroten.
Drenthe heeft een onderscheidend en veelzijdig toeristisch recreatief aanbod	Bestemmingsontwikkeling ondersteunen en faciliteren Verbeteren van de kwaliteit van de verblijfsrecreatie (programma Vitale Vakantieparken Drenthe) Het toeristisch recreatief aanbod verrijken en kansen benutten

Drenthe heeft optimale fiets- en wandelvoorzieningen voor inwoners en bezoekers

Doelstelling	Resultaat
Drenthe heeft een optimaal fietsnetwerk	Ondersteunen en faciliteren van het netwerk van organisaties en stakeholders en goede ontsluiting van routeinformatie Behoud van kwaliteit en borging van fietsroutes en het fietsknooppuntennetwerk
Fietsprovincie Drenthe heeft een sterk imago	Ieder jaargetijde is er een aanbod voor de verschillende fietsdoelgroepen een (online)campagne met actuele arrangementen.
Drenthe heeft een divers aanbod van onderscheidende fietsevenementen	Inzet op afstemming tussen organisatoren en onderhouden van de (online)evenementenkalender

Doelstelling	Resultaat
	Ondersteunen en faciliteren van het netwerk van organisatoren en verenigingen
	Fietsevenementen (tijdelijk) ondersteunen met subsidies gekoppeld aan advies gericht op de toekomstbestendigheid van het evenement
Drenthe heeft een kwalitatief wandelnetwerk	Ondersteunen en faciliteren uitvoering Wandelkompas. Inzet op een Wandelplatform waarin stakeholders samenwerken en op goede ontsluiting van routeinformatie
	In samenwerking met gemeenten verder uitrollen van het wandelknooppuntennetwerk
In Drenthe is het landelijk gebied toegankelijk en biedt ruimte voor recreatie	In samenwerking met stakeholders afspraken maken over de borging van kwaliteit van recreatieve voorzieningen en infrastructuur in de natuur
Recreatieve ontwikkeling VAM-berg	Ontwikkelen en realiseren fase 2, inrichten van het Dak van Drenthe met o.a. wandel- en fietspaden

Toelichting bestaand beleid

Economische zaken en arbeidsmarkt:

De inzet van de provincie Drenthe, op economische terrein is uitgewerkt in de 'Economische Koers Drenthe 2015-2019'. De Koers bevat de richtinggevend principes waarmee wij het verdienvermogen van de Drentse economie versterken. Daarnaast beschrijft de Koers de kansen die wij zien om onze ambities te realiseren. Om deze te benutten zullen we de maatschappelijk opgaven ook in te toekomst integraal moeten aanvliegen in nauwe samenwerking met rijk, gemeenten en waterschappen en inwoners.

Het beleid is onder meer terug te vinden in de onderstaande beleidsdocumenten:

- Investeringsbeleid Vliegveld Groningen Airport Eelde
- Duitsland Agenda
- Topdutch
- Bedrijvenregeling Dutch Techzone (voorheen Vierkant voor werk)
- Bedrijvenregeling Drenthe

Arbeidsmarkt en Onderwijs

In de Economische Koers staat naast 'Concurrentiekracht', 'Groene Economie' en 'Vestigingsklimaat' ook de versterking van de Drentse arbeidsmarkt centraal. Een arbeidsmarkt waar alle werkgevers beschikken over voldoende en goed geschoold personeel en waar werknemers een baan vinden die aansluit bij hun opleiding en competenties.

Het uitvoeringsprogramma Arbeidsmarkt en Onderwijs geeft voor de jaren 2016 tot met 2019 het kader voor de inzet van de provincie Drenthe op het gebied van arbeidsmarkt en onderwijs weer. Het programma draagt daarmee bij aan een sterkere verbinding tussen de plannen en activiteiten van de arbeidsmarktpartners in Drenthe.

Het beleid is onder meer terug te vinden in de onderstaande beleidsdocumenten:

- Uitvoeringsprogramma Arbeidsmarkt en Onderwijs
- Drenthe op Dreef – 21 projecten die werken

Drenthe, dé Fietsprovincie

De Kwaliteitsimpuls Optimaal Fietsnetwerk vormt het kader om de provinciale ambitie en doelen te kunnen realiseren voor een optimaal en toekomstbestendig fietsnetwerk en de vrijetijdseconomie in Drenthe te stimuleren.

Revitalisering verblijfsrecreatie

In samenwerking met gemeenten en de sector is als uitwerking van het bestuurlijke convenant Aanpak Vitale Vakantieparken Drenthe 2018-2024, het actieprogramma Vitale Vakantieparken Drenthe opgesteld. Het actieprogramma vormt het fundament voor de uitvoering van het programma Vitale Vakantieparken.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website <http://www.waarstaatjeprovincie.nl>. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Regionale economie

Indicator: bruto regionaal product per provincie

Toename bruto regionaal product in Drenthe 1,9% (2018)

Definitie: Dit betreft het bruto regionaal product (tegen marktprijzen) per provincie. Het getoonde percentage is de verandering in het BRP ten opzichte van het voorafgaande jaar.

Indicator: Werkgelegenheid in 2016

Bruto arbeidsparticipatie in Drenthe 68,3% (2018)

Definitie: Werkgelegenheid wordt hier uitgedrukt in het percentage bruto-arbeidsparticipatie: het aandeel van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking in de totale bevolking van 15-75 jaar.

Inbreng verbonden partijen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
Innovatie en digitalisering als kans	Stimulering van innovatief en digitaal ondernemerschap en ondernemersklimaat	MKB-fonds Drenthe	Stimulering MKB innovatie
Drenthe is dé MKB-provincie	Bevorderen economisch ecosysteem	NV Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM)	Het stimuleren van de regionale economische structuur en werkgelegenheid
(Inter)nationale en (inter)regionale kansen benutten	We werken daar waar het meerwaarde biedt, samen met de noordelijke provincies en steden, de Regio Groningen-Assen, Regio Zwolle, Dutch TechZone	Samenwerkingsverband Noord-Nederland	Het stimuleren van duurzame, innovatieve economische ontwikkeling van Noord-Nederland
Drenthe is dé MKB-provincie	Zorgen voor een goed vestigings- en ondernemersklimaat ook op (sub)regionaal niveau	Groningen Airport Eelde	Uitoefening van het luchthavenbedrijf

Voor nadere informatie per verbonden partij verwijzen we naar I.2. Paragraaf 2.6 Verbonden Partijen.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2018 Rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Lasten									
	3.0 Innovatie en digitalisering als kans								
		Subsidie	541.886	820.526	0	820.526	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		541.886	820.526		820.526			
	3.2 Drenthe is dé MKB-provincie								
		Inkoop	1.021.856	5.551.161	224.227	5.326.934	224.227	224.227	224.227
		Kapitaallasten	0	0	132.309	-132.309	196.085	196.085	196.085
		Subsidie	9.534.388	7.427.688	9.706.170	-2.278.482	4.449.358	4.364.358	4.364.358
	Totaal beleidsopgave		10.556.244	12.978.849	10.062.706	2.916.143	4.869.670	4.784.670	4.784.670
	3.4 (Inter)nationale en (inter)regionale kansen benutten								
		Subsidie	1.065.064	7.455.160	0	7.455.160	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		1.065.064	7.455.160		7.455.160			
	3.5 Investeren in uitdagend en toekomstgericht onderwijs								
		Inkoop	738.346	505.791	300.000	205.791	300.000	300.000	300.000
		Subsidie	502.703	450.000	300.000	150.000	300.000	300.000	300.000
	Totaal beleidsopgave		1.241.049	955.791	600.000	355.791	600.000	600.000	600.000
	3.6 Zorgdragen voor een veerkrachtige een bestendige arbeidsmarkt - Iedereen doet mee								
		Inkoop	211.781	100.000	100.000	0	100.000	100.000	100.000
		Subsidie	12.500	10.000	10.000	0	10.000	10.000	10.000
	Totaal beleidsopgave		224.281	110.000	110.000		110.000	110.000	110.000
	3.8 Vrijtijdseconomie stimuleren								
		Inkoop	108.292	186.949	36.949	150.000	36.949	36.949	36.949
		Subsidie	3.590.748	6.174.421	3.904.820	2.269.601	3.904.820	3.904.820	2.644.820
	Totaal beleidsopgave		3.699.040	6.361.370	3.941.769	2.419.601	3.941.769	3.941.769	2.681.769
	3.9 Drenthe heeft optimale fiets- en wandelvoorzieningen voor inwoners en bezoekers								
		Inkoop	1.648.646	2.184.166	0	2.184.166	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		1.648.646	2.184.166		2.184.166			
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		18.976.208	30.865.862	14.714.475	16.151.387	9.521.439	9.436.439	8.176.439
Baten									
	3.2 Drenthe is dé MKB-provincie								
		Ontv. bijdragen	-86.914	-32.200	-32.200	0	-32.200	-32.200	-32.200
		Ontv.subsidies	-3.002.834	0	0	0	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-3.089.748	-32.200	-32.200		-32.200	-32.200	-32.200
	3.4 (Inter)nationale en (inter)regionale kansen benutten								
		Ontv.subsidies	-293.553	-1.113.605	0	-1.113.605	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-293.553	-1.113.605		-1.113.605			
	3.5 Investeren in uitdagend en toekomstgericht onderwijs								
		Ontv. bijdragen	-14.916	0	0	0	0	0	0
		Ontv.subsidies	-240.454	-55.791	0	-55.791	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-255.370	-55.791		-55.791			
	3.6 Zorgdragen voor een veerkrachtige een bestendige arbeidsmarkt - Iedereen doet mee								
		Ontv. bijdragen	1.920	0	0	0	0	0	0

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2018 Rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
	Totaal beleidsopgave		1.920						
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-3.636.751	-1.201.596	-32.200	-1.169.396	-32.200	-32.200	-32.200
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		15.339.458	29.664.266	14.682.275	14.981.991	9.489.239	9.404.239	8.144.239

Verrekening met reserves

Programma 3	2018 rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Totaal programma	15.339.458	29.664.266	14.682.275	14.981.991	9.489.239	9.404.239	8.144.239
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Reserve versterking economische structuur		400.000	400.000	0	400.000		
Bijdrage van Reserve versterking economische structuur	-1.490.247			0			
Bijdrage van Reserve investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde	-21.811	-1.585.000	-1.585.000	0	-1.085.000	-1.085.000	-1.085.000
Bijdrage van Reserve investeringsagenda		-9.445.000	-1.670.000	-7.775.000	-1.260.000	-1.260.000	
Bijdrage aan Saldireserve		1.775.000		1.775.000			
Bijdrage van Saldireserve		-9.422.782	-865.000	-8.557.782	-432.630	-275.000	
Saldo verrekenend met reserves	-1.512.058	-18.277.782	-3.720.000	-14.557.782	-2.377.630	-2.620.000	-1.085.000
Totaal na bestemming	13.827.400	11.386.484	10.962.275	424.209	7.111.609	6.784.239	7.059.239

Verschillen tussen begroting 2019 en 2020

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
Lasten			
3.0 Innovatie en digitalisering als kans	Subsidie	-820.526	Doelstelling: Afronding project breedband zodat in de witte gebieden breedband beschikbaar is Programma Breedband is in 2019 beëindigd.
3.2 Drenthe is dé MKB-provincie	Subsidie	2.278.482	Doelstelling: RSP: Ruimtelijk Economisch Programma Het grootste verschil wordt veroorzaakt doordat het begrote budget voor Ruimtelijk Economisch Programma is verhoogd met € 3.050.617,-- omdat de verwachting is dat er meer bestedingen gaan plaats vinden voor het programma.

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Vershill	Toelichting
			In 2019 is het budget eenmalig opgehoogd door een onttrekking uit de reserve Regionaal Specifiek Pakket voor de realisatie van de geplande projecten. <i>Doelstelling: Zorgen voor een goed vestigings- en ondernemersklimaat ook op (sub)regionaal niveau</i> Voor de periode 2016 t/m/ 2019 is een deel van het budget "Bijdragen in projecten versterking economische structuur" ingezet voor vrijetijdseconomie om bij te dragen aan de ambitie om vrijetijdsprovincie nr. 1 van Nederland te worden. Vanaf 2020 is dit budget weer beschikbaar.
	Inkoop	-5.326.934	<i>Doelstelling: Bevorderen economisch ecosysteem</i> In 2019 was de laatste investeringsbijdrage geraamd voor de gebiedsontwikkeling GAE, onderdeel van de investeringsagenda. In 2019 was hiervoor nog een bedrag begroot van € 5.086.390,-- <i>Doelstelling: Zorgen voor een goed vestigings- en ondernemersklimaat ook op (sub)regionaal niveau</i> De rijksbijdrage Herstructurering bedrijventerreinen loopt tot 2019.
	Kapitaallasten	132.309	<i>Doelstelling: Zorgen voor een goed vestigings- en ondernemersklimaat ook op (sub)regionaal niveau</i> Vanaf 2020 vindt de afschrijving plaats op het gebouw Health Hub Roden.
3.4 (Inter)nationale en (inter)regionale kansen benutten	Subsidie	-7.455.160	<i>Doelstelling "We benutten Europese kansen en middelen voor het realiseren van onze Drentse beleidsdoelstellingen":</i> Vanaf 2020 zijn geen bijdragen geraamd voor Bedrijvenregeling Drenthe en de subsidieregeling Vierkant voor Werk.
3.5 Investeren in uitdagend en toekomstgericht onderwijs	Subsidie	-150.000	<i>Doelstelling "Betere aansluiting van het onderwijs bij behoeften van het bedrijfsleven":</i> In 2020 vervalt de hogere bijdrage gericht op kennisontwikkeling en goede aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt.
	Inkoop	-205.791	Zie toelichting op het onderdeel subsidie.

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
3.8 Vrijtijdseconomie stimuleren	Subsidie	-2.269.601	<i>Doelstelling "Er is sprake van samenhangend aanbod van voorzieningen, gekoppeld aan bestemmingen binnen de provincie Drenthe en hierbij ook aandacht voor dagrecreatie en evenementen":</i> De bijdrage uit de reserve Versterking economische structuur is in 2020 niet meer begroot. Daarnaast zijn voor intensivering marketing en transformatie en faciliteren van vitale vakantieparken in 2020 lagere bedragen in de begroting opgenomen dan in 2019. Voor het onderdeel excelleren is in 2019 756.000,-- meer beschikbaar dan in 2020. Het gaat om een budgetoverheveling van 2018.
	Inkoop	-150.000	<i>Doelstelling "Er is sprake van samenhangend aanbod van voorzieningen, gekoppeld aan bestemmingen binnen de provincie Drenthe en hierbij ook aandacht voor dagrecreatie en evenementen":</i> Vanaf 2020 zijn geen afzonderlijke proceskosten begroot. Daarnaast is de bijdrage Impuls aanpak vakantieparken uit de investeringsagenda niet meer geraamd.
3.9 Drenthe heeft optimale fiets- en wandelvoorzieningen voor inwoners en bezoekers	Inkoop	-2.184.166	<i>Doelstelling "Stimuleren van het fietsgebruik en versterken van het fietsnetwerk":</i> 2019 was het laatste jaar waarin een bijdrage was geraamd gericht op het stimuleren van het fietsgebruik en versterken van het fietsnetwerk, onderdeel van de investeringsagenda.
Totaal: Lasten		-16.151.387	
Baten			
3.4 (Inter)nationale en (inter)regionale kansen benutten	Ontv.subsidies	1.113.605	<i>Doelstelling: We benutten Europese kansen en middelen voor het realiseren van onze Drentse beleidsdoelstellingen</i> In 2020 is geen bijdrage van de Drentse gemeenten geraamd m.b.t. de bedrijvenregeling.
3.5 Investeren in uitdagend en toekomstgericht onderwijs	Ontv.subsidies	55.791	<i>Doelstelling: Betere aansluiting van het onderwijs bij behoeften van het bedrijfsleven</i> Dit betreft een incidentele bate in 2019 als gevolg van lagere uitvoeringskosten

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
			m.b.t. het Regionaal sectorplan vrijetijdssector bij het SNN.
Totaal: Baten		1.169.396	
Overige verschillen			
Totaal van verschillen tussen 2019 en 2020		-14.981.991	

4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig

Toelichting programma

Veruit de meeste dagelijkse verplaatsingen vinden plaats binnen de regio. Een goede regionale bereikbaarheid is daarmee een belangrijke taak voor de provincies. Zij zorgen voor goed regionaal vervoer. Provincies zijn verantwoordelijk voor de aanleg en het onderhoud van verbindingswegen, tunnels en bruggen. Daarnaast bepalen provincies welke bedrijven het regionale bus- en treinvervoer in de provincie verzorgen.

Goede doorstroming en verkeersveilige infrastructuur

Doelstelling	Resultaat
Realiseren en versterken van het regionale netwerk voor auto, openbaar vervoer, fiets en goederenvervoer	Vorbereiding ongelijkvloerse aansluiting van de N391 bij Emmerschans
	Uitvoering geven aan bereikbaarheidsakkoord N391 en N862 en optimalisering stroomweg N391
	Uitvoering verdubbeling N34 Coevorden-Emmen
	Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) in de variantenstudie voor de gedeeltelijke verdubbeling van de N34 inclusief verkeersplein Gieten
	Aanbesteding en voorbereiding aansluiting Klijndijk en Odoorn Noord
	Uitvoering reconstructie Norgervaart (N373) in samenwerking met gemeente Assen, Noordenveld en Midden-Drenthe
	Vorbereiding reconstructie omgeving Norgerbrug en ontsluiting Kloosterveen in samenwerking met gemeente Assen en Midden-Drenthe
	Vorbereiden projecten duurzaam veilige inrichting N375 in samenwerking met gemeente De Wolden
	Vorbereiding verbeteren verkeersveiligheid van de N371 in Hoogersmilde
	Vorbereiding verbeteren rotonde en ontwerp fietstunnel in N375 ter hoogte van de watertoren bij Meppel
	Realisatie duurzaam veilige inrichting N376 Sleen
	Aanbesteding Transferium De Punt
	Uitvoeren van de doorfietsroute Assen - Groningen
	Verdeelbesluit Verkeersveilig en Bereikbaar Drenthe
Versterkte (inter)nationale verbindingen over spoor, weg, water en door de lucht	Samenwerking binnen Port of Zwolle voor een goede bereikbaarheid over water van Zwolle, Kampen en Meppel
	Versterken Emmen Coevorden logistieke regio (profilering dry port)

Doelstelling	Resultaat
	Doorontwikkeling van GAE, wat betreft nieuwe verbindingen (scenario toegangspoort Noord-Nederland), bedrijfsvoering, duurzaamheid en governance
	Snellere verbinding met de Randstand waaronder capaciteitsonderzoek A28 Amersfoort-Hoogeveen en een hogere frequentie van de spoorverbinding Zwolle – Groningen.
	Lobby in processen rond Lelystad Airport, monitoring routes Lelystad, Nationale Luchtvaartnota en Luchtruimherziening.
	Variantenonderzoek spoorverbinding Emmen-Rheine ten behoeve van personenvervoer
	Vorbereiding en aanbesteding voor verdubbeling spoor en perron Station Emmen Zuid
	Vorbereiding uitvoering van het project 'Uitbreiding opstelcapaciteit Emplacement Emmen' ten behoeve van spitsstreinen tussen Emmen en Zwolle
	Uitvoering van de realisatie spoorboog Hoogeveen.
	Uitvoering van het project Spoor Zwolle Herfte inclusief knoop Herfte. Uitvoering tot 2021
In standhouden en beheren van onze bestaande infrastructuur van wegen	Beschikbaarheid van het wegennet
	Inzicht in de toestand van het wegennet en de toekomstige onderhoudsbehoefte
Zorgen voor veilige provinciale wegen	Uitvoeren van gladheidsbestrijding
	Calamiteitenafhandeling
	Verkeersvoorzieningen in goede toestand
Zorgen voor schone en aantrekkelijke inrichting rond de provinciale wegen	Bomen zijn goed onderhouden
	Bermen worden ecologisch beheerd in juni 1,5 meter maaien en in het najaar de hele berm
	Afvalbakken worden op tijd geleegd en zwerfvuil wordt verwijderd
	Bewegwijzering is op orde
	Er is een provinciaal plan van aanpak Eiken Processie Rups
	Invasieve exoten worden bestreden
Instandhouden van de infrastructuur van wegen (variabel onderhoud)	Vervangen deklagen diverse wegen (N374, N376, N379 N381)
	Singels en houtwallen zijn onderhouden
	Faunarasters herstellen
	Lichtmasten en armaturen (ledverlichting) zijn vervangen
	Beton reparaties diverse kunstwerken

Toekomstgerichte mobiliteit

Doelstelling	Resultaat
Optimaal benutten van het totale netwerk	Monitoring verkeersgegevens en verkeersongevallen
	Mobiliteitsmanagement gericht op werk en school met specifieke aandacht voor de fiets en OV.
	Versterken van 22 overstaplocaties tussen openbaar en publiek vervoer (hubs) gericht op het vergroten van het mobiliteitsaanbod met innovatieve concepten zoals deelfietsen en stallingen
Optimaal openbaar vervoersysteem	Ontwikkeling (sneller, beter en vaker) en exploitatie van de Vechtdallijnen 2018-2028 (spoor)
	Afstemming OV-concessie busvervoer Groningen-Drenthe 2020
Toepassen van innovaties met slimme combinaties van vervoer en nieuwe concepten	Experimenten met innovatieve concepten waaronder autonoom vervoer (ATNorth), drones (DroneHub) en het gebruik van data (MaaS-app)
	Opstellen lange termijnvisie op bereikbaarheid en mobiliteit (prioriteiten en investeringen)

Proactief op verkeersveiligheid

Doelstelling	Resultaat
Stimuleren van verkeersveilig gedrag door educatie, training, voorlichting en campagnes met de ambitie 'Samen richting Nul verkeersslachtoffers!'	Bestuurlijke samenwerking in het Verkeers- en Vervoersberaad Drenthe met samenwerkingsafspraken over veilige infrastructuur, gedrag en openbaar vervoer
	Analyse verkeersveiligheid Drenthe en opstellen Regionaal uitvoeringsplan Verkeersveiligheid
	Uitvoering programma Gedragsbeïnvloeding Verkeersveiligheid met voorlichtingscampagnes educatieprogramma's en trainingen
	Afstemming met OM, Politie en wegbeheerders over handhaving
	Uitvoering van de campagne op de N34 gericht op keren en inhalen en afleiding in het verkeer
	Uitvoering van de campagne 'Samen wegwerken'

Toegankelijk via het water

Doelstelling	Resultaat
Het op peil houden van de scheepsvaartkanalen en het afvoeren van water	Het peilbeheer op de vaarweg Meppel de Punt is overgedragen en de wateraanvoer over 2019 is afgerekend
In standhouden van onze bestaande infrastructuur van vaarwegen (vast onderhoud)	Kanalen zijn op diepte
	Bruggen en sluizen worden bediend op de vastgestelde tijden
	Inzicht in de toestand van de vaarwegen en de toekomstige onderhoudsbehoefte
Zorgen voor veilige vaarwegen	Vaarwegmeubilair en scheepvaartseinen zijn op orde
	Calamiteiten worden afgehandeld
	In de vaarwegen zijn geen ligplaatsen illegaal ingenomen
Zorgen voor een schone, gezonde en mooie omgeving rond de vaarwegen	Oevers, taluds en terreinen worden ecologisch beheerd
	Vuil wordt afgevoerd en aanlegplaatsen zijn toegankelijk
In standhouden van de infrastructuur van vaarwegen (variabel onderhoud)	Groot onderhoud tweetal bruggen
	Slijtlagen diverse bruggen vervangen
	Vervangen oeverconstructies die het einde van de levensduur hebben bereikt

Toelichting bestaand beleid

Verkeer en vervoer

De provincie is vanuit de Planwet Verkeer en Vervoer verantwoordelijk voor de regionale bereikbaarheid en het regionaal openbaar vervoer. De basis is vastgelegd in de (geactualiseerde) Omgevingsvisie Drenthe en in het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan Drenthe (PVVP). De uitvoering vindt plaats via het Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer (IVV). Jaarlijks wordt in het Provinciaal Uitvoeringsplan PUP de stand van zaken per project weergegeven. Op bestuurlijk niveau maken we afspraken in het Verkeers- en Vervoersberaad Drenthe (VVBD). Onder het motto 'Samen richting Nul verkeersslachtoffers!' werken we met onze partners aan gedragsbeïnvloeding en het programma 'Permanente Verkeerseducatie'. Het Drentse verkeersveiligheidsbeleid is verder uitgewerkt in het Strategisch Plan Verkeersveiligheid. In het OV-bureau Groningen-Drenthe zijn we samen met de provincie en de gemeente Groningen verantwoordelijk voor het openbaar (bus)vervoer in de regio. Met de provincie Overijssel exploiteren we de spoorlijn Emmen-Zwolle als onderdeel van de Vechtdallijnen.

Beheer en onderhoud wegen en vaarwegen

Wij voeren beheer- en onderhoudswerkzaamheden uit aan onze (vaar)wegen om te zorgen voor voldoende kwaliteit en beschikbaarheid. Gladheidsbestrijding is in de winterperiode hieraan onlosmakelijk verbonden. Voor zowel de wegen als de vaarwegen worden de huidige beleidsplannen Beleidsplan Beheer en Onderhoud Wegen en Beleidsplan Beheer en Onderhoud Vaarwegen in 2018/2019 aangepast aan de huidige inzichten. We verduurzamen onze openbare verlichting. Hieraan ligt het Beleidsplan Openbare Verlichting ten grondslag. Bij het uitvoeren van onderhoud sluiten we zoveel mogelijk aan bij geplande werkzaamheden vanuit het PVVP

Integrale gebiedsontwikkeling RSP

Het Drentse RSP bestaat uit vijf gebiedsopgaven en het Ruimtelijk Economisch Programma (REP). De RSP-projecten moeten eind 2020 gerealiseerd, dan wel aanbesteed en gegund zijn. Het RSP ligt op schema om eind 2020 gereed te zijn. Nadere informatie over het RSP (noordelijk) is te vinden op de website: <http://www.rsp-projecten.nl/>. Daarnaast wordt verwezen naar het rijksconvenant RSP Zuiderzeelijn en de samenwerkingsovereenkomsten provincie - gemeenten Emmen en Coevorden en de beëindigingsovereenkomst provincie - gemeente Assen.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website <http://www.waarstaatjeprovincie.nl>. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer

Indicator: Waardering openbaar vervoer

Waardering openbaar vervoer

7,6 (2018)

Definitie: Dit betreft het gemiddelde waarderingscijfer (algemene oordeel) voor het regionaal openbaar vervoer. Dit cijfer is gebaseerd op de OV-Klantenbarometer: een jaarlijks terugkerend onderzoek naar de mening van reizigers in het stads- en streekvervoer. De weergegeven cijfers hebben betrekking op de vervoersgebieden waarvoor de provincie de concessie heeft afgegeven.

Investerings per programma

Samenvatting van de investeringen per programma:

Omschrijving Investering	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet (incl. lonen)	Uitgaven t/m 31 december 2018	Netto Investering 2019	Netto Investering 2020	Netto Investering 2021	Netto Investering 2022	Netto Investering 2023
INVESTERINGEN Programma 4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig								
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2009	88.248	2.838.248	1.391.012	1.066.740	63.415	63.415	63.415	63.415
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2012	183.922	6.154.552	2.098.985	2.226.909	500.000	1.328.659	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2013	978.583	21.743.290	5.010.681	1.335.278	11.640.314	3.757.018	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2014	516.509	11.844.584	906.646	3.132.110	10.000	-	3.500.000	4.295.828
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2015	125.875	6.785.875	3.702.531	3.073.344	10.000	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2016	555.040	51.415.072	12.873.703	7.681.213	27.917.145	4.164.516	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2017	1.166.184	19.066.184	683.961	1.841.465	5.376.367	1.334.354	2.411.026	2.723.034
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2018	486.367	10.886.366	1.086.333	2.094.248	2.619.689	4.405.811	680.285	4
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2019	14.030	314.030	-	157.015	157.015	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2021	1.402.982	62.602.976	-	-	-	8.000.000	7.000.000	15.000.000
Scheepvaartkanalen	223.822	8.349.821	-	1.575.940	1.295.896	1.151.442	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 4	5.741.561	202.000.998	27.753.852	24.184.262	49.589.841	24.205.215	13.654.726	22.082.281

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investerings naar nut.

Inbreng verbonden partijen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
Toekomstgerichte mobiliteit	Optimaal openbaar vervoer systeem	Openbaar vervoersbureau Groningen-Drenthe	Zorgen voor en bevorderen van openbaar vervoer
Toekomstgerichte mobiliteit	Optimaal openbaar vervoer systeem	Beheersorganisatie Vechtdallijnen (provincie Overijssel)	Concessiebeheer spoorverbindingen Zwolle-Emmen en Almelo-Mariënberg

Voor nadere informatie per verbonden partij verwijzen we naar I.2. Paragraaf 2.6 Verbonden Partijen.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2018 Rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Lasten									
	4.1 Goede doorstroming en verkeersveilige infrastructuur								
		Belastingen	210.485	191.240	194.069	-2.829	194.069	194.069	194.069
		Inkoop	9.245.277	12.505.933	8.869.821	3.636.112	8.957.321	8.957.321	8.957.321
		Kapitaallasten	5.327.534	5.807.355	6.965.233	-1.157.878	8.030.767	10.819.555	10.254.873
		Subsidie	8.005.715	11.697.769	11.091.346	606.423	11.044.687	6.008.687	6.008.687
	Totaal beleidsopgave		22.789.012	30.202.297	27.120.469	3.081.828	28.226.844	25.979.632	25.414.950
	4.2 Toekomstgerichte mobiliteit								
		Inkoop	6.459	24.225	124.225	-100.000	24.225	24.225	24.225
		Subsidie	24.696.417	26.853.561	25.529.826	1.323.735	25.907.223	26.556.854	27.404.877
	Totaal beleidsopgave		24.702.876	26.877.786	25.654.051	1.223.735	25.931.448	26.581.079	27.429.102
	4.3 Proactief op verkeersveiligheid								
		Inkoop	1.184.044	789.952	648.177	141.775	628.177	628.177	628.177
		Subsidie	483.369	483.369	483.369	0	483.369	483.369	483.369
	Totaal beleidsopgave		1.667.413	1.273.321	1.131.546	141.775	1.111.546	1.111.546	1.111.546
	4.4 Toegankelijk via het water								
		Belastingen	58.565	50.599	51.347	-748	51.347	51.347	51.347
		Inkoop	4.628.869	3.480.008	3.882.640	-402.632	3.882.640	3.882.640	3.882.640
		Kapitaallasten	258.252	298.444	274.759	23.685	362.417	377.654	377.654
		Subsidie	311.108	67.381	40.263	27.118	5.734	5.734	5.734
	Totaal beleidsopgave		5.256.793	3.896.432	4.249.009	-352.577	4.302.138	4.317.375	4.317.375
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		54.416.095	62.249.836	58.155.075	4.094.761	59.571.976	57.989.632	58.272.973
Baten									
	4.1 Goede doorstroming en verkeersveilige infrastructuur								
		Leges	-7.957	-5.000	-5.000	0	-5.000	-5.000	-5.000
		Ontv. bijdragen	-321.954	-189.165	-189.165	0	-189.165	-189.165	-189.165
		Ontv.subsidies	-198.687	-15.010	-15.010	0	-15.010	-15.010	-15.010
	Totaal beleidsopgave		-528.598	-209.175	-209.175		-209.175	-209.175	-209.175
	4.3 Proactief op verkeersveiligheid								
		Leges	-12.667	-14.000	-14.000	0	-14.000	-14.000	-14.000
		Ontv. bijdragen	-3.250	0	0	0	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-15.917	-14.000	-14.000		-14.000	-14.000	-14.000
	4.4 Toegankelijk via het water								
		Leges	-655	-1.000	-1.000	0	-1.000	-1.000	-1.000
		Ontv. bijdragen	-159.429	-15.930	-15.930	0	-15.930	-15.930	-15.930
		Ontv.subsidies	-5.660.058	-4.249.747	-3.186.501	-1.063.246	-2.920.972	-2.920.972	-2.920.972
	Totaal beleidsopgave		-5.820.142	-4.266.677	-3.203.431	-1.063.246	-2.937.902	-2.937.902	-2.937.902
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-6.364.656	-4.489.852	-3.426.606	-1.063.246	-3.161.077	-3.161.077	-3.161.077
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		48.051.439	57.759.984	54.728.469	3.031.515	56.410.899	54.828.555	55.111.896

Verrekening met reserves

Programma 4	2018 rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Totaal programma	48.051.439	57.759.984	54.728.469	3.031.515	56.410.899	54.828.555	55.111.896
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Reserve vaarweg Meppel-De Punt		248.465	248.465	0	248.465	248.465	248.465
Bijdrage van Reserve vaarweg Meppel-De Punt		-340.000		-340.000			
Bijdrage aan Reserve investeringen verkeer en vervoer	816.476	6.423.776	2.275.645	4.148.131	7.178.952	4.892.444	3.667.570
Bijdrage van Reserve investeringen verkeer en vervoer		-1.885.014	-2.171.618	286.604	-4.831.741	-5.360.550	-4.281.318
Bijdrage aan Egalisatiereserve groot onderhoud wegen en vaarwegen	409.764		2.659.251	-2.659.251	2.841.751	2.841.751	2.841.751
Bijdrage van Egalisatiereserve groot onderhoud wegen en vaarwegen		-2.135.413		-2.135.413			
Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket	3.997.470	37.852.240	7.905.495	29.946.745			
Bijdrage van Reserve Regio Specifiek Pakket		-35.249.319	-25.690.212	-9.559.107	-5.036.000		
Bijdrage aan Egalisatiereserve voormalige bdu verkeer en vervoer	2.609.799	1.895.939	1.854.926	41.013	1.854.926	1.854.926	1.854.926
Bijdrage van Egalisatiereserve voormalige bdu verkeer en vervoer		-9.226.811	-2.278.000	-6.948.811	-2.158.000	-2.158.000	-2.158.000
Bijdrage van Saldireserve		-97.775		-97.775			
Saldo verrekend met reserves	7.833.509	-2.513.912	-15.196.048	12.682.136	98.353	2.319.036	2.173.394
Totaal na bestemming	55.884.948	55.246.072	39.532.421	15.713.651	56.509.252	57.147.591	57.285.290

Verschillen tussen begroting 2019 en 2020

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
4.1 Goede doorstroming en verkeersveilige infrastructuur	Inkoop	-3.636.112	<i>Doelstelling: Realiseren en versterken van het regionale netwerk voor auto, openbaar vervoer, fiets en goederenvervoer</i> In 2019 is circa € 1 miljoen opgenomen voor verkeersonderzoeken; in 2020 is hiervoor geen bedrag begroot. <i>Doelstelling Instandhouden van de infrastructuur van wegen (variabel onderhoud):</i> In 2019 is ruim € 2.6 miljoen meer begroot aan groot onderhoud dan in 2020.

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
	Subsidie	-606.423	<i>Doelstelling: Realiseren en versterken van het regionale netwerk voor auto, openbaar vervoer, fiets en goederenvervoer</i> Daling van de BDU-bijdrage aan infrastructurele werken (€ 4.2 miljoen). <i>Doelstelling Versterkte (inter)nationale verbindingen over spoor, weg, water en door de lucht: Een hogere RSP-bijdrage aan infrastructurele werken (€ 3.6 miljoen).</i>
	Kapitaallasten	1.157.878	<i>Doelstelling: Realiseren en versterken van het regionale netwerk voor auto, openbaar vervoer, fiets en goederenvervoer</i> Het aantal projecten dat gereed is neemt toe waardoor de afschrijvingslasten ook toenemen.
4.2 Toekomstgerichte mobiliteit	Subsidie	-1.323.735	<i>Doelstelling: Optimaal openbaar vervoersysteem</i> In 2019 is incidenteel € 1.5 miljoen voor extra treincapaciteit voor spoor Emmen-Zwolle beschikt.
	Inkoop	100.000	<i>Doelstelling: Optimaal benutten van het totale netwerk</i> Er zijn extra kosten zijn geraamd voor onderzoeken.
4.3 Proactief op verkeersveiligheid	Inkoop	-141.775	<i>Doelstelling: Stimuleren van verkeersveilig gedrag door educatie, training, voorlichting en campagnes met de ambitie 'Samen richting Nul verkeersslachtoffers!'</i> In 2019 was het budget verhoogd door incidentele uitgaven ten behoeve van de luchtvaart en nieuw geluidsbeleid.
4.4 Toegankelijk via het water	Inkoop	402.632	<i>Doelstellingen: In standhouden van onze bestaande infrastructuur van vaarwegen (vast onderhoud), In standhouden van onze bestaande infrastructuur van vaarwegen (vast onderhoud) en Zorgen voor een schone, gezonde en mooie omgeving rond de vaarwegen</i> De toename in begrote kosten komt voornamelijk door hogere uitgaven voor groot onderhoud.
	Ontv.subsidies	1.063.246	<i>Doelstelling: In standhouden van onze bestaande infrastructuur van vaarwegen (vast onderhoud)</i>

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Vershil	Toelichting
			Door overdracht van het peilbeheer op de Vaarweg Meppel - De Punt worden er lagere bijdragen van waterschappen en rijk verwacht.
Overige verschillen		-47.226	
Totaal van verschillen tussen 2019 en 2020		-3.031.515	

5: Klimaat en energie: op zoek naar ruimte en draagvlak

Toelichting programma

Wij voeren een actief klimaat- en energiebeleid, waarbij we vanuit Drenthe een bijdrage leveren aan de klimaatdoelen van Parijs. We stimuleren de productie van duurzame energie, treffen met partners maatregelen om de CO₂-uitstoot te beperken en beschermen ons landschap tegen de gevolgen van klimaatverandering.

Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO₂ reductie in 2030 (t.o.v. 1990)

Doelstelling	Resultaat
Het aandeel hernieuwbare energiebronnen bedraagt 14% in 2020 en 16% in 2023	Vertalen energieakkoord in Energieagenda
	Realisatie van hernieuwbare energiebronnen
	Realisatie windopgave van 285,5 MW
	We benutten bestaande infrastructuur voor hernieuwbare energie
	We wenden onze invloed maximaal aan om ervoor te zorgen dat de veranderde vraag naar stroom door de netwerkbeheerder verwerkt kan worden.
	Stimuleren van lokaal eigenaarschap van energiebronnen
	Verkenning of en in welke vorm opslag een oplossing kan bieden voor de netcapaciteit
	We leveren een bijdrage aan het opstellen van een Regionale Energie Strategie (RES) voor Drenthe.
Het vergroten van de kennis over de energietransitie bij onze inwoners	We starten een informatiecampaagne over het wat en hoe van de energietransitie en gaan daarover met onze inwoners in gesprek.
Bedrijven investeren in projecten gericht op energiebesparing, hernieuwbare opwek en energie-innovaties	Bedrijven zijn zich bewust van de energietransitie en wat dat voor hen betekent.
	Bedrijven investeren in projecten gericht op energiebesparing en hernieuwbare opwek.
	We investeren in handhaving richting bedrijven
	Bedrijven investeren in energie-innovaties.
Voortzetting Expeditie Energieneutraal Wonen	Voortzetting Expeditie Energieneutraal Wonen
We geven een Drentse invulling aan de waterstofregio Noord-Nederland	Realiseren van projecten rondom waterstof met betrokkenheid Drents bedrijfsleven

Mijnbouw

Doelstelling	Resultaat
Mijnbouw in Drenthe met een groter draagvlak onder de lokale bevolking	In overleg met de Rijksoverheid bekijken hoe we tot een planmatige afbouw van de gaswinning in Drenthe kunnen komen
	We wenden onze invloed aan voor de invoering van een onafhankelijk landelijk schadeprotocol .
	We wenden onze invloed aan voor transparante procedures bij mijnbouw met grote betrokkenheid van inwoners
	Adviezen m.b.t. winningsplannen volgens provinciale rol in Mijnbouwwet / injectie formatiewater.

Toelichting bestaand beleid

De uitvoering van het bestaande beleid is gebaseerd op:

- Energiestrategie Drenthe
- Energieagenda 2016-2020
- Klimaatakkoord 2019

Voor de bestuursperiode 2019-2023 zal er een Klimaat en Energieagenda worden opgesteld.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website <http://www.waarstaatjeprovincie.nl>. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Milieu, Energie en Bodem

Indicator: Emissie van broeikasgassen

CO2-emmissies in Drenthe 3.605.600 ton (2017)

Definitie: De CO2-uitstoot wordt berekend door de energiedragers (bijvoorbeeld kWh elektriciteit, m3 gas, liters benzine) te vermenigvuldigen met de emissiefactor van die energiefactor. Deze emissiefactoren variëren per jaar, afhankelijk van de brandstofmix van de elektriciteitsproductie, de hoeveelheid bijgemengde biobrandstof en de calorische waarde en koolstofinhoud van aardgas.

Indicator: Productie van hernieuwbare energie

Productie van hernieuwbare energie in Drenthe in Petajoule 4,6 PJ (2017)

Definitie: De meeste productiegegevens hernieuwbare energie komen tot stand door nationale totalen te verdelen over gemeenten aan de hand van verdeelsleutels, de top down-methode, omdat voor de bottom- up methode onvoldoende gegevens beschikbaar zijn. Deze methode leidt voor het overgrote deel van de hernieuwbare energie-opties tot schattingen. De Klimaatmonitor bevat jaarlijks 88 tot 90% van de Nederlandse hernieuwbare energie.

Inbreng verbonden partijen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)	Bedrijven investeren in projecten gericht op energiebesparing, hernieuwbare opwek en energie-innovaties	Drentse Energie Organisatie	Financiering van energietransitie in Drenthe

Voor nadere informatie per verbonden partij verwijzen we naar 1.2. Paragraaf 2.6 Verbonden Partijen.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2018 Rekening	2019 begroting	2020 begroting	Vershil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Lasten									
	5.1 Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)								
		Inkoop	2.945.867	5.297.602	2.850.000	2.447.602	2.850.000	2.850.000	2.850.000
		Subsidie	-442.227	2.530.457	0	2.530.457	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		2.503.640	7.828.059	2.850.000	4.978.059	2.850.000	2.850.000	2.850.000
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		2.503.640	7.828.059	2.850.000	4.978.059	2.850.000	2.850.000	2.850.000
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		2.503.640	7.828.059	2.850.000	4.978.059	2.850.000	2.850.000	2.850.000

Verrekening met reserves

Programma 5	2018 rekening	2019 begroting	2020 begroting	Vershil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Totaal programma	2.503.640	7.828.059	2.850.000	4.978.059	2.850.000	2.850.000	2.850.000
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage van Reserve investeringsagenda		-1.000.000					
Bijdrage aan Reserve voor algemene doeleinden		125.000		125.000			
Bijdrage van Saldireserve		-2.072.602		-2.072.602			
Saldo verrekend met reserves	0	-2.947.602	0	-1.947.602	0	0	0
Totaal na bestemming	2.503.640	4.880.457	2.850.000	3.030.457	2.850.000	2.850.000	2.850.000

Verschillen tussen begroting 2019 en 2020

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Vershil	Toelichting
Lasten			
5.1 Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)	Subsidie	-2.530.457	<i>Doelstelling: Voortzetting Expeditie Energieneutraal Wonen</i> De in 2016 gedane storting in de Reserve opvang revolverend financieren van € 2.250.000,-- is teruggedraaid. Deze middelen zijn in 2019 eenmalig geraamd als subsidiebudget voor het Actieplan Energieneutraal Wonen. Daarnaast is er in 2019 een eenmalig subsidiebudget van € 300.000,-- gecreëerd door verlaging van het inkoopbudget.
	Inkoop	-2.447.602	<i>Doelstelling: Het aandeel hernieuwbare energiebronnen bedraagt 14% in 2020 en 16% in 2023</i>

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
			Deze doelstelling draagt voor € 1.445.263,-- bij in dit verschil. Het oorspronkelijk geraamde budget in 2019 is eenmalig verhoogd met € 1.945.263,-- door overgehevelde middelen vanuit 2018. Daarnaast is het oorspronkelijk geraamde inkoopbudget in 2019 eenmalig verlaagd met € 300.000,-- als gevolg van omzetting in subsidiebudget en eenmalig verlaagd met € 200.000,-- vanwege een bijdrage aan de gebiedsontwikkeling GAE. <i>Doelstelling: Voortzetting Expeditie Energieneutraal Wonen</i> Overeenkomstig de planning is 2019 het laatste jaar dat er voor deze doelstelling een bijdrage is geraamd van € 1.000.000,-- uit de Investeringsagenda.
Totaal: Lasten		-4.978.059	
Overige verschillen			
Totaal van verschillen tussen 2019 en 2020		-4.978.059	

6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig

Toelichting programma

Kunst, cultuur en geschiedenis vinden we overal om ons heen. Een culturele identiteit en culturele voorzieningen maken een provincie aantrekkelijk om in te wonen, werken en recreëren. De provincie zet zich in voor het behoud en de ontwikkeling van deze culturele identiteit en zorgt ervoor dat culturele voorzieningen goed toegankelijk zijn en blijven. De provincie richt zich onder andere op het behoud, ontwikkeling en herbestemming van het culturele erfgoed. De provincie is daarnaast verantwoordelijk voor monumentenzorg en cultuureducatie voor jongeren en ondersteunt gemeenten bij taken op het terrein van erfgoed en archeologie.

Oog voor cultureel erfgoed

Doelstelling	Resultaat
De erkenning door UNESCO van de Koloniën van Weldadigheid als werelderfgoed	Het nominatiedossier voor de verkrijging van de UNESCO-status is ingediend bij de UNESCO-organisatie in Parijs voor besluitvorming in 2020 UNESCO heeft een positief besluit genomen over de toekenning van de Koloniën van Weldadigheid als Werelderfgoed
Het cultuurhistorisch erfgoed en de economische draagkracht in de Koloniën van Weldadigheid zijn verder ontwikkeld	Integrale gebiedsontwikkeling in Frederiksoord e.o. en Veenhuizen is gerealiseerd volgens uitvoeringsprogramma's. Denk aan herbestemming, aantrekken passende economische functies en landschapsmaatregelen Samen met het Rijk en de gemeente Noordenveld zijn afspraken gemaakt over de vervreemding van het overtollig gestelde Rijksvastgoed in Veenhuizen
Belangrijke archeologische c.q. cultuurhistorische waarden van Drenthe zijn als onderligger gebruikt voor ruimtelijke en economische ontwikkelingen	Op tenminste 1 nieuwe plek is archeologische informatie verbeeld en ontsloten
Beter vestigings-, woon-, en leefklimaat voor bedrijf en individu (door culturele investeringen die leiden tot toonaangevende kwaliteit)	Ten minste drie monumentale of karakteristieke panden of ruimtelijke ensembles zijn op economisch verantwoorde wijze behouden, ontwikkeld en herbestemd
Samen met gemeenten en uitvoeringspartners de zorg voor en kwaliteit van het cultureel erfgoed versterken	De Erfgoedverkenning samen met gemeenten heeft geleid tot afspraken over ambities en concrete projecten op het gebied van cultureel erfgoed, van gebouw tot gebiedsniveau Cultuurhistorische en archeologische opgaven en thema's zijn verkend, gedeeld en toepasbaar gemaakt voor beleid en inspiratie De wettelijke taken archeologie zijn uitgevoerd Samen met partners ontwikkelde visie op de toekomst van monumentale gebouwen.

Doelstelling	Resultaat
	Ondersteuning van het ontwikkelen van een kerkenvisie binnen het nationale samenwerkingsprogramma Religieus Erfgoed.
Er wordt een actief netwerk voor het Drentse erfgoed onderhouden waarin kennisontwikkeling, overdracht van informatie en innovatie voor publiek centraal staan	(Im)materieel erfgoed is digitaal ontsloten voor (her)gebruik door brede doelgroepen
	Digitaal ontsluiten content Erfgoedlijnen via website Terug naar Drenthe
	Er is een actief netwerk voor het Drentse erfgoed gerealiseerd waarin kennisontwikkeling, overdracht informatie en innovatie centraal staat. Hierbij worden bestaande producten op provinciale schaal doorontwikkeld en nieuwe producten opgeleverd
Het aardkundig en cultuurhistorisch erfgoed is zichtbaarder voor bezoekers	Geopark de Hondsrug is doorontwikkeld conform het jaarprogramma (o.a. beleving van oude routes en landschapsvisie)
	Interreg-project samenwerking met geopark TERRA.vita

Cultuur en evenementen

Doelstelling	Resultaat
Culturele investeringen	De provinciale bijdrage voor de verbouwing van Herinneringscentrum Kamp Westerbork is gerealiseerd
	Verbouwing Café Krul (Drents Museum) is gerealiseerd
Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van podiumkunsten en beeldende kunsten	Toonaangevende professionele podiumkunsten (poppodia, projecten, gezelschappen en festivals) zijn, verspreid over de provincie, ondersteund
	Tenminste één grote (theater)productie per jaar in onze provincie
	Er zijn minstens twee kunstobjecten in de openbare ruimte gerealiseerd verspreid over de provincie
	Viering 75 jaar bevrijding in Drenthe in 2020
Doorontwikkeling Cultuurbeleid	Subsidie voor jaarlijks terugkerende evenementen op het snijvlak van cultuur en vrijetijdsbesteding, die bijdragen aan gemeenschapszin
	De uitkomsten van de cultuurmonitor zijn en worden benut voor beleidsontwikkeling
	Een nieuwe Cultuurnota voor de beleidsperiode 2021-2024

Doelstelling	Resultaat
Behouden en bevorderen van het gebruik van de Drentse streektaal	Tenminste twee literaire producten en evenementen zijn door Huus van de Taol opgeleverd, muziekproducties met Drentse taal zijn gerealiseerd en het Drents in het basisonderwijs is gestimuleerd Het Drents wordt gestimuleerd en geborgd door de activiteiten en de opgeleverde literaire producten van het Huus van de Taol Het Drents in het basisonderwijs wordt ondersteund
De culturele ontwikkeling van leerlingen is versterkt	Op meer dan 90% van de Drentse basisscholen wordt cultuuronderwijs geborgd waarbij de vraag van de school centraal staat. Scholen, aanbieders, steun- en kennisinstellingen in Drenthe pakken hun verantwoordelijkheid voor cultuuronderwijs. Dit leidt tot: teambrede deskundigheid in de scholen, ontwikkeling van doorlopende culturele leerlijnen en een betere afstemming van de culturele omgeving op de culturele ontwikkeling van leerlingen
Bevorderen van toegankelijkheid van kunst- en cultuuruitingen, kennis, en informatie	Talentontwikkeling op de gebieden jeugdtheater, (pop)muziek en beeldende kunst Innovatie van bibliotheken wordt gestimuleerd en ondersteund t.b.v. een goede spreiding en een passend aanbod aan bibliotheekfuncties Professionals, amateurs en (jonge) talenten maken gebruik van de kennis, informatie, bemiddeling, innovaties en adviezen van K&C Drenthe Culturele activiteiten vinden verspreid over Drenthe plaats
Effectiever en efficiënter cultuurbeleid op noordelijk landsdeelniveau	Op noordelijke schaal zijn, geografisch verspreid, diverse programma's uitgevoerd. Bijvoorbeeld talentontwikkeling voor jongeren
Meer kunst en cultuuruitingen zijn verbonden aan maatschappelijke doelen	Cultuurhistorie zorgt voor geïnspireerde plannen en kan helpen bij maatschappelijke opgaven, zoals sociale cohesie, leegstand, krimp en duurzaamheid Uitvoering Podium Platteland: producties in dorpen en wijken opgezet met amateurs, professionals en bewoners

Sociaal Drenthe voor iedereen

Doelstelling	Resultaat
Integrale aanpak van leefbaarheid zowel Drenthe breed als gebiedsgericht	Stimuleren bewonersprojecten mede door uitvoering regeling dorpsinitiatieven. Uitvoering Motie functieverbreiding dorpshuizen.

Doelstelling	Resultaat
	De Sociale Agenda 2020-2024
	Ondersteuning gemeenten bij aanpak (intergenerationele) armoede
	Kennis vergroten door bijdragen aan de Leerstoel Bevolkingsdaling voor Noord-Nederland. Daarnaast onderzoek intergenerationele armoede, laaggeletterdheid en voortzetten van de leefbaarheidsmonitor
	Ondersteunen en faciliteren ondersteunings- en kennisinstellingen CMO STAMM/ Trendbureau Drenthe, Zorgbelang Drenthe, Sport Drenthe, B.O.K.D., Kennisnetwerk Krimp Noord-Nederland
Kwaliteit van wonen en leefgebieden op peil houden	Aandacht in Woonagenda voor toekomstbestendig wonen, veiligheid, toepassing nieuwe zorgtechnologie
Bereikbaar houden van (bovenlokale)voorzieningen voor alle inwoners en behouden van de vitaliteit van kernen	Initiatieven uit de samenleving die leefbaarheid bevorderen blijven we ondersteunen
	Bijdragen aan een toegankelijke en toekomstbestendige bibliotheekfunctie
Kwaliteitsverbetering onderwijs en anticiperen op krimp in het onderwijs	Voorzetten Onderwijsmonitor van het Trendbureau Drenthe en faciliteren van de Regiegroep Drentse Onderwijskwaliteit
	Samen met onderwijsbesturen en gemeenten gevolgen van krimp signaleren en monitoren in de stuurgroep Onderwijs en Krimp. Waar nodig lobby starten.
	Versterken onderwijskansen voor kinderen in het primair onderwijs (overgangen voorschool – po en po-vo). Zorgen dat Drentse kinderen de meest geschikte opleiding volgen en hun kansen benutten.
Inclusie en meedoen	Versterken van inclusie voor iedereen door extra inspanningen op het gebied van cultuur, onderwijs en sport (Drenthe Beweegt en stimuleren van gehandicaptensport)
	Opzetten van projecten en activiteiten in het kader van de Regenboogprovincie
	We zetten in op toegankelijkheid (VN-verdrag inzake rechten van personen met een handicap) en vragen hiervoor aandacht bij onze samenwerkingspartners.
	Een adviesraad, bestaande uit onder andere ervaringsdeskundigen, die het provinciaal bestuur gevraagd en ongevraagd van advies voorziet over voorgenomen beleid of voorgenomen uitvoering van beleid.

Sport en Bewegen stimuleren

Doelstelling	Resultaat
Activering door sportactiviteiten gericht op vitalisering en gezondheid	Samen met gemeenten en maatschappelijke organisaties dragen wij bij aan sociaal maatschappelijke projecten waarbij sport wordt ingezet als middel, zoals via de activiteiten van het programma Drenthe Beweegt. Hiermee zetten we in op een gezondere en vitalere samenleving.
	Sportakkoord en Preventieakkoord.
	We ondersteunen en stimuleren gehandicaptensport. (Inclusief sporten: sporten in Drenthe is toegankelijk voor iedereen)
Vergroten maatschappelijk en economische effecten sportactiviteiten	Jaarlijks minstens één bijzonder sportevenement in Drenthe
	Jaarlijks een bijdrage aan tenminste 15 bovenregionale sportevenementen.
	Bijdrage aan minimaal 2 topsportevenementen.
	Om de effecten van vrijwillige inzet in de sportsector te vergroten worden door onze ondersteuning onder andere SportDrenthe en Topsport Noord in staat gesteld een professioneel kader te bieden aan sportorganisaties.
Sportvoorzieningen voor iedereen	Aanvragen voor investeringen van (bijzondere) sportvoorzieningen van provinciale betekenis worden in behandeling genomen en daar waar mogelijk ondersteund.

Zorg voor zorg

Doelstelling	Resultaat
Realiseren van goede zorg in Drenthe	We geven uitvoering aan het convenant Dementievriendelijk Drenthe
	Stimuleren van innovaties in de zorg zoals positieve gezondheid, zorg op afstand en domotica
	We zetten de Zorgtafel voort en faciliteren deze.
	We hebben aandacht voor het aantrekken van medisch specialisten naar Drenthe en vormen maatschappelijke coalities om dit te bereiken.
	We faciliteren ondersteuning van regionale platforms voor ondersteuning van mantelzorg, vrijwilligers en patiëntenparticipatie.
	We ondersteunen zorgexperimenten van bewonersinitiatieven in de kernen.

Toelichting bestaand beleid

Cultuurbeleid

De beleidsdoelen van het culturele domein zijn vastgelegd in het beleidskader 'De Verbeelding van Drenthe, cultuurbeleid provincie Drenthe 2017-2020'. Daarnaast is er nog een aantal documenten waarin het beleid voor de diverse onderwerpen binnen het culturele domein te vinden is. Het beleid voor ruimtelijk erfgoed is ook vastgelegd in de Omgevingsvisie Drenthe (2018) en de bijbehorende Verordening (2018), het Cultuurhistorisch Kompas Drenthe (2009), de Provinciale Monumentenverordening Drenthe en Uitvoeringsregeling Herbestemming Karakteristiek bezit en het Drents Monumentenfonds.

Als kaders voor de bibliotheekfunctie in Drenthe dienen de Visie Krimp en Leefbaarheid 2016-2020 (onderdeel van de Nota Sociaal Beleid) en de Economische Koers 2016-2019. De ambitie van de nominatie als UNESCO-werelderfgoed van de Koloniën van Weldadigheid is terug te vinden in de Omgevingsvisie Drenthe (2018). Meer informatie over de werelderfgoednominatie van de Koloniën van Weldadigheid is te vinden op www.kolonienvanweldadigheid.eu.

Een deel van het beleid wordt uitgevoerd door middel van subsidies die worden verleend op basis van de Algemene Subsidieverordening (ASV) en de Uitvoeringsregeling incidentele projecten Cultuurnota 'De Verbeelding van Drenthe' 2017-2020. Met het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is het Cultuurconvenant 2017-2020 afgesloten, hier is ook het deelconvenant Cultuureducatie met Kwaliteit opgenomen. In noordelijk verband wordt met de samenwerkingsovereenkomst en uitvoeringsregeling 'We The North' uitvoering gegeven aan de gezamenlijke noordelijke cultuuragenda.

Dynamisch Drenthe

Voor monitoring en ondersteuning bij maatschappelijke vraagstukken zoals bereikbare zorg en leefbaarheid subsidiëren wij Brede Overleggroep Kleine Dorpen (BOKD), Zorgbelang en CMO Stamm. Onze uitvoeringspartner ten aanzien van sport is 'Drenthe beweegt', zie hiervoor www.drenthe-beweegt.nl.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website <http://www.waarstaatjeprovincie.nl>. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Cultuur

Indicator: Restauratievolume

Restauratievolume	15,0% (2018)

Definitie: percentage Rijksmonumenten (exclusief oorspronkelijke functie woonhuis), weergegeven naar de staat van het casco, categorie 'matig' en 'slecht'.

Investerings per programma

Samenvatting van de investeringen per programma:

Omschrijving Investering	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet (incl. lonen)	Uitgaven t/m 31 december 2018	Netto Investing 2019	Netto Investing 2020	Netto Investing 2021	Netto Investing 2022	Netto Investing 2023
INVESTERINGEN Programma 6 Cultuur								
Kwaliteitsimpuls Drents Museum	35.071	935.071	284.605	479.668	170.795	-	-	-
Vervangingsinv. installaties Drents Museum	-	2.242.000	-	-	-	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 6	35.071	3.177.071	284.605	479.668	170.795	-	-	-

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investerings naar nut.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2018 Rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Lasten									
	6.1 Oog voor cultureel erfgoed								
		Adm. boekingen	-3.394	0	0	0	0	0	0
		Inkoop	1.232.154	1.218.833	1.052.291	166.542	838.817	842.770	546.984
		Subsidie	2.569.915	3.215.990	2.756.303	459.687	2.654.386	2.669.017	2.683.983
	Totaal beleidsopgave		3.798.675	4.434.823	3.808.594	626.229	3.493.203	3.511.787	3.230.967
	6.2 Cultuur en evenementen								
		Inkoop	-63.426	80.000	90.000	-10.000	55.000	55.000	55.000
		Kapitaallasten	564.201	564.201	564.201	0	599.560	599.560	599.560
		Subsidie	14.650.504	15.547.422	14.639.399	908.023	13.606.857	13.928.972	13.406.807
	Totaal beleidsopgave		15.151.279	16.191.623	15.293.600	898.023	14.261.417	14.583.532	14.061.367
	6.3 Sociaal Drenthe voor iedereen								
		Inkoop	29.500	0	0	0	0	0	0
		Subsidie	5.367.994	6.066.477	3.735.129	2.331.348	2.564.170	1.588.669	1.610.452
	Totaal beleidsopgave		5.397.494	6.066.477	3.735.129	2.331.348	2.564.170	1.588.669	1.610.452
	6.4 Sport en Bewegen stimuleren								
		Inkoop	-6.814	20.000	20.000	0	20.000	20.000	20.000
		Subsidie	1.355.732	820.000	820.000	0	820.000	820.000	620.000
	Totaal beleidsopgave		1.348.918	840.000	840.000		840.000	840.000	640.000
	6.5 Zorg voor zorg								
		Inkoop	13.252	40.000	40.000	0	40.000	40.000	40.000
	Totaal beleidsopgave		13.252	40.000	40.000		40.000	40.000	40.000
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		25.709.618	27.572.923	23.717.323	3.855.600	21.198.790	20.563.988	19.582.786
Baten									
	6.1 Oog voor cultureel erfgoed								
		Ontv. bijdragen	-29.015	-80.000	-94.000	14.000	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-29.015	-80.000	-94.000	14.000			
	6.2 Cultuur en evenementen								
		Ontv. bijdragen	-1.316.564	-1.324.679	-1.337.926	13.247	-1.351.305	-1.364.819	-1.378.467
		Ontv. subsidies	-228.000	0	0	0	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-1.544.564	-1.324.679	-1.337.926	13.247	-1.351.305	-1.364.819	-1.378.467
	6.3 Sociaal Drenthe voor iedereen								
		Ontv. bijdragen	-300.591	-240.000	-240.000	0	0	0	0
		Ontv. subsidies	-1.877.647	-1.856.250	-950.000	-906.250	0	0	0
	Totaal beleidsopgave		-2.178.238	-2.096.250	-1.190.000	-906.250			
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-3.751.817	-3.500.929	-2.621.926	-879.003	-1.351.305	-1.364.819	-1.378.467
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		21.957.801	24.071.994	21.095.397	2.976.597	19.847.485	19.199.169	18.204.319

Verrekening met reserves

Programma 6	2018 rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Totaal programma	21.957.801	24.071.994	21.095.397	2.976.597	19.847.485	19.199.169	18.204.319
Verrekening resultaat met reserves							

Programma 6	2018 rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Bijdrage aan Reserve voor algemene doeleinden		279.045		279.045			
Bijdrage van Reserve voor algemene doeleinden		-500.000		-500.000			
Bijdrage van Saldireserve		-1.904.916	-750.000				
Saldo verrekend met reserves	0	-2.125.871	-750.000	-220.955	0	0	0
Totaal na bestemming	21.957.801	21.946.123	20.345.397	2.755.642	19.847.485	19.199.169	18.204.319

Verschillen tussen begroting 2019 en 2020

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
Lasten			
6.1 Oog voor cultureel erfgoed	Inkoop	-166.542	<i>Doelstelling: De erkenning door UNESCO van de koloniën van Weldadigheid als werelderfgoed</i> De begroting is in 2020 verlaagd met € 660.000,-- doordat in 2019 het laatste jaar was dat er middelen beschikbaar zijn gesteld voor intensiveringen Energiek Drenthe. In 2019 is de begroting eenmalig verlaagd met € 279.000,-- vanwege een negatieve overheveling vanuit de jaarrekening 2018 In 2019 is het geraamde inkoopbudget eenmalig verlaagd met € 197.000,-- als gevolg van omzetting in subsidiebudget
	Subsidie	-459.687	<i>Doelstelling: Belangrijke archeologische c.q. cultuurhistorische waarden van Drenthe zijn als onderligger gebruikt voor ruimtelijke en economische ontwikkelingen</i> Het geraamde subsidiebudget is in 2020 gestegen vanwege de jaarlijkse indexering met € 25.000,--. In 2019 is de begroting eenmalig verhoogd met € 56.000,-- door overheveling vanuit 2018. <i>Doelstelling: Beter vestigings-, woon-, en leefklimaat voor bedrijf en individu</i> - In 2019 is binnen het subsidiebudget eenmalig € 100.000,-- overgeheveld vanuit 2018 voor de uitvoering van de projecten Vet! In het MBO en een Voucherregeling Creatieve industrie <i>Doelstelling: De erkenning door UNESCO van de koloniën van weldadigheid als werelderfgoed</i>

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
			In 2019 is eenmalig een subsidiebudget gecreëerd van € 197.000,-- door verlaging van het inkoopbudget Doordat het traject van de werelderfgoednominatie in 2018 is uitgesteld, zijn er enkele projecten geweest die vertraging hebben opgelopen. Hiervoor is in 2019 eenmalig € 159.000,-- van het subsidiebudget overgeheveld vanuit 2018.
6.2 Cultuur en evenementen	Subsidie	-908.023	<i>Doelstelling: Aantrekken van provinciale en (inter)nationale bezoekers van podiumkunsten en beeldende kunsten</i> In 2020 wordt in Nederland op grote schaal de beëindiging van de Tweede Wereldoorlog herdacht en 75 jaar vrijheid gevierd. Voor de viering hiervan in Drenthe heeft u voor 2019 € 840.000,-- beschikbaar gesteld en in 2020 € 110.000. (-€ 730.000,--) In 2019 is het budget voor Beeldende kunst en vormgeving eenmalig opgehoogd met € 126.000,-- door overheveling vanuit 2018. <i>Doelstelling Bevorderen van toegankelijkheid van kunst- en cultuuruitingen, kennis en informatie:</i> Het geraamde subsidiebudget is in 2020 gestegen met € 171.000,-- vanwege de indexering van de boekjaarsubsidies aan o.a. Biblionet, Drents museum en Kunst en Cultuur Drenthe. <i>Doelstelling: Culturele investeringen</i> Binnen de beschikbare middelen van investeringsagenda 2016-2019 was voor 2019 € 690.000,-- in de begroting opgenomen voor Culturele investeringen. In 2018 is de programmering van de culturele investeringen geactualiseerd. Daaruit kwam dat enkele onderdelen vertraging hadden opgelopen. Daardoor is in 2019 eenmalig de begroting opgehoogd met € 295.000,-- en 2020 met € 750.000,--. Verder is bij de jaarrekening de begroting 2019 eenmalig opgehoogd met € 105.000,--. Totaal is in 2019 begroot voor culturele investeringen € 1,089 miljoen en in 2020 € 750.000,--. Dit verklaart een verschil van € 340.000,--. <i>Doelstelling: Doorontwikkeling Cultuurbeleid</i> In 2020 is de begroting opgehoogd met € 117.000,-- voor de culturele prijs. Dit budget wordt eens in de twee jaar begroot.

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
6.3 Sociaal Drenthe voor iedereen	Subsidie	-2.331.348	<i>Doelstelling: Integrale aanpak van leefbaarheid zowel Drenthe breed als gebiedsgericht</i> In 2019 is eenmalig het niet benutte deel van de subsidieregeling Vrijtijdseconomie 2018 van € 250.000,-- overgeheveld van 2018 naar 2019. Het overige verschil heeft voor € 1 miljoen te maken met de programmering van de projecten Vitaal Platteland. In 2020 ontvangen we € 906.000,-- minder bijdrage EU-cofinanciering en EU bijdrage POP ten behoeve van Leader Zuid- West Drenthe en Leader Zuid- Oost Drenthe. De geraamde lasten die betrekking hebben op deze projecten zijn in 2020 gedaald met € 1,1 miljoen.
Totaal Lasten:		-3.865.600	
Baten			
	Ontv.subsidies	906.250	<i>Doelstelling: Integrale aanpak van krimp en leefbaarheid zowel Drenthe breed als gebiedsgericht</i> In 2020 ontvangen we € 906.000,-- minder bijdrage EU-cofinanciering en EU bijdrage POP ten behoeve van Leader Zuid- West Drenthe en Leader Zuid- Oost Drenthe. De geraamde lasten die betrekking hebben op deze projecten zijn in 2020 gedaald met € 1,1 miljoen.
Totaal Baten		906.250	
Overige verschillen		-17.247	
Totaal van verschillen tussen 2019 en 2020		-2.976.597	

7: Middelen en mensen

Toelichting programma

De ambities van het Drentse bestuur moeten zo goed mogelijk waar gemaakt worden, gericht op de (nieuwe) bestuurlijke speerpunten, met een effectieve en doelmatige inzet van middelen. Met een moderne bedrijfsvoering. De provincie is daarbij een solide partner die de zaken beheersmatig op orde heeft maar vooral ook ondernemend en flexibel inspeelt op nieuwe ontwikkelingen en veranderende behoeftes van bestuur, partners en burgers.

Een duurzaam sluitende provinciale begroting

Doelstelling	Resultaat
Beheer van relevante provinciale deelnemingen	Invulling geven aan onze rol als aandeelhouder
Goed beheer van provinciale geldmiddelen	Het beschikbaar hebben van de wettelijk voorgeschreven post onvoorzien
	Jaarlijks advies over indexering tarief opcenten Motorrijtuigen Belasting (MRB)
	Een optimaal rendement binnen de kaders van het treasury statuut
	Inzicht in de ontwikkelingen van de uitkeringen van het provinciefonds
	Optimaal voorzien in de financieringsbehoefte

Bedrijfsvoering Documentaire informatievoorziening

Doelstelling	Resultaat
Informatiebeheer: het goed beheren en opslaan van documenten die behoren tot een dynamisch, semi-statisch of een statisch archief, ongeacht hun vorm	Samenwerkingsomgeving voldoet aan eisen rondom invoering e-depot (geheel van activiteiten voor het duurzaam beheren en raadplegen van te bewaren digitale archiefbescheiden)

Bedrijfsvoering Financiën en Control

Doelstelling	Resultaat
Een financieel gezonde organisatie, die voldoet aan alle wettelijke eisen en gangbare opvattingen ten aanzien van financieel instrumentarium	De provincie valt onder repressief toezicht vanuit het rijk
	Goedkeurende verklaring van de accountant voor de jaarstukken
	Tijdig vastgestelde provinciale begroting
	Geactualiseerd financieel beleid
	Er is een actuele nota reserves en voorzieningen

Doelstelling	Resultaat
	Een nieuwe financiële verordening
Dienstverlening en voorzieningen die passen bij de behoeften van de organisatie en derden	Dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) met gelieerde partijen worden uitgevoerd, geëvalueerd en waar nodig bijgesteld
Continue (digitale) verbetering van informatiesystemen en informatievoorziening	Actuelere sturingsinformatie voor bestuur en management
	Drenthe in Feiten en Cijfers
	Actuele (digitale) sturingsinformatie voor bestuur en management

Bedrijfsvoering Informatievoorziening en automatisering

Doelstelling	Resultaat
Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens	Voldoen aan de wettelijke eisen (opslag en verwerking) met betrekking persoonsgegevens
	Snel en veilig toegangsproces tot up-to-date systemen en gegevens voor medewerkers en externe partijen
	Nulmeting voor Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) uitgevoerd
	Realisatie vernieuwde werkplek.

Bedrijfsvoering Inkoop

Doelstelling	Resultaat
Effectief en efficiënt inkoopbeleid en inkoopproces met kansen voor het Drentse MKB	Grotere kansen voor regionale ondernemers bij enkelvoudig en meervoudig onderhandse aanbestedingsprocedures

Bedrijfsvoering Personeel en organisatie

Doelstelling	Resultaat
Betrouwbaar en aantrekkelijk werkgeverschap	Jaarlijkse quota arbeidsgehandicapten, BBL's en stagiaires zijn gehaald
	Uitvoering activiteiten implementatie Wet Normalisatie Rechtspositionering Ambtenaren
	Eén inzichtelijke loonsom waar alle personeel uit wordt betaald. Principe is dat medewerkers in eigen dienst boven inhuur gaat.
De juiste mensen op de juiste plaats op het juiste moment	Opstellen HR-visie met onderdelen SPP, Duurzame inzetbaarheid en mobiliteit

Doelstelling	Resultaat
Een opgavegerichte netwerkorganisatie	Organisatieontwikkeltraject waarin wordt geïnvesteerd in (persoonlijk) leiderschap en de kwaliteit van onze professionals.

Bedrijfsvoering Personele inzet

Doelstelling	Resultaat
Directe personele inzet	Toerekening van directe personeelskosten conform het Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Inzet ondersteunend personeel	Toerekening van overheadkosten conform BBV

Bedrijfsvoering Facilitaire zaken en Huisvesting

Doelstelling	Resultaat
Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten	Meer dan 60% van het catering-assortiment is duurzaam.
	De inkoop van energie is 100% groen.
Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten en bij voorkeur energieneutraal	Technisch en bouwkundig goed onderhouden provinciale opstallen
	Verbouw Drents Museum voor de verbetering van de catering mogelijkheden en ontvangst van grote groepen

Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen

Doelstelling	Resultaat
Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	Actuele stand van zaken reserves en voorzieningen

Toelichting bestaand beleid

Ons uitgangspunt bij het financieel beleid is een sluitende begroting die langjarig in evenwicht is. Andere meer gedetailleerde uitgangspunten zijn te vinden in de Financiële verordening 2012, het Financieringsstatuut 2014, de Nota Reserves en Voorzieningen 2016 en de Nota Financieringsinstrumentarium Drenthe. In de nieuwe bestuursperiode wordt het financieel beleid opnieuw geactualiseerd.

Het meerjarig Informatieplan is eind 2017 geactualiseerd met uitgangspunten die leidend zijn voor de doorontwikkeling naar een moderne en toekomstbestendige ondersteuning van de bedrijfsprocessen. Professionele aandacht voor informatiebeveiliging en privacy is expliciet onderdeel van de provinciale bedrijfsvoering.

In het Huisvestingsbeleidsplan is bepaald hoe het provinciehuis zo effectief mogelijk te gebruiken is.

Informatie over het provinciale inkoopbeleid is te vinden via de link:

http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Historie/Drenthe/425512/CVDR425512_1.html

In de paragraaf bedrijfsvoering wordt verder ingegaan op de wijze waarop de organisatie zich ontwikkelt naar een adaptieve organisatie die met diverse partners in netwerken opereert.

Verplichte beleidsindicatoren volgens het BBV

Via het Besluit Begroting en Verantwoording is vastgelegd, dat alle provincies vanaf de begroting 2018 indicatoren in de begroting moeten vermelden. Deze indicatoren zijn in IPO verband opgesteld en vastgesteld door het ministerie van BZK. De bron voor de vermelding in onze begroting is, zoals voorgeschreven, de website <http://www.waarstaatjeprovincie.nl>. Daar is ook vergelijkingsmateriaal met andere provincies te vinden en de definitie die wordt gehanteerd voor de betreffende indicator.

Middelen

Geen verplichte indicatoren.

Investeringen per programma

Samenvatting van de investeringen per programma:

Omschrijving Investering	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet (incl. lonen)	Uitgaven t/m 31 december 2018	Netto Investering 2019	Netto Investering 2020	Netto Investering 2021	Netto Investering 2022	Netto Investering 2023
INVESTERINGEN Programma 7: Middelen en mensen								
Provinciehuis	21.623	27.281.623	60.269	5.662	332.599	573.093	-	-
Hard- en Software - Ambitieiijn Excellente Dienstverlening	26.303	466.304	3.699	176.464	52.989	-	-	180.163
Hard- en Software - Ambitieiijn Flexibiliteit in Techniek	305.121	5.719.881	86.741	564.942	1.750.841	185.461	305.720	769.823
Hard- en Software - Ambitieiijn Het Nieuwe Samenwerken	215.292	5.528.491	520.237	1.288.094	970.396	-	752.444	650.000
Hard- en Software - Ambitieiijn Organisatie in Control	51.469	938.101	24.030	146.748	272.215	239.130	-	105.978
Hard- en Software - Niet informatieplan	51.857	984.307	-	206.658	214.551	270.245	31.793	203.272
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 7	671.666	40.918.707	694.976	2.388.568	3.593.591	1.267.929	1.089.957	1.909.236

Voor verdere specificatie per investeringsproject verwijzen we naar Paragraaf II.4 Financiële positie en toelichting, onderdeel 4.1 Investeringen naar nut.

Inbreng verbonden partijen

Beleidsopgave	Doelstelling	Verbonden partij	Doel verbonden partij
Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	NV Waterbedrijf Drenthe	De zorg voor en de instandhouding van de drinkwatervoorziening alsmede de productie, zuivering, verkoop en distributie van nietdrinkwater
Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	WMD Drinkwater BV	De zorg voor en de instandhouding van de drinkwatervoorziening in het verzorgingsgebied cf. de Drinkwaterwet
Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	Enexis Holding NV	Energiedistributie en netwerkbeheer
Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	Cross Border Leases Vennootschap BV	Vertegenwoordiging van verkopende aandeelhouders Essent
Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	CSV Amsterdam BV	Vertegenwoordiging van verkopende aandeelhouders Essent
Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	Verkoop Vennootschap
Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	Verkoop Vennootschap BV	Garantiestelling en vrijwaring RWE
Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	Vordering op Enexis BV	Financieringsmaatschappij voor Enexis
Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	Bank Nederlandse Gemeenten	Financiële dienstverlening van en voor overheden en instellingen met een maatschappelijk belang
Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Beheer van relevante provinciale deelnemingen	Nederlandse Waterschapsbank	Kredietverlening aan waterschappen en andere overheden

Voor nadere informatie per verbonden partij verwijzen we naar I.2. Paragraaf 2.6 Verbonden Partijen.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2018 Rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Lasten									
	7.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting								
		Adm. boekingen	1.353.000	-555.000	0	-555.000	0	0	0
		Inkoop	-9.462	40.000	40.000	0	40.000	40.000	40.000
		Onvoorzien/stelpost	0	500.000	500.000	0	500.000	500.000	975.693
		Rente	55	2.500	2.500	0	2.500	2.500	2.500
		Subsidie	100.000	100.000	100.000	0	0	0	0
		Toev. voorziening	69.106	131.000	131.000	0	131.000	131.000	131.000
	Totaal beleidsopgave		1.512.699	218.500	773.500	-555.000	673.500	673.500	1.149.193
	7.2 Bedrijfsvoering Documentaire informatievoorziening								
		Inkoop	198.420	292.814	292.814	0	292.814	292.814	292.814
	Totaal beleidsopgave		198.420	292.814	292.814		292.814	292.814	292.814
	7.3 Bedrijfsvoering Financiën en Control								
		Inkoop	268.083	1.240.042	2.490.136	-1.250.094	2.898.406	6.634.091	14.319.975
		Subsidie	0	6.231	6.231	0	6.231	6.231	6.231
	Totaal beleidsopgave		268.083	1.246.273	2.496.367	-1.250.094	2.904.637	6.640.322	14.326.206
	7.4 Bedrijfsvoering Informatievoorziening en automatisering								
		Inkoop	2.959.791	2.869.906	2.701.821	168.085	2.701.821	2.701.821	2.701.821
		Kapitaallasten	949.457	1.170.464	872.485	297.979	1.978.598	2.046.451	1.774.914
	Totaal beleidsopgave		3.909.248	4.040.370	3.574.306	466.064	4.680.419	4.748.272	4.476.735
	7.5 Bedrijfsvoering Inkoop								
		Inkoop	19.602	15.300	15.300	0	15.300	15.300	15.300
	Totaal beleidsopgave		19.602	15.300	15.300		15.300	15.300	15.300
	7.6 Bedrijfsvoering Personeel en organisatie								
		Inkoop	1.543.029	2.247.424	1.472.525	774.899	1.472.525	1.472.525	1.472.525
	Totaal beleidsopgave		1.543.029	2.247.424	1.472.525	774.899	1.472.525	1.472.525	1.472.525
	7.7 Bedrijfsvoering Personele inzet								
		Inkoop	5.303.906	3.026.414	1.926.733	1.099.681	1.926.733	1.926.733	1.901.733
		Lonen	37.723.950	42.806.141	43.712.257	-906.116	44.199.782	44.650.849	44.899.768
	Totaal beleidsopgave		43.027.856	45.832.555	45.638.990	193.565	46.126.515	46.577.582	46.801.501
	7.8 Bedrijfsvoering Facilitaire zaken en Huisvesting								
		Belastingen	97.437	101.400	102.901	-1.501	102.901	102.901	102.901
		Inkoop	2.512.009	2.907.749	2.869.197	38.552	2.882.594	2.898.484	2.912.560
		Kapitaallasten	1.390.147	1.418.684	1.409.609	9.075	1.451.184	1.191.921	1.191.921
		Toev. voorziening	402.242	568.306	542.797	25.509	542.797	542.797	542.797
	Totaal beleidsopgave		4.401.836	4.996.139	4.924.504	71.635	4.979.476	4.736.103	4.750.179
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties		54.880.772	58.889.375	59.188.306	-298.931	61.145.186	65.156.418	73.284.453
Baten									
	7.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting								
		Dividend	-2.942.391	-2.568.828	-2.353.633	-215.195	-2.353.633	-2.353.633	-2.353.633

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2018 Rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
		Ontv. bijdragen	-43.722.584	-3.075.026	-55.026	-3.020.000	-2.227	0	0
		Ontv.subsidies	-	-	-	5.153.021	-	-	-
			142.561.833	154.332.833	159.485.854		148.862.866	152.706.754	157.886.244
		Opbr. rente	-2.678.661	-2.340.603	-1.807.364	-533.239	-1.014.859	-957.270	-925.676
		Opcenten MRB	-57.727.460	-59.100.000	-59.100.000	0	-59.100.000	-59.100.000	-59.100.000
	Totaal beleidsopgave		-	-	-	1.384.587	-	-	-
			249.632.930	221.417.290	222.801.877		211.333.585	215.117.657	220.265.553
	7.3 Bedrijfsvoering Financiën en Control								
		Ontv. bijdragen	0	-6.000	-6.000	0	-6.000	-6.000	-6.000
		Opbr. rente	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal beleidsopgave			-6.000	-6.000		-6.000	-6.000	-6.000
	7.4 Bedrijfsvoering Informatievoorziening en automatisering								
		Ontv. bijdragen	-419.340	-375.666	-202.410	-173.256	-202.543	-185.177	-185.313
	Totaal beleidsopgave		-419.340	-375.666	-202.410	-173.256	-202.543	-185.177	-185.313
	7.6 Bedrijfsvoering Personeel en organisatie								
		Ontv. bijdragen	-562	-6.500	-6.500	0	-6.500	-6.500	-6.500
	Totaal beleidsopgave		-562	-6.500	-6.500		-6.500	-6.500	-6.500
	7.7 Bedrijfsvoering Personele inzet								
		Adm. boekingen	-2.114.086	-2.024.000	-2.024.000	0	-2.024.000	-2.024.000	-2.024.000
		Ontv. bijdragen	-2.564.511	-1.008.289	-893.433	-114.856	-893.578	-893.725	-893.873
	Totaal beleidsopgave		-4.678.597	-3.032.289	-2.917.433	-114.856	-2.917.578	-2.917.725	-2.917.873
	7.8 Bedrijfsvoering Facilitaire zaken en Huisvesting								
		Ontv. bijdragen	-1.150.737	-1.095.545	-775.859	-319.686	-785.265	-794.767	-804.362
	Totaal beleidsopgave		-1.150.737	-1.095.545	-775.859	-319.686	-785.265	-794.767	-804.362
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties		-	-	-	776.789	-	-	-
			255.882.166	225.933.290	226.710.079		215.251.471	219.027.826	224.185.601
	Totaal programma exclusief reserve mutaties		-	-	-	477.858	-	-	-
			201.001.394	167.043.915	167.521.773		154.106.285	153.871.408	150.901.148

Verrekening met reserves

Programma 7	2018 rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Totaal programma	-201.001.394	-167.043.915	-167.521.773	477.858	-154.106.285	-153.871.408	-150.901.148
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket	1.500.000			0			
Inflatiecorrectie RSP (IBOI)		349.152	234.259	114.893			
Bijdrage aan Reserve investeringen verkeer en vervoer	14.120.763			0			
Bijdrage aan Reserve uitvoering generatiepact	40.892	1.373.508	250.268	1.123.240	250.268	250.268	250.268

Programma 7	2018 rekening	2019 begroting	2020 begroting	Vershil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Bijdrage van Reserve uitvoering generatiepact		-456.600	-658.600	202.000	-609.000	-525.000	-406.000
Bijdrage aan Financieringsreserve		6.000.000					
Bijdrage van Financieringsreserve		-9.100.000	-55.100.000	46.000.000	-5.100.000		
Bijdrage aan Reserve opvang revolverend financieren		1.000.000		1.000.000			
Bijdrage van Reserve opvang revolverend financieren	-372.500	-2.750.000		-2.750.000			
Bijdrage aan Reserve persoonlijk ontwikkel budget (POB)	283.771			0			
Bijdrage aan Risicoreserve		555.000		555.000			
Bijdrage van Risicoreserve	-1.353.000			0			
Bijdrage aan Reserve investeringsagenda		5.100.000	5.100.000	0	5.100.000		
Bijdrage van Reserve investeringsagenda		-1.000.000		-1.000.000			
Bijdrage aan Saldireserve		432.787	461.949	-29.162	461.949		
Bijdrage van Saldireserve		-1.020.676	-461.949	-558.727	-461.949		
Saldo verrekend met reserves	14.219.926	483.171	-50.174.073	50.657.244	-358.732	-274.732	-155.732
Totaal na bestemming	-186.781.468	-166.560.744	-217.695.846	51.135.102	-154.465.017	-154.146.140	-151.056.880

Verschillen tussen begroting 2019 en 2020

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Vershil	Toelichting
Lasten			
7.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Adm. boekingen	555.000	<i>Doelstelling: Beheer van relevante provinciale deelnemingen</i> In verband met de waardedaling van het aandelenkapitaal van de NOM hebben wij eind 2018 een voorziening gevormd ter hoogte van € 1.353.000,-- ten laste van de Risicoreserve. Uit de jaarstukken 2018 van de NOM is echter gebleken dat de werkelijke waardedaling van de aandelen uitkomt op een bedrag van € 798.000,--. In de 4 ^e wijziging 2019 is de voorziening daarom voor € 555.000,-- teruggedraaid.
7.3 Bedrijfsvoering Financiën en Control	Inkoop	1.250.094	<i>Doelstelling: Een financieel gezonde organisatie, die voldoet aan alle wettelijke eisen en gangbare</i>

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
			opvattingen ten aanzien van financieel instrumentarium Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen hebben hun handtekening gezet onder het Interbestuurlijk programma (IBP). Wij hebben de middelen die via het extra accres ter beschikking komen, geormerkt voor het IBP. Het gaat om een oplopend bedrag van € 6.150.000,-- (2019) naar € 8.490.000,-- in 2020. Inmiddels leiden de begrotingsontwikkelingen tot een negatieve vrije bestedingsruimte en is dat vereffend met de stelpost IBP.
7.4 Bedrijfsvoering Informatievoorziening en automatisering	Inkoop	-168.085	<i>Doelstelling: Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens</i> Betreft en verschuiving van lasten en baten naar een andere doelstelling.
	Kapitaallasten	-297.979	<i>Doelstelling Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens:</i> Betreft actualisatie kapitaallasten investeringen.
7.6 Bedrijfsvoering Personeel en organisatie	Inkoop	-774.899	<i>Doelstelling: Een opgavegerichte netwerkorganisatie</i> Het budget organisatieontwikkeling ad € 700.000,-- is niet meer beschikbaar gesteld in de begroting 2020.
7.7 Bedrijfsvoering Personele inzet	Inkoop	-1.099.681	<i>Doelstelling: Directe personele inzet</i> Het budget frictiekosten LSM ad € 1.138.000,-- is niet meer beschikbaar gesteld in de begroting 2020.
	Lonen	906.116	<i>Doelstelling: Directe personele inzet</i> Betreft toename van de lonen 2020 tov. 2019 vnl. door de verwerking van de CAO.
Totaal: Lasten		370.566	
Baten			
7.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	Dividend	215.195	<i>Doelstelling: Goed beheer van provinciale geldmiddelen</i>

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
			Door de omzetting van de lening EDON in aandelen Enexis zal er dividend worden uitgekeerd. Verwacht wordt een dividend van € 150.000,--. Voor 2019 is het dividend Enexis incidenteel opwaarts bijgesteld met € 365.195,--.
	Ontv.subsidies	-5.153.021	<i>Doelstelling: Goed beheer van provinciale geldmiddelen</i> De uitkering uit het provinciefonds is in 2020 € 5.153.000,-- hoger begroot dan in 2019.
	Opbr. rente	533.239	<i>Doelstelling: Goed beheer van provinciale geldmiddelen</i> Door afnemende liquiditeit en voorlopig nog lage rentestand zijn de rente baten in 2020 lager geraamd dan in 2019.
	Ontv. bijdragen	3.020.000	<i>Doelstelling Goed beheer van provinciale geldmiddelen:</i> GS heeft ingestemd met het Verdeelbesluit BDU verkeer en vervoer 2019 waarin een verdeling van de middelen tussen gemeenten en provincie staat. Het provinciale deel ad € 3.020.000,-- is als bate verantwoord en wordt vervolgens bij de reserves gestort in de Reserve investeringen verkeer en vervoer.
7.4 Bedrijfsvoering Informatievoorziening en automatisering	Ontv. bijdragen	173.256	<i>Doelstelling: Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens</i> Betreft en verschuiving van lasten en baten naar een andere doelstelling.
7.7 Bedrijfsvoering Personele inzet	Ontv. bijdragen	114.856	<i>Doelstelling: Inzet ondersteunend personeel</i> De RUD betaalt de provincie voor de financiële dienstverlening. We hebben besloten tot ontvlechting van de financiële werkzaamheden per 1 januari 2020. De RUD betaalt voor de werkzaamheden afgerond € 215.000 per jaar. In 2019 was al rekening gehouden met een afbouw van de werkzaamheden waardoor de raming voor 2019 al € 100.000,-- is verlaagd.
7.8 Bedrijfsvoering Facilitaire zaken en Huisvesting	Ontv. bijdragen	319.686	<i>Doelstelling: Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire</i>

Beleidsopgave	Eco. Cat.	Verschil	Toelichting
			<i>producten en diensten tegen acceptabele kosten</i> De DVO Prolander moet binnenkort worden verlengd. Voor 2020 is nog geen rekening gehouden met een vergoeding voor het gebruik van werkplekken ad € 329.000,--.
Totaal: Baten		-776.789	
Overige verschillen		-71.635	
Totaal van verschillen tussen 2019 en 2020		-477.858	

Wat mag het kosten reserves

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2018 Rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Lasten									
	7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen								
		Adm. boekingen	383.391	349.152	234.259	114.893	0	0	0
		Bijdr. aan reserves	137.643.375	90.230.020	86.588.810	3.641.210	21.603.330	14.761.308	19.729.113
	Totaal beleidsopgave		138.026.766	90.579.172	86.823.069	3.756.103	21.603.330	14.761.308	19.729.113
	Totaal Lasten		138.026.766	90.579.172	86.823.069	3.756.103	21.603.330	14.761.308	19.729.113
Baten									
	7.9 Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen								
		Bijdr. van reserves	-118.294.768	-133.957.820	-118.951.127	-15.006.693	-47.725.815	-33.992.357	-31.023.619
	Totaal beleidsopgave		-118.294.768	-133.957.820	-118.951.127	-15.006.693	-47.725.815	-33.992.357	-31.023.619
	Totaal Baten		-118.294.768	-133.957.820	-118.951.127	-15.006.693	-47.725.815	-33.992.357	-31.023.619
	Totaal		19.731.998	-43.378.648	-32.128.058	-11.250.590	-26.122.485	-19.231.049	-11.294.506

8: Integrale Opgaven

Toelichting programma

Dit programma dient voor een transparant volgen van de overstijgende acties rond integrale opgaven zoals de regiodeals. Op deze manier vindt rapportage plaats als onderdeel van de bestaande P&C-stukken.

Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

Doelstelling	Resultaat
Uitvoeren van de integrale opgave van de sociaal economische ontwikkeling van Zuid- en Oost Drenthe, samen met het rijk en de gemeenten in Zuid- en Oost- Drenthe	De sociaaleconomische vitalisering van de regio om het werk-, leer-, woon-, recreatie- en leefklimaat op peil te houden en te verhogen. Dit wordt gerealiseerd door de samenwerking van het rijk, de provincie en 6 gemeenten.

Toelichting bestaand beleid

Niet van toepassing.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2018 Rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Lasten									
	8.1 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe								
		Subsidie	0	9.943.825	9.943.825	0	9.943.825	9.943.825	0
	Totaal beleidsopgave			9.943.825	9.943.825		9.943.825	9.943.825	
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties			9.943.825	9.943.825		9.943.825	9.943.825	
Baten									
	8.1 Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe								
		Ontv.subsidies	0	-2.500.000	-2.500.000	0	-2.500.000	-2.500.000	0
	Totaal beleidsopgave			-2.500.000	-2.500.000		-2.500.000	-2.500.000	
	Totaal Baten exclusief reserve mutaties			-2.500.000	-2.500.000		-2.500.000	-2.500.000	
	Totaal programma exclusief reserve mutaties			7.443.825	7.443.825		7.443.825	7.443.825	

Verrekening met reserves

Programma 8	2018 rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Totaal programma	0	7.443.825	7.443.825	0	7.443.825	7.443.825	0
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Reserve regiodeal Zuid- en Oost Drenthe		6.618.513	4.719.137	1.899.376			
Bijdrage van Reserve regiodeal Zuid- en Oost Drenthe				0	-5.668.825	-5.668.825	
Bijdrage van Reserve investeringsagenda		-2.900.000					
Saldo verrekend met reserves	0	3.718.513	4.719.137	1.899.376	-5.668.825	-5.668.825	0
Totaal na bestemming	0	11.162.338	12.162.962	1.899.376	1.775.000	1.775.000	0

Verschillen tussen begroting 2019 en 2020

Niet van toepassing.

9: Investeringsagenda 2019-2023

Toelichting programma

Voor de nieuwe bestuursperiode wordt een nieuwe Investeringsagenda 2019-2023 ingesteld. De afzonderlijke projecten worden binnen dit programma als beleidsopgaven gepresenteerd. Dit gebeurt vooral uit oogpunt van toegankelijkheid van de informatie over de projecten.

Investeringsagenda

Doelstelling	Resultaat
Coördinatie Investeringsagenda	Uitvoeren investeringsagenda

Investeringsagenda 2019 – 2023

Doelstelling	Resultaat
Uitvoeren van de investeringsagenda	Realiseren van een nieuwe Drentse investeringsagenda voor de periode 2019 – 2023 met projecten die van belangrijke betekenis zijn voor de provincie Drenthe.

Toelichting bestaand beleid

Vanuit de vorige bestuursperiode lopen nog projecten door van de Investeringsagenda 2015-2019. Deze projecten zijn in de Begroting 2020 nog terug te vinden bij de betreffende programma's waarin ze ook in de Begroting 2019 te vinden waren. Het ligt in de bedoeling de projecten in het vervolg na de Begroting 2020 ook bij het afzonderlijke programma te presenteren.

Wat mag het kosten

	Beleidsopgave	Eco. Cat.	2018 Rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Lasten									
	9.2 Investeringsagenda 2019 – 2023								
		Inkoop	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal beleidsopgave								
	Totaal Lasten exclusief reserve mutaties								
	Totaal programma exclusief reserve mutaties								

Verrekening met reserves

Programma 9	2018 rekening	2019 begroting	2020 begroting	Verschil 2019-2020	2021 begroting	2022 begroting	2023 begroting
Totaal programma	0	0	0	0	0	0	0
Verrekening resultaat met reserves							
Bijdrage aan Reserve investeringsagenda 2019-2023		0	50.000.000	-50.000.000			
Saldo verrekend met reserves	0	0	50.000.000	-50.000.000	0	0	0
Totaal na bestemming	0	0	50.000.000	-50.000.000	0	0	0

Verschillen tussen begroting 2019 en 2020

Niet van toepassing.

I.2 Paragrafen

Paragraaf 2.1 Lokale heffingen

Inleiding

De heffingen die worden opgelegd aan burgers en bedrijven vormen (naast de uitkering uit het provinciefonds) voor een belangrijk deel de inkomsten van de provincie.

Deze paragraaf geeft de door u vastgestelde beleidslijnen en te realiseren belastingopbrengsten weer. Bij het heffen houden wij rekening met interne en externe kaders en wet- en regelgeving, waaronder verschillende artikelen uit de Provinciewet.

Lokale heffingen moeten overheidsoptreden legitimeren

Wat krijgt de burger terug voor de betaling aan de provincie? Wij streven naar evenwicht tussen het ervaren van overheidsoptreden en de hoogte van het te betalen bedrag. In de Provinciewet staat dat provinciale opcenten tot een bepaalde limiet geheven mogen worden en dat leges maximaal kostendekkend mogen zijn. De opbrengsten van de heffingen zijn bij speciale wetten aan limieten gebonden. Bij overtreding van de regels kan de rechter de desbetreffende heffingsverordening onverbindend verklaren.

Grondwaterheffing

Op grond van het bepaalde in artikel 7.7 van de Waterwet heeft u bij wijze van belasting een heffing ingesteld op het onttrekken van grondwater. De regels die de provincie hanteert bij de grondwaterheffing zijn neergelegd in de Belastingverordening Drenthe 2020.

Op grond van het bepaalde in artikel 6.4 van de Waterwet is het verboden om zonder vergunning van Gedeputeerde Staten grondwater te onttrekken of water te infiltreren:

- a. Ten behoeve van industriële toepassingen, indien de te onttrekken hoeveelheid meer dan 150.000 m³ per jaar bedraagt;
- b. Ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening of een bodemenergiesysteem.

De regels die de provincie hanteert voor bovengenoemde onttrekkingen zijn vastgelegd in de Provinciale omgevingsverordening (POV) Drenthe. De bestedingsmogelijkheden voor de provincie van de grondwaterheffing zijn limitatief in de Waterwet opgenomen.

Kosten die op grond van de Waterwet onder de heffing kunnen worden gebracht zijn:

- a. Maatregelen, direct verband houdende met het voorkomen en tegengaan van de nadelige gevolgen van het onttrekken van grondwater en het infiltreren van water;
- b. Voor het grondwaterbeleid noodzakelijke onderzoeken;
- c. Het houden van een register voor het onttrekken van grondwater en het infiltreren van water;
- d. Vergoeding ingevolge artikel 7.14, eerste lid, van schade, voortvloeiend uit de uitvoering van artikel 6.4;
- e. In verband met de uitvoering van artikel 7.19.

Inkomsten

De belasting wordt geheven naar de onttrokken hoeveelheid grondwater gemeten in kubieke meters. Als op grond van de vergunningvoorschriften water wordt geïnfilteerd, wordt op aanvraag van belastingplichtige het aantal kubieke meters geïnfilteerd water in mindering gebracht op de voor de belasting te hanteren onttrokken hoeveelheid grondwater.

De hoogte van de heffing is door u vastgesteld. Voor 2020 geldt een tarief van € 1,115 per 100 m³ onttrokken hoeveelheid grondwater. De te betalen heffing mag naar beneden worden afgerond op hele euro's.

De belasting wordt verschuldigd op het moment waarop het grondwater wordt onttrokken en moet op aangifte worden voldaan. De geraamde inkomsten voor 2020 zijn € 700.000,--.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij invordering van de grondwaterbelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Heffing ontgrondingen

Op grond van artikel 21f van de Ontgrondingenwet heeft u bij wijze van belasting een heffing ingesteld op het ontgronden van stoffen. De regels die de provincie hanteert bij de ontgrondingenheffing zijn vastgelegd in de Belastingverordening Drenthe 2020 en de Ontgrondingenwet. De bestedingsmogelijkheden voor de provincie van de ontgrondingenheffing zijn limitatief in de Ontgrondingenwet opgenomen.

Kosten die onder de heffing zijn gebracht

Op grond van de Belastingverordening Drenthe 2020 wordt een heffing in rekening gebracht voor kosten met betrekking tot schadevergoedingen ingevolge artikel 26 van de Ontgrondingenwet. Het provinciale tarief daarvoor bedraagt € 0,45 per 100 m³ hoeveelheid stoffen.

Inkomsten

De heffingsplicht rust op alle houders van vergunningen, behalve als het vergunningen betreft die gelden voor minder dan 10.000 m³ vaste stoffen.

De belastingschuld ontstaat op het tijdstip dat de vergunning is verleend en wordt door middel van aanslag opgelegd. De geraamde inkomsten voor 2020 zijn € 7.500,--.

Teruggaaf

Indien een vergunning wordt vernietigd of ingetrokken dan wel gewijzigd, vindt teruggaaf van de heffing plaats. Geen teruggaaf vindt plaats over de hoeveelheid stoffen die al is gewonnen. Teruggaaf blijft ook achterwege indien het bedrag dat moet worden teruggegeven minder bedraagt dan het in artikel 21f van de Ontgrondingenwet genoemde bedrag van € 250,--.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij de invordering van de ontgrondingenheffing wordt geen kwijtschelding verleend.

Leges

Onder de naam leges worden rechten geheven over het genot van de door of vanwege het provinciaal bestuur verstrekte diensten. De leges worden geheven van de aanvrager van de dienst dan wel degene voor wie de dienst is verleend. De tarieventabel voor 2020 zal in het najaar van 2019 beschikbaar komen.

Budgetomschrijving	Rubrieknummer	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Leges e.a. rechten WABO	1. Omgevingsvergunning	225.000	225.000	225.000
Uitvoering NB-wet (aandeel VTH)	2. Natuurbeschermingswet 1998	185.500	150.000	150.000
Leges e.a. rechten Ontgrondingen	3. Ontgrondingen	30.000	30.000	30.000
Leges e.a. rechten Waterwet	4. Waterwet	10.000	10.000	10.000
Leges e.a. rechten VR/RVV	5 Verkeer en vervoer RVV	17.500	14.000	14.000
Leges e.a. rechten POV	5. Verkeer en vervoer POV	5.000	5.000	5.000
Leges e.a. rechten Drentse Vaarwegen	5. Verkeer en Vervoer Scheepvaart/Binnenvaart	1.000	1.000	1.000
Totaal		474.000	435.000	435.000

Nazorgheffing stortplaatsen

De provincie is op grond van de Wet milieubeheer (Wm) verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van stortplaatsen waar op of na 1 september 1996 nog afval is gestort. De Provincie Drenthe draagt deze verantwoordelijkheid voor twee stortplaatsen, Meisner Noord-Drenthe BV te Ubbena (in eigendom bij SITA Holding) en Attero Noord BV stortplaats te Wijster.

Het doel van de nazorgregeling in de Wm is om zeker te stellen dat bestaande en nieuwe stortplaatsen, die voldoen aan de eisen van het Stortbesluit bodembescherming, ook na sluiting tot in lengte van jaren aan hetzelfde beschermingsniveau blijven voldoen, zodat zij geen risico voor verontreiniging van de bodem vormen. Dekking van de kosten voor de desbetreffende nazorg vindt plaats door middel van een door u ingestelde heffing die de provincie gedurende de exploitatiefase van de stortplaats aan de exploitant oplegt. Deze heffing wordt vastgesteld aan de hand van het doelvermogen dat op grond van een door de exploitant ingediend nazorgplan wordt berekend. Beoordeling van nazorgplannen en berekening van het doelvermogen vindt plaats aan de hand van in IPO-verband opgestelde modellen en controlelijsten.

Beleid

Het provinciale beleid is erop gericht de heffing toereikend te laten zijn om de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen te bekostigen. Het tarief voor 2020 wordt via de verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Drenthe bepaald aan de hand van de vastgestelde jaarrekening van het Nazorgfonds provincie Drenthe 2019.

Inkomsten

In 2019 is aan Attero Noord geen nazorgheffing opgelegd omdat het fondsvermogen per 31 december 2018 minder dan 10% afweek van de netto contante waarde van het doelvermogen. Als de vastgestelde jaarrekening 2019 van het Nazorgfonds uitwijst dat het fondsvermogen meer dan 10% afwijkt van de netto contante waarde van het doelvermogen, wordt een heffing opgelegd. Stortplaats Meisner is in 2013 gesloten. Nu de stortplaats is gesloten, kan geen heffing meer worden opgelegd.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij de invordering van de heffing wordt geen kwijtschelding verleend.

Opcenten motorrijtuigenbelasting

Op grond van artikel 222 van de Provinciewet worden provinciale opcenten geheven. De opcenten zijn een opslag op een andere belasting, namelijk de motorrijtuigenbelasting (MRB). Deze belasting wordt geïnd door de Rijksbelastingdienst. De opbrengst opcenten MRB is qua opbrengst de belangrijkste provinciale heffing.

Beleid

Zoals aangegeven in het Coalitieakkoord, zien wij in deze bestuursperiode af van indexering van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Wij bevriezen het aantal opcenten daarom op 92.

De inkomsten

De geraamde inkomsten baseren wij op het tarief van 92 opcenten, het autobestand per 1 juli 2019 en de samenstelling van dat autobestand per 1 juli 2019.

Wij zien af van het ramen van een volumegroei van het autobestand. Die volumestijging zien wij vooralsnog als de ruimte om het verlies aan MRB-opbrengst van elektroauto's op te vangen. Jaarlijks actualiseren we de geraamde opbrengst in de 2^e Bestuursrapportage op basis van het autobestand per 1 juli van het lopende jaar.

2020	2021	2022	2023
92,0	92,0	92,0	92,0

Het tarief voor de opcentenheffing op de MRB wordt jaarlijks gemaximeerd door de staatssecretaris van Financiën.

Het maximum voor 2020 wordt naar verwachting vastgesteld op 115,0.

In de volgende tabel is de raming voor 2020 en de volgende jaren weergegeven (bedrag x €1.000,--).

2020	2021	2022	2023
59.100	59.100	59.100	59.100

Kwijtscheldingsbeleid

Voor bezwaar, beroep en eventuele vrijstellingen is de Rijksbelastingdienst verantwoordelijk.

Samenvatting

Voor 2020 ramen wij aan lokale heffingen vooralsnog een totaalbedrag van:

Belastingen	Opcenten	59.100.000
Heffingen	Grondwater	700.000
	Nazorgheffing gesloten stortplaatsen	-
	Ontgrondingen	7.500
Rechten	Leges	435.000
Totaal		60.242.500

Lokale lastendruk

Ontwikkeling opcenten motorrijtuigenbelasting in de jaren 2017 tot en met 2020:

	2017	2018	2019	2020
provincie Drenthe	92,0	92,0	92,0	92,0
landelijk gemiddelde	80,5	80,5	81,4	83,1
provincie Drenthe als % van landelijk gemiddelde	114,2	114,2	113,0	110,7
wettelijk maximum	111,0	111,8	113,2	115
provincie Drenthe als % van wettelijk maximum	82,8	82,2	81,2	80

Overzicht voorgestelde tarieven opcenten op de MRB voor 2020:

Provincie	Voorgesteld tarief
Groningen	91,8
Friesland	87,0
Drenthe	92,0
Overijssel	79,9
Flevoland	80,6
Gelderland	87,2
Utrecht	73,6
Noord-Holland	67,9
Zuid-Holland	91,7
Zeeland	89,1
Noord-Brabant	78,0
Limburg	77,9

Stand per 30 september 2019

Kostendekking

Leges algemene dienstverlening			lasten	baten	kostendekking
hoofdstuk	1	Omgevingsvergunning	€ 239.509	€ 225.000	93,9%
hoofdstuk	2	Wet Natuurbescherming	€ 242.921	€ 150.000	61,7%
hoofdstuk	3	Ontgrondingen	€ 30.872	€ 30.000	97,2%
hoofdstuk	4	Grondwater	€ 50.263	€ 10.000	19,9%
hoofdstuk	5	Verkeer en vervoer/wegen/waterwegen	€ 102.388	€ 18.000	17,6%
hoofdstuk	6	Diversen	€ 0	€ 0	0,0%
hoofdstuk	7	Luchtvaart	€ 25.132	€ 2.000	8,0%
Kostendekking Leges			€ 691.085	€ 435.000	62,9%

Baten in % van totale baten			%
hoofdstuk	1	Omgevingsvergunning	51,7%
hoofdstuk	2	Wet Natuurbescherming	34,5%
hoofdstuk	3	Ontgrondingen	6,9%
hoofdstuk	4	Grondwater	2,3%
hoofdstuk	5	Verkeer en vervoer/wegen/waterwegen	4,1%
hoofdstuk	6	Diversen	0,0%
hoofdstuk	7	Luchtvaart	0,5%
Totale baten			100,0%

Paragraaf 2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Risicomanagement voegt bewustzijn toe over de mate waarin we onze doelstellingen kunnen halen. Het dwingt tot het expliciet maken van kansen en risico's en het beheersen daarvan. Ook geeft het de organisatie de mogelijkheid om proactief om te gaan met kansen en risico's in plaats van reactief. Een belangrijk instrument daarvoor is het nemen van beheersmaatregelen. Tevens hebben wij een risicoreserve gevormd. De hoogte van deze risicoreserve is vastgesteld na inventarisatie van de risico's die zich kunnen voordoen bij de provincie Drenthe.

Risicomanagement is nooit af. Het is om die reden dat de provincie op dit moment actief werkt aan de verdere professionalisering van het risicomanagement. Het kiezen van een praktische methode voor risicomanagement, de wijze van implementatie in de dagelijkse gang van zaken en het bepalen van de wijze van rapportage, zijn belangrijke kaders bij de vormgeving van risicomanagement. Aandachtspunten bij de uitvoering zijn het vastleggen van beleid, verdeling van taken en verantwoordelijkheden, training van medewerkers en ondersteuning door middel van een risicomanagement informatiesysteem.

Risicomanagement gaat niet alleen over regels, maar heeft ook een belangrijk cultuurelement. Het vraagt een andere blik op de organisatie en de processen die daarbinnen vorm krijgen. Daarbij is het van groot belang dat het gedragen wordt door organisatie en bestuur. Dus zowel Statenleden, als collegeleden en medewerkers. Dat is een belangrijke randvoorwaarde voor succes. Risicomanagement is dan ook meer dan alleen het financieel kwantificeren en identificeren van risico's.

De eerste stappen op het gebied van een verbeterd risicobewustzijn zijn in 2018 gezet. Wat volgt is inbedding in de planning- en controlcyclus en borging van de werkwijze. Omdat dit een organisatiebreed en intensief proces is, is er enige tijd voor nodig om het te laten landen. In de nieuwe bestuursperiode leidt dit tot zichtbare resultaten in de paragraaf weerstandsvermogen.

De paragraaf weerstandsvermogen geeft inzicht in de risico's, maar ook in de weerstandscapaciteit die aanwezig is om de risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's. De weerstandscapaciteit omvat de middelen en mogelijkheden waarover de provincie kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Voor het kunnen beoordelen van het weerstandsvermogen is het noodzakelijk de aanwezige weerstandscapaciteit te analyseren in samenhang met de omvang en de achtergronden van de risico's. In deze paragraaf komen aan bod:

- Provinciaal beleid;
- Beschikbare weerstandscapaciteit:
 - Incidentele weerstandscapaciteit;
 - Structurele weerstandscapaciteit;
 - De weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe;
- Inventarisatie en beheersing van risico's;
- Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit.

Revolverend financieren en risico's

Een afzonderlijk deelgebied van risicomanagement behelst het verstrekken van leningen of garanties door de provincie voor het realiseren van maatschappelijke doelen. In dit verband worden leningen

verstrekt voor bijvoorbeeld de aanleg van breedbandnetwerken en de verwijdering van asbestdaken. De risico's die hiermee zijn gemoeid worden opgevangen in de daarvoor ingestelde Reserve opvang revolverend financieren. Een specifieke toelichting op dit onderwerp is te vinden in de paragraaf Financiering. In de evaluatie van het Kader revolverend financieren is aangekondigd dat het monitoren en beheren van de leningen en garanties verder wordt geprofessionaliseerd. Onder deze professionalisering valt ook een periodieke herbeoordeling van de risico's op de leningen en garanties in relatie tot de omvang van de reserve. Deze professionalisering is vanaf de tweede helft 2018 in gang gezet.

Provinciaal beleid

Om de ambities van de provincie te realiseren is het van belang dat de provinciale middelen zo effectief mogelijk ingezet worden. In de begroting is structureel een post voor onvoorziene uitgaven geraamd van € 500.000,--. De provincie gaat op de volgende wijze om met tegenvallers c.q. voorgevallen risico's:

1. Opvang binnen het eigen programma.
2. Middelen binnen de Begroting.
3. Post voor onvoorziene uitgaven
4. Algemene reserve.
5. Risicoreserve.

We streven er naar om een weerstandsratio te realiseren die gekwalificeerd kan worden met de norm "ruim voldoende" (zie het onderdeel "Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit" van deze paragraaf). Dat betekent dat, afhankelijk van die score, jaarlijks beoordeeld wordt of er een bedrag moet worden toegevoegd of kan worden onttrokken aan de risicoreserve.

Beschikbare weerstandscapaciteit

Om de beschikbare weerstandscapaciteit te bepalen moet er gekeken worden naar de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt om niet begrote kosten te dekken. Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen dat ingezet kan worden om eenmalige tegenvallers op te vangen.

Algemene Reserve

Dit is een vrij besteedbare reserve voor algemene doeleinden. Financieel technisch maakt deze reserve deel uit van het weerstandsvermogen van de provincie. De stand van deze reserve is per 1 januari 2020 € 10.579.728,--. Voor deze reserve streven we een normomvang na van € 5 miljoen, die wordt toegerekend aan de weerstandscapaciteit.

Risicoreserve

Deze reserve is ingesteld om incidentele tegenvallers op te vangen, welke niet door een specifieke voorziening worden afgedekt. De reserve heeft per 1 januari 2020 een omvang van € 25.702.000,--. Jaarlijks wordt aan de hand van een risico-inventarisatie bekeken in hoeverre het weerstandsvermogen in de toekomst dient te worden bijgesteld.

De samenstelling en ontwikkeling van de algemene reserves ziet er als volgt uit.

Bedragen x € 1.000,- per 31 december	2020	2021	2022	2023
Reserve voor algemene doeleinden	5.000	5.000	5.000	5.000
Risicoreserve	25.702	25.702	25.702	25.702
Totaal algemene reserves	30.702	30.702	30.702	30.702

Structurele weerstandscapaciteit

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. Dit betreft in beginsel de optelsom van de ruimte op de begroting en de onbenutte belastingcapaciteit.

Ruimte in de begroting

De post onvoorziene uitgaven binnen het begrotingsprogramma Financiering en algemene dekkingsmiddelen, ten bedrage van structureel € 500.000,- kan worden aangemerkt als onderdeel van de structurele weerstandscapaciteit.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit van de provincie Drenthe bestaat uit het verschil tussen de opbrengst bij het maximaal aantal te heffen opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB) en de opbrengst bij het werkelijke tarief. De raming in de begroting 2020 is uitgegaan van een tarief per 1 januari 2020 van 92. Het tarief voor de opcentenheffing op de MRB wordt jaarlijks gemaximeerd door de staatssecretaris van Financiën. Het maximum voor 2020 wordt naar verwachting vastgesteld op 115.

Bedragen x € 1.000,-	2020	2021	2022	2023
Voorgesteld tarief	59.100	59.100	59.100	59.100
Maximaal tarief	73.875	73.875	73.875	73.875
Onbenutte belastingcapaciteit	14.775	14.775	14.775	14.775

De weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe

Uit de hiervoor genoemde gegevens blijkt dat de weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe als volgt meerjarig kan worden weergegeven (afgerond, bedragen x € 1.000,-)

	2020		2021		2022		2023	
	S	I	S	I	S	I	S	I
Risicoreserve		25.702		25.702		25.702		25.702
Normomvang Algemene reserve		5.000		5.000		5.000		5.000
Post voor on-voorzien uitgaven	500		500		500		500	
Onbenutte belastingcapaciteit	14.775		14.775		14.775		14.775	
Totaal (inc. + struct.)	45.977		45.977		45.977		45.977	

Vanzelfsprekend geldt dat de componenten van de weerstandscapaciteit verschillen in hun mate van inzetbaarheid. Zo is de risicoreserve direct aanwendbaar tot het maximum. Het verhogen van het aantal opcenten tot het maximale tarief is echter niet realistisch.

Inventarisatie en beheersing risico's

Van de risico's die de provincie loopt, is een aantal afgedekt door de gebruikelijke verzekeringen of door het instellen van voorzieningen. In deze paragraaf gaat het om risico's die niet zijn afgedekt of niet kunnen worden afgedekt. Provincies hebben te maken met een diversiteit aan lastig in te schatten risico's die bovendien soms onderling afhankelijk zijn. De provincie Drenthe acht het wenselijk om risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico's wordt de provincie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's nu en de risico's gerelateerd aan toekomstige investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van de provincie. Om de risico's van provincie Drenthe in kaart te brengen, wordt periodiek de risico-inventarisatie geactualiseerd en een risicoprofiel opgesteld. Uit de actuele inventarisatie zijn in totaal 43 risico's naar voren gekomen en beschreven. In het onderstaande overzicht staan de 10 belangrijkste risico's (= 85,89 % invloed op totaal) en hoe deze beheerst worden. Deze 43 risico's vertegenwoordigen een bedrag van afgerond € 52,8 miljoen.

De uitspraak van de Raad van State over de Programmatische Aanpak Stikstof heeft ertoe geleid dat diverse projectvoornemens in en van de provincie in de knel zijn gekomen. Onduidelijkheid over een nieuw vergunningstelsel en verschillende handelingskaders maken het lastig om in te schatten welke risico's dit met zich meebrengt en wat de mogelijk financiële gevolgen zijn.

Risico-nr	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Financieel gevolg
R134	Onvoldoende (doel)vermogen bij Attero om aan (pre)nazorgverplichting te voldoen.	Provincie wordt aangeproken om als bevoegd gezag de nazorgverplichting over te nemen.	In gesprek met Attero blijven over mogelijkheden om vermogen op peil te houden cq te brengen; eventueel toepassen van wettelijk instrumentarium	max. € 25.000.000
R216	Verlaging uitkering provinciefonds en declaraties boven plafond BCF	Lagere inkomsten en daardoor geringere bestedingsruimte of noodzaak tot ombuigingen	Invloed uitoefenen door o.a. inbreng in IPO; lobby	max. € 7.000.000
R217	Virussen en hacking gericht op het plat leggen van het gehele systeem	Gedurende langere tijd niet functionerende provinciale systemen	Continu actuele software. Compartimentering van hard- en software. Continue monitoring. Frequent onderzoek naar potentiële lekken in de beveiliging.	max. € 2.000.000
R121	Juridische fouten bij staatssteun, waarbij de provincie verwijtbaar is.	Ten onrechte verstrekte overheidsmiddelen worden teruggevorderd	Deskundigheidsbevordering, inzetten second opinion.	max. € 2.500.000
R71	Laag Aanbesteden	Onvoldoende kwaliteit uitvoering werken	Beter toezicht organiseren. Keuze maken tussen meer toezicht of toezicht anders inrichten. Betere opdrachtomschrijving	max. € 750.000
R97	Gebrekkige gladheidsbestrijding	Ongevallen en claims	Het bezit van een zoutloods voor strategische zoutvoorraad, voldoende strooimaterieel operationeel.	max. € 750.000
R220	De waarde van de beleggingsportefeuille van de NOM daalt, waardoor de marktwaarde van de NOM ook daalt.	Op grond van BBV mag onze boekwaarde (historische verkrijgingsprijs) niet hoger zijn dan die marktwaarde, waardoor een afwaardering moet plaatsvinden.	Invloed uitoefenen als aandeelhouder.	max. € 2.000.000
R74	Wegen en kanalen: vertraging in de uitvoering van een infrastructureel project	Projectvertraging	Grondaankoop in initiatieffase al verkennen en vroegtijdig starten met planprocedure cq onteigening	max. € 1.000.000

Risi-co nr	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Financieel gevolg
R220	Wegvloeien kennis	Voor (tijdelijke) vervanging moeten hoge kosten voor inhuur en advies worden gemaakt., Kwaliteit - Het ontbreken en verloren gaan van kennis. De continuïteit van kennis in de organisatie wordt niet gewaarborgd	Ambities afstemmen op de beschikbare capaciteit. Realistische werkplanningen maken. SPP invoeren en bijhouden.	max. € 1.000.000
R58	Tijdens de realisatiefase van een werk wordt een onverwachtse archeologische vondst aangetroffen.	Extra uitgaven door uitloop planning, Vertraging / stagnatie - Door onverwachtse archeologische vondsten wordt mogelijk de planning van een werk niet gehaald.	Volgens procedure worden onderzoeken verricht waaronder archeologisch (bureau) onderzoek wat kan leiden tot aanvullend veldonderzoek.	max. € 1.250.000

Op basis van de ingevoerde risico's en geactiveerde beheersmaatregelen is een risicosimulatie uitgevoerd. De simulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag van € 52,8 miljoen ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Uit de simulatie volgt dat met 90% zekerheid alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 21.030.000,-- als benodigde weerstandscapaciteit.

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van de Provincie Drenthe bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken, de zogenaamde risicoreserve. Voor het afdekken van de risico's wordt gebruik gemaakt van de incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit	
Weerstand	Startcapaciteit
Risicoreserve	25.702.000
Omvang Algemene Reserve	5.000.000
Post voor onvoorziene uitgaven	500.000
Onbenutte belastingcapaciteit	14.775.000
Totale weerstandscapaciteit	45.977.000

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Aangezien de risicoreserve, de omvang van de Algemene Reserve en de post voor onvoorziene uitgaven bij calamiteiten direct aanwendbaar zijn worden uitsluitend deze bedragen gebruikt om de weerstandsnorm te berekenen. De uitkomst van die berekening vormt de ratio weerstandsvermogen. De ontwikkeling van de weerstandscapaciteit in relatie tot het risicoprofiel wordt nauwlettend gevolgd.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€ 31.202.000}{€ 21.030.000} = 1,48$$

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van de berekende ratio.

Tabel 4: Weerstandsnorm		
Waarderingcijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

Het kengetal van de provincie Drenthe valt in klasse B. Dit duidt op ruim voldoende weerstandsvermogen.

Conclusie / Samenvatting

Met 90% zekerheid kunnen alle risico's worden afgedekt met een bedrag van € 21.030.000,--. De werkelijke omvang van de Risicoreserve is dus op het gewenste niveau.

We blijven kritisch kijken in welke mate we door beheersmaatregelen de omvang van de risico's kunnen inperken.

Verplichte kengetallen financiële positie in begroting

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een verplichte basisset van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen. De kengetallen geven in samenhang (en over meerdere jaren) gemakkelijker inzicht in de financiële positie van de provincie.

Hieronder staan de financiële kengetallen voor de provincie Drenthe weergegeven.

Kengetal	realisatie	begroot	begroot	begroot	begroot	begroot
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1A. Netto schuldquote	-65,12%	-46,13%	23,23%	39,80%	54,84%	64,09%
1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	-127,88%	-105,26%	-40,71%	-20,61%	-4,94%	4,56%
2. Solvabiliteitsratio	74,06%	71,06%	66,57%	60,96%	53,09%	49,83%
3. Grondexploitatie	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
4. Structurele exploitatieruimte	1,41%	7,72%	16,58%	16,61%	16,04%	15,12%
5. Belastingcapaciteit	114,3	113,0	110,7	110,7	110,7	110,7

1A. De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Dit kengetal geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie.

1B. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Een netto schuldquote van minder dan 100% wordt als voldoende beschouwd. Hoe lager dit percentage hoe beter. Vanaf de begroting 2020 is netto schuldquote van de provincie ruim voldoende.

2. Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin wij in staat is aan onze financiële verplichtingen te voldoen. Onder dit kengetal wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Hoe hoger dit percentage hoe beter. Een solvabiliteit tussen de 25% en 40% wordt als gezond beschouwd. Met een solvabiliteitspercentage van 66,57% komt de provincie uit op een gezonde vermogenspositie.

3. De grondexploitatie kan een forse impact kan hebben op de financiële positie. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij verkoop. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten. Hoe lager dit percentage hoe beter.

4. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn. Dit kengetal geeft aan in welke mate de provincie voldoende structurele baten heeft om haar structurele lasten te kunnen dekken. Hoe hoger dit percentage hoe beter. Hierbij geldt wel als voorwaarde dat het percentage of in het begrotingsjaar of in de meerjarenraming positief is. Met een percentage van 16,58% in 2020 scoort de provincie Drenthe hier ruim voldoende.

5. Een provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal te heffen opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. Geen van de provincies maakt gebruik van dit maximale tarief. De belastingcapaciteit van provincies wordt daarom berekend door het aantal opcenten in jaar t te vergelijken met het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage.

Enkele kengetallen zijn als n.v.t. opgenomen omdat de componenten voor deze berekening niet beschikbaar zijn. Als we de beschikbare kengetallen in hun onderlinge verhouding beoordelen concluderen wij dat onze financiële positie zich neerwaarts ontwikkeld. Echter is onze financiële positie meerjarig nog steeds goed.

Paragraaf 2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Met het onderhoud van kapitaalgoederen is een substantieel deel van de exploitatie gemoeid. In deze paragraaf worden de beleidslijnen en de beheersmatige aspecten, zoals de uitvoering van het onderhoud, weergegeven. Kapitaalgoederen zijn alle goederen die in eigendom zijn van de provincie met een meerjarig nut. De kapitaalgoederen zijn opgenomen op de balans. Ze moeten goed onderhouden worden, zodat ze in stand blijven en er geen achterstallig onderhoud ontstaat met financiële gevolgen voor de toekomst. De kapitaalgoederen zijn als volgt gerubriceerd:

- Wegen;
- Vaarwegen;
- Gebouwen.

Wegen

Wat willen wij bereiken?

De provincie Drenthe beschikt over 513 km rijbaan en 270 km fietspad. Dit alles is inclusief kruispunten/T-aansluitingen, rotondes, verkeersregelinstallaties, viaducten en overige weginrichtingen. Het onderhoud van de wegen wordt conform het Beleidsplan Wegen uitgevoerd. In de afgelopen periode is veel aandacht geschonken aan het systematisch benaderen van de onderhoudsplanning. Dit betekent dat we al onze bezittingen hebben opgenomen in een systeem met daaraan gekoppelde onderhoudsregimes. We hebben een actuele onderhoudsplanning voor het komende jaar en een doorkijk op het groot variabel onderhoud voor de komende jaren.

De instandhouding van de provinciale infrastructuur gebeurt door de uitvoering van dagelijks onderhoud, groot (variabel) onderhoud en het doen van vervangingsinvesteringen. Het beleidsplan wegen vormt het belangrijkste kader voor de onderhoudsmaatregelen. Naast het dagelijks onderhoud, worden schouwrondes en periodiek gestandaardiseerde inspecties uitgevoerd, om de onderhoudsstaat te monitoren.

Door de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten willen we de staat van de wegen en fietspaden inclusief de daaraan gerelateerde objecten zoals vaste kunstwerken, verkeersvoorzieningen etc. op het huidige kwaliteitsniveau behouden. Hierdoor voorkomen we toekomstig achterstallig onderhoud en blijft de infrastructuur op orde.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Onze onderhoudskeuzes worden beïnvloed door maatschappelijke waarden zoals veiligheid, een schone en aantrekkelijke leefomgeving en beschikbaarheid van de weg.

Om onze wegen en fietspaden op het huidige kwaliteitsniveau te behouden voeren we de volgende werkzaamheden uit:

- Dagelijks onderhoud (gladheidsbestrijding en calamiteitenorganisatie);
- Groot (variabel) onderhoud.

De uitvoering van het dagelijks onderhoud vindt veelal plaats op basis van meerjarige contracten. Dit bestaat onder andere uit de klein onderhoud verhardingen, kunstwerken (incl. conservering), wegmeubilair (bewegwijzering, openbare verlichting, VRI, geleiderail), beheer groen en fauna.

Het groot (variabel) onderhoud aan wegen en vaarwegen wordt gedekt uit de Egalisatiereserve groot variabel onderhoud wegen en vaarwegen. Uit de doorrekening van het onderhoudsprogramma bleek een tijdelijke besparing op groot onderhoud mogelijk van € 1.5 miljoen. Vanaf 2020 komt deze korting weer te vervallen en wordt de 1.5 miljoen weer toegevoegd aan de beschikbare middelen. In 2019 is de groot onderhoudsplanning geactualiseerd; hieruit is gebleken dat voor de komende jaren de

Egalisatiereserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen niet toereikend is. In het najaar van 2019 is onderzocht op welke wijze de uitgaven wel gedekt kunnen worden. Het resultaat zal aan u worden voorgelegd.

Vervanging van fundering van wegen is door de aanwezige zandbodem in Drenthe zelden aan de orde. Daarom is er ook geen vervangingskrediet voor wegen nodig. Indien er sprake is van een verbreding of reconstructie van de weg worden de funderingskosten gezien als nieuwe investering en worden de afschrijvingslasten gedekt uit de Reserve Investerings Verkeer en vervoer.

Wat gaat dat kosten/wat levert dat op?

Het resultaat hiervan is het veilig beschikbaar houden van het provinciale wegenbestand op het afgesproken kwaliteitsniveau als integraal onderdeel van de Drentse economie met daarbij aandacht voor een schone, gezonde, mooie leefomgeving.

Vaarwegen

Wat willen wij bereiken?

De provincie beschikt over 176 km vaarweg, te verdelen in 64 km Vaarweg Meppel - de Punt en 112 km Zuid - oost Drentse vaarwegen. Dit alles is inclusief (beweegbare) bruggen, sluizen, gemalen en overige vaarweginrichtingen.

Het onderhoud van de vaarwegen wordt conform het beleidsplan vaarwegen uitgevoerd. We hebben een actuele onderhoudsplanning voor het komende jaar en een doorkijk op de meest belangrijke onderdelen van het groot variabel onderhoud voor de komende jaren.

De instandhouding van de provinciale infrastructuur gebeurt door de uitvoering van dagelijks onderhoud, groot (variabel) onderhoud en het plegen van vervangingsinvesteringen. Het beleidsplan vaarwegen vormt het belangrijkste kader voor de onderhoudsmaatregelen. Naast het dagelijks onderhoud, worden schouwrondes en periodiek gestandaardiseerde inspecties uitgevoerd, om de onderhoudsstaat van te monitoren. Door de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten willen we de staat van de vaarwegen en gerelateerde objecten zoals bruggen en sluizen op het huidige kwaliteitsniveau behouden. Hierdoor voorkomen we toekomstig achterstallig onderhoud en blijft de waterinfrastructuur op orde.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Onze onderhoudskeuzes worden steeds meer beïnvloed door maatschappelijke waarden zoals veiligheid, beschikbaarheid en een schone en aantrekkelijke leefomgeving.

In 2019 is de groot onderhoudsplanning geactualiseerd; hieruit is gebleken dat voor de komende jaren de Egalisatiereserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen niet toereikend is.

Zoals reeds aangegeven in de begroting 2019 laten planningen zien dat de komende jaren een forse inzet nodig is op het onderdeel beschoeiingen.

In het najaar van 2019 is onderzocht op welke wijze eerdergenoemde lasten gedekt kunnen worden. Het resultaat zal aan u worden voorgelegd.

Om onze vaarwegen op het huidige kwaliteitsniveau te houden voeren we de volgende werkzaamheden uit:

- Dagelijks onderhoud;
- Variabel onderhoud volgens de programmering;
- Realisatie vervangingsinvesteringen.

De uitvoering van het dagelijks onderhoud vindt veelal plaats op basis van meerjarige contracten.

	Vervangingskrediet
Afgeronde investeringen	9.012.961
Onderhanden werken	2.836.735
Restant vervangingskrediet	3.240.000
	15.089.696

Wat gaat dat kosten/wat levert dat op?

Het resultaat hiervan is het veilig en beschikbaar houden van de provinciale vaarwegen op het huidige kwaliteitsniveau met aandacht voor een schone en gezonde leefomgeving en waarbij de functionaliteit voor de beroeps-/recreatievaart en de aan- en afvoer van water gewaarborgd blijft.

Gebouwen

Wat willen wij bereiken?

Het resultaat hiervan is het veilig beschikbaar houden van het provinciale vaarwegenstelsel op een afgesproken kwaliteitsniveau met aandacht voor een schone en gezonde leefomgeving en waarbij de functionaliteit voor de beroeps/recreatievaart en de aan- en afvoer van water gewaarborgd blijft.

Vastgoed van de provincie

De provincie Drenthe heeft de volgende gebouwen in beheer en onderhoud:

- Het provinciehuis;
- Het Drents Museum (inclusief Huize Tetrode);
- Het Depot Drents Museum;
- Drie actieve (vaar)wegen steunpunten;
- Zes voormalige brug- en sluiswoningen;
- Voormalige gebouwen van de Rijksluchtvaartschool (RLS) op Groningen Airport Eelde (aangekocht in 2016 en verder verbouwd in 2018);
- Health Hub Roden (HHR) (aangekocht in 2018, verbouwd in 2018/2019).

Bijna alle gebouwen worden centraal beheerd. Alleen de RLS wordt beheerd door de stichting BOEI. De HHR wordt momenteel verbouwd en is nog niet in beheer genomen.

Provinciehuis

Het vastgoed- en exploitatiebeleid bestaat uit het onderhoudsbeleid en huisvestingsbeleid.

Het huisvestingsbeleid richt zich op het gebruik van het gebouw en hoe we met onze werkomgeving om willen gaan. Onze werkomgeving is flexibel, schoon, open en transparant. Daarnaast stimuleert de werkomgeving tot ontmoeten en samenwerking. In het Huisvestingsbeleidsplan wordt beschreven hoe we het provinciehuis gebruiken en is tot stand gekomen op basis van bezettingsgraadmeting, tevredenheidsmeting en de visie van de directie op de organisatie. In 2018 is het huisvestingsplan opnieuw geanalyseerd en iets bijgesteld. De herziening van het huisvestingsplan is bij de productie van de begroting 2020 nog niet afgerond, maar de aanpassingen betreffen vooral een betere aansluiting bij het opgavegericht werken. Er is behoefte aan meer project, stille en/of concentratiewerkplekken. Ook is door de medewerkers de wens geuit om meer planten/groen in het provinciehuis te hebben. Om tegemoet te komen aan meer beschikbaarheid van projectkamers is al eerder dit jaar een traject ingezet om bibliotheken om te bouwen tot (multifunctionele) projectkamers.

Na afronding van de revitalisering van het provinciehuis in 2011 is ook het onderhoudsbeleid herzien. Het onderhoudsbeleid van het provinciehuis is dat er zoveel mogelijk "planmatig en voorspelbaar" wordt uitgevoerd in plaats van "ad hoc". Het gaat om het voorkomen van risico's en beheersen van kwaliteit ten opzichte van het beschikbaar budget, zodat er geen achterstallig onderhoud ontstaat. Binnen het onderhoud wordt waar mogelijk duurzaam, milieuvriendelijk, circulair en duurzaam gewerkt. Het onderhoud is gericht op een gebouw dat representatief, efficiënt, effectief en prettig in het gebruik is.

Onderhoudsgevoelige elementen van zowel bouwkundige- als installaties van technische aard, van exterieur en interieur, zijn vastgelegd in een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) van 25 jaar. Eind 2017 is de actualisatie van het meerjarig onderhoudsplan afgerond. Er zijn opnieuw voor een lange periode van 25 jaar de onderhoudswerkzaamheden en bijbehorende kosten in beeld gebracht en geactualiseerd. De aanbevelingen van de Notitie Kapitaalgoederen (december 2017) van de BBV-commissie (Besluit Begroting en Verantwoording) worden opgevolgd, wat betekent dat er om de 5 jaar een actualisatie van de onderhoudsplannen wordt uitgevoerd.

Drents Museum

Om zo planmatig mogelijk het onderhoud aan de gebouwen van het Drents Museum uit te voeren, is in 2012 het onderhoudsplan (MJOP) aangepast. Dit naar aanleiding van de verbouwing en nieuwbouw van het Drents Museum, waarbij rekening is gehouden met een onderhoudsplan van 25 jaar. Het MJOP loopt tot en met 2036.

Na 2022 zal een substantiële verhoging van planmatige onderhoudskosten aan de orde zijn, omdat er voor het Drents Museum geen sprake is van vrijvallende investeringen in de berekende onderhoudsperiode van 25 jaar. Vooralsnog wordt dan uitgegaan van de berekende jaarlijks benodigde storting van € 379.000,- per jaar na 2022, in plaats van de huidige € 165.000,-. Dit is in de meerjarenraming van de begroting verwerkt.

Uit de actualisatie van het onderhoudsplan die in 2018 wordt uitgevoerd, moet blijken of hierin nog aanpassingen nodig zijn. We hebben geen achterstallig onderhoud en actualiseren elke 5 jaar de onderhoudsplan conform BBV-voorschriften.

Er gelden bij het Drents Museum verder dezelfde beleidsmatige uitgangspunten als voor het Provinciehuis. Alleen ligt bij het Drents Museum extra nadruk op het conserveren en in stand houden van het monumentale pand voor de toekomst. Het gebouw is een parel voor Assen en heeft het een sterke representatieve functie.

Depot Drents Museum

In 2010 is een nieuw depot voor het Drents Museum opgeleverd. Voor het Depot Drents Museum is ook een MJOP aanwezig tot en met 2035. Naast de beleidsmatige uitgangspunten zoals verwoord zijn voor het Provinciehuis, is het onderhoud bij het Depot gericht op stabiele klimatologische omstandigheden. Hierdoor kunnen de museumstukken onder goede condities worden bewaard. We hebben geen achterstallig onderhoud en actualiseren elke 5 jaar de onderhoudsplan conform BBV-voorschriften.

Steunpunten wegen en kanalen

Wij hebben drie provinciale panden in beheer en onderhoud. Het gaat om steunpunten voor weg- en vaarwegonderhoud.

Voor het steunpunt Kloosterveen is recentelijk een 25-jarig onderhoudsplan gemaakt. Het steunpunt wordt voor een deel gebruikt door Rijkswaterstaat. De bedoeling is dat de provincie het beheer en onderhoud ook voor dat deel over gaat nemen en dat Rijkswaterstaat hiervoor een vergoeding betaald.

Voor de overige steunpunten Rogat en Schonebeek zijn ook meerjarenonderhoudsplannen gemaakt. De onderhoudskosten komen vooralsnog ten laste van de onderhoudsbudgetten van de (vaar)wegen. Ook zal het beheer en onderhoud van deze steunpunten worden gecentraliseerd binnen de provincie.

(Brugwachters)woningen wegen en kanalen

Er zijn 6 voormalige brug- en sluiswoningen die onderhouden moeten worden. Dit gaat ook gecentraliseerd worden. Hiervan zijn nog geen onderhoudsplannen gemaakt.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Provinciehuis, Drents Museum en Depot

De onderhoudsplannen zijn handvatten voor de gebouwenbeheerders. Hiermee worden jaarlijks prioriteiten gesteld. Ook bekijkt men kritisch wat de werkelijke staat van onderhoud is van de diverse bouwkundige - en installatie onderdelen. Als vervanging nog niet nodig blijkt te zijn, dan wordt dit een jaar verschoven. Hierdoor wordt het onderhoudsbudget zo optimaal mogelijk ingezet, zonder dat de kwaliteit van het onderhoud afneemt. Bij de overzichten van de voorzieningen wordt vermeld welk groot onderhoud gepland staat voor uitvoering in 2020.

Voormalige gebouwen Rijksluchtvaartschool

Gebouw B wordt sinds maart 2017 verhuurd aan bedrijven en voor evenementen. De eerste fase van herbestemming van gebouw A en de asbestsanering van het gehele complex zijn in 2018 gestart. De planning is dat gebouw A nog in 2018 wordt opgeleverd en dan ook geschikt is voor de verhuur. Met de huurinkomsten wordt het jaarlijks onderhoud uitgevoerd, en het kwaliteitsniveau van de verhuurbare gebouwdelen elk jaar verbeterd.

Health Hub Roden

De verbouwing van het aangekochte pand in 2018 zal volgens de huidige planning in 2019 gereed zijn. De verbouwing bestaat zowel uit bouwkundige werkzaamheden aan wanden en vloeren, vervangen van installaties en het inrichten van onder andere werkplekken, collegezalen, laboratoria en overleg ruimten. In de tussentijd zal het al wel gebruikt worden door de instellingen die er gehuisvest zijn. Stichting Vita zal het pand gaan huren van de provincie en vervolgens op haar beurt weer in delen gaan verhuren aan onderwijsinstellingen, startups en scale ups.

Steunpunten (vaar)wegen en brug- en sluiswoningen

Alle onderhoudskosten zijn opgenomen bij het onderhoud wegen in programma 3. Voor de steunpunten wordt met een onderhoudsplan gewerkt. Er is geen achterstallig onderhoud.

De onderhoudskosten van de woningen zijn ook opgenomen bij het onderhoud van wegen in programma 3. Regulier wordt hierop onderhoud verricht. Er is geen achterstallig onderhoud.

Samenvatting

De dotatie aan de voorzieningen en het dagelijks onderhoud van de gebouwen zijn in de programma's van de begroting verwerkt. In het overzicht reserves en voorzieningen staat de ontwikkeling van de voorzieningen. In paragraaf II.4 financiële positie en toelichting zijn de investeringen opgenomen die betrekking hebben op de gebouwen. Een aantal bouwkundige zaken en installaties zijn daar als vervangingsinvestering opgenomen. De kapitaallasten hiervan zijn in de programma's verwerkt en vormen geen onderdeel van deze paragraaf.

Hieronder is een overzicht te zien van alle jaarlijkse onderhoudskosten van de gebouwen. Voor de Health Hub moet na de verbouwing in 2019 nog een onderhoudsbudget worden opgenomen in de

begroting die wordt gedekt door huurinkomsten van de stichting Vita die het pand gaat exploiteren. Voor het vastgoed van wegen & vaarwegen moet ook een onderhoudsbudget worden opgenomen in de begroting.

De exploitatiekosten van de voormalige gebouwen Rijksluchtvaartschool (RLS) worden ook gedekt door de huurinkomsten.

	2020	2021	2022	2023
Onderhoud wegen (incl. steunpunten)				
Lasten	8.689.846	8.777.346	8.777.346	8.777.346
Vaarwegen				
Onderhoud vaarwegen (incl. steunpunten en woningen)				
Lasten	3.880.236	3.880.236	3.880.236	3.880.236
Gebouwen				
Onderhoud provinciehuis				
Lasten, storting in de voorziening	339.317	339.317	339.317	339.317
Lasten dagelijks onderhoud	320.055	328.057	336.258	336.258
Onderhoud Drents Museum (incl. Huize Tetrode)				
Lasten, storting in de voorziening	165.000	165.000	165.000	165.000
Lasten dagelijks onderhoud	215.806	221.201	226.731	232.400
Onderhoud Depot Drents Museum				
Lasten, storting in de voorziening	41.787	41.787	41.787	41.787
Lasten dagelijks onderhoud	42.645	42.645	44.804	44.804
Onderhoud RLS				
Lasten dagelijks onderhoud	80.000	80.000	80.000	80.000
Totaal (lasten)	13.774.692	13.875.589	13.891.479	13.897.148

Paragraaf 2.4 Financiering

Inleiding

Wat wordt er besproken in de paragraaf?

In deze paragraaf wordt het treasurybeleid (financieringsbeleid) op voornamelijk de overtollige liquide middelen beschreven. Er wordt een korte terugblik gegeven, maar ook worden de verwachtingen en inschattingen van toekomstige ontwikkelingen geschetst. Verder komt het risicobeheer van de financieringsportefeuille aan bod.

Wat is treasury?

Treasury omvat alle werkzaamheden gericht op zowel het formuleren van beleid als het daadwerkelijk aantrekken van eventueel noodzakelijke financiering en het uitzetten van:

- Middelen in het kader van de uitoefening van de publieke taak onder het kader revolverend financieren (voornamelijk kredietsubsidies) en
- Tijdelijk overtollige middelen die niet direct nodig zijn voor het uitoefenen van de publieke taak.

Tevens is het belangrijk dat de risico's die verbonden zijn aan deze activiteiten continu beheerst worden. De overtollige liquide middelen die niet voor de uitoefening van de publieke taak ingezet worden, moeten conform de wet aangehouden worden bij het Rijk. Ook kunnen er onder voorwaarden leningen verstrekt worden aan andere overheden (waarmee geen toezichtsrelatie bestaat), het zogenaamde onderling uitlenen.

Tot de treasury activiteiten behoort ook het beheren en uitvoeren van de overeenkomsten inzake uitgezette middelen met financiële ondernemingen die voor 4 juni 2012 zijn aangegaan. Deze overeenkomsten worden gerespecteerd en mogen tot de einddatum doorlopen onder de voorwaarden zoals die voor eerdergenoemde datum van kracht waren.

Wat willen wij bereiken?

De provincie heeft een behouden beleggingsbeleid. Dit heeft tot gevolg dat (potentieel) niet het hoogste rendement wordt behaald. Het risicoprofiel kan getypeerd worden als risicomijdend en defensief. Met inachtneming van dit profiel en de beperkingen vanuit het wettelijk kader, is het beleid vooral gericht op minimalisatie van de kosten en beperken van risico's en slechts in beperkte mate op de optimalisatie van de opbrengsten.

Wat zijn onze belangrijkste kaders?

De belangrijkste kaders voor de uitoefening van de treasuryfunctie zijn de Provinciewet, Wet financiering decentrale overheden (Wet fido), Regeling schatkistbankieren decentrale overheden, Besluit begroting en verantwoording (BBV), Financiële verordening Drenthe 2012, het Kader revolverend financieren, overige ministeriële regelingen en afspraken met de treasurycommissie. Deze regels dienen te waarborgen dat aan de eisen van doelmatigheid en controle worden voldaan. In de provinciewet is vastgelegd dat er verantwoording wordt afgelegd over het gevoerde provinciale beleid. Er is voorgeschreven dat in de Financieringsparagraaf het treasurybeleid aan de orde komt. Een belangrijk onderdeel hierbij is risicobeheer. Onder risicobeheer wordt verstaan inzicht krijgen in de omvang van het risico, de gevolgen van dat risico afwegen en indien nodig beheersmaatregelen treffen. Het wettelijke kader bepaalt dat in de voorgeschreven Financieringsparagraaf aandacht geschonken dient te worden aan de kasgeldlimiet, de renterisiconorm, valutarisico, kredietrisico, liquiditeitsrisico en koersrisico. In de volgende tabel zijn deze onderdelen beschreven, waarbij ook de risico-inschatting en de bijbehorende getroffen beheersmaatregelen worden vermeld.

Risico	Omschrijving risico	Risico inschatting	Beheersmaatregel
Kasgeldlimiet kortlopende schulden	De kasgeldlimiet bepaalt het bedrag dat de provincie maximaal als gemiddelde netto vlottende schuld per kwartaal mag hebben. Voor provincies is dat 7% van het begrotingstotaal.	Laag	Naar verwachting zal deze limiet niet worden overschreden in 2020.
Renterisiconorm - langlopende schulden	Het renterisico op langlopende schulden mag de wettelijke renterisiconorm niet overschrijden. De grondslag is 20% van het begrotingstotaal.	Nihil	Op dit moment zijn er geen langlopende leningen, tevens verwachten wij in 2020 geen langlopende schulden aan te trekken.
Valuta risico's	Ontstaan door schommelingen in wisselkoersen	Nihil	Er zijn geen uitzettingen in andere valuta dan de euro.
Kredietrisico's	Risico op terugbetaling van beleggingen en/of rentebetalingen, door alleen te beleggen in vastrentende waarden van financiële ondernemingen en landen met minimaal AAA-rating.	Laag. De NWB beschikt over de hoogste kredietwaardigheidsratings (AAA/Aaa), Rabobank heeft ook nog steeds goede/uitstekende kredietwaardigheidsratings.	De kredietwaardigheid van de NWB en Rabobank worden gevolgd. Op einde looptijd begin 2021 zullen de vrijkomende middelen niet worden herbelegd.
Liquiditeitsrisico's	Het kunnen betalen van facturen en overige financiële verplichtingen	Laag	Door middel van een liquiditeitsplanning en adequate monitoring van de liquiditeitspositie worden de aanwezige middelen afgestemd op de verwachte ontvangsten en uitgaven.
Koersrisico's	Het risico dat de koers van een vastrentende waarde zoals een obligatie zich negatief ontwikkelt.	Zeer laag	De beleggingsportefeuille kent een "buy and hold" strategie, waardoor vroegtijdige verkoop in principe niet aan de orde zal zijn, te meer omdat het rendement van de lopende uitzettingen bij Rabobank (4,125%) en NWB (3,5%) fors hoger zijn dan in nu in de markt te realiseren is. Beide producten lopen in januari 2021 af.

Conform de Wet fido worden onze overtollige middelen geplaatst bij het Rijk (verplicht schatkistbankieren) in de vorm van een rekening-courant of ze worden uitgeleend aan andere overheden waarmee geen toezichtsrelatie bestaat. Deze uitzettingen hebben een prudent karakter. Uitzonderingen op verplicht schatkistbankieren zijn vastgelegd in de Regeling schatkistbankieren, waaronder middelen aangehouden in het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Drenthe en middelen voor zover deze het zogenaamde drempelbedrag niet te boven gaan. Dit drempelbedrag is voor de provincie Drenthe gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal.

Wat gaan wij daarvoor doen?

In deze paragraaf schetsen we achtereenvolgens de stand van zaken en ontwikkelingen van onze tijdelijke overtollige middelen. Vervolgens komen de leningen verstrekt vanuit onze publieke taak aan bod. Daarna wordt een overzicht gegeven van de niet uit de balans blijkende verplichtingen in de vorm van de gewaarborgde geldleningen en de garantstellingen. Tot slot gaan we in op meer specifieke treasuryactiviteiten waaronder de liquiditeitsprognose.

Uitzettingen van tijdelijke overtollige middelen

Leningen aan openbare lichamen (art. 1a Wet fido)

De leningen aan openbare lichamen zijn leningen die zijn aangegaan met gemeenten waarbij geen toezichtsrelatie bestaat (onderling uitlenen).

Naam	Einddatum	Rente	Stand Lening 01-08-2019	Prognose 31-12-2020
Openbaar lichaam				
Gemeente Smallingerland	02-09-19	0,75	5000	
Gemeente Maassluis	01-12-19	0,51	7000	
Gemeente Oosterhout	06-02-20	0,38	5000	
Gemeente Etten-leur	26-06-20	0,41	10000	
Gemeente Velsen	16-09-24	1,58	10000	10.000
Gemeente Amsterdam	11-12-24	1,20	10000	10.000
Totaal Openbaar lichaam			47.000	20.000
Totaal Leningen aan openbare lichamen (art. 1a Wet fido)			47.000	20.000

Overige uitzettingen met een looptijd ≥ 1 jaar

Overtollige middelen die zijn uit gezet voor 4 juni 2012 mogen uitdienen tot het einde van de looptijd.

Naam	Einddatum	Rente	Stand Lening 01-08-2019	Prognose 31-12-2020
Langlopende uitzetting				
Rabobank coupon 4,125% 99,43	12-01-21	4,12	10.000	10.000
NWB coupon 3,5% 95,59	14-01-21	3,50	10.000	10.000
Totaal Langlopende uitzetting			20.000	20.000
Totaal Overige uitzettingen met een looptijd ≥ 1 jaar			20.000	20.000

De middelen die vrij gaan vallen, mogen niet worden herbelegd bij financiële instellingen maar worden in het kader van de Wet fido en onze liquiditeitsprognose gestort op de rekening courant bij het Rijk.

Uitzettingen in het kader van de publieke taak

Overige verstrekte langlopende leningen

De leningen betreffen hier langlopende, niet verhandelbare vorderingen die een oorspronkelijke looptijd hebben van meer dan een jaar.

Naam	Einddatum	Rente	Stand Lening 01-08-2019	Prognose 31-12-2020	Storting in reserve Revolverend Financiering	Risico percentage
Hypotheek						
Medewerkers provincie Drenthe	31-12-25		4.526	4.216		
Totaal Hypotheek			4.526	4.216		

Naam	Einddatum	Rente	Stand Lening 01-08-2019	Prognose 31-12-2020	Storting in reserve Revolverend Financieren	Risico percentage
Verstrekte leningen (kredietsubsidies)						
Stichting Energy Challenges	15-12-20	2,00	373	373	0	100
Coöperatie 'De Kop Breed' Breedband U.A.	16-07-34	1,09	2.052	1.846	460	20
Coöperatie ECO-Oostermoer Verbindt U.A.	18-02-36	1,56	180	160	100	50
Coöperatie "Agrarische Natuur Drenthe" U.A. (lening 1)	06-11-22	0,00	638	638	64	10
Bio Energy Hartlief-Lammers B.V.	31-12-22	0,60	129	86	50	25
Landbouwbedrijf De Jong	03-12-25	0,96	68	53	11	10
Stichting Maatschappij van Weldadigheid	11-01-36	2,00	808	713	95	10
Glasvezel De Wolden B.V. (lening 1)	31-12-36	0,80	9.000	8.250	900	10
Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (wit)	31-12-37	0,81	3.512	3.248	508	14,48
Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (grijs)	31-12-37	3,99	479	443	192	40
Coöperatie Sterk Midden-Drenthe U.A. (wit)	31-12-37	0,70	7.500	6.938	750	10
Coöperatie Sterk Midden-Drenthe U.A. (grijs)	31-12-37	3,97	2.750	2.544	900	32,73
Coöperatieve vereniging NLD energie U.A.	31-12-21	5,50	113	38	150	100
Coöperatieve Kredietvereniging Kredietunie Noord Drenthe U.A.		3,00	50	145	51	35
RE-NET Hoogeveen B.V.	31-12-38	0,82	3.514	3.800	400	10
Glasvezel De Wolden B.V. (lening 2)	31-12-37		2.000	1.833	200	10
Stichting Drentse Energie Organisatie			29.200	31.700	2920	
Coöperatie "Agrarische Natuur Drenthe" U.A. (lening 2)		0,00		100	10	10
Glasvezel Zuidenveld B.V.		0,65		5.600	1400	25
Totaal Verstrekte leningen (kredietsubsidies)			62.366	68.508	9.161	
Verstrekte overige geldleningen						
Stichting RTV Drenthe	31-12-27	0,75	1.940	1.724	237	10
Nationaal Restauratiefonds	31-12-30		6.017	6.017	386	10
Zonneleningen (via SVn)	31-12-30		9.037	5.500	1565	15
Prolander	31-12-20	0,00	467			
Verwijdering asbestdaken Drenthe			3.175	5.500	2750	10
Totaal Verstrekte overige geldleningen			20.636	18.741	4.938	
Leningen aan deelnemingen						
Enexis (aanvullende lening tranche D)	30-09-19	7,20	317			
Enexis (bruglening tranche D)	30-09-19	7,20	7.984			
Totaal Leningen aan deelnemingen			8.301			
Totaal Overige verstrekte langlopende leningen			95.829	91.465	14.099	

Medewerkers provincie Drenthe

Per 31 december 2018 stond nog circa € 4,7 mln aan hypothecaire leningen uit bij medewerkers van de provincie, per 1 juli 2019 circa € 4,5 mln.

De toegenomen complexiteit in fiscale wet- en regelgeving, de hogere eisen ten aanzien van zorgplicht voor financiële instellingen, de wens voor meer flexibiliteit in arbeidsvormen en tot slot de onmogelijkheden om iets te laten aanpassen in bestaande leningen hebben geleid tot een versnelde afbouw van de bestaande portefeuille. De verwachting is dat de huidige deelnemers veelal zullen blijven, los van verloop door bijvoorbeeld verhuizing en door extra aflossingen. De begrote omvang van de leningen is gebaseerd op ontwikkeling in het eerste halfjaar van 2019 en ervaringen uit het verleden.

Stichting Energy Challenges

In 2015 is een lening verstrekt aan deze stichting. In 2017 is de looptijd reeds verlengd van 4 naar 15 jaar. In 2018 is gebleken dat de exploitatie onvoldoende ruimte biedt voor betaling van rente en aflossing; hiervoor is een voorziening getroffen.

Coöperatie 'De Kop Breed' Breedband U.A.

Aan Coöperatie 'De Kop Breed' Breedband U.A. is een lening verstrekt van circa 2,1 miljoen. Het netwerk is volledig operationeel, de vaststelling heeft plaatsgevonden en afspraken over rente en aflossing worden nagekomen.

Coöperatie ECO-Oostermoer Verbindt U.A.

Aan Coöperatie Eco-Oostermoer Verbindt U.A. is een lening verstrekt van € 200.000,--. Het netwerk is al enige tijd operationeel; het is echter te klein voor een gezonde exploitatie. De eerste aflossing is terugbetaald, maar ter voorkoming van een betalingsachterstand zijn we in overleg met de coöperatie.

Coöperatie "Agrarische Natuur Drenthe" U.A. (lening 1)

Aan de coöperatie is een lening verstrekt van € 638.000,--. Uiterlijk in 2022 zal de lening worden afgelost, uit de laatste uitbetaling van de SVNL-subsidie.

Bio Energy Hartlief-Lammers B.V.

Ter uitvoering van de Drentse Green Deal is een lening verstrekt van € 200.000,--. De lening wordt in 7 jaar afgelost, de laatste aflossingstermijn vervalt op 31 december 2022.

Landbouwbedrijf De Jong

In 2015 is in het kader van de Drentse Green Deal Energieopslag een lening van € 105.075,-- verstrekt aan Landbouwbedrijf De Jong. De lening wordt afgelost in 10 jaar, de laatste aflossingstermijn vervalt op 15 september 2025.

Stichting Maatschappij van Weldadigheid

In 2015 is aan de Maatschappij van Weldadigheid als onderdeel van de IGO-Frederiksoord en omstreken voor de aankoop van het Inforum een lening van € 950.000,-- verstrekt tegen een rente van 2%. Inmiddels is hier € 142.500,-- op afgelost.

Glasvezel De Wolden B.V. (lening 1)

Aan Glasvezel De Wolden B.V. is een lening verstrekt van € 9,0 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk. De lening is volledig opgenomen, de oplevering van het netwerk wordt in het derde kwartaal van 2019 verwacht. Op 18 december 2018 heeft GS ingestemd met een aflossingsvrije periode gedurende de aanlegfase van het breedbandnetwerk.

Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (wit)

Aan Coöperatie Glasvezel Noord U.A. is een tweede lening verstrekt van circa 3,5 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk. Dit bedrag is volledig opgenomen, het netwerk is operationeel. Op 18 december 2018 heeft GS ingestemd met een aflossingsvrije periode gedurende de aanlegfase van het breedbandnetwerk. De vaststelling van de subsidie vindt plaats in het derde kwartaal van 2019, waarna de aflossing start.

Coöperatie Glasvezel Noord U.A. (grijs)

Aan Coöperatie Glasvezel Noord U.A. is een tweede lening verstrekt van € 479.000,-- voor de aanleg van een breedbandnetwerk. Dit bedrag is volledig opgenomen, het netwerk is operationeel. Op 18 december 2018 heeft GS ingestemd met een aflossingsvrije periode gedurende de aanlegfase van het breedbandnetwerk. De vaststelling van de subsidie vindt plaats in het derde kwartaal van 2019, waarna de aflossing start.

Coöperatie Sterk Midden-Drenthe U.A. (wit)

Aan Coöperatie Sterk Midden-Drenthe U.A. is een lening verstrekt van € 7,5 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk voor zogenaamde 'witte' adressen. Dit bedrag is volledig opgenomen, het netwerk is operationeel. Op 18 december 2018 heeft GS ingestemd met een aflossingsvrije periode gedurende de aanlegfase van het breedbandnetwerk. De vaststelling van de subsidie heeft recent plaatsgevonden, de aflossing start in het derde kwartaal van 2019.

Coöperatie Sterk Midden-Drenthe U.A. (grijs)

Aan Coöperatie Sterk Midden-Drenthe U.A. is een lening verstrekt van € 2,75 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk voor zogenaamde 'grijze' adressen. Dit bedrag is volledig opgenomen, het netwerk is operationeel. Op 18 december 2018 heeft GS ingestemd met een aflossingsvrije periode gedurende de aanlegfase van het breedbandnetwerk. De vaststelling van de subsidie heeft recent plaatsgevonden, de aflossing start in het derde kwartaal van 2019.

Coöperatieve vereniging NLD energie U.A.

Aan deze coöperatie is een lening verstrekt van € 150.000,--, deze wordt in vier jaarlijkse termijnen afgelost, de laatste termijn vervalt op 31-12-2021.

Coöperatieve Kredietvereniging Kredietunie Noord Drenthe U.A.

Deze coöperatieve kredietvereniging, voor en door ondernemers uit het Midden en Klein Bedrijf (MKB). Leden zijn Drentse ondernemers met beschikbare middelen (kredietgevers) en Drentse ondernemers op zoek naar financiering (kredietnemers). Op 20 december 2017 is er een 10 jarige-leenovereenkomst getekend met een maximum leenbedrag van € 145.000,-- (tegen 3%). Op deze overeenkomst is inmiddels € 50.000,-- uitbetaald.

RE-NET Hoogeveen B.V.

Aan RE-NET Hoogeveen B.V. is een lening verstrekt van € 4,0 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk. Hiervan is € 3.514.000,-- opgenomen, de oplevering van het netwerk wordt in 2019 verwacht.

Glasvezel De Wolden B.V. (lening 2)

Aan Glasvezel De Wolden B.V. is een tweede lening verstrekt van € 2,0 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk. Hiervan is € 867.000,-- opgenomen, de oplevering van het netwerk wordt in het derde kwartaal van 2019 verwacht. Op 18 december 2018 heeft GS ingestemd met een aflossingsvrije periode gedurende de aanlegfase van het breedbandnetwerk.

Stichting Drentse Energie Organisatie

In 2018 is aan de Drentse Energie Organisatie (DEO) een lening verstrekt van maximaal € 39.200.000,--, waarvan € 29.200.000,-- is opgenomen. Over de lening is geen rente verschuldigd, noch wordt er op afgelost. Na beëindiging van de activiteiten van DEO per ultimo 2025 wordt overgegaan tot aflossing van de lening.

Coöperatie "Agrarische Natuur Drenthe" U.A. (lening 2)

Aan de coöperatie is een lening van € 100.000,-- verstrekt. Het geld is nog niet opgenomen, de verwachting is dat dit in 2019 zal plaatsvinden. Uiterlijk in 2022 zal de lening worden afgelost, uit de laatste uitbetaling van de POP3-subsidie.

Glasvezel Zuidenveld B.V.

Aan Glasvezel Zuidenveld B.V. wordt een lening verstrekt van € 5,6 miljoen voor de aanleg van een breedbandnetwerk. Hiervan is nog niets opgenomen, de aanleg is gestart. De oplevering van het netwerk wordt in de eerste helft van 2021 verwacht.

Stichting RTV Drenthe

Van de oorspronkelijke lening van € 7.139.557,-- aan RTV Drenthe is in 2017 het resterende bedrag van € 2.371.007,-- geherfinancierd. Dit bedrag wordt in 11 jaarlijkse termijnen afgelost, de laatste termijn vervalt op 31 december 2027. De rente bedraagt 0,751%.

Nationaal Restauratiefonds

Het Nationaal Restauratiefonds voert het verstrekken van leningen (en subsidies) uit namens de provincie, ook int zij de rente en aflossingen namens de provincie.

Gemeente Emmen (DPE Next)

Deze lening is per 30-04-2019 volledig afgelost.

Zonneleningen (via SVn)

Bij SVn is een bedrag van € 9.036.694,-- beschikbaar voor Zonneleningen. Op basis van de verwachte nieuwe leningen en aflossingen verwachten we dat dit bedrag per 31-12-2020 circa € 5,5 miljoen zal bedragen.

Prolander

Aan de gemeenschappelijke regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Prolander is een lening verstrekt van € 1.866.594,--. Er is inmiddels afgelost tot een bedrag van € 466.649,--. Deze lening wordt per 31-12-2019 volledig afgelost.

Verwijdering asbestdaken Drenthe

Omdat in 2017 verwacht werd dat asbestdaken na 2024 verboden zouden zijn, heeft PS in de Investeringsagenda € 3.500.000,-- vrij gemaakt voor sanering asbestdaken. Hiervan is € 2.750.000,-- bedoeld als risicopremie (storting in de Reserve opvang revolverend financieren). Bij een risico van 10% betekent dit dat er maximaal € 27.500.000,-- kan worden uitgeleend. Inmiddels zijn er leningen uitgegeven ter waarde van € 3.175.293,--. Op 4 juni 2019 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel voor een verbod op asbestdaken verworpen. Dat betekent dat er voorlopig geen datum voor een definitief verbod op asbestdaken komt. In het coalitieakkoord 2019-2023 is aangegeven dat de stimuleringslening voor asbestverwijdering wordt voortgezet. Gezien de huidige ontwikkelingen is de begrote stand slechts gebaseerd op de ontwikkelingen in 2019 tot dusver.

Enexis (aanvullende lening tranche D)

Deze lening is per 30-09-2019 volledig afgelost.

Enexis (bruglening tranche D)

Deze lening is per 30-09-2019 volledig afgelost.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Gewaarborgde geldleningen

De twee resterende gewaarborgde geldleningen betreffen leningen uit de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw.

Gewaarborgde geldleningen (bedragen x € 1.000)	Gewaarborgd tot	Oorspronkelijk bedrag	Waarvan door de provincie gewaarborgd per 31-12-2019	Waarvan door de provincie gewaarborgd per 31-12-2020
Door wie is de lening aangegaan				
St. Provinciale Bibliotheek te Assen	15-04-20	839	57	0
Lentis Groningen (St. GGZ Groningen)	01-11-21	4.112	284	142
		4.951	341	142

Overige garantstellingen

In de afgelopen jaren zijn er om diverse redenen garantstellingen verstrekt, waarvan onderstaande garanties nog lopen.

Overige garantstellingen (bedragen x € 1.000)	Tot	Garantstelling per 31-12-2019	Garantstelling per 31-12-2020	Storting in Reserve opvang revolverend financieren	Risico percentage
Triodos Bank	31-12-47	maximaal 1.200	maximaal 1.200	120	10%
Stichting Nationaal Energiebespaarfonds (NEF)	01-01-34	100	100	100	100%
Totaal		Maximaal 1.300	Maximaal 1.300	220	

Triodos Bank

Woningbouwcoöperaties en particuliere woningeigenaren en verenigingen van eigenaren (VvE's) worden gestimuleerd om projecten op te zetten die leiden naar woningen zonder energierekening. Voor het woningbouwcomplex De Larijs is een lening aangetrokken bij de Triodos Bank. De Triodos Bank heeft als voorwaarde gesteld dat de provincie voor een bedrag van maximaal € 1,2 miljoen garant staat.

Stichting Nationaal Energiebespaarfonds (NEF)

Het Nationaal Energiebespaarfonds verstrekt aan (samenwerkende) eigenaar-bewoners en VvE's in de provincie Drenthe Energiebespaarleningen voor het treffen van energiebesparende maatregelen aan woningen. In afwijking van reguliere kredietwaardigheidscriteria van het Nationaal Energiebespaarfonds, wenst de provincie Drenthe de rentekorting ook toe te passen op aanvragen van eigenaar-bewoners met een leeftijd van 75 jaar of ouder. Voor het verhoogde risico in verband met de hoge leeftijd van de deelnemers vereist Stichting Nationaal Energiebespaarfonds (NEF) een garantstelling van de provincie.

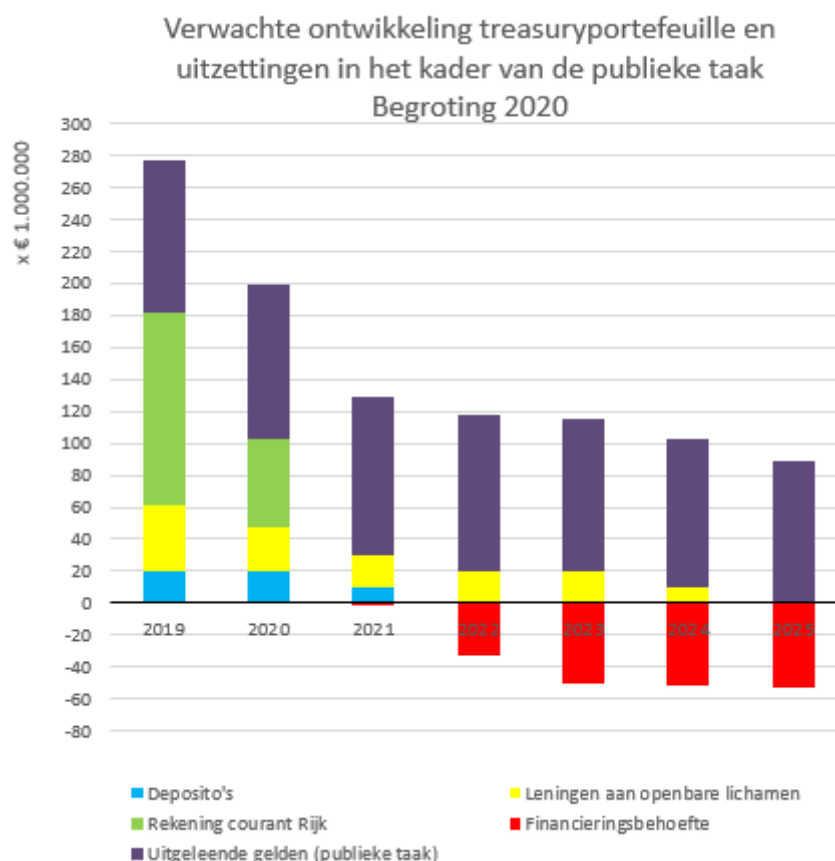
Treasury activiteiten en ontwikkelingen

In onderstaande tabel is de treasuryportefeuille per 1 augustus 2019 opgenomen en de prognose per 31 december 2020. In 2020 zal € 15 miljoen van de langlopende uitzettingen aan decentrale overheden vrijvallen, in 2019 valt nog € 12 miljoen vrij.

Bedragen x € 1.000		01-08-2019	Prognose 31-12-2020
Kortlopende uitzettingen	Rijk Schatkistbankieren	135.652	9.531
Langlopende uitzettingen	Obligaties/Deposito's aangegaan voor 4 juni 2012	20.000	20.000
Langlopende uitzettingen	Decentrale overheden (onderling schatkistbankieren)	47.000	20.000
Totaal		202.652	49.531

Liquiditeitsprognose

De liquiditeitsprognose is gebaseerd op de besluiten van Provinciale Staten. In de fasering van de uitgaven door de jaren heen wordt uitgegaan van een realistisch uitgavenpatroon. Met name bij investeringen en langlopende programma's wordt daarbij een inschatting gemaakt van de fasering, mede gebaseerd op ervaringen in voorgaande jaren.

In bovenstaande grafiek is de ontwikkeling van de treasuryportefeuille zichtbaar gemaakt na verwerking van de 4e begrotingswijziging 2019 en de primaire begroting 2020. Naast de middelen

aangehouden bij het Rijk (schatkistbankieren) zijn ook de middelen in deposito's en leningen aan medeoverheden weergegeven. Tot slot zijn de uitgeleende gelden in het kader van de publieke taak opgenomen.

De volgende uitgangspunten zijn gehanteerd bij het opstellen van de liquiditeitsprognose:

- De basis wordt gevormd door besluiten van PS.
- Voor uitzettingen van leningen ten behoeve van bijvoorbeeld de aanleg van glasvezelnetwerken en de vervanging van asbestdaken is een inschatting gemaakt.
- De lening aan de Gemeente Emmen van € 5,4 miljoen (per 31 december 2018) ten behoeve van de realisatie van Dierenpark Emmen is in april 2019 volledig afgelost. In de prognose is rekening gehouden met een voorgenomen nieuwe (achtergestelde) lening van € 6,0 miljoen aan de WMD.
- 75% van de begrote investeringen wordt uitgevoerd in het jaar dat ze zijn begroot en 25% in het daaropvolgende jaar (ervaring). De gevolgen van de PAS-uitspraak van de Raad van State zijn nog niet verwerkt in de prognose, maar kunnen een aanzienlijk drukkend effect hebben op de omvang van de begrote investeringen.

Uit de grafiek blijkt dat het meerjarenbeeld verslechtert ten opzichte van het beeld dat in de 1e Bestuursrapportage 2019 is gepresenteerd. Vanaf 2021 ontstaat op basis van de huidige inzichten een financieringsbehoefte, waarvoor we langlopende financiering zullen gaan aantrekken. Om tevens aan de kasgeldlimiet uit de Wet fido te kunnen blijven voldoen, en omdat de weergegeven bedragen gemiddelden zijn, zal de aan te trekken financiering naar verwachting hoger zijn. De kasgeldlimiet wordt verderop toegelicht.

De financieringsbehoefte kan worden verlaagd door met de andere overheden in overleg te treden over vervroegde aflossing van de verstrekte leningen. Gezien de huidige rentestanden en rendement op de uitgeleende gelden zien wij hiertoe vooralsnog geen aanleiding.

De weergegeven financieringsbehoefte wordt grotendeels veroorzaakt doordat de in het Coalitieakkoord 2019-2023 genoemde nieuwe investeringsagenda van € 50 miljoen is verwerkt in de prognose. Omdat de invulling hiervan nog vormgegeven moet worden is de besteding vooralsnog in gelijke bedragen geraamd in de jaren 2020 tot en met 2022. Tevens is de aannahme gedaan dat deze middelen niet als kredietsubsidies (leningen) beschikbaar worden gesteld.

We realiseren ons dat naarmate de financiële horizon verder ligt, de onzekerheid over de verwachte inkomsten en begrote uitgaven groter wordt. Uitgezette overtollige liquide middelen (deposito's en leningen aan openbare lichamen) zullen op vervaldatum niet opnieuw worden uitgezet, maar worden toegevoegd aan de vrij beschikbare liquiditeiten. Dit wordt mede ingegeven door de thans zeer lage rentestanden.

De liquiditeitsontwikkeling wordt nauwlettend gevolgd, waarover wij op rapportage- en besluitvormingsmomenten aan u zullen rapporteren.

Renteverwachting

Er zijn diverse ontwikkelingen op de wereldwijde handelsmarkt (Brexit, beleid ECB, handelsoorlog VS-China, etc.) die onvoorspelbaar zijn, maar wel van invloed zijn op de hoogte van de lange en korte rente. Recente berichten duiden op een verdere verlaging van de rente door de ECB en FED, en eventueel het (opnieuw) opstarten van het opkoopprogramma (opkoop staatsobligaties) door de ECB. Wij gaan in de begroting nog steeds uit van een rente van 0% (de marktrente is thans tot 10 jaar negatief), dit is tevens het tarief voor middelen in de schatkist.

In het afgelopen jaar hebben zich in de langjarige beleggingsportefeuille geen wijzigingen voorgedaan waardoor het toekomstig rendement op overtollige middelen ongewijzigd blijft ten opzichte van voorgaande rapportages. De stijging in 2020 wordt veroorzaakt doordat in 2019 nog € 12 miljoen aan middelen vrijvalt, met een lager dan gemiddeld rendement. Voor 2021 geldt het omgekeerde.

Gemiddeld rendement op langlopende uitzettingen	2019	2020	2021	2022	2023
Rentepercentage	1,89%	2,24%	1,01%	1.39%	1.39%

Wet fido

Renterisico's

De wettelijke kaders ten aanzien van renterisico's zijn gevat in respectievelijk de kasgeldlimiet en de renterisiconorm van de Wet fido.

De kasgeldlimiet stelt een grens aan de korte financiering. Korte financiering dient ervoor om tijdelijke liquiditeitstekorten voor de financiering van lopende uitgaven op te vangen. De netto vlottende schuld (die ontstaat als de kortlopende schulden hoger zijn dan de kortlopende bezittingen) mag de kasgeldlimiet niet structureel overschrijden. Bij overschrijding van de limiet geldt een meldplicht aan de toezichthouder (uiterlijk) bij de derde overschrijding. In onderstaande tabel wordt de kasgeldlimiet weergegeven en getoetst of deze op basis van de begrote balans wordt over- of onderschreden. De verwachting is dat de kasgeldlimiet in 2020 niet zal worden overschreden. Op basis van de huidige inzichten zullen we, om blijvend aan de kasgeldlimiet te kunnen voldoen, bij de huidige begrotingsomvang en voorgenomen uitgaven in 2020 circa € 16 miljoen, in 2021 circa € 51 miljoen, in 2022 circa € 85 miljoen en in 2023 circa € 104 miljoen aan leningen hebben. Hierbij tekenen we nogmaals aan dat de financieringsbehoefte verlaagd kan worden door vroegtijdig met andere overheden in overleg te treden over vervroegde aflossing van de aan hen verstrekte leningen. Genoemd bedrag van € 16 miljoen houdt namelijk verband met het feit dat in 2020 nog € 20 miljoen 'vastzit' in leningen aan andere overheden. Tevens kan de PAS-uitspraak van de Raad van State nog een drukkend effect hebben op de investering en dus op de financieringsbehoefte.

Voor de bepaling van het renterisico op de langlopende schuld wordt de renterisiconorm gehanteerd, zoals onderstaand weergegeven. De norm bedraagt 20% van het begrotingstotaal. Omdat de provincie Drenthe geen langlopende leningen heeft opgenomen, wordt verwacht dat deze limiet in de komende jaren niet zal worden overschreden.

Drempelbedrag

Het drempelbedrag is het minimumbedrag dat gemiddeld buiten de schatkist mag worden gehouden. De drempel is gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen. Voor de provincie Drenthe bedraagt het drempelbedrag voor 2020 € 2.188.000 (0,75% van het begrotingstotaal van € 291,7 miljoen). Verwacht wordt dat het drempelbedrag in 2020 niet wordt overschreden.

Rentetoerekening

In het BBV is ook opgenomen dat de Financieringsparagraaf ook inzicht moet geven in de rentelasten uit opgenomen financiering, het renteresultaat en de rentetoerekening (renteomslag). Omdat er geen

financiering is opgenomen en verwacht wordt dat dit in 2020 ook niet zal gebeuren vindt geen rentetoerekening plaats.

Toets kasgeldlimiet 2020	
Bedragen x € 1.000	
Omvang primitieve begroting 2020 per 1 januari (= grondslag)	291.746
1. Toegestane kasgeldlimiet	
in procenten van de grondslag	7%
in bedrag	€ 20.422
2. Omvang Vlottende korte schuld	€ 57.295
3. Vlottende middelen	€ 37.291
4. Totale netto vlottende schuld (2)-(3)	€ 20.004
Toegestane kasgeldlimiet (1)	€ 20.422
Ruimte (+) /Overschrijding (-)	€ 418

	Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2021	2022
Stap					
(1)	Renteherzieningen	0	0	0	0
(2)	Aflossingen	0	0	0	0
(3) = (1 + 2)	Renterisico	0	0	0	0
(4)	Renterisiconorm	58	58	58	58
(5) = (4 > 3)	Ruimte onder renterisiconorm	58	58	58	58
Berekening					
(4a)	Begrotingstotaal 2020	292			
(4b)	Percentage	20%			
(4) = (4a x 4b)	Renterisiconorm van alleen 2020	58			

Renteschema (bedragen x € 1.000)				
A.	de externe rentelasten over de korte en lange financiering			€ 3
B.	de externe rentebaten			-€ 1.862
	Totaal door te rekenen externe rente			-€ 1.860
C.	De rente die aande grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	€ 0	
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	€ 0	
			-/-	€ 0
	Saldo door te rekenen externe rente			-€ 1.860
D1.	Rente over eigenvermogen			€ 0
D2.	Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)			€ 0
	De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht overhead) toe te rekenen rente			-€ 1.860
E.	De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief overzicht overhead) toegerekende rente (renteomslag)		-/-	€ 0
F.	Renteresultaat op het taakveld treasury			-€ 1.860

Paragraaf 2.5 Bedrijfsvoering

Inleiding

De paragraaf Bedrijfsvoering geeft informatie over de beoogde ontwikkeling van de organisatie en bedrijfsvoering. De concrete doelstellingen en de te behalen resultaten voor de bedrijfsvoering voor 2020 zijn opgenomen in het programma 8 "Middelen".

Sturen op de Drentse opgaven

Opgavegericht werken: samen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties werken aan de maatschappelijke opgaven van Drenthe

Ook in de nieuwe collegeperiode blijven we inzetten op opgavegericht werken.

Voor 2020 komt het accent te liggen op het verder ontwikkelen van de samenwerking met inwoners, bedrijven en andere organisaties bij het vinden van antwoorden op Drentse opgaven. Het college heeft in het Coalitieakkoord aangegeven dat we nieuwe vormen van samenwerking willen ontwikkelen met maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners. Daarvoor zullen we per vraagstuk samen met het werkveld bekijken op welke wijze maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners betrokken kunnen worden bij het ontwikkelen van beleid op onderwerpen die in de samenleving leven. Tevens werken wij aan verbindingen tussen de teams in de organisatie voor een betere samenwerking aan de Drentse opgaven.

Een moderne planning en control en geactualiseerd financieel beleid

Vanuit het uitgangspunt van een heldere en transparante informatievoorziening, vindt in de nieuwe bestuursperiode een heroriëntatie plaats op het planning en control-instrumentarium.

Daarnaast nopen de financiële ontwikkelingen ons om op de kleintjes te letten. Daarbij hoort een op de situatie toegesneden financieel instrumentarium, dat in deze bestuursperiode stap voor stap zal worden geactualiseerd. Wij komen bij u terug met voorstellen.

Bestuurlijke termijnagenda

Bij opgavegericht werken past dat we meer werken vanuit opdrachten. Daarbij zullen we ook een zogenoemde *bestuurlijke termijnagenda* opstellen. Daarin kunt u terugvinden wanneer wij u welke onderwerpen zullen aanleveren zodat u deze kunt agenderen indien gewenst.

Een communicatieve organisatie, met oog voor de omgeving

Het contact met en de betrokkenheid van maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners bij het ontwikkelen van beleid op onderwerpen die in de samenleving leven, is belangrijk. De organisatie ondersteunt dit door het uitdragen en zichtbaar maken van provinciale ambities, werkzaamheden en resultaten. Op basis van het nieuwe coalitieakkoord en de keuzes van het bestuur zorgen we voor een duidelijk profiel om inwoners en stakeholders te binden. We helpen bij het communicatiever en omgevingsbewuster maken van de organisatie. Bijvoorbeeld door geluiden in de samenleving op te halen. Maar ook door gezamenlijk op zoek te gaan naar (nieuwe) manieren om de omgeving te betrekken. Belangrijke ontwikkelingen zijn onder andere de inzet van meer beeld in plaats van tekst, het inzetten van ambassadeurs en de roep om transparantie.

Investeren in de mensen die het doen

In 2016 is door de Staten een verdere taakstelling op het personeelsbudget opgelegd. De taakstelling heeft geleid tot capaciteitsknelpunten waardoor het de laatste jaren moeilijk is geworden om "nieuwe

vragen” weg te zetten in de ambtelijke organisatie. Voor het verkrijgen van een geobjectiveerd beeld van onze beschikbare capaciteit hebben we Cebeon gevraagd om een capaciteitsonderzoek uit te voeren. Daarvoor heeft Cebeon onze beschikbare capaciteit in een benchmark vergeleken met een aantal andere provincies. De conclusie van het onderzoek is dat onze beschikbare capaciteit in vergelijking met andere provincies krap is: we doen relatief veel met weinig eigen personele capaciteit. Ook de overhead is lager dan bij de referentieprovincies. Tevens heeft Cebeon aangegeven dat de provincie - gezien de beperkte beschikbare capaciteit - scherpe keuzes moet maken: niet alles kan, en niet alles hoeft door de provincie te worden gedaan.

Zoals aangegeven zit in deze begroting nog een taakstelling op het personeel (2020/21). Op dit moment lijkt de taakstelling zich positief te ontwikkelen. Bij de jaarrekening 2019 hebben we een definitief beeld en zullen we u nader informeren. Ook vervallen in deze begroting (2020) de budgetten voor flankerend P&O beleid voor een bedrag van circa 3 miljoen. Dit betreft de budgetten voor groen voor grijs, frictiekosten en organisatieontwikkeling. Hiervoor in de plaats is € 1 miljoen beschikbaar gesteld in de Begroting 2019 voor het oplossen van personele knelpunten en flankerend beleid.

Voor de uitwerking van het nieuwe collegeakkoord zijn we bezig met een uitvoeringsprogramma. Daarin wordt een vertaling gemaakt van het collegeakkoord naar opdrachten voor de ambtelijke organisatie. Daarbij brengen wij – gelet op de krappe capaciteit - in beeld welke bestuurlijke doelen en opdrachten wij met de beschikbare capaciteit kunnen aanpakken en welke taken wij dan niet of minder kunnen uitvoeren. Daarmee kunnen wij het collegeakkoord grotendeels met de beschikbare capaciteit uitvoeren. Er is echter extra capaciteit nodig voor een bedrag van ca. € 240.000 voor nieuwe wettelijke taken zoals (privacy-officer, integriteitscoördinator) en autonome groei van het werk. Het uitvoeringsprogramma is momenteel nog niet zo ver dat daaruit de benodigde capaciteit en budget kan worden afgeleid ook voor bijvoorbeeld de uitvoering van de plannen voor het domein zorg en welzijn.

De organisatie staat nooit stil

Juridische kwaliteitszorg

In 2020 blijft er volop aandacht voor juridische kwaliteitszorg om de legitimiteit van het openbaar bestuur te versterken door op een rechtmatige en doelmatige wijze de provinciale taken en beleidswensen uit te voeren, met oog voor het wettelijk kader, de organisatie, de omgeving en de beschikbare middelen. Transparant handelen is daarbij een belangrijk uitgangspunt. Dit wordt versterkt door de implementatie van de Wet Open Overheid en daaraan gekoppeld een passende informatiehuishouding.

Digitaal samenwerken en delen van informatie

Met het breed beschikbaar zijn van laagdrempelige ICT-voorzieningen verwachten externe partners en medewerkers van de provincie hoogwaardige digitale producten en voorzieningen. Dit alles binnen de kaders van een goede informatiebeveiliging en een zorgvuldige omgang met persoonsgegevens. Met de nieuwe digitaliseringsomgeving bouwen we aan een goede basis voor het samenwerken binnen de provincie én met onze externe partners. Digitale samenwerking en het delen van informatie staan daarbij voorop. Met de vernieuwing van onze ICT-omgeving worden ook de noodzakelijke stappen gezet om de invoering van de Omgevingswet te ondersteunen. Meer en meer worden gegevens en informatie slimmer ingezet als basis voor beleidsontwikkeling en -monitoring (o.a. Drenthe in cijfers en feiten). We zien ook veel mogelijkheden om technologie en (open) data in te zetten voor de stimulering van innovatie en economische ontwikkeling binnen onze provincie. Voor deze digitale agenda worden ook in interprovinciaal verband initiatieven ontwikkeld. De geschetste

ontwikkelingen hebben flinke consequenties voor de inrichting van onze ICT-omgeving en vragen van medewerkers een andere wijze van werken.

Onze gebouwen zijn duurzaam en energieneutraal

Het streven is erop gericht op termijn een energieneutraal provinciehuis te creëren. Op basis van uitkomsten van een eerdere verkenning wordt in 2020 verder gewerkt aan goed uitvoerbare energiebesparende maatregelen. Het onderwerp is ook breder dan het provinciehuis alleen want het gaat om al het vastgoed van de provincie inclusief bijvoorbeeld het Drents Museum en de steunpunten. Het vastgoedbeheer wordt de komende jaren gecentraliseerd en van daaruit wordt, met inachtneming van richtinggevende afspraken die in IPO verband zijn gemaakt, gewerkt aan een duurzaam vastgoedbeheer. Daarnaast wordt het geactualiseerde huisvestingsbeleidsplan vanaf 2020 geconcretiseerd en is duurzaamheid een belangrijk aspect in het gebruik van de middelen en gebouwfuncties.

Subsidies en inkoop

Subsidies en inkoop zijn belangrijke financiële processen die jaarlijks, zowel intern als door de accountant, getoetst worden op rechtmatigheid. Het speerpunt in 2020 is klantgerichtheid en de uitdaging om zo vroeg mogelijk te worden betrokken bij de opgaven. We zetten in op samenwerking, integraal adviseren en zorgen dat de systemen ondersteunend zijn. Daarnaast zetten ons in om volop kansen voor het MKB te creëren bij eigen inkopen en aanbestedingen. Voor subsidies onderzoeken we de mogelijkheden voor jaarlijks terugkerende evenementen op het snijvlak van cultuur en vrijetijdsbesteding.

Paragraaf 2.6 Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de provincie een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Een financieel belang bestaat uit het door ons ter beschikking gestelde bedrag dat we niet kunnen verhalen indien de verbonden partij failliet gaat of het bedrag waarvoor we aansprakelijk zijn indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Een bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij door vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij door stemrecht.

Het provinciale beleid ten aanzien van verbonden partijen is uitgewerkt in de nota Verbonden Partijen. Het PS Protocol Verbonden Partijen en de op 21 juni 2016 gemaakte afspraken over de informatievoorziening betreffende de negen belangrijkste verbonden partijen gelden als nadere invulling op de wijze hoe GS PS informeert over de verbonden partijen. Het proces verbonden partijen heeft een groen risicoprofiel gekregen, hetgeen inhoudt dat er geen of beperkte bevindingen zijn met een laag risicoprofiel.

Ontwikkeling

Om als provincie meer strategisch te kunnen sturen op verbonden partijen en te kunnen voldoen aan de gewenste informatievoorziening aan PS is in 2016 een beheersproces geïmplementeerd waarin relevante sturings- en verantwoordingsinformatie over de verbonden partij wordt bijgehouden. Inmiddels is het beleid ten aanzien van verbonden partijen verder ontwikkeld. De aansturing is meer integraal en eenduidiger geregeld. De accenten in de ontwikkeling liggen daarbij op: verzakelijking van de opdrachtverlening, beter inzicht in organisatie performance en naleving van good governance. In 2018 heeft de accountant als gevolg van de ontwikkelingen rondom de beheersing en verantwoording over de verbonden partijen het proces verbonden partijen opnieuw hoger gewaardeerd en aangemerkt als een proces met een laag risicoprofiel.

Overzicht verbonden partijen en risico's

Verbonden partijen brengen de onderstaande financiële risico's met zich mee:

Gestort aandelenkapitaal bij deelnemingen

Een aandeelhouder in een vennootschap (deelneming) heeft een bedrag betaald voor de aandelen. In het geval dat de vennootschap slechte resultaten behaalt, kan sprake zijn van (gedeeltelijk) verlies van dit bedrag. Dit dient dan op de provinciale balans te worden gecorrigeerd.

Dividendopbrengsten van deelnemingen

Als een deelneming winsten behaalt, kan een deel van die winst als dividend worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. Deze mogelijke inkomsten zijn een risicopost doordat pas na afloop van een boekjaar blijkt of het verwachte resultaat is behaald.

Verstrekte leningen en verstrekte garanties aan verbonden partijen

Zowel aan een aantal deelnemingen als aan enkele overige verbonden partijen zijn leningen verstrekt. Er bestaat een risico van niet-terugbetaling. Zowel ten behoeve van deelnemingen als van overige verbonden partijen zijn garanties/borgstellingen afgegeven.

Risico's binnen Gemeenschappelijke Regelingen

Elke deelnemer aan een Gemeenschappelijke Regeling is in principe voor zijn aandeel verantwoordelijk voor mogelijke tekorten binnen de GR.

Onderstaand een overzicht van alle verbonden partijen van de provincie Drenthe met de kerngegevens. De opgenomen informatie over het eigen- en vreemd vermogen en het resultaat, betreffen de meest recente gegevens waar wij thans over beschikken. Voor de gemeenschappelijke regelingen geldt over het algemeen dat medio maart 2019 de jaarrekeningen 2018 en begrotingen 2020 beschikbaar zijn.

Voor de overige verbonden partijen geldt dat de jaarrekeningen 2018 vanaf mei 2019 beschikbaar zijn. Dit betekent dat de realisatiecijfers over 2018 voor de meeste verbonden partijen ten tijde van het opstellen van de provinciale begroting beschikbaar waren en in de meeste gevallen geldt dat ook voor de begrotingen 2020 indien deze worden opgesteld door de betreffende partijen.

Verbonden partij	Rechtsvorm	Eigenaars-/ deelnemers belang
Gemeenschappelijke regelingen		
De Noordelijke rekenkamer	Gemeenschappelijke regeling	33,33%
Gemeenschappelijke regeling Prolander	Gemeenschappelijke regeling	68,00%
Openbaar vervoersbureau Groningen Drenthe	Gemeenschappelijke regeling	35,00%
Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe	Gemeenschappelijke regeling	22,80%
Samenwerkingsverband Noord-Nederland	Gemeenschappelijke regeling	33,33%
Regio Groningen-Assen	Gemeenschappelijke regeling zonder meer	12,50%
Vennootschappen		
Cross Border Leases Vennootschap B.V.	Besloten Vennootschap	2,28%
CSV Amsterdam BV	Besloten Vennootschap	2,28%
MKB Fonds Drenthe B.V.	Besloten Vennootschap	100,00%
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	Besloten Vennootschap	2,28%
Verkoop Vennootschap B.V.	Besloten Vennootschap	2,28%
Vordering op Enexis BV	Besloten Vennootschap	2,28%
BNG Bank N.V.	Naamloze Vennootschap	0,16%
Enexis Holding NV	Naamloze Vennootschap	2,39%
Groningen Airport Eelde N.V.	Naamloze Vennootschap	30,00%
N.V. Waterbedrijf Drenthe	Naamloze Vennootschap	50,00%
Nederlandse Waterschapsbank N.V.	Naamloze Vennootschap	0,13%
Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij N.V.	Naamloze Vennootschap	16,67%
Stichtingen en verenigingen		
Stichting Bodembeheer Schoonebeek	Stichting	6,00%
Stichting Drentse Energie Organisatie	Stichting	100,00%
Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging	Stichting	8,50%
Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)	Vereniging	6,67%
Overige		
Beheerorganisatie Vechtdallijnen (Provincie Overijssel)	Gemeenschappelijke regeling zonder meer	36,00%
Fonds nazorg gesloten stortplaatsen	Reglement	100,00%

Belangrijkste verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen

NRK				
Naam verbonden partij	De Noordelijke rekenkamer			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Onafhankelijk beleidsonderzoek			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	33,33%			
Bestuurlijk belang	Adviesraad			
Invloed uitoefenen	Via de Adviesraad het doen van suggesties ten behoeve van het onderzoeksprogramma. Ook adviseren de leden van de Raad van Advies over de begroting en de wijze van publiceren van rapporten en het doen van suggesties ten behoeve van het onderzoeksprogramma.			
Risico's	- Recente personele wisselingen en onderbezetting, waardoor de continuïteit in gevaar komt en niet alle geplande onderzoeken kunnen worden uitgevoerd. - Eventueel aansprakelijkheid n.a.v. onderzoeken. - De NRK volgt de provinciale CAO. Dit betekent dat de afspraken in de nieuwe CAO per 2019 ook financieel vertaald moeten worden.			
Beheersmaatregel	- Werving en selectie van personeel en de Adviesraad te adviseren de planning te herijken - Begrotingswijziging (grondslag CAO)			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	-7.326	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	209.906	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	0	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	275.667	290.667	284.000	284.000
Opbrengsten dienstverlening	6.038	8.545	6.000	6.000

Prolander				
Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke regeling Prolander			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Het omzetten van provinciaal natuurbeleid tot concrete resultaten in het gebied.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	68,00%			
Bestuurlijk belang	Voorzitter Bestuur			
Invloed uitoefenen	Via het bestuur en middels de sturing in de opdrachtverlening. Provinciale Staten hebben de mogelijkheid tot het geven van een zienswijze op de begroting.			
Risico's	1. Eén van de belangrijkste risico's voor Prolander is het risico op het vlak van informatiebeheer en informatiebeveiliging. Dit blijkt uit het door Prolander medio oktober 2018 opgestelde informatieplan. Dit beeld is ook bevestigd door de accountant. In de begroting 2019 is nog geen rekening gehouden met deze additionele ICT-investeringen. Voor de jaren 2019 en verder en zijn de bijbehorende kapitaallasten op nihil gesteld. Uitvoering van het informatieplan zal leiden tot extra jaarlijkse lasten vanaf 2020, waarvoor een aanpassing van de exploitatiebijdrage van Prolander noodzakelijk zal zijn. 2. Prolander volgt de provinciale CAO hetgeen betekent dat de gevolgen van de nieuwe CAO per 2019 financieel doorvertaald moeten worden. 3. De GR Prolander heeft alleen betrekking op de bedrijfsvoering van de organisatie. Tegen- en meevallers bij de realisatie van het natuurnetwerk zelf vallen buiten de GR. Laatstgenoemde loopt via de jaarlijkse Prestatieovereenkomst met Prolander (PPO) en komen via deze weg voor rekening van de provincie Drenthe als opdrachtgever.			
Beheersmaatregel	1. Nieuwe ICT moet deze problemen aanpakken waardoor een juiste en volledige vastlegging van besluiten, afspraken, overige documenten en projectverantwoording (onderdeel documentenbeheer met MS Share Point van het informatieplan) mogelijk wordt. De overschakeling naar deze nieuwe ICT is voorzien in 2019. In de Kadernota 2020 en de begroting 2020 zal rekening worden gehouden met deze ICT-kosten. 2. In de begroting 2019 zal worden gerekend met het indexatiepercentage waar ook de provincie Drenthe in de begroting uitgaat. 3. Prolander heeft een hoog budget voor de ontwikkelopgave (realisatie natuur en uitvoeringsmaatregelen PAS). Voor het beheer van deze gelden is het Treasury statuut opgesteld dat Prolander moet naleven.			

Prolander				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	892.000	735.000	735.000	806.000
Vreemd vermogen op 31-12	3.723.500	3.257.000	3.257.000	3.257.000
Resultaat (voor bestemming)	323.897	-92.550	17.000	71.000
Bijdrage provincie	5.594.107	6.024.000	6.130.550	6.179.500
Opbrengsten dienstverlening	985.982	985.982	958.982	958.983

OV-bureau	
Naam verbonden partij	Openbaar vervoersbureau Groningen Drenthe
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doel	Zorgen voor en bevorderen van openbaar vervoer
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	35,00%
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur
Invloed uitoefenen	Via zeggenschap in het AB en DB en door PS via de mogelijkheid voor een zienswijze op de ontwerpbegroting.
Risico's	1. Het voorzien in een goed OV-netwerk waarbij kwetsbare groepen doorgaans de reguliere gebruikers, is aan te merken als een publieke taak met een hoog maatschappelijk belang. In 2018 werd 49,3 % van de kosten OV opgebracht door de reizigers. Dit ligt onder de doelstelling van 51%. Dat deze doelstelling niet is gerealiseerd, komt doordat de lasten van kleinschalig vervoer zijn toegenomen en de baten als gevolg van de correctie afrekening concessie 2017 zijn afgenomen. De overige kosten worden gefinancierd door de drie deelnemers van het OV-Bureau. De provincie Drenthe neemt hiervan 35% voor haar rekening. Dit komt neer op een jaarlijkse bijdrage van circa € 22 miljoen. 2. In 2017 en 2018 heeft het OV-Bureau onrechtmatige uitgaven gedaan aan de GR Publiek Vervoer. Deze uitgave was niet rechtmatig omdat het OV-Bureau formeel niet deelneemt aan de GR Publiek Vervoer. 3. Voor inschatten van lasten en baten voor de meerjarige begroting OV-Bureau wordt uitgegaan van handmatige berekeningen in Excelmodel.
Beheersmaatregel	1. Conform de Begroting 2020 van het OV-bureau is het resultaat voor 2020 geprognosticeerd op € 1.167.000,- positief. De ontwikkeling van het weerstandsvermogen laat zien dat deze voor de komende jaren boven het vereiste minimale niveau van € 4,75 miljoen ligt. Op basis van berekeningen uit prognosemodel laat het perspectief voor de jaren 2020 tot en met 2023 een dalende weerstandsvermogen zien in de Begroting 2020. Op basis van de Bestuursrapportage mei 2019 is voor het jaar 2020 het exploitatiesaldo naar boven bijgesteld. Hiermee ontstaat per eind 2020, en rekening houdend met mutaties van reserves, naar verwachting een weerstandsvermogen van € 10.521.000,-. Voor 2020 en verder zal het OV-Bureau een kostendekkendheidsgraad van 50% aanhouden. 2. Inmiddels is de GR Publiek Vervoer aangepast en neemt het OV-Bureau hieraan deel. 3. Het OV-Bureau laat deze doorrekening toetsen door de accountant. Het OV-Bureau zal verzocht worden de werkwijze van het OV-model af te stemmen met de deelnemers.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	17.837.000	17.381.000	13.300.000	12.951.000
Vreemd vermogen op 31-12	1.202.000	1.304.000	1.330.000	1.462.000
Resultaat (voor bestemming)	367.000	-867.000	1.167.000	-301.000
Bijdrage provincie	22.551.820	21.708.910	21.935.117	22.203.603
Opbrengsten dienstverlening	14.316	14.136	14.136	14.136

RGA				
Naam verbonden partij	Regio Groningen-Assen			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling zonder meer			
Doel	Afstemming woningbouw en bedrijventerreinen voor plangebied Realisatie pakket bereikbaarheidsmaatregelen Behoud en versterking (landschappelijke) kwaliteit			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	12,50%			
Bestuurlijk belang	Lid stuurgroep			
Invloed uitoefenen	GS via stuurgroep. PS middels zienswijze op begrotingen en jaarstukken			
Risico's	In de Stuurgroep van 13 juni 2014 is geconstateerd dat het Financieel Kader 2015-2020 een tekort vertoonde van € 1,1 miljoen			
Beheersmaatregel	Dit tekort is vrijwel geheel ingelopen en wel dusdanig dat de verwachting in het Financieel kader 2019-2020 is dat er sprake zal zijn van een tekort van € 100.000. De inloop van het tekort kan bijna volledig worden verklaard uit de vrijval binnen projecten van de programma's Bereikbaarheid (onderdeel Basispakket) en Regiopark. Dit houdt in dat binnen het Financieel kader nog voor (€ 5,62 - € 0,10 =) € 5,53 miljoen aan verplichtingen kan worden aangegaan. Bij het aangaan van nieuwe verplichtingen wordt dit bedrag dus als maximaal te besteden gehanteerd.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	9.159.346	3.005.424	357.614	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	3.106.122	0	0	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-2.471.495	-6.153.923	-2.647.810	nog niet bekend
Bijdrage provincie	921.732	921.732	921.732	nog niet bekend
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

RUD Drenthe				
Naam verbonden partij	Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doel	Uitvoering WABO, WBB en overige uitvoeringstaken op het gebied van milieu			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	22,80%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur			
Invloed uitoefenen	Door de vertegenwoordiging in het Dagelijks- en Algemeen bestuur. Daarnaast maakt de provinciesecretaris deel uit van de Raad van Opdrachtgevers.			
Risico's	1.De werkzaamheden van de RUD zijn wettelijke taken met een hoog maatschappelijk belang. Als deze werkzaamheden niet/onvoldoende worden uitgevoerd lopen burgers en bedrijven milieurisico's. In 2017 is geconstateerd dat de RUD Drenthe onvoldoende in control is. Dit gaat ten koste van de productiviteit waardoor het jaarlijks uitvoeringsprogramma niet voor 100% kan worden gerealiseerd. In 2018 lag het realisatiepercentage op 74%. 2.Per jaar wordt er rond € 3,4 miljoen aan opdrachten uitgezet bij de RUD. In de GR is vastgelegd dat de deelnemers financieel aansprakelijk zijn als de RUD haar verplichtingen niet nakomt. Deze aansprakelijkheid is voor de provincie Drenthe gelijk aan de verdeelsleutel namelijk 23,6%. De stemverhouding staat hier los van en is vastgelegd in de GR: 'one man one vote'. De disbalans tussen de financiële aansprakelijkheid en de stemverhoudingen is een risico. 3.De RUD Drenthe slaagt er niet goed in om het bestuur (AB en DB) tijdig en juist te informeren. 4.De RUD Drenthe is sterk afhankelijk van wet en regelgeving. Milieunormen worden steeds hoger, waardoor aan de uitvoering ook steeds hogere eisen worden gesteld. Ook de inwerkingtreding van Omgevingswet heeft verstrekende gevolgen. Bij de oprichting van de RUD Drenthe is de afspraak gemaakt dat bij de besluitvorming die forse financiële implicaties hebben, extra gewicht wordt toegekend aan de stem van de provincie als een belangrijke financier van de RUD Drenthe.			

RUD Drenthe				
Beheersmaatregel	1. Bij de uitvoering van het jaarprogramma moet de RUD Drenthe prioriteit geven aan bedrijven c.q. activiteiten met een hoog milieurisico. Per kwartaal wordt inzicht gevraagd in de voortgang van de realisatie van het jaarprogramma. Door structurele en incidentele verhoging van de deelnemersbijdragen is de RUD Drenthe financieel in staat gesteld om het beheer op orde te brengen. 2. Bij de oprichting van de RUD Drenthe is de afspraak gemaakt dat bij de besluitvorming die forse financiële implicaties hebben, extra gewicht wordt toegekend aan de stem van de provincie als een belangrijke financier van de RUD Drenthe. 3. Er wordt nu ambtelijk strikt op toegezien dat vergaderstukken eerst in het accounthouders- of eigenarenoverleg en de RVO aan de orde zijn geweest voordat deze op de bestuurlijk agenda worden geplaatst. 4. Voldoende budget aan de RUD Drenthe beschikbaar stellen zodat deze zich tijdig en goed kan voorbereiden op de inwerkingtreding van de Omgevingswet.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	797.316	797.316	72.000	72.000
Vreemd vermogen op 31-12	5.687.315	5.687.315	4.380.000	4.384.000
Resultaat (voor bestemming)	-19.364	172.000	10.000	3.000
Bijdrage provincie	3.291.535	3.331.666	3.411.611	nog niet bekend
Opbrengsten dienstverlening	846.835	846.835	646.835	646.835

SNN	
Naam verbonden partij	Samenwerkingsverband Noord-Nederland
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doel	Het stimuleren van duurzame, innovatieve economische ontwikkeling van Noord-Nederland.
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	33,33%
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur
Invloed uitoefenen	Via stemrecht in het DB en AB. GS is met 1 lid vertegenwoordigd in het DB en met 3 leden in het AB.
Risico's	1. Eén van de belangrijkste risico's voor SNN zijn de mobiliteitskosten als SNN onverhoopt na 2020 niet meer wordt aangewezen als managementautoriteit voor de uitvoering van de EU structuurfondsen. Dan zal de formatie van SNN neerwaarts moeten worden bijgesteld. Deze afbouw van formatie heeft betrekking op maximaal 65 FTE aan vast personeel. De verwachting is dat het besluit hierover in 2019 genomen zal worden. SNN volgt de provinciale CAO. Dit betekent dat de gevolgen van de nieuwe CAO per 2019 financieel doorvertaald moeten worden. 2. In de begroting 2020 presenteert het SNN een verwacht begrotingstekort per 30 juni 2023 van € 594.000,-. 3. In maart 2018 heeft het DB van SNN besloten tot bevoorschotting van de aanvragers op voorwaarde dat de provincies garant staan voor de risico's die SNN hierdoor loopt. Het gaat daarbij om een bedrag van maximaal € 800.000,- tot eind 2022. Voor de provincie Drenthe komt dit neer op een garantstelling van € 270.000,-. 4. Foutieve uitvoering volgens de Europese richtlijn, is een gering risico. De auditautoriteit die in opdracht van het ministerie van EZK toezicht houdt op de MA'n waaronder SNN, heeft over 2017 geconstateerd dat het beheer- en controlesysteem van SNN functioneert. Wel zijn enkele verbeteringen nodig zijn voor wat betreft: de selectie van projecten, controle spoor, informatiesystemen en maatregelen tegen fraude.
Beheersmaatregel	1. Uit de begroting 2020 volgt dat SNN (na wijziging van de begroting 2019) beschikt over een vrije reserve van € 853.000,- om zowel het risico van overcommitting (geraamd op € 0,2 miljoen), onvoorziene cao-effecten, overige werkgevers- en uitvoeringslasten én deze mobiliteitskosten op te vangen. Overigens geeft SNN hierbij ook aan dat zij met eventuele wachtgeldverplichtingen geen rekening heeft gehouden. De directie van SNN geeft in de begroting 2019 aan - dat naast de inzet van deze reserve - zij ook beheersmaatregelen kan nemen. Deze beheersmaatregelen komen neer op het volgen van een strategische personeelsplanning en het aanhouden van een flexibele schil die ligt tussen de 30% en 40%. Voor deze eventuele afbouw van de formatie kan volgens het SNN 3 jaar worden uitgetrokken. 2. Indien de komende jaren niet op een andere wijze in dit tekort kan worden voorzien, zullen ingevolge de Gemeenschappelijke Regeling SNN de drie provincies ieder voor een derde gedeelte aansprakelijk zijn voor dit tekort. 3. Hiervoor is geen beheersmaatregel getroffen. 4. Deze verbeteringen zijn in 2018 door de MA'n gezamenlijk opgepakt.

SNN				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	3.917.000	4.641.000	4.806.000	5.063.000
Vreemd vermogen op 31-12	245.022.000	153.799.000	117.713.000	71.398.000
Resultaat (voor bestemming)	-152.000	-291.000	-331.000	-250.000
Bijdrage provincie	1.628.000	705.000	705.000	705.000
Opbrengsten dienstverlening	0	0	0	0

Vennootschappen

BNG				
Naam verbonden partij	BNG Bank N.V.			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Financiële dienstverlening van en voor overheden en instellingen met een maatschappelijke belang.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	0,16%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Ja, via AvA			
Risico's	De BNG verstrekt voornamelijk kredieten aan decentrale overheden, woningcorporaties en zorginstellingen. Het grootste deel van de kredietportefeuille bestaat uit leningen gegarandeerd door overheidsinstanties met een risicoweging van 0%. De BNG behoort tot de meest solide banken van Europa met de hoogste kredietwaardigheidsratings (Moody's: Aaa, Standard & Poor's: AAA en Fitch: AA+), wat een uitstekend risicoprofiel impliceert. Het risicobeheer is gericht op handhaving van het risicoprofiel. Overall beoordelen wij het risico in deze verbonden partij als laag, ook in relatie tot het geringe belang van 0,16%. De onderstaande bedragen zijn in miljoenen euro's.			
Beheersmaatregel	De provincie Drenthe heeft geen specifieke beheersmaatregelen getroffen. De BNG maakt voor elk risico de afweging of zij bereid is deze te lopen. Indien dit het geval is, zijn er door de BNG maatregelen getroffen om deze risico's te beheersen.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	4.257	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	132.518	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	337	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

CBL				
Naam verbonden partij	Cross Border Leases Vennootschap B.V.			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Vertegenwoordiging van verkopende aandeelhouders Essent			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	De provincie Drenthe is als aandeelhouder door de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.			
Risico's	Met de liquidatie van het CBL Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.81 BW.			
Beheersmaatregel				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	136.957	90.000	0	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	22.040	0	0	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	-9.882	25.000	0	niet van toepassing

CSV Amsterdam				
Naam verbonden partij	CSV Amsterdam BV			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Vertegenwoordiging verkopende aandeelhouders Essent			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.			
Risico's	Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag van € 13,5 mln. op de escrow-rekening. Momenteel is er een bedrag van € 5.464.217,-- uitbetaald aan Waterland ten laste van de escrow-rekening, en is er een bedrag van € 3.406.063,-- terugbetaald door Waterland in verband met belastingteruggave. De terugbetaling is niet verrekend met de escrow, waardoor het risico nu is afgenomen tot een maximum van € 8.035.783,-- en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000,--), art 2.:81 BW.			
Beheersmaatregel				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	748.894	530.000	0	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	68.083	0	0	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	-120.804	-150.000	0	niet van toepassing

Enexis N.V.				
Naam verbonden partij	Enexis Holding NV			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Energiedistributie			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,39%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	De provincie Drenthe is als aandeelhouder door de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.			
Risico's	Enexis is financieel gezond. Enexis heeft de Standard & Poor's (S&P) rating A+ (Stable outlook) en bij Moody's Aa3 (stable outlook). De aandeelhouders lopen het risico (een deel van) de boekwaarde te moeten afwaarderen. Het risico voor de aandeelhouders is gering omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V. Een aanvullend risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten. Het risico is echter gemitigeerd middels een overeengekomen streefwaarde van € 100 miljoen voor het jaarlijkse dividend.			
Beheersmaatregel	Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist, Enexis heeft op dit moment rond 50% eigen vermogen. Gecombineerd met de achtergestelde status van de 'Vordering op Enexis vennootschap' die loopt tot september 2019, levert dit een laag risico op voor de aandeelhouders van Enexis Holding N.V. NB. De onderstaande bedragen zijn in miljoenen euro's.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	4.024	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	3.691	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	319	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

GAE	
Naam verbonden partij	Groningen Airport Eelde N.V.
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Doel	Uitoefening van het luchthavenbedrijf
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	30,00%
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Invloed uitoefenen	Stemrecht in het AvA
Risico's	1. GAE dient een hoog maatschappelijk belang. De kans dat de provincie ervoor kiest het vliegveld te sluiten is laag. De provincie heeft ook veel geld in het vliegveld geïnvesteerd. De luchthaven heeft ook te maken met een groot aantal risico's die niet of zeer moeilijk beheersbaar zijn. Dit betreffen aanslagen, vliegcrashes, economische bedreigingen (alternatieve luchthavens en snelle treinverbindingen) en veranderende wet- en regelgeving die de bedrijfsvoering van de luchthaven direct raken. 2. De resterende verplichting vanuit het Design, Build, Finance and Maintain-contract van de start- en landingsbaan, vanuit de NV GAE jegens aannemerscombinatie P.A.S.E. Deze verplichting komt, in geval van het beëindigen van vennootschap mogelijk voor rekening van de aandeelhouders. Indien bij beëindiging van de vennootschap naar rato van aandelenbezit verplichtingen worden afgekocht dan zou het mogelijk gaan om een claim van 30% daarvan.

GAE				
Beheersmaatregel	1. Risico's blijven in principe beperkt tot de omvang van de kapitaalbreng in geval van een faillissement en de jaarlijkse bij te dragen investeringsbijdrage. Het aandelenkapitaal van de provincie Drenthe is nominaal gewaardeerd op € 1.252.443,-- en een Drentse storting van € 2.156.434,-- (7 x € 308.062,--) in de agioreserve. Daarnaast heeft de provincie Drenthe in juli 2017 € 13,8 miljoen aan extra middelen beschikbaar gesteld ten behoeve van de vergoeding van kosten voor NEDAB in de periode 2017-2026, vormingsvorming binnen het ROF en de financiering van capaciteitsinvesteringen op basis van een kapitaalstorting in het eigen vermogen van GAE NV. 2. Hiermee is binnen het huidige risicoprofiel geen rekening gehouden, omdat bij de bepaling daarvan vastgehouden is aan het bestaande en ingezette beleid. Met het financiële risico is daarom ook geen rekening gehouden in de risico-inventarisatie voor de paragraaf Weerstandsvormen.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	12.708.847	12.833.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	4.822.119	2.939.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-169.956	-235.000	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	2.621.810	1.400.000	1.400.000	900.000
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

MKB Fonds Drenthe				
Naam verbonden partij	MKB Fonds Drenthe B.V.			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Stimulering MBK innovatie			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	100,00%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Via de AvA (als 100% aandeelhouder)			
Risico's	De provincie is enig aandeelhouder en heeft € 13 miljoen geïnvesteerd in het MKB Fonds met als doel de economie van het midden en klein bedrijf te stimuleren en daarmee werkgelegenheid te realiseren. Deze provinciale bijdrage moet onder aftrek van de beheerskosten revolverend worden ingezet. Aan het financieren van ondernemingen zijn risico's verbonden. Voor het MKB Fonds zijn deze hoger doordat de doelondernemingen zich bevinden in een segment met hogere risico's. Het gaat immers om jonge, innovatieve ondernemingen, start-ups en bestaande ondernemingen die hun nieuwe ideeën willen valoriseren.			
Beheersmaatregel	Per onderneming wordt de risico-ontwikkeling bewaakt en het risicoprofiel wordt halfjaarlijks opnieuw beoordeeld en besproken met de RvC. Daarnaast moet de portefeuille van het MKB Fonds voldoende gespreid over de levensfasen, sectoren en financieringsbedragen zijn opgebouwd.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	9.948.232	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	149.885	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	-703.619	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

N.V. Waterbedrijf Drenthe				
Naam verbonden partij	N.V. Waterbedrijf Drenthe			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	De vennootschap heeft als doel de zorg voor en de instandhouding van de (drink)watervoorziening alsmede de productie, zuivering, verkoop en distributie van niet-drinkwater door middel van: a. het houden van aandelen in WMD Drinkwater; b. het oprichten, adviseren van, op enigerlei wijze deelnemen in, zich interesseren bij en/of samenwerken met andere vennootschappen en/of ondernemingen, waaronder maar niet uitsluitend begrepen met watervoorziening verband houdende vennootschappen en/of ondernemingen, alsmede het uitoefenen van het beheer, het bestuur, (interim)management of de directie bij deze andere vennootschappen en/of ondernemingen; c. het financieren of doen financieren van andere vennootschappen en ondernemingen, het verstrekken van leningen, het zich als (hoofdelijk) medeschuldenares verbinden voor schulden van derden en het stellen van persoonlijke of zakelijke zekerheid voor schulden zowel van de vennootschap als van anderen, waaronder in het bijzonder begrepen vennootschappen waarmee de vennootschap in een groep is verbonden; d. het verrichten van alle handelingen op financieel, commercieel en industrieel gebied; benevens het verrichten van al hetgeen met het bovenstaande in de ruimste zin verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn.			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	50,00%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	via de aandeelhoudersrelatie			
Risico's	De drinkwatervoorziening wordt door de overheid niet overgelaten aan de markt. Wat wel een bedreiging is, is de strakke normering op basis van de WACC door ILT en ACM. Daardoor is het drinkwatertarief genormeerd en gerelateerd aan de investeringen. Daardoor bestaat de mogelijkheid van een neerwaartse spiraal, waarbij het niet (kunnen) investeren leidt tot verlaging van de tarieven en waarbij een onvoldoende solvabiliteit problemen oplevert voor de financiering van nieuwe investeringen. Daardoor kan het op peil houden van het leidingennet in het geding komen. De WMD is sterk afhankelijk van wet en regelgeving. Door de toezichhouders ILT en ACM wordt in sterke mate de speelruimte beperkt die de WMD heeft voor het bepalen van tarieven en het daarmee het doen van investeringen. De tarieven zijn genormeerd; gebaseerd op de WACC is slechts een beperkte vergoeding van vermogenskosten toegestaan.			
Beheersmaatregel	1. In 2018 is door een schattingswijziging rond de afschrijvingstermijn van leidingen en door een gewijzigde – gematigde – tariefstelling voor 2019 en latere jaren het nodige gedaan aan de solvabiliteit en daarmee aan de mogelijkheden investeringen te financieren. 2. In 2017 is de WMD gestart met het afbouwen van haar belangen in deze buitenlandse deelnemingen en ook van de belangen in de Nederlandse deelnemingen die niet tot de kerntaken behoren. Voor een groot deel zijn de belangen vrijwel geheel afgebouwd. Bij de accountantscontrole leveren de deelnemingen geen problemen meer op voor het verkrijgen van een goedkeurende verklaring. 3. Gezien de recente financiële perikelen rond Wildlands is overleg gaande tussen Wildlands, de WMD en de overige financiers (waaronder de gemeente Emmen). Voor de provincie als aandeelhouder is het risico beperkt. Een faillissement van de WMD ligt niet voor de hand. 4. Aan de WACC is als norm weinig te doen. Er vindt wel overleg met ILT en ACM plaats.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	34.225.000	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	130.283.000	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	-10.519.000	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

NWB					
Naam verbonden partij	Nederlandse Waterschapsbank N.V.				
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap				
Doel	Kredietverlening aan waterschappen en andere overheden				
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	0,13%				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder				
Invloed uitoefenen	Ja, via AvA				
Risico's	De NWB verstrekt voornamelijk kredieten aan overheden en aan instellingen die door de overheden worden gegarandeerd. Dat resulteert in een laag risicoprofiel van de kredietportefeuille van de NWB. Risicobeheer heeft een centrale plaats in de organisatie van de NWB en wordt gekenmerkt door het effectief inspelen op veranderende marktomstandigheden en het bieden van adequate kaders voor de activiteiten van de bank. Dit helpt de bank haar sterke financiële positie en zeer lage kostenstructuur te behouden. De NWB beschikt over de hoogste kredietwaardigheidsratings AAA/Aaa. Overall beoordelen wij het risico in deze verbonden partij als laag, ook in relatie tot het geringe belang ad 0,14%. De hieronder genoemde bedragen zijn in miljoenen euro's.				
Beheersmaatregel	De provincie Drenthe heeft geen specifieke beheersmaatregelen getroffen. De NWB maakt voor elk risico de afweging of zij bereid is deze te lopen. Indien dit het geval is, zijn er door de NWB maatregelen getroffen om deze risico's te beheersen.				
Bedragen in miljoenen					
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021	
Eigen vermogen op 31-12	1.726	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	
Vreemd vermogen op 31-12	81.663	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	
Resultaat (voor bestemming)	100	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	

NOM				
Naam verbonden partij	Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij N.V.			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doel	Het stimuleren van de regionale economische structuur en werkgelegenheid			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	16,67%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Als aandeelhouder invloed via de AvA.			
Risico's	1. De NOM heeft een aanzienlijk maatschappelijk belang: stimuleren van de werkgelegenheid binnen Drenthe. De provinciale deelneming in de NOM NV is in 2016 aangekocht voor een bedrag van € 21,5 miljoen (16.67% van totaal). Het grootste financiële risico voor de provincie als deelnemer in de N.V. NOM is het risico dat de marktwaarde van de participaties van de N.V. NOM daalt en het provinciaal deelnemersbelang in de N.V. NOM moet worden afgewaardeerd. In 2018 was er sprake van een afwaardering van de marktwaarde van de participatie. Deze kon niet geheel gecompenseerd worden op basis van de met het Rijk gemaakte afspraken bij de overname van de aandelen. Hiervoor is in de Jaarrekening 2018 een voorziening van € 1.353.000 getroffen. 2. In het jaarverslag 2018 gaat de N.V. NOM uitgebreid in op de risico's en de maatregelen die zij treft om deze risico's te beheersen. Als belangrijkste risico's op het politieke vlak merkt de N.V. NOM aan: Subsidies korten, het "stallen" van provinciale middelen bij de NOM, onverkorte invoering van de Wet Open Overheid, overtreding van de staatssteun regels en niet voldoen aan de AVG regelgeving. Op het operationele niveau zijn als belangrijke risico's belangenverstreming en ongevallen en onvoldoende welbevinden op de werkvloer benoemd. 3. De NOM is bij uitstek een verbonden partij die gevoelig is voor fluctuaties in de markt. In geval van een economische recessie heeft dit direct gevolgen voor de waardering van het eigen vermogen en de benaderde marktwaarde van de NOM. Dit heeft invloed op de waardering van de aandelen NOM op de provinciale balans.			

NOM				
Beheersmaatregel	1. De benaderde marktwaarde van de aandelenparticipaties komt tot stand door een cijfermatige benadering van de marktwaarde gevolgd door meerdere financiële waarderingsmethodieken. De gevolgde benadering borgt dat de waardering gestandaardiseerd en consistent tot stand komt. Wij ontvangen rapportages waarmee we de NOM kunnen monitoren. 2. Geconstateerd is dat voor het beheersen van deze risico's beheersmaatregelen zijn ingevoerd. 3. Hier zijn niet direct beheersmaatregelen voor te nemen.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	59.605.000	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	7.597.000	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	662.000	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

PBE				
Naam verbonden partij	Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Verkoop Vennootschap			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie			
Risico's	Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 1.496.822) (art 2.:81 BW).			
Beheersmaatregel	-			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	1.605.524	1.595.000	0	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	22.928	0	0	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	-14.721	-30.000	0	niet van toepassing

Verkoop Vennootschap	
Naam verbonden partij	Verkoop Vennootschap B.V.
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Doel	Garantiestelling en vrijwaring RWE
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28%
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Invloed uitoefenen	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.

Verkoop Vennootschap				
Risico's	Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Het financiële risico is na de liquidatie van het General Escrow Fonds relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.			
Beheersmaatregel				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	112.694	5.000	0	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	56.904	0	0	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	-38.240	-50.000	0	niet van toepassing

Vordering op Enexis				
Naam verbonden partij	Vordering op Enexis BV			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doel	Financieringsmaatschappij van Enexis			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28%			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Invloed uitoefenen	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.			
Risico's	De aandeelhouders lopen zeer beheerst geachte risico's op Enexis voor de niet -tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.			
Beheersmaatregel				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	-2.034	0	0	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	356.324.180	0	0	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	-11.206	-15.000	0	niet van toepassing

Stichtingen en verenigingen

Stichting Bodembeheer Schoonebeek	
Naam verbonden partij	Stichting Bodembeheer Schoonebeek
Rechtsvorm	Stichting
Doel	Sanering van bodemverontreiniging in aangewezen landinrichtingsgebieden in de provincie Drenthe
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	6,00%
Bestuurlijk belang	Lid Raad van Toezicht

Stichting Bodembeheer Schoonebeek				
Invloed uitoefenen	Het voorzitterschap wordt bekleed door het lid van de gemeente Emmen. Het Drentse lidmaatschap wordt bemenst door de milieu-gedeputeerde. Iedere deelnemer heeft één stem. Besluiten worden genomen o.b.v. volstrekte meerderheid. Doorgaans wordt het Drentse			
Risico's	1. Mocht de bodem vervuild blijken en het saneren hiervan is een discussie, dan heeft dit grote maatschappelijke impact en is de kans op imagoschade hoog. De bodemsanering zal direct worden geassocieerd met de verantwoordelijkheid van de provincie.2. De stichting heeft in 2015 een analyse uitgevoerd betreffende de vermogens- en kostenopbouw. Uit deze analyse blijkt dat de baten (rente-inkomsten) de lasten (stichtings- en saneringskosten) niet meer kunnen compenseren. SBS belegt feitelijk ook niet meer; de gelden staan geparkeerd op een spaarrekening. Dit betekent dat op de lange termijn de voorziening onvoldoende is om de uitvoering van het takenpakket van de stichting te kunnen waarborgen. Naar aanleiding van de financiële analyse is een versoering van de uitvoering doorgevoerd. Deze versoering heeft de grens bereikt. Terreineigenaren geven aan dat de uitvoering niet meer in lijn is met de gemaakte afspraken. Om draagvlak voor het convenant te behouden is in 2018 aanpassing naar een robuustere uitvoering doorgevoerd.			
Beheersmaatregel	1. In de Raad van Toezicht (RvT) worden afspraken gemaakt over de aanpak. De eigenaren van de vervuilde percelen zijn in de RvT vertegenwoordigd. Op deze wijze worden discussies over de aanpak vroegtijdig opgepakt. 2. Bij tekorten zijn de overheden (provincie Drenthe en de gemeente Emmen/Coevorden) aan te spreken, conform het overeengekomen convenant. In dat geval draagt de provincie bij in tekort of meerkosten. In dat geval draagt de provincie 50% bij in tekort of meerkosten.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	2.106.648	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	89	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	-42.200	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

DEO	
Naam verbonden partij	Stichting Drentse Energie Organisatie
Rechtsvorm	Stichting
Doel	Financiering van energietransitie in Drenthe
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	100,00%
Bestuurlijk belang	Geen bestuurlijk belang
Invloed uitoefenen	DEO heeft een subsidierelatie met de provincie. De eisen tbv deze subsidie zijn vastgelegd in een programma van eisen. Via een jaarlijkse verantwoordingsrapportage wordt verantwoording afgelegd. Op basis van de bevindingen vindt een jaarlijks bestuurlijk overleg met directeur plaats.
Risico's	1. De provincie Drenthe heeft aan DEO € 39,2 miljoen in de vorm van een lening verstrekt. Dit met als doel om door middel van het verstrekken van leningen aan derden de energietransitie in Drenthe te versnellen. DEO verstrekt financiering aan bedrijven die niet door reguliere geldverstrekkers wordt verstrekt. Het risico dat een klein deel van de uitgezette leningen niet worden kan worden afgelost en terugbetaald waardoor de DEO niet aan terugbetalings-verplichtingen jegens de provincie kan voldoen, is aanwezig. 2. Duurzaamheid, milieubewust zijn thema's die in goede economische tijden door de wetgever gevoelig zijn voor aanpassing (zie uitwerking van het Klimaatakkoord en Klimaatwet). De partijen waaraan de DEO de leningen verstrekt, worden geraakt door wijzigingen in wet- en regelgeving. Dit kan ertoe leiden dat deze partners in financiële moeilijkheden komen en niet aan hun betalingsverplichtingen richting de DEO kunnen voldoen. Dit raakt indirect de DEO.
Beheersmaatregel	- De DEO voert een actief debiteurenbeheer en heeft aanvullende zekerheden (hypotheek en pandrechten) gesteld ter nakoming van de betalings- en aflossingsverplichtingen door derden; - Door de stichtingsvorm kan de provincie Drenthe niet aansprakelijk worden gesteld. Ook het personeel van de DEO is in dienst op basis van inhuur. Hiervoor gelden geen overnameverplichtingen; - Per kwartaal levert de DEO een financieel overzicht aan waarin de actuele stand is vermeld van die leningen die onder bijzonder beheer vallen; - Met de DEO is de afspraak gemaakt dat de jaarlijkse rente-inkomsten een eventueel verlies op oninbare vorderingen compenseren

DEO				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	0	0	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	32.748.890	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	157.981	52.307	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Opbrengsten dienstverlening	42.979	42.979	42.979	42.979

SLB	
Naam verbonden partij	Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging
Rechtsvorm	Stichting
Doel	Sanering van bodemverontreiniging in aangewezen landinrichtingsgebieden in de provincie Groningen en Drenthe
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	8,50%
Bestuurlijk belang	Lid Raad van Toezicht
Invloed uitoefenen	De Raad van Toezicht ziet toe op de directie en op de algemene gang van zaken van de stichting. De Raad heeft 5 leden. Het Drentse lidmaatschap wordt bemenst door de milieu-gedeputeerde. Iedere deelnemer heeft één stem. Besluiten worden genomen o.b.v. volstreekte meerderheid. Doorgaans wordt het Drentse lidmaatschap uitgevoerd door een waarnemend ambtenaar. De Raad van Toezicht van de SLB heeft in zijn vergadering van 17 februari 2011 ingestemd met het voorstel de jaarlijkse verantwoording over het gevoerde beleid te vereenvoudigen. Dit houdt in dat er niet langer een formeel en door de accountant goedgekeurd jaarverslag wordt uitgebracht, maar in plaats daarvan een tot op het niveau van de afzonderlijke uitgaven toelichtende verantwoording. Tevens is bepaald dat bij deze wijze van rapportage niet langer jaarlijks zal worden vergaderd, maar de rapportage in een schriftelijke ronde zal worden afgehandeld. Dit laat onverlet dat elk van de afzonderlijke leden van de raad het recht heeft mij op te dragen alsnog een vergadering uit te schrijven voor plenaire behandeling van de rapportage. Tevens voert de provincie invloed uit via haar wettelijke rol van bevoegd gezag Wet bodembescherming en als regievoerder van de bodemsaneringsoperatie. In dat verband moet zij inhoudelijke oordelen geven over besluiten omtrent de ernst van gevallen van bodemverontreiniging en over de kwaliteit van beschermingsmaatregelen, bodemsaneringen en nazorg.
Risico's	1. Niet voorzien. Het totale fondsbedrag van circa € 2 miljoen zou voldoende moeten zijn om de algemene uitvoerende taken te dekken door middel van de jaarlijkse rentebijdrage. 2. Mocht de bodem vervuild blijken en het saneren hiervan is een discussie, dan heeft dit grote maatschappelijke impact en is de kans op imagoschade hoog. De bodemsanering zal direct worden geassocieerd met de verantwoordelijkheid van de provincie.
Beheersmaatregel	1. De stichting beschikt over voldoende reserves om de vrijwaringen eeuwigdurend gestand te doen. 2. Door de stichting wordt de kwaliteit van de bodem gemonitord evenals het gebruik van de percelen. Deze werkwijze biedt goede garanties voor het vroegtijdig signaleren van onbalans tussen gebruik en bodemkwaliteit.

Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	2.430.815	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Vreemd vermogen op 31-12	0	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Resultaat (voor bestemming)	25.366	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

IPO				
Naam verbonden partij	Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)			
Rechtsvorm	Vereniging			
Doel	Belangen behartiging van provincies in 'Den Haag' en 'Brussel'			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	6,67%			
Bestuurlijk belang	Lid Bestuur			
Invloed uitoefenen	Invloed kan worden uitgeoefend in het IPO-bestuur door het collegelid dat lid is van het IPO-bestuur. Het college van GS in de persoon van het IPO-bestuurslid legt verantwoording af over het gevoerde beleid aan PS.			
Risico's	Onze jaarlijkse financiële bijdrage kan hoger dan geraamd uitvallen. De deelnemersbijdrage IPO is voor Drenthe vastgesteld op 6,67% en de bijdrage BIJ12 bedraagt 8,84% voor 2019. Voor 2019 is de bijdrage geraamd op € 1.084.016,-- voor het IPO en voor BIJ12 is dat een bedrag van € 2.253.373,--. De begroting 2020 van het IPO is nog niet ontvangen. Vanwege de statenverkiezingen in maart van dit jaar en de hiermee samenhangende wisselingen in het IPO-bestuur verloopt de opstelling van de begroting 2020 van het IPO anders dan de gebruikelijke planning. De basisbegroting van het IPO wordt in november door de AV ter goedkeuring aangeboden. De conceptbegroting 2020 van BIJ12 is inmiddels ontvangen en daar wordt voor 2020 van de provincie Drenthe een bijdrage van € 2.199.0139,-- verwacht. Dat is 8,80% van de totale bijdrage van alle provincies.			
Beheersmaatregel	Ontwikkeling van kosten IPO en BIJ12 goed volgen en monitoren			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	5.428.712	138.625	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	14.674.212	19.039.564	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	2.712.786	0	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	1.090.328	1.084.016	nog niet bekend	nog niet bekend
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

Overige

Vechtdallijnen				
Naam verbonden partij	Beheerorganisatie Vechtdallijnen (Provincie Overijssel)			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling zonder meer			
Doel	Concessiebeheer spoorverbindingen Zwolle-Emmen en Almelo-Marienberg			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	36,00%			
Bestuurlijk belang	Lid stuurgroep			
Invloed uitoefenen	Via de bestuurder in de stuurgroep en via de ambtelijke samenwerkingsgroepen			
Risico's	De opdrachtgevende partijen Overijssel en Drenthe zijn opbrengstverantwoordelijk voor de exploitatie van de treindienst. Dat wil zeggen dat zij de risico's lopen van fluctuerende kaartverkoop inkomsten. Conform het OV bureau Groningen Drenthe wordt er een conservatief financieel beleid gevoerd.			
Beheersmaatregel	De fluctuaties in het resultaat worden opgevangen in de exploitatie van de beheersorganisatie.			

Vechtdallijnen				
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Vreemd vermogen op 31-12	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend	nog niet bekend
Bijdrage provincie	2.294.054	2.306.996	2.296.443	2.284.116
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

Fonds nazorg gesloten stortplaatsen				
Naam verbonden partij	Fonds nazorg gesloten stortplaatsen			
Rechtsvorm	Reglement			
Doel	Financiering eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen			
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	100,00%			
Bestuurlijk belang	Lid Algemeen en Dagelijks Bestuur			
Invloed uitoefenen	Het DB kan beleidswijzigingen voorstellen aan het AB. Een besluit kan slechts genomen worden door het AB.			
Risico's	De provincie loopt een financieel risico op het nazorgfonds. In de begroting wordt gerekend met een verwacht brutorendement van 5 % (afpraak IPO). De afgelopen jaren is het beoogde rendement niet gerealiseerd. De provincie kan aan Attero nazorgheffingen opleggen, omdat dit nog een open stortplaats is. In 2033 moet er een fondsvermogen van € 21 miljoen zijn. Attero zal het doelvermogen volledig moeten volstorten.			
Beheersmaatregel	Wij beheersen dit risico door jaarlijks na het vaststellen van de jaarrekening te beoordelen of we een nieuwe heffing aan Attero moeten opleggen. Heffing is dan het verschil tussen fondsvermogen en de contante waarde van het doelvermogen. Tevens wordt onderzocht of de provincie een ander risicoprofiel en/of beleggingsmix moet gaan hanteren om het gewenste beleggingsrendement voor stortplaats Attero te realiseren. De stortplaats Meisner is reeds gesloten en daar is de mogelijkheid van het opleggen van nazorgheffingen niet meer mogelijk.			
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2018	Begroot 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Eigen vermogen op 31-12	11.616.818	13.186.705	13.743.141	14.334.857
Vreemd vermogen op 31-12	4.927	3.500	3.500	3.500
Resultaat (voor bestemming)	-218.306	505.727	531.306	558.165
Bijdrage provincie	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing
Opbrengsten dienstverlening	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing	niet van toepassing

Paragraaf 2.7 Grondbeleid

Inleiding

In de paragraaf grondbeleid komen de volgende zaken aan de orde:

- Een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstelling van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- Een aanduiding van de wijze waarop de provincie het grondbeleid uitvoert;
- De beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor de grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Wat willen wij bereiken?

Grond is een instrument om provinciale doelstellingen te kunnen realiseren. Dat is met name van belang bij het realiseren van infrastructuur, natuur en agrarische structuurversterking. Dit is vastgelegd in de nota Grondbeleid volgens provincie Drenthe 2016-2021 die in maart 2016 door provinciale staten is vastgesteld. Hierin is aangegeven welke regels en procedures de provincie Drenthe hanteert als de provincie Drenthe zich op de grondmarkt begeeft.

Het doel is niet om zoveel mogelijk grond in eigendom te krijgen of met grond te speculeren om extra inkomsten te krijgen. Zoals ook geadviseerd is in het rapport van de Noordelijke Rekenkamer (2012) is een terughoudende opstelling, waarbij risico's beheersbaar zijn het uitgangspunt. Met dit grondbeleid worden de ontwikkelingen in Drenthe ondersteund.

Belangrijk uitgangspunt is dat de provincie geen versturende werking op de grondmarkt heeft en geen staatssteun verleend, ofwel marktconform werkt. Zowel de aan- en verkoop als ruiling van gronden gebeurt op basis van onafhankelijke taxaties en in principe op vrijwillige basis. Als het nodig is kan gebruik gemaakt worden van andere instrumenten. De verantwoordelijkheid die de provincie in het kader van de decentralisatie van rijkstaken heeft op het vlak van natuurontwikkeling, brengt met zich mee dat de provincie actief gronden verwerft, verkoopt en beheert.

In 2017 is een verkenning naar een mogelijke inzet van het grondbeleid voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling en de vrijetijdseconomie afgerond. Deze verkenning is in 2018 verder uitgewerkt, maar heeft nog niet geleid tot besluitvorming over de verbrede inzet van het instrument grondbeleid. Mogelijke aanpassing van het grondbeleid wordt aan uw Staten voorgelegd.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Natuurlijk Platteland

Met de Natuurvisie 2040, het Programma Natuurlijk Platteland en de nota Grondbeleid heeft de provincie Drenthe een heldere ambitie voor de realisatie van provinciale doelen in het platteland, zoals de verbetering van de agrarische structuur, het natuurbeleid en waterdoelen, en de instrumenten die daarvoor beschikbaar zijn.

De kaders van het grondbeleid zijn voor het Programma Natuurlijk Platteland (PNP) uitgewerkt; dit kader heeft meerdere functies. Het geeft onder andere aan hoe de provincie wil werken met de partners die samen met ons de uitvoering doen. Daarnaast geeft het hoofdlijnen weer voor de uitvoering van grondzaken in de verschillende deelprogramma's van het PNP.

In alle deelprogramma's van het PNP is binnen het Natuur Netwerk Nederland (NNN) nog sprake van een grondopgave. Voor deze gebieden wordt een strategie bepaald; welke stappen zijn nodig om de grond beschikbaar te krijgen voor het realiseren van de gestelde doelen?

Belangrijk uitgangspunt is dat functiewijziging en dus ook de grondverwerving in principe gebaseerd is op vrijwilligheid, zodanig dat daarvan een zo beperkt mogelijke marktverstoring uitgaat. Hierbij is regel dat marktconforme aankopen zijn toegestaan, gebaseerd op een onafhankelijke taxatie.

De inschatting is dat in veel gebieden eigenaren bereid zijn gronden, gelegen binnen de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), te ruilen onder voorwaarde dat er geschikte compensatiegrond beschikbaar is. Er wordt dan ook actief gekeken naar de mogelijkheden om ruilgronden te verwerven voor deze eigenaren. Deze gronden worden toegevoegd aan de strategische grondvoorraad.

De provincie heeft een grote opgave voor de realisatie van het provinciale natuurnetwerk, vanaf de peildatum 1 januari 2016 (Programma Natuurlijk Platteland) moet 8.592 hectare nieuwe natuur worden ingericht en 3.855 hectare moet worden verworven of van functie veranderen. De te realiseren hectares (ha) grond die van landbouw naar natuur moeten worden omgezet betreffen gemiddeld zo'n 400 ha/jaar tot 2027. Dan moet de inrichting van het NNN gereed zijn.

Landbouw, de primaire agrarische sector is in Drenthe de grootste grondgebruiker en (mede daardoor) een belangrijke economische factor in het buitengebied. Daarnaast levert deze sector een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid en aan het onderhoud en het beheer van het landschap. Instrumenten als kavelruil, aan- en -verkoop van grond en bedrijfsverplaatsingen worden door ons ingezet voor de agrarische structuurversterking. Bijzondere aandacht gaat daarbij de komende jaren uit naar de effectuering van de uitvoeringsafspraken met de landbouw en natuurbeschermingsorganisaties en de Milieufederatie in het kader van de Ontwikkelingsagenda Melkveehouderij & Natuur.

Infrastructuur

In 2020 zal waar nodig grondverwerving plaatsvinden ten behoeve van infrastructurele projecten. Hiervoor stellen GS voor de grotere projecten een aankoopstrategieplan op waarin te verwerven kavels, de bijbehorende eigenaren, ramingen, beschikbaar budget, gewenste tijdsplanning en onderhandelingsstrategie worden aangegeven. Tevens wordt helderheid verschaft wanneer en op welke wijze gebruik gemaakt wordt van het instrument onteigening. Daarbij is sprake van een helder uitgangspunt: de weg, het kanaal of het viaduct moet er komen binnen een bepaalde tijdsplanning (enkele jaren). Er is uiteindelijk geen sprake van vrijwilligheid voor de eigenaar om te kiezen wel of niet te verkopen. Gelet hierop wordt aan eigenaren en overige belanghebbenden een volledige schadeloosstelling geboden. De provincie hanteert het onteigeningsinstrument alleen indien dat noodzakelijk wordt geacht.

Ruimtelijk-economische ontwikkeling

Het stimuleren van economische activiteiten, innovatie en duurzame werkgelegenheidsontwikkeling, de energietransitie en adaptatie aan klimaatverandering zijn belangrijke speerpunten van het provinciale beleid. In de nota Grondbeleid volgens provincie Drenthe 2016-2021 is een verkenning of en in hoeverre (provinciale) grond, direct of indirect, een bijdrage kan leveren aan de versterking van de ruimtelijk-economische opgaven en de vrijetijdseconomie aangekondigd. Deze verkenning is in 2017 afgerond en heeft geleid tot een voorstel voor een afwegingskader waarmee grondbeleid breder kan worden ingezet. Over het voorstel heeft nog geen besluitvorming plaatsgevonden.

Strategische Grondvoorraad

De provincie beschikt over een (strategische) grondvoorraad die is opgebouwd uit enerzijds gronden binnen en anderzijds gronden buiten projectgrenzen.

- Gronden die liggen binnen de grenzen van een project, zoals een weg tracé of het NNN of een ander project.
Deze gronden worden afgewaardeerd naar de waarde die zij na realisatie van het project hebben. Voor het beleidsveld van het Programma Natuurlijk Platteland worden gronden binnen het NNN na aanschaf afgewaardeerd naar 15% van de agrarische waarde.
De gronden voor infrastructuur worden afgewaardeerd naar 0 euro.
- Gronden buiten de grenzen van een project.
Deze gronden kunnen worden ingezet bij ruil- en verplaatsingsprocessen voor de realisatie van provinciale doelen. Daarvoor worden gronden door de provincie (anticiperend) aangekocht. Het tijdelijke bezit wordt op de post “grondvoorraad” op de provinciale balans tegen verwervingsprijs of lagere marktwaarde verantwoord.

Periodiek wordt getoetst hoe de boekwaarde zich verhoudt tot de marktwaarde. Zodra de marktwaarde onder de boekwaarde komt te liggen, vindt afwaardering plaats ten laste van het beleidsveld.

De maximale omvang van het tijdelijk grondbezit voor het Programma Natuurlijk Platteland is in 2017 op basis van de huidige grondprijzen en vastgoedprijzen vastgesteld op 38 miljoen Euro; dit is opgebouwd uit ruilgronden buiten het NNN en het provinciale bezit binnen het NNN.

Per 31 december 2018 bedraagt het tijdelijk grondbezit op naam van de provincie Drenthe 2.098 ha met een balanswaarde van € 22.083.209,-. De relatief lage balanswaarde in verhouding tot de hectares is het gevolg van de om niet verkregen ruilgronden van het rijk op basis van het natuurakkoord.

Alle ruilgronden voor het PNP met een agrarische waarde zijn door een onafhankelijke taxateur in 2019 opnieuw getaxeerd; het betrof 114 percelen waarbij 14 percelen lager zijn gewaardeerd dan de boekwaarde en als gevolg daarvan is € 166.375,- afgeboekt ten laste van het budget PNP. Vanaf 2020 zal jaarlijks de waarde van de grondvoorraad worden beoordeeld.

Beheer en verkoop

De provincie handelt bij exploitatie en verkoop marktconform en rechtmatig. Overtollige gronden en vastgoed wordt verkocht en ruilgronden worden geleverd in verschillende gebiedsprocessen.

In 2020 worden gronden zowel binnen als buiten het NNN verpacht. De exploitatie kent naar verwachting een positief saldo van € 800.000,-; de exploitatiekosten zijn indicatief € 250.000 en opbrengsten zijn €1.050.00.

Binnen het NNN zal naar verwachting 25 hectare vervreemd worden; de waarde van de gronden wordt getaxeerd voor doorlevering. Door ruiling en verkoop zal 373 hectare vervreemd worden uit de strategische grondvoorraad.

Infrastructuur

In 2020 zullen voor circa € 17.000,- gronden worden verpacht en verhuurd en zal overig vastgoed worden verhuurd voor circa € 20.000,-.

Gronden die niet benodigd zijn voor provinciale doelen zullen incidenteel verkocht worden. Hiervoor is geen actief verkoopbeleid, maar dit wordt in voorkomende gevallen uitgevoerd.

Wat gaat dat kosten/wat levert dat op?

Natuurlijk Platteland

De totale grondopgave van 3.855 hectare is momenteel gepland voor circa 192 miljoen euro tot 2028. Deze functiewijzigingsopgave is in het Programma Natuurlijk Platteland gespecificeerd naar de verschillende gebieden.

Voor 2020 is de inschatting dat er een oppervlakte van 410 hectare NNN verworven kan worden voor een bedrag van € 19,2 milj. Daarnaast is de verwachting dat er 20 hectare gerealiseerd wordt middels particulier natuurbeheer.

Infrastructuur

In 2020 zal voor verschillende projecten een aankoopopgave zijn van relatief kleine oppervlakten grond. De partiële verdubbeling van de N34 zal in deze begrotingsperiode een grotere aankoopopgave inhouden. De opgave is nog niet bekend, het project bevindt zich nog in de verkenningsfase. Bij de budgetten voor de verschillende projecten wordt rekening gehouden met de kosten voor grondaankoop.

Strategische Grondvoorraad

Voor de opgave uit het programma Natuurlijk Platteland wordt in 2020 naar verwachting 250 hectare ruilgrond gekocht € 13.750.000,--. Randvoorwaarde voor het realiseren van deze aankopen is dat er voor eenzelfde bedrag grond verkocht wordt, omdat de ruimte in het investeringskrediet naar verwachting eind 2019 volledig benut is.

De opgave in het Programma Natuurlijk Platteland is groot; het blijft noodzakelijk om vol in te zetten op een actieve benadering van de grondeigenaren, om samen op een creatieve manier en met de inzet van de instrumentenkoffer maatwerk te leveren en de hectares te realiseren.

Om deze opgave te realiseren wordt een strategie voor aan- en verkopen opgesteld die in december 2019 aan de Staten wordt voorgelegd en mogelijk kan leiden tot aanpassing van de (meer)jarige cijfers.

De ontwikkeling van de aan en verkopen van de (strategische) grondvoorraad wordt onderstaande weergegeven.

				2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025			
Normbedrag aankoop					55.000	55.000	55.000	55.000	55.000	55.000			
Normbedrag verkoop					55.000	55.000	55.000	55.000	55.000	55.000			
% boekwaarde bij verkoop					82%	85%	90%	90%	90%	90%			
Voorraad Grond				37.819.647	37.890.822	37.984.069	37.983.309	37.982.669	37.981.809	37.981.069			
Investeringskrediet:				38.000.000	38.000.000	38.000.000	38.000.000	38.000.000	38.000.000	38.000.000			
Aankopen							Verkopen						
Jaar	Soort	Toelichting	Status do	Ha	Lasten	Baten	Voorraad NNN	Voorraad Ruilgrond	Ha	Lasten	Baten	Voorraad NNN	Voorraad Ruilgrond
2020	NNN			410	19.167.500	0	3.382.500		25	0	37.125	-169.125	0
2020	Ruilgrond			250	0	0	0	13.750.000	373	0	3.692.700	0	-16.822.300
2020	SKNL			20	0	0	0	0					
Totaal 2020				680	19.167.500	0	3.382.500	13.750.000	398	0	3.729.825	-169.125	-16.822.300
2021	NNN			445	20.803.750	0	3.671.250	0	25	0	30.938	-175.313	0
2021	Ruilgrond			200	0	0	0	11.000.000	310	0	2.557.500	0	-14.492.500
2021	SKNL			20	0	0	0	0					
Totaal 2021				665	20.803.750	0	3.671.250	11.000.000	335	0	2.588.438	-175.313	-14.492.500
2022	NNN			339	15.848.250	0	2.796.750	0	455	0	375.000	-3.375.000	0
2022	Ruilgrond			150	0	0	0	8.250.000	155	0	852.500	0	-7.672.500
2022	SKNL			20	0	0	0	0					
Totaal 2022				509	15.848.250	0	2.796.750	8.250.000	610	0	1.227.500	-3.375.000	-7.672.500
2023	NNN			339	15.848.250	0	2.796.750	0	455	0	375.000	-3.375.000	0
2023	Ruilgrond			150	0	0	0	8.250.000	155	0	852.500	0	-7.672.500
2023	SKNL			20	0	0	0	0					
Totaal 2023				509	15.848.250	0	2.796.750	8.250.000	610	0	1.227.500	-3.375.000	-7.672.500
2024	NNN			339	15.848.250	0	2.796.750	0	455	0	375.000	-3.375.000	0
2024	Ruilgrond			150	0	0	0	8.250.000	155	0	852.500	0	-7.672.500
2024	SKNL			20	0	0	0	0					
Totaal 2024				509	15.848.250	0	2.796.750	8.250.000	610	0	1.227.500	-3.375.000	-7.672.500
2025	NNN			339	15.848.250	0	2.796.750	0	455	0	375.000	-3.375.000	0
2025	Ruilgrond			150	0	0	0	8.250.000	155	0	852.500	0	-7.672.500
2025	SKNL			20	0	0	0	0					
Totaal 2025				509	15.848.250	0	2.796.750	8.250.000	610	0	1.227.500	-3.375.000	-7.672.500

Paragraaf 2.8 Reserves en voorzieningen

Inleiding

Doel van deze paragraaf is inzicht geven in de beoogde stand en de inzet van de reserves en voorzieningen van de provincie. Bij zowel de voorjaarsnota, begroting, bestuursrapportages als de jaarrekening monitoren wij de stand en bestedingen van de reserves en voorzieningen en beoordelen daarbij of bijstellingen nodig zijn.

In 2016 is als integraal onderdeel van de begroting 2017 de Nota reserves en voorzieningen 2016 opgesteld. Dit omdat de laatste jaren alle reserves en voorzieningen al individueel uitgebreid zijn toegelicht in de begroting en jaarrekening. Deze nota wordt om de vier jaar ter vaststelling aan Provinciale Staten aangeboden en zal dan ook op termijn weer worden gemaakt. Op dit moment is voorzien dat de volgende Nota reserves en voorzieningen in 2020 zal worden opgesteld (eens in de vier jaar).

Verloop reserves en voorzieningen

De samenstelling van de reserves en voorzieningen is hierna gespecificeerd in een totaaloverzicht. Daarna volgen overzichten per reserve/voorziening.

Totaaloverzicht bij paragraaf reserves en voorzieningen																						
		Saldo 31-dec-2018	Begrote Rente	Begrote Vermeerde- ringen	Begrote Verminde-ringen	Saldo 31-dec-2019	2020 Begrote Rente	2020 Begrote Vermeerde- ringen	2020 Begrote Verminde-ringen	Saldo 31-dec-2020	2021 Begrote Rente	2021 Begrote Vermeerde- ringen	2021 Begrote Verminde-ringen	Saldo 31-dec-2021	2022 Begrote Rente	2022 Begrote Vermeerde- ringen	2022 Begrote Verminde-ringen	Saldo 31-dec-2022	2023 Begrote Rente	2023 Begrote Vermeerde- ringen	2023 Begrote Verminde-ringen	Saldo 31-Dec-2023
Nummer	omschrijving																					
050001	Algemene Reserves Reserve voor algemene doeleinden	7.710.797		3.743.931	875.000	10.579.728	461.949		350.000	10.691.677	461.949		350.000	10.803.626		111.949		10.915.575		486.103		11.401.678
050002	Saldirreserve	25.400.844		3.493.386	21.012.081	7.882.149	461.949		7.636.468	707.630	461.949		894.579	275.000				275.000	0			0
050005	Risicoreserve	25.147.000		555.000		25.702.000				25.702.000				25.702.000				25.702.000				25.702.000
Totaal algemene reserves		59.258.641	0	7.792.317	21.887.081	44.163.877	923.898	7.866.468	37.101.307	0	923.898	1.244.579	923.898	36.780.626	0	111.949	275.000	36.617.575	0	486.103	0	37.103.678

Nummer	omschrijving	Saldo 31-dec-2018	2019 Begrote Rente	2019 Begrote Vermeerde- ringen	2019 Begrote Verminderde- ringen	Saldo 31-dec-2019	2020 Begrote Rente	2020 Begrote Vermeerde- ringen	2020 Begrote Verminderde- ringen	Saldo 31-dec-2020	2021 Begrote Rente	2021 Begrote Vermeerde- ringen	2021 Begrote Verminderde- ringen	Saldo 31-dec-2021	2022 Begrote Rente	2022 Begrote Vermeerde- ringen	2022 Begrote Verminderde- ringen	Saldo 31-dec-2022	2023 Begrote Rente	2023 Begrote Vermeerde- ringen	2023 Begrote Verminderde- ringen	Saldo 31-Dec-2023
060124	Reserve beheer vanweg Meppel - De Punt	2.790.805		248.465	340.000	2.699.270		248.465		2.947.735		248.465		3.196.200		248.465		3.444.665		248.465		3.693.130
060150	Reserve versteking economische structuur	4.090.714		400.000		4.490.714		400.000		4.890.714		400.000		5.290.714		0		5.290.714				5.290.714
060199	Reserve Investeringen verkeer en vervoer																					
060215	Reserve provinciaal aandeel ILG	58.987.677		6.423.776	1.885.013	63.526.440		2.275.645	63.630.466		7.178.952		4.831.740	65.977.678		4.892.444	5.360.550	65.509.572		3.667.570	4.281.318	64.895.824
060218	Reserve Regio Specifiek Pakket	9.216.570		2.371.782	3.751.970	7.836.382			3.908.609				1.121.882	3.544.297		470.925	314.280	3.700.942			63.000	3.637.942
060221	Financierings- reserve	25.131.854	299.562	37.852.240	35.249.319	28.034.337		7.905.495	25.690.212	10.677.340			5.036.000	5.764.129	66.287			5.830.417	67.050			5.897.467
060222	Reserve Vlaai Platteland	79.250.462		6.000.000	9.100.000	76.150.462		0	55.100.000	21.050.462		0	5.100.000	15.950.462				15.950.462				15.950.462
060223	Co-financierings- reserve Europa	2.414.124			1.443.750	970.374			970.374					970.374				970.374				970.374
060225	Reserve opvang revolverend financieren	16.321.650		393.030	13.144.011	3.570.669		4.000.000	2.000.000	5.570.669		2.000.000	2.000.000	5.570.669		2.000.000	2.000.000	5.570.669		2.000.000	2.000.000	5.570.669
060227	Reserve natuurbeleid	20.333.571		1.000.000	2.750.000	18.583.571			18.583.571					18.583.571				18.583.571				18.583.571
		90.327.538		12.760.450	11.757.851	91.330.137		6.251.725	15.633.456	81.948.406		47.500	17.360.788	64.635.118		2.090.580	15.345.702	51.379.996		8.380.030	21.030.301	38.729.725
		Saldo	2019	2019	2019	Saldo	2020	2020	Saldo	2021	2021	2021	2021	Saldo	2022	2022	2022	Saldo	2023	2023	2023	Saldo

Numeri	omschrijving Bestemmings reserves	31-dec-2018	Begrote Rente	Begrote Vermeerde- ringen	Begrote Verminde- ringen	31-dec-2019	Begrote Rente	Begrote Vermeerde- ringen	Begrote Verminde- ringen	31-dec-2020	Begrote Rente	Begrote Vermeerde- ringen	Begrote Verminde- ringen	31-dec-2021	Begrote Rente	Begrote Vermeerde- ringen	Begrote Verminde- ringen	31-dec-2022	Begrote Rente	Begrote Vermeerde- ringen	Begrote Verminde- ringen	31-Dec-2023
060228	Reserve investerings- agenda	8.725.000		5.100.000	19.245.000	-5.420.000		5.100.000	1.920.000	-2.240.000		5.100.000	1.510.000	1.350.000			1.260.000	90.000				90.000
060229	Egalisatie- reserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaanwegen																					
060230	Egalisatie- reserve voormalige bodu verkeer en vervoer	2.847.076			2.135.413	711.663		2.659.251	3.370.914			2.841.751	6.212.665			2.841.751		9.054.416		2.841.751		11.896.167
060231	Reserve Investerings- bijdrage Groningen Airport Eelde					5.121.574		1.854.926	2.279.000	4.698.500		1.854.926	2.158.000	4.395.426			1.854.926	4.092.352		1.854.926		3.789.278
060232	Reserve uitvoering generatpact	10.843.189			1.585.000	9.258.189			1.585.000	7.673.189			1.085.000	6.588.189			1.085.000	5.503.189				4.418.189
060233	Reserve persoonlijk ontwikkelbudget (POB)				456.600	2.484.016		250.268	658.600	2.075.684		250.268	609.000	1.716.952			525.000	1.442.220		250.268		1.286.488
060234	Reserve investeringsagenda 2019-2023					283.771				283.771				283.771				283.771				283.771
		0				0		50.000.000		50.000.000				50.000.000				50.000.000				50.000.000

Totalen algemene reserves en bestemmings reserves		403.842.196	299.562	90.230.020	133.957.819	427.720	86.588.810	118.951.128	328.479.361	122.789	21.603.330	47.725.814	302.479.666	66.287	14.761.308	33.992.357	283.314.905	67.050	19.729.113	31.023.619	272.087.449

	Nummer	omschrijving	Saldo 31-dec-2018	2019 Begrote Aanwendingen	2019 Begrote Toevoegingen	2020 Vrijgevallen bedragen	2020 Begrote Toevoegingen	2020 Begrote Aanwendingen	Saldo 31-dec-2020	2021 Vrijgevallen bedragen	2021 Begrote Toevoegingen	2021 Begrote Aanwendingen	Saldo 31-dec-2021	2022 Vrijgevallen bedragen	2022 Begrote Toevoegingen	2022 Begrote Aanwendingen	Saldo 31-dec-2022	2023 Vrijgevallen bedragen	2023 Begrote Toevoegingen	2023 Begrote Aanwendingen	Saldo 31-Dec-2023
072110	Voorziening middelen derden spaar- hypotheken																				
083185	Voorziening onderhoud voormalige stort- plaatsen																				
083186	Voorziening Grondwater- heffing																				
Totaal voorzieningen middelen derden			3.474.474	-	800.000	-	800.000	950.000	3.324.474	-	800.000	950.000	3.024.474	-	800.000	950.000	2.874.474	-	800.000	950.000	2.724.474

Nummer	omschrijving	Saldo 31-dec-2018	2019 Vrijgevallen bedragen	2019 Begrote Toevoegingen	2019 Begrote Aanwendingen	Saldo 31-dec-2019	2020 Vrijgevallen bedragen	2020 Begrote Toevoegingen	2020 Begrote Aanwendingen	Saldo 31-dec-2020	2021 Vrijgevallen bedragen	2021 Begrote Toevoegingen	2021 Begrote Aanwendingen	Saldo 31-dec-2021	2022 Vrijgevallen bedragen	2022 Begrote Toevoegingen	2022 Begrote Aanwendingen	Saldo 31-dec-2022	2023 Vrijgevallen bedragen	2023 Begrote Toevoegingen	2023 Begrote Aanwendingen	Saldo 31-Dec-2023
	Voorziening ter egalisering van kosten																					
083173	Voorziening groot onderhoud provinciehuis	1.536.776		364.826	386.843	1.514.759		339.317	429.490	1.424.586		339.317	132.253	1.631.650		339.317	458.998	1.511.969		339.317	340.134	1.511.152
083177	Voorziening groot onderhoud Drents Museum																					
		462.120		151.128	251.217	362.031		151.128	88.373	424.786		151.128	152.284	423.630		151.128	236.731	338.027		151.128	25.345	463.810
083182	Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum																					
		129.307	31.947-	41.787	3.832	135.315		41.787	386	176.716		41.787	45.750	172.753		41.787	-	214.540		41.787	4.335	251.992
083187	Voorziening groot onderhoud Huize Terode																					
		10.565		10.565	2.907	18.223		10.565		28.788		10.565	7.375	31.978		10.565	2.624	39.919		10.565	31.232	19.252
Totaal voorzieningen ter egalisering van kosten		2.138.768	(31.947)	568.306	644.799	2.030.328	-	542.797	518.249	2.054.876	-	542.797	337.662	2.260.011	-	542.797	698.353	2.104.455	-	542.797	401.046	2.246.206
	Voorziening verplichtingen, verliezen en risico's																					
083181	Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)	8.137.454		315.000	350.000	8.102.454		340.000	350.000	8.092.454		340.000	350.000	8.082.454		340.000	350.000	8.072.454		315.000	350.000	8.037.454
Totaal voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's		8.137.454	-	315.000	350.000	8.102.454	-	340.000	350.000	8.092.454	-	340.000	350.000	8.082.454	-	340.000	350.000	8.072.454	-	315.000	350.000	8.037.454
Totaal alle voorzieningen		13.750.697	31.947-	1.683.306	1.944.799	13.457.257	-	1.682.797	1.818.249	13.321.805	-	1.682.797	1.637.662	13.366.840	-	1.682.797	1.998.353	13.051.384	-	1.657.797	1.701.046	13.088.135

Algemene reserves

Algemene reserves zijn reserves zonder bepaalde bestemming.

De algemene reserves kunnen worden ingedeeld in twee categorieën, te weten:

- reserve(s) zonder specifieke bestemming. Hiertoe worden gerekend de Reserve voor Algemene Doeleinden en de Saldireserve.
- reserve(s) om risico's die de provincie loopt, op te vangen. Hiertoe wordt de Risicoreserve gerekend.

Reserve voor algemene doeleinden

050001	Reserve voor algemene doeleinden				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	7.710.797	10.579.728	10.691.677	10.803.626	10.915.575
Begrote onttrekking (2)	875.000	350.000	350.000	-	-
Begrote toevoeging (3)	3.743.931	461.949	461.949	111.949	486.103
Bestemming resultaat (4)					
Saldo einde jaar (1-2+3+4)	10.579.728	10.691.677	10.803.626	10.915.575	11.401.678

050001	050001 Reserve voor algemene doeleinden
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Dit is een vrij besteedbare reserve voor algemene doeleinden. De reserve maakt financieel-technisch gezien deel uit van het weerstandsvermogen van de provincie en wordt gebruikt voor het sluitend maken van de meerjarenbegrotingen, zowel positief als negatief. Voor de opvang van tekorten wordt een maximale omvang van € 5 miljoen nagestreefd. Hierbij verwijzen we ook naar de afgesproken beheersmaatregelen van tekorten.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	De geraamde mutaties zijn het resultaat van de actuele ramingen in de meerjarenbegroting
Wat zijn we van plan?	Er zijn t/m 2021 toevoegingen begroot, die voortvloeien uit negatieve overhevelingen die door Provinciale Staten zijn vastgesteld bij de jaarrekening 2018.

Saldireserve

050002	Saldireserve				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	25.400.844	7.882.149	707.630	275.000	-
Begrote onttrekking (2)	21.012.081	7.636.468	894.579	275.000	-
Begrote toevoeging (3)	3.493.386	461.949	461.949	-	-
Bestemming resultaat rek. (4)					
Saldo einde jaar (1-2+3+4)	7.882.149	707.630	275.000	-	-

050002	050002 Saldireserve
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Bedragen die worden overgeheveld naar volgende boekjaren worden via deze reserve van het ene naar volgende boekjaren overgeheveld. Overheveling vindt slechts plaats met instemming van PS.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	Overhevelingen zoals opgenomen in de afgelopen jaarrekeningen en bestuursrapportages, die inmiddels door u zijn vastgesteld, zijn in dit overzicht verwerkt.
Wat zijn we van plan?	Begroot zijn diverse overhevelingen vanuit 2018 en 2019 naar 2020 en volgende jaren.

Risicoreserve

050005	Risicoreserve				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	25.147.000	25.702.000	25.702.000	25.702.000	25.702.000
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	555.000	-	-	-	-
Saldo einde jaar (1-2+3)	25.702.000	25.702.000	25.702.000	25.702.000	25.702.000

050005	050005 Risicoreserve
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve is bedoeld om incidentele tegenvallers op te kunnen vangen die niet door een specifieke voorziening of de algemene reserve worden gedekt. Deze reserve is onderdeel van de totale weerstandscapaciteit en wordt betrokken bij de paragraaf weerstandsvermogen.
Instellingsbesluit	Begroting 2008 d.d. 14 november 2007
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	In verband met de waardedaling van het aandelenkapitaal van de NOM is eind 2018 een voorziening gevormd ter hoogte van € 1.353.000,-- ten laste van de Risicoreserve. Uit de jaarstukken 2018 van de NOM blijkt echter dat de werkelijke waardedaling van de aandelen uitkomt op een bedrag van € 798.000,--. Daarom stellen we de hoogte van de voorziening bij en storten we het verschil van € 555.000,-- terug in de Risicoreserve.
Wat zijn we van plan?	In 2020 en volgende jaren zijn op dit moment geen mutaties voorzien.

Bestemmingsreserves

Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan Provinciale Staten een bepaalde bestemming hebben gegeven. Wanneer vanuit deze reserves bedragen beschikbaar zijn gesteld en die bedragen na afloop niet zijn besteed, dient in principe het overschot weer aan de betreffende bestemmingsreserve te worden toegevoegd, conform artikel 43 BBV. Het zijn Provinciale Staten die tot deze toevoegingen besluiten. Eenzelfde werkwijze geldt voor eventuele overschrijdingen.

Beleid bestemmingsreserves

Het instellen dan wel opheffen van reserves is voorbehouden aan Provinciale Staten. Ons beleid ten aanzien van het instellen van bestemmingsreserves is terughoudend. In de begroting zijn idealiter alle structurele en incidentele baten en lasten opgenomen, zodat het vormen van een bestemmingsreserve niet nodig is. Toch kunnen er redenen zijn om een bestemmingsreserve in te stellen.

Voor het instellen/handhaven van bestemmingsreserves zijn de volgende criteria geformuleerd:

- De jaarlijkse lasten voor beoogd beleid kennen een dermate onregelmatig verloop dat zonder reservevorming de lasten niet of nauwelijks op evenwichtige wijze over de begrotingsjaren kunnen worden gespreid;
- De reserve dient ter dekking van uitgaven voor nieuw beleid in het kader van afgebakende projecten.

Reserve beheer vaarweg Meppel-de Punt

060124	Reserve beheer vaarweg Meppel-De Punt				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	2.790.805	2.699.270	2.947.735	3.196.200	3.444.665
Begrote onttrekking (2)	340.000	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	248.465	248.465	248.465	248.465	248.465
Begrote lasten programma (4)	1.560.759	2.383.141	2.348.612	2.348.612	2.348.612
Te verrekenen apparaatskosten (4a)	1.090.000	1.090.000	1.090.000	1.090.000	1.090.000
Btw-derving vanaf 2010 opgenomen (4b)	340.000	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	1.560.759	2.383.141	2.348.612	2.348.612	2.348.612
Werkelijke/beoogde apparaatskosten (5a)	1.090.000	1.090.000	1.090.000	1.090.000	1.090.000
Werkelijke/beoogde btw-derving vanaf 2010 opgenomen (5b)	340.000	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	4.219.375	3.202.257	2.936.728	2.936.728	2.936.728
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	4.219.375	3.202.257	2.936.728	2.936.728	2.936.728
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4+4a+4b-5-5a-5b-6+7)	2.699.270	2.947.735	3.196.200	3.444.665	3.693.130

060124	060124 Reserve beheer vaarweg Meppel-De Punt
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het onderhouden van de vaarverbinding Meppel-De Punt.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Programma	4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig

060124	060124 Reserve beheer vaarweg Meppel-De Punt
Toelichting	De reserve is ingesteld om het beheer en onderhoud van de vaarweg Meppel-De Punt te waarborgen. Door het instellen van de reserve worden er geen extra claims op de provinciale middelen gelegd. Met behulp van de Brokx-Nat-systematiek wordt jaarlijks het Meerjaren (groot)onderhoudsplan bijgesteld, waarin de verwachte uitgaven voor het onderhoud aan de vaarweg worden vastgesteld. Om te voorkomen dat het saldo van de reserve negatief wordt, is vorig jaar de structurele onttrekking van btw-derving vanaf 2020 stopgezet. Vanaf 2018 wordt er geen onderscheid meer gemaakt tussen exploitatie van de Vaarweg Meppel-De Punt en de Zuidoost-Drentse vaarwegen. De begrote mutaties worden nu verdisconteerd met de Beleidsopgave 3.6. Het beheren en onderhouden van de vaarwegen op een afgesproken kwaliteitsniveau.
Wat zijn we van plan?	In 2020 wordt evenals in 2019 de reserve alleen gemuteerd met de begrote onttrekking voor btw-derving ad € 340.000,- en toevoeging van € 248.465,-. De toevoeging is het verschil tussen begrote baten en lasten van het voormalige programmaonderdeel Vaarweg Meppel-De Punt. In het najaar van 2019 wordt onderzocht of de uitkomsten van de actualisatie van de meerjarenonderhoudsplanning worden meegenomen in een voorstel over de bestemming van het saldo van deze reserve of dat het saldo wordt ingezet voor andere doeleinden.

Reserve versterking economische structuur

060150	Reserve versterking economische structuur				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	4.090.714	4.490.714	4.890.714	5.290.714	5.290.714
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	400.000	400.000	400.000	-	-
Begrote lasten programma (4)	4.617.314	4.453.458	4.368.458	4.283.458	4.283.458
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	4.617.314	4.453.458	4.368.458	4.283.458	4.283.458
Begrote baten programma (6)					
Werkelijke/beoogde baten programma (7)					
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	4.490.714	4.890.714	5.290.714	5.290.714	5.290.714

060150	060150 Reserve versterking economische structuur
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het versterken van de sociaaleconomische structuur in Drenthe in brede zin, is gericht op de verwezenlijking van een duurzame economische ontwikkeling. Naast de inzet op de (nieuwe) nationale economische programma's werken wij aan projecten en initiatieven die bijdragen aan de versterking van de economische structuur en/of de transitie naar de kenniseconomie, maar die buiten de reikwijdte van de nieuwe SNN-programma's vallen.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Henk Brink
Programma	3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten

060150	060150 Reserve versterking economische structuur
Toelichting	Met de Reserve VES worden schommelingen opgevangen in de exploitatie van de provincie voor projecten ter versterking van de economische structuur en ten behoeve van het financieel stimuleringsinstrumentarium gericht op het MKB. Verder wordt tot en met 2021 een bedrag van € 400.000,-- aan deze reserve toegevoegd t.b.v. upgrading TT-circuit. Het saldo van de reserve bestaat voor € 2.000.000,-- uit een voor het Ontwikkelingsbedrijf van de NOM geormerkt bedrag.
Wat zijn we van plan?	Voor 2020 zijn geen onttrekkingen gepland. Wel worden bijdragen voor economische structuurversterking boven het begrote exploitatieniveau gedekt uit deze reserve. Voorstellen worden via de reguliere P&C-cyclus voorgelegd aan Provinciale Staten. Voor de periode 2020 t/m 2021 vindt een jaarlijkse storting plaats van € 400.000,--, bedoeld voor de upgrading van het TT-circuit.

Reserve Investerings verkeer en vervoer

060199	Reserve Investerings verkeer en vervoer				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	58.987.678	63.526.441	63.630.467	65.977.679	65.509.573
Begrote onttrekking (2)	1.885.013	2.171.619	4.831.740	5.360.550	4.281.318
Begrote toevoeging (3)	6.423.776	2.275.645	7.178.952	4.892.444	3.667.570
Begrote lasten programma (4)	4.974.474	6.937.993	10.255.695	11.123.418	10.044.186
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	4.974.474	6.937.993	10.255.695	11.123.418	10.044.186
Begrote baten programma (6)					
Werkelijke/beoogde baten programma (7)					
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	63.526.441	63.630.467	65.977.679	65.509.573	64.895.825

060199	060199 Reserve Investerings verkeer en vervoer
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Egaliseren van de kapitaallasten van infrastructurele investeringen.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Programma	4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig
Toelichting	Geraamd zijn de onttrekkingen ter dekking van de kapitaallasten met betrekking tot investeringen verkeer en vervoer. Het betreffen zowel de investeringen uit de Investeringsprogramma's vanaf 2010, als het nieuwe Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer (IVV), dat beschikbaar is gesteld bij de VJN 2018. De reserve is een egaliseringsreserve voor dekking van kapitaallasten van infrastructurele investeringen.
Wat zijn we van plan?	In 2020 zijn de begrote (kapitaal)lasten op basis van het verwachte verloop van de investeringen bijgesteld. De toevoegingen en onttrekkingen zijn ten opzichte van de jaarstukken ongewijzigd gebleven. Momenteel wordt onderzocht of er als gevolg van vertraging van geplande investeringen incidentele vrijval van kapitaallasten optreedt en of deze dan vrijvallende middelen incidenteel voor andere doeleinden kunnen worden ingezet.

Reserve provinciaal aandeel ILG

060215	Reserve provinciaal aandeel ILG				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	9.216.570	7.836.382	3.908.609	3.544.297	3.700.942
Begrote onttrekking (2)	3.751.970	3.927.773	1.121.882	314.280	63.000
Begrote toevoeging (3)	2.371.782	-	757.570	470.925	-
Begrote lasten programma (4)	3.044.661	5.952.202	3.064.433	557.620	63.000
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	3.044.661	5.952.202	3.064.433	557.620	63.000
Begrote baten programma (6)	1.664.473	2.024.429	2.700.121	714.265	-
Werkelijke/beoogde baten programma (7) + decentralisatieuitk.	1.664.473	2.024.429	2.700.121	714.265	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	7.836.382	3.908.609	3.544.297	3.700.942	3.637.942

060215	060215 Reserve provinciaal aandeel ILG
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Uitvoering geven aan de afspraken in de bestuursovereenkomst met het Rijk over de realisatie van prestaties in het landelijk gebied.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2007 d.d. 4 juni 2008
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Programma	2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven
Toelichting	De doelstelling van deze reserve is de egalisatie van uitgaven en inkomsten van het Investeringsbudget Landelijk gebied (ILG), voorloper van het Programma Natuurlijk Platteland. De projecten uit het ILG geven dan ook uitvoering aan doelstellingen van het Programma Natuurlijk Platteland. Concreet gaat het om de inrichting van het Natuurnetwerk Nederland (NNN voorheen EHS). De provincie is in het kader van de ILG-bestuursovereenkomst voor € 42 miljoen harde juridische verplichtingen aangegaan die niet meer door het rijk zijn vergoed bij de beëindiging daarvan. De afwikkeling van lopende ILG-projecten wordt ten laste van deze reserve gebracht.
Wat zijn we van plan?	Op basis van de prestatieovereenkomst 2020 tussen Prolander en de Provincie zijn de begrote onttrekkingen geactualiseerd (voor 2020 € 3.927.773,-). Voor een toelichting op de afwikkeling van de projecten in het kader van het investeringsbudget landelijk gebied (ILG) verwijzen wij naar doelstelling 7.2.01.

Reserve Regionaal Specifiek Pakket

060218	Reserve Regio Specifiek Pakket				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	25.131.855	28.034.337	10.677.340	5.764.130	5.830.417
Inflatiecorrectie/rente (2)	299.562	427.720	122.789	66.287	67.050
Begrote onttrekking (3)	35.249.319	25.690.212	5.036.000	-	-
Begrote toevoeging (4)	37.852.240	7.905.495	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	21.282.545	18.504.435	-	-	-
Werkelijke/beoogde lasten programma (6)	21.282.545	18.504.435	-	-	-
Begrote baten programma (7)	13.782.571	6.256.613	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (8)	13.782.571	6.256.613	-	-	-
Saldo einde jaar (10=1+2-3+4-5-6-7+8)	28.034.337	10.677.340	5.764.130	5.830.417	5.897.467

060218	060218 Reserve Regio Specifiek Pakket
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het Regio Specifiek Pakket (RSP) is de katalysator voor brede, integrale stedelijke gebiedsontwikkelingen. Het inhoudelijke en financiële raamwerk is door uw staten in de Kadernota's uitvoering RSP/RSP-plus Drenthe 2009 en 2010 goedgekeurd. Met uitzondering van de spoorlijn Zwolle-Emmen worden de projecten in een langjarig partnerschap met de steden uitgevoerd. De steden Assen, Emmen en Coevorden hebben hier de 'lead'. Provincie en gemeenten hebben de afgelopen periode nauw samengewerkt bij het formuleren van de ambities, de visie en de strategie.
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2009 d.d. 14 mei 2009
Portefeuillehouder	Henk Brink
Programma	4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig
Toelichting	Deze reserve is ingesteld voor het realiseren van RSP omdat het programma Regio Specifiek Pakket een tijdsperiode van 2009 tot 2020 kent. Om de meerjarige afspraken met de verschillende partijen te kunnen blijven uitvoeren is met ingang van 2009 deze reserve ingesteld. Eenmalig is destijds besloten om € 64 miljoen uit het bronvermogen, verkoop aandelen Essent, aan deze reserve toe te voegen. Tot dit jaar werd op basis van de IBOI rente toegekend door het rijk. Eind 2017 heeft het ministerie echter besloten tot een finale afrekening van de RSP bijdragen. Aanvankelijk zouden de rijksbetalingen voor RSP en de daaraan toegevoegde IBOI-fractie over meerdere jaren worden uitbetaald. De afrekening van het rijk is als vooruitontvangen bedragen in de administratie verantwoord. Dit betreft een bedrag van circa € 19 miljoen.
Wat zijn we van plan?	De middelen worden ingezet voor verbetering spoor Zwolle Coevorden Emmen, Atalanta, Bereikbaarheid Emmen en het Ruimtelijk Economisch Programma.

Financieringsreserve

060221	Financieringsreserve				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	79.250.462	76.150.462	21.050.462	15.950.462	15.950.462
Inflatiecorrectie/rente (2)					
Begrote onttrekking (3)	9.100.000	55.100.000	5.100.000	-	-
Begrote toevoeging (4)	6.000.000	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde lasten programma (6)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (7)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (8)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (9=1+2-3+4-5-6-7+8)	76.150.462	21.050.462	15.950.462	15.950.462	15.950.462

060221	060221 Financieringsreserve
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor cofinanciering van programma's en projecten op het ruimtelijk-economische gebied, om de doelstellingen die de provincie hanteert voor het omgevingsbeleid en het beleid inzake de regionale economie te realiseren.
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2011 d.d. 14 juli 2011

060221	060221 Financieringsreserve
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	In de Voorjaarsnota 2017 is de doelstelling van deze Reserve genuanceerd. Een bodemstand van deze reserve van minimaal € 80 miljoen is niet meer het streven. Wij stellen voor de Financieringsreserve toekomstgericht in te zetten als het meerjarig maatschappelijk en economisch rendement voor Drenthe heeft. Hierdoor zal de Financieringsreserve aan het einde van deze Collegeperiode niet de oorspronkelijk beoogde ondergrens van € 80 miljoen bereiken. De huidige omvang van de Financieringsreserve in relatie tot het meerjarig perspectief van de vrije ruimte, geeft volgens ons ook naar de toekomst voldoende financiële armslag om te kiezen voor extra investeringen. De keuze voor het vaststellen van een gewijzigde ondergrens van deze reserve kan in het licht van het meerjarenperspectief (inclusief de rente-ontwikkeling) in latere jaren altijd nog worden genomen. Het principe blijft dat incidentele meevallers en positieve rekeningresultaten in de komende jaren, na het op peil brengen van de Risicoreserve en het op peil houden (€ 5 miljoen) van de Reserve voor algemene doeleinden, worden gebruikt om de Financieringsreserve weer aan te zuiveren.
Wat zijn we van plan?	Voor 2020 zijn de volgende onttrekkingen geraamd: € 50.000.000,-- ten behoeve van de vorming van de nieuwe Reserve Investeringsagenda 2020-2023 € 5.100.000,-- ten behoeve van projecten van de investeringsagenda (via de Reserve investeringsagenda) Voor 2021 is volgende onttrekking geraamd € 5.100.000,-- ten behoeve van projecten van de investeringsagenda (via de Reserve investeringsagenda)

Reserve Vitaal Platteland

060222	Reserve vitaal platteland				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	2.414.124	970.374	970.374	970.374	970.374
Begrote onttrekking (2)	1.443.750	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	4.536.798	2.186.798	996.798	-	-
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	4.536.798	2.186.798	996.798	-	-
Begrote baten programma (6)	2.096.250	1.190.000	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	2.096.250	1.190.000	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	970.374	970.374	970.374	970.374	970.374

060222	060222 Reserve Vitaal Platteland
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor de sociaal-economische vitalisering van het platteland en de versterking van de structuur van het landelijk gebied. Het is te verwachten dat een belangrijk deel van de middelen zal landen in de 'krimpregio' Zuid- en Oost-Drenthe.
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2011 d.d. 14 juli 2011

060222	060222 Reserve Vitaal Platteland
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Programma	2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven
Toelichting	In 2014 is met vijf gemeenten in Zuidoost-Drenthe een actieprogramma vastgesteld voor het behoud van en de versterking van de leefbaarheid in het gebied. Het programma loopt tot en met 2020; de financiering via de Reserve Vitaal Platteland biedt ruimte tot medio 2021.
Wat zijn we van plan?	Voor tenderdorpsinitiatieven is tot en met 2021 een onttrekking van € 600.000,-- voorzien. Resteert voor projectmatige uitgaven gebiedsgerichte aanpak ZO-Drenthe circa € 400.000,-- voor 2020 en 2021. Voor de projecten Leader ZO en ZW zijn momenteel geen budgetten meer geraamd voor 2020 en verder.

Cofinancieringsreserve Europa

060223	Cofinancieringsreserve Europa				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	16.321.650	3.570.669	5.570.669	5.570.669	5.570.669
Begrote onttrekking (2)	13.144.011	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
Begrote toevoeging (3)	393.030	4.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
Begrote lasten programma (4)	12.750.981	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	12.750.981	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
Begrote baten programma (6)	-				
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	-				
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	3.570.669	5.570.669	5.570.669	5.570.669	5.570.669

060223	060223 Cofinancieringsreserve Europa
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor cofinanciering van Europese programma's en projecten.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2012 d.d. 14 november 2012
Portefeuillehouder	Tjisse Stelpstra
Programma	1: Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen

060223	060223 Cofinancieringsreserve Europa
Toelichting	In het visiestuk "Koers in onzekere tijden" hebben wij aangegeven dat we het economisch beleid richten op de cofinancieringsmogelijkheden van het Europees beleid. Om in te kunnen spelen op de goede mogelijkheden in de nieuwe EU-periode (2014-2020), is destijds een Cofinancieringsreserve Europa gevormd met een startvermogen van € 24 miljoen. Goed inspelen op cofinancieringsmogelijkheden van Europees beleid vergt meer maatwerk. Dit betekent dat wij ook zelf meer actief kansen zoeken en creëren. Hiervoor is de Cofinancieringsreserve Europa een belangrijk middel. De ontwikkeling van (regionale) Europese programma's is in zichzelf een complex (onderhandelings-)proces langs vele schaakborden met nog wijzigende spelregels. Omvang, vorm en inhoud van de programma's stonden in de beginfase dan ook nog niet vast. Destijds schatten wij in dat wanneer de provincie de Europese Programma's (EFRO, INTERREG, en POP) voor de periode 2014-2020 adequaat wil financieren (met het doel een goed resultaat voor Drenthe te behalen), een eigen inleg noodzakelijk is voor een programmaperiode van 7 jaar (2014-2020). Aan het begin van de Europese programmaperiode schatten wij in dat er een financieringsbehoefte was van € 3,1 miljoen per jaar. De "omzet" die daarmee wordt gerealiseerd bedraagt naar schatting € 100 miljoen, ofwel € 14 miljoen per jaar. Wij hebben u in voorgaande begrotingen gemeld, dat, mocht duidelijk worden dat de cofinancieringsbehoefte (per jaar) hoger of lager uitvalt dan toen ingeschat, in de toekomst bijstelling nodig is.
Wat zijn we van plan?	In 2020 en 2021 verwachten wij beperkte uitgaven voor de Europese programmaperiode 2014-2021. Wij voeden vanaf 2020 deze reserve ieder jaar met € 2.000.000,--. Maar dit is nog onvoldoende om de nieuwe programmaperiode te financieren. Wanneer meer duidelijk is over de benodigde hoogte, komen wij hier bij u op terug.

Reserve opvang revolverend financieren

060225	Reserve opvang revolverend financieren				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	20.333.571	18.583.571	18.583.571	18.583.571	18.583.571
Begrote onttrekking (2)	2.750.000	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	1.000.000	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	18.583.571	18.583.571	18.583.571	18.583.571	18.583.571

060225	060225 Reserve opvang revolverend financieren
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Bij het verstrekken van revolverende middelen zijn de risico's van de te verstrekken leningen, deelnemingen en garanties onvoldoende concreet om de vorming van een voorziening te onderbouwen. Hiervoor is deze bestemmingreserve ingesteld, die wordt gevoed vanuit de budgetten van de verschillende programma's en is dan ook bedoeld om mogelijke risico's op te vangen. In overleg met de accountant stellen wij voor om op basis van de concrete projecten en de risicobeoordeling daarvan, jaarlijks in de jaarrekening een voorziening op te nemen. De lasten van deze voorziening worden dan gedekt uit de gevormde bestemmingsreserve. Binnen de reserve worden geen middelen geoormerkt. Mochten voorzieningen getroffen moeten worden wegens oninbaarheid o.i.d., dan moet de gehele reserve daarvoor kunnen worden aangesproken, voordat de risicoreserve aangesproken wordt.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2012 d.d. 14 november 2012
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	De reserve wordt gevoed door per lening of garantie het risico in te schatten, dit op geld te zetten en dit toe te voegen aan de reserve. De reserve vangt de risico's op van de totale leningenportefeuille. Dit betekent dat na afloop van de lening de gestorte risicobijdrage in de reserve blijft. Eventueel kan, na herbeoordeling van het risicoprofiel van de portefeuille, worden besloten om een bedrag aan de reserve te onttrekken dan wel extra toe te voegen.
Wat zijn we van plan?	In 2018 is een evaluatiekader revolverend financieren aan PS toegezonden. Daarin is aangekondigd dat het monitoren en het beheren van leningen en garanties verder worden geprofessionaliseerd. Onder deze professionalisering valt ook een periodieke herbeoordeling van de risico's op de leningen en garanties in relatie tot de omvang van de reserve. Deze professionalisering is vanaf de tweede helft 2018 in gang gezet. Het risicoprofiel van de leningen, verstrekt in het kader van het programma Breedband, zal vanaf de tweede helft van 2019 worden herzien. Dit kan gevolgen hebben voor de omvang van deze reserve. Naar verwachting zal dit in het voorjaar van 2020 bekend zijn.

Reserve natuurbelaid

060227	Reserve natuurbelaid				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	90.327.537	91.330.136	81.948.405	64.635.117	51.379.995
Begrote onttrekking (2)	11.757.851	15.633.456	17.360.788	15.345.702	21.030.301
Begrote toevoeging (3)	12.760.450	6.251.725	47.500	2.090.580	8.380.030
Begrote lasten programma (4)	73.767.082	70.806.714	78.414.023	73.096.615	66.131.158
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	73.767.082	70.806.714	78.414.023	73.096.615	66.131.158
Begrote baten programma (6)	26.267.330	13.656.793	13.033.878	11.725.042	4.992.512
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	26.267.330	13.656.793	13.033.878	11.725.042	4.992.512
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	91.330.136	81.948.405	64.635.117	51.379.995	38.729.724

060227	060227 Reserve natuurbeleid
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De programmatische aanpak van het nieuwe natuurbeleid voor de onderdelen natuurbeheer, ontwikkelopgave nieuwe natuur en Programmatische Aanpak Stikstof mogelijk te maken.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2013 d.d. 28 mei 2014
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Programma	2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven
Toelichting	De doelstelling van deze reserve is de egalisatie van uitgaven en inkomsten van het programma Natuurlijk Platteland over de jaren tot en met 2028. Binnen dit programma vallen de doelstellingen 7.2.02 (Drenthe-kriebels), 7.2.04, 7.2.05, 7.2.06, 7.2.07, 7.2.10, 7.2.11 en 7.2.12. Dit betreft de inrichting nieuwe natuur, de programmatische aanpak stikstof (PAS), aankoop en functieverandering grond, uitvoeringskosten programma (w.o. GWB (Bij12), Prolander, uitvoering subsidieregelingen RVO en SNN, overige uitvoeringskosten), monitoring en beheer natuur en landschap en agrarisch beheer. Het betreft alle nieuwe projecten vanaf 2014 (inclusief Icoon-projecten) in het kader van het 'Natuurpact'. De nog lopende projecten die waren verplicht tot en met 2010 (ILG) worden afgewikkeld via de Reserve provinciaal aandeel ILG. In het kader van het Programma Natuurlijk Platteland zijn inspanningsafspraken gemaakt voor de realisatie van het Natuur Netwerk Nederland (NNN).
Wat zijn we van plan?	De begrote baten en lasten zijn gebaseerd op de (meerjaren) Prestatieovereenkomst 2020 met Prolander. Voor de baten en lasten per begrotingsdoelstelling verwijzen wij naar het desbetreffende begrotingsonderdeel. Voor 2020 wordt per saldo een onttrekking verwacht van € 9.381.731,--. Door het toenemende volume van de uitgaven voor nieuwe natuurprojecten worden voor de daaropvolgende jaren grotere onttrekkingen begroot (bv. 2023: € 12.650.271,--). Per 1 januari 2020 bedraagt de omvang van de reserve naar verwachting € 91.330.136,--. Per 31 december 2023 verwachten wij dat de omvang is verminderd tot € 38.729.724,--. Voor 2021 staat een integrale actualisatie gepland.

Reserve investeringsagenda

060228	Reserve investeringsagenda				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	8.725.000	(5.420.000)	(2.240.000)	1.350.000	90.000
Begrote onttrekking (2)	19.245.000	1.920.000	1.510.000	1.260.000	-
Begrote toevoeging (3)	5.100.000	5.100.000	5.100.000	-	-
Begrote lasten programmas (4)	18.245.000	1.920.000	1.510.000	1.260.000	-
Werkelijke/beoogde lasten programmas (5)	18.245.000	1.920.000	1.510.000	1.260.000	-
Begrote baten programma (6)					
Werkelijke/beoogde baten programma (7)					
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	(5.420.000)	(2.240.000)	1.350.000	90.000	90.000

060228	060228 Reserve investeringsagenda
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve investeringsagenda heeft tot doel financiële dekking te verschaffen voor die plannen die worden uitgewerkt op basis van de investeringsagenda.

060228	060228 Reserve investeringsagenda
Instellingsbesluit	Begroting 2016 d.d. 11 november 2015
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	In de Voorjaarsnota 2017 is € 25,5 miljoen (€ 5,1 miljoen gedurende de jaren 2017 t/m 2021) toegevoegd aan de Reserve investeringsagenda. Daardoor is het totaal beschikbaar gestelde bedrag € 95,5 miljoen.
Wat zijn we van plan?	In 2020 zijn de volgende onttrekkingen gepland: Toekomstgerichte landbouw € 410.000,-- Impuls Volkshuisvesting € 250.000,-- Vitaliteitsfonds Drentse vakantieparken € 1.260.000,-- In 2021 zijn de volgende onttrekkingen gepland: Impuls volkshuisvesting € 250.000,-- Vitaliteitsfonds Drentse vakantieparken € 1.260.000,-- In 2022 is de volgende onttrekking gepland: Vitaliteitsfonds Drentse vakantieparken € 1.260.000,-- Voor 2020 en 2021 zijn de volgende toevoegingen gepland: Uitvoering van besluit in de Voorjaarsnota 2017 € 5.100.000,--

Egalisatiereserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen

060229	Egalisatiereserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	2.847.076	711.663	3.370.914	6.212.665	9.054.416
Begrote onttrekking (2)	2.135.413	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	2.659.251	2.841.751	2.841.751	2.841.751
Begrote lasten programma (4)	4.821.251	4.882.863	4.882.863	4.882.863	4.882.863
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	4.821.251	4.882.863	4.882.863	4.882.863	4.882.863
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	711.663	3.370.914	6.212.665	9.054.416	11.896.167

060229	060229 Egalisatiereserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Egaliseren van het groot variabel onderhoud met betrekking tot wegen en vaarwegen.
Instellingsbesluit	Begroting 2016 d.d. 11 november 2015
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Programma	4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig

060229	060229 Egalisatiereserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen
Toelichting	De reserve is per 2016 ingesteld om schommelingen in het groot cyclisch onderhoud op te vangen op het gebied van wegen en vaarwegen. In deze reserve worden de overschotten van de jaarlijkse budgetten gestort en onttrokken wanneer deze budgetten te laag zijn in een bepaald jaar. Met de instelling van deze reserve in 2016 zijn we tegemoetgekomen aan de opmerkingen die door de Rekenkamer zijn gemaakt ten aanzien van het beheer en onderhoud van wegen en vaarwegen. Deze reserve vangt namelijk de jaarlijkse pieken en dalen in de onderhoudsuitgaven op. Uit de doorrekening van het onderhoudsprogramma in 2015 bleek dat er een tijdelijke besparing op groot onderhoud mogelijk was. Het budget is daarop met ingang van 2016 gekort met € 1,5 miljoen, vanaf 2020 komt deze tijdelijke korting weer te vervallen en wordt het normbedrag voor onderhoud weer verhoogd van € 4.821.251,-- in 2018 tot € 7.542.114,-- in 2020.
Wat zijn we van plan?	De onttrekking voor 2020 aan de Egalisatiereserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen is begroot op € 4.882.863,--. Het normbedrag is vastgesteld op € 7.542.114,--, waardoor de toevoeging aan deze reserve uitkomt op € 2.659.251,--. In het najaar van 2019 wordt onderzocht hoe de uitkomsten van de meerjarige actualisatie van de meerjarenonderhoudsplanning kunnen worden verwerkt. Een complicerende factor is de uitspraak van de Raad van State (29 mei 2019) waarin deze oordeelde dat het Programma Aanpak Stikstof (PAS) in strijd is met Europese natuurwetgeving en daarom verboden is. Het betekent in veel gevallen dat uitgangspunten van projecten opnieuw tegen het licht gehouden moeten worden om ze qua emissieprofiel op een aanvaardbaar niveau te krijgen.

Egalisatiereserve voormalige bdu verkeer en vervoer

060230	Egalisatiereserve voormalig bdu verkeer en vervoer				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	12.452.446	5.121.574	4.698.500	4.395.426	4.092.352
Begrote onttrekking (2)	9.226.811	2.278.000	2.158.000	2.158.000	2.158.000
Begrote toevoeging (3)	1.895.939	1.854.926	1.854.926	1.854.926	1.854.926
Begrote lasten programma (4)	31.844.272	31.717.349	32.204.313	32.780.525	33.500.981
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	31.844.272	31.717.349	32.204.313	32.780.525	33.500.981
Begrote baten programma (6)					
Werkelijke/beoogde baten programma (7)					
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	5.121.574	4.698.500	4.395.426	4.092.352	3.789.278

060230	060230 Egalisatiereserve voormalige bdu verkeer en vervoer
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Egaliseren van de lasten met betrekking tot verkeer en vervoer, die voorheen werden gedekt via de Brede doeluitkering Verkeer en Vervoer.
Instellingsbesluit	Begroting 2016 d.d. 11 november 2015
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Programma	4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig

060230	060230 Egalisatiereserve voormalige bdu verkeer en vervoer
Toelichting	Met ingang van 2016 is de specifieke uitkering Brede doeluitkering Verkeer en Vervoer vervallen. In de plaats hiervan ontving de provincie een decentralisatie-uitkering verkeer en vervoer. Vanaf 2017 is deze uitkering over gegaan in het provinciefonds en hiermee zijn dit algemene middelen geworden. Nu deze specifieke uitkering is vervallen kunnen fluctuaties in de uitgaven binnen dit onderdeel niet meer op de balans onder overlopende passiva Rijksmiddelen gereserveerd worden en is deze reserve specifiek voor de budgetten openbaar vervoer, gedragsbeïnvloeding en infraprojecten ingesteld om de fluctuaties te kunnen opvangen. De indexatie van de bijdragen aan het openbaar vervoer komen ten laste van de algemene middelen, andere fluctuaties lopen via deze reserve.
Wat zijn we van plan?	In 2020 zijn een toevoeging van € 1.854.926,-- en een onttrekking van € 2.278.000,-- begroot. Per saldo komt dit uit op een onttrekking van € 423.074,--. In het najaar van 2019 wordt onderzocht of (een deel) van het saldo van deze reserve incidenteel voor andere doeleinden kan worden ingezet.

Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde

060231	Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	10.843.189	9.258.189	7.673.189	6.588.189	5.503.189
Begrote onttrekking (2)	1.585.000	1.585.000	1.085.000	1.085.000	1.085.000
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	1.585.000	1.585.000	1.085.000	1.085.000	1.085.000
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	1.585.000	1.585.000	1.085.000	1.085.000	1.085.000
Begrote baten programma (6)					
Werkelijke/beoogde baten programma (7)					
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	9.258.189	7.673.189	6.588.189	5.503.189	4.418.189

060231	060231 Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Deze reserve is ingesteld omdat de investeringsbijdragen niet gelijkmatig over de periode van tien jaar zijn verdeeld. Zo is ten aanzien van de vergoeding van Niet-Economische Diensten van Algemeen Belang (NEDAB) uitgegaan van een gemiddelde kostenpost van € 3 miljoen per jaar, maar zal de daadwerkelijke vergoeding kunnen fluctueren. Voor het Route ontwikkelingsfonds (ROF) en de capaciteitsinvesteringen geldt dat de middelen daadwerkelijk beschikbaar worden gesteld op het moment dat zij benodigd zijn. Flexibiliteit is daarom geboden en bovendien bieden wij op deze manier een duidelijk afgebakend financieel kader voor de inzet van de investeringsbijdrage met het oog op de te verstrekken garantstelling ten behoeve van de aanvraag Luchthavenbesluit. De middelen worden gebruikt om de komende 10 jaren in te zetten voor de vergoeding van kosten voor NEDAB in de periode 2017-2026, vermogensvorming binnen het ROF en de financiering van capaciteitsinvesteringen.
Instellingsbesluit	Statenstuk 2017-793 Toekomst Groningen Airport Eelde-Uitwerking beleidskeuze 'Investeren' 12 juli 2017

060231	060231 Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Programma	3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten
Toelichting	Deze reserve is ingesteld omdat de investeringsbijdrage niet gelijkmatig over de periode van tien jaar zal zijn verdeeld. Zo is ten aanzien van de vergoeding van NEDAB-kosten uitgegaan van een gemiddelde van € 3 miljoen per jaar (ons aandeel daarvan is 30%), maar zal de daadwerkelijke vergoeding kunnen fluctueren. Voor het ROF en de capaciteitsinvesteringen geldt dat de middelen daadwerkelijk beschikbaar worden gesteld op het moment dat zij benodigd zijn. Flexibiliteit is daarom geboden. Bovendien bieden wij op deze manier een duidelijk afgebakend financieel kader voor de inzet van de investeringsbijdrage met het oog op de te verstrekken garantstelling ten behoeve van de aanvraag Luchthavenbesluit. De middelen worden gebruikt om de komende tien jaren in te zetten voor de vergoeding van kosten voor NEDAB in de periode 2017-2026, vermogensvorming binnen het ROF en de financiering van capaciteitsinvesteringen.
Wat zijn we van plan?	In 2020 is een onttrekking van € 1.585.000,-- geraamd voor NEDAB-vergoedingen en de te betalen bijdrage aan de gemeente Assen inzake ondersteuning Groningen Airport Eelde.

Reserve uitvoering generatiepact

060232	Reserve uitvoering generatiepact				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	1.567.108	2.484.016	2.075.684	1.716.952	1.442.220
Begrote onttrekking (2)	456.600	658.600	609.000	525.000	406.000
Begrote toevoeging (3)	1.373.508	250.268	250.268	250.268	250.268
Begrote lasten programma (4)	456.600	658.600	609.000	525.000	406.000
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	456.600	658.600	609.000	525.000	406.000
Begrote baten programma (6)					
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	2.484.016	2.075.684	1.716.952	1.442.220	1.286.488

060232	060232 Reserve Uitvoering Regeling Generatiepact
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De kosten voortvloeiende uit het generatiepact zullen zich de komende jaren gaan voordoen. In het generatiepact worden afspraken gemaakt met medewerkers van zestig jaar en ouder over gedeeltelijk betaalde arbeidstijdreductie tot het moment van met pensioen gaan. In de begroting is hiervoor € 3 miljoen gereserveerd verdeeld over drie jaren. De kosten doen zich voor over een langere periode.
Instellingsbesluit	Statenstuk 2017-818, 5e Begrotingswijziging 2017 en 2e Begrotingswijziging 2018
Portefeuillehouder	Tjisse Stelpstra
Programma	7: Middelen en mensen

060232	060232 Reserve Uitvoering Regeling Generatiepact
Toelichting	Om een gezonde generatiebalans binnen de provincie te realiseren is bij de begroting 2017 een bedrag van € 3 miljoen ter beschikking gesteld (2017: € 0,3, 2018: € 1,5 en 2019: € 1,2 miljoen). Uitgaande van de uitkomsten van de peiling en de voorgestelde variant met herbezetting, is een inschatting gemaakt van het percentage deelnemers. Op basis van de uitkomsten leek een deelname van 50% aannemelijk. Inschattingen vanuit andere organisaties waren moeilijk te geven, deze liepen ver uiteen. Destijds is voorzichtigheidshalve uitgegaan van maximaal 60% deelname.
Wat zijn we van plan?	De loonkosten van de medewerkers die met generatiepact gaan worden vergoed door de werkgever volgens de formule 60% (werk), 80% (loon), 100% (pensioenopbouw). De regeling eindigt in 2019. Vanaf dat moment vindt de (uit)financiering plaats van de loonkosten waartegenover geen werkzaamheden staan. We maken de inschatting dat we uitgaan van 60% deelname. De kosten voor de regeling komen dan uit op ca. € 1,6 miljoen. In 2020 en volgende jaren worden de resterende middelen gebruikt voor een beleid van duurzame inzetbaarheid voor alle leeftijden. Dat beleid wordt momenteel ontwikkeld en vormgegeven. Voor 2019 gaan we uit van 51 deelnemers (54% van het potentieel) ofwel verminderde werkzaamheden voor totaal 16,8 fte, waarvan de kosten 3,5 miljoen bedragen. Vanuit de exploitatie wordt € 1,8 miljoen gestort in de reserve wegens formatie- en functieverlaging.

Reserve persoonlijk ontwikkel budget (POB)

060233	Reserve Persoonlijk Ontwikkelbudget (POB)				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	283.771	283.771	283.771	283.771	283.771
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	283.771	283.771	283.771	283.771	283.771

060233	060233 Reserve Persoonlijk Ontwikkelbudget (POB)
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De Reserve POB is bedoeld om de CAO afspraak te kunnen naleven dat medewerkers van de provincie Drenthe gedurende een periode van vijf jaar gebruik kunnen maken van een persoonlijk ontwikkelbudget (POB) van maximaal € 5.000,-- per persoon. Voor het POB is 500.000,-- per jaar begroot (circa € 1.000,-- per persoon per jaar). De provinciale medewerkers kunnen over een periode van vijf jaar gebruik maken van hun ontwikkelbudget van € 5.000,--. Om te zorgen dat er voldoende budget blijft om aan deze verplichting te kunnen voldoen, is het wenselijk de niet bestede middelen te reserveren.
Instellingsbesluit	2e Bestuursrapportage 2018 Statenstuk 2018-853
Portefeuillehouder	Tjisse Stelpstra
Programma	7: Middelen en mensen

060233	060233 Reserve Persoonlijk Ontwikkelbudget (POB)
Toelichting	Het budget maakt onderdeel uit van doelstelling 8.2.01 Betrouwbaar en aantrekkelijk werkgeverschap (prestatie 2290105 Opleidingenbudget, kostensoort 423810 Persoonlijk Ontwikkel Budget POB)
Wat zijn we van plan?	Er is € 500.000,-- begroot.

Reserve investeringsagenda 2019-2023

060234	Reserve investeringsagenda 2019-2023				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	-	-	50.000.000	50.000.000	50.000.000
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	50.000.000	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	-	50.000.000	50.000.000	50.000.000	50.000.000

060234	060234 Reserve investeringsagenda 2019-2023
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve investeringsagenda 2019 - 2023 heeft tot doel financiële dekking te verschaffen voor de plannen die worden uitgewerkt op basis van de investeringsagenda. De investeringsagenda 2019 – 2023 is in het coalitieakkoord 2019 - 2023 aangekondigd.
Instellingsbesluit	Begroting 2020
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Programma	9: Investeringsagenda 2019-2023
Toelichting	In het collegeakkoord 2019 - 2023 is een nieuwe investeringsagenda aangekondigd. Hiervoor is € 50 miljoen uitgetrokken.
Wat zijn we van plan?	Het college neemt het initiatief om in gesprek te gaan met Provinciale Staten over een nieuwe investeringsagenda van € 50 miljoen.

Reserve regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

060235	Reserve Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	-	6.618.513	11.337.650	5.668.825	-
Begrote onttrekking (2)	-	-	5.668.825	5.668.825	-
Begrote toevoeging (3)	6.618.513	4.719.137	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	6.618.513	11.337.650	5.668.825	-	-

060235	060235 Reserve regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve vloeit voort uit de regiodeal tussen het rijk, de provincie Drenthe en 6 gemeenten, waarvan 5 in Drenthe en 1 in Overijssel. De rijksmiddelen, die via een doeluitkering beschikbaar komen in de jaren 2019 en 2020, worden in een ander ritme ontvangen dan dat de uitgaven worden gedaan. De regiodeal loopt van 2019 t/m 2022. De middelen in de reserve zijn bedoeld voor het realiseren van de regiodeal.
Instellingsbesluit	Provinciale Staten Besluit 2019-880 d.d. 27 mei 2019
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Programma	8: Integrale Opgaven
Toelichting	De reserve wordt gevoed met de niet bestede/begrote middelen in de exploitatie. Het rijk stelt voor de regiodeal € 19.775.300,-- (excl. btw) in twee jaartranches, 2019 en 2020, beschikbaar.
Wat zijn we van plan?	Het programma van de regiodeal is vastgelegd in een bestedingsplan. In 2019 en 2020 vindt een verdere uitwerking plaats van het programma.

Voorzieningen middelen derden

Provinciale Staten zijn bevoegd om reserves of voorzieningen in te stellen of op te heffen. Daarbij wordt aangetekend dat er ten aanzien van de instelling en opheffing van voorzieningen nauwelijks beleidsvrijheid voor Provinciale Staten bestaat, omdat de vorming hiervan in veel gevallen verplicht voortvloeit uit de bepalingen uit het BBV. Voor de definitie van voorzieningen is binnen het BBV aansluiting gezocht bij het Burgerlijk Wetboek. Voorzieningen zijn passiefposten in de balans, die een schatting geven van de voorzienbare lasten in verband met risico's en verplichtingen, waarvan de omvang en/of het tijdstip van optreden per balansdatum min of meer onzeker zijn, en die oorzakelijk samenhangen met de periode voorafgaande aan die datum.

Het gaat bij voorzieningen om min of meer onzekere verplichtingen die te zijner tijd tot schulden kunnen worden gerekend, zoals garantieverplichtingen en dergelijke. Ook kunnen voorzieningen betrekking hebben op verplichtingen, samenhangend met het in de tijd onregelmatig gespreid zijn van bepaalde kosten, zoals groot onderhoud. Voorts kunnen voorzieningen een schatting betreffen van de lasten voortvloeiend uit risico's die samenhangen met de bedrijfsvoering, zoals rechtsgedingen, reorganisaties en dergelijke. Voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, bijvoorbeeld die van vakantieverlof, mogen geen voorzieningen worden gevormd (artikel 44 BBV).

Daarnaast kunnen voorzieningen ingesteld worden om heffingen waarvan de besteding in wet- en regelgeving is gelimiteerd onder te brengen.

Voorzieningen dienen naar beste schatting dekkend te zijn voor de achterliggende verplichtingen en risico's. Ze mogen niet groter of kleiner zijn dan de verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn ingesteld. Het is daarom niet toegestaan rente toe te rekenen aan voorzieningen (artikel 45 BBV). De besteding van voorzieningen is de verantwoordelijkheid van Gedeputeerde Staten. De uitgaven ten laste van voorzieningen worden namelijk al geautoriseerd bij het vormen van de voorzieningen en worden nadien niet opnieuw aan Provinciale Staten voorgelegd. De achterliggende gedachte is dat de

uitgaven ten laste van de voorzieningen geen keuzevrijheid kennen en dat Provinciale Staten de bestemming niet meer kunnen wijzigen. Volgens het BBV moeten uitgaven rechtstreeks ten laste van de voorzieningen worden geboekt en lopen ze niet via de exploitatie. Als de besteding ook ten laste van de rekening van baten en lasten zou lopen, zou het bedrag namelijk tweemaal als last worden verantwoord. De onttrekkingen worden dus rechtstreeks via de balans afgewikkeld en maken geen onderdeel uit van de exploitatiebegroting/rekening.

De voorzieningen middelen derden zijn opgebouwd vanuit middelen die van anderen zijn ontvangen en specifiek besteed moeten worden.

Voorziening spaarhypotheek

072110	Voorziening spaarhypotheek				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	1.300.003	1.150.003	1.000.003	850.003	700.003
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Aanwendungen (4)	250.000	250.000	250.000	250.000	250.000
Begroet saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.150.003	1.000.003	850.003	700.003	550.003
Begrote lasten (6)	250.000	250.000	250.000	250.000	250.000
Werkelijke/beoogde lasten (7)	250.000	250.000	250.000	250.000	250.000
Begrote baten (8)	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Werkelijke/beoogde baten (9)	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Saldo einde jaar 10= (5+6-7-8+9)	1.150.003	1.000.003	850.003	700.003	550.003

072110	072110 Voorziening spaarhypotheken
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het veiligstellen van de door de provinciale medewerkers gespaarde bedragen ten behoeve van aflossing van hypothecaire geldleningen.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Tjisse Stelpstra
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	De voorziening is in het leven geroepen om de gespaarde middelen van medewerkers met een spaarhypotheek te beheren. Per 1 januari 2007 is de hypotheekregeling opgeheven. Daardoor zal het aantal spaarhypotheken afnemen en de hoogte van de voorziening dalen. Tot 2018 werd ervan uitgegaan dat door premie-inleg het saldo de komende jaren nog zou toenemen. Door aflossing in verband met verkoop van woningen en het versneld afbouwen van de hypotheekportefeuille in 2018 neemt de voorziening echter in omvang af. (De stijging of daling van het spaarsaldo heeft voor de provincie overigens geen gevolgen, omdat de voorziening gelijk is aan de schuldpositie.)
Wat zijn we van plan?	We gaan nu uit van een premie-inleg van € 100.000,-- en een jaarlijkse daling van het spaarsaldo met € 150.000,--. De voorziening blijft toereikend om aan de verplichtingen te voldoen.

Voorziening monitoring voormalige stortplaatsen

083185	Voorziening monitoring voormalige stortplaatsen				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	1.101.967	1.101.967	1.101.967	1.101.967	1.101.967
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Aanwendungen (4)	-	-	-	-	-
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.101.967	1.101.967	1.101.967	1.101.967	1.101.967
Begrote lasten (6)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde lasten (7)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (8)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten (9)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar 10= (5+6-7-8+9)	1.101.967	1.101.967	1.101.967	1.101.967	1.101.967

083185	083185 Voorziening monitoring voormalige stortplaatsen
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De wettelijke taken van de provincie op het gebied van monitoring voormalige stortplaatsen worden gefinancierd met de opbrengst van de leemtewethheffing. De uit de leemtewethheffing voortvloeiende middelen hebben op grond van de Wet milieubeheer een specifiek bestedingsdoel en zijn om deze reden niet vrij beschikbaar. Deze middelen kunnen om die reden dan ook niet meer worden opgenomen als bestemmingsreserve en worden met ingang van 1 januari 2016 als voorziening opgenomen. De leemtewethheffing is in artikel 15.44 lid 1c van de Wet milieubeheer opgenomen. Wettelijk is bepaald dat deze heffing uitsluitend bedoeld is voor inventarisatie van voormalige stortplaatsen en onderzoek en monitoring van aanwezigheid, aard en omvang van eventuele verontreiniging van deze stortplaatsen. Dit zal ook in de komende periode plaatsvinden voor de (potentiële) spoedlocaties en eventuele herontwikkelingslocaties. Bij het overgrote deel van de voormalige stortplaatsen heeft de bodemverontreiniging geen actuele risico's voor mens en milieu tot gevolg. De aanpak van deze stortplaatsen heeft daarom geen prioriteit. Zoveel mogelijk vindt de aanpak plaats bij herontwikkeling. Omdat de uit de grondwaterheffing geïnde gelden specifiek moeten worden besteed aan de in de Waterwet genoemde doelen, dienen deze op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten te worden opgenomen in een voorziening inzake van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel (artikel 44 lid 2 BBV).
Instellingsbesluit	Bij de 1e Bestuursrapportage 2016. Dit naar aanleiding van de controle van de Jaarrekening 2015 in verband met gewijzigde interpretatie van het BBV.
Portefeuillehouder	Tjisse Stelpstra
Programma	2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven
Toelichting	Wettelijk is bepaald dat deze heffing uitsluitend is bedoeld voor inventarisatie van voormalige stortplaatsen en onderzoek en monitoring van aanwezigheid, aard en omvang van eventuele verontreiniging van deze stortplaatsen. Dit zal ook in de komende periode plaatsvinden voor de (potentiële) spoedlocaties en eventuele herontwikkelingslocaties.
Wat zijn we van plan?	Er zijn geen onttrekkingen of toevoegingen gepland voor 2020.

Voorziening grondwaterheffing

083186	Voorziening grondwaterheffing				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	1.072.505	1.072.505	1.072.505	1.072.505	1.072.505
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000
Aanwendungen (4)	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.072.505	1.072.505	1.072.505	1.072.505	1.072.505
Begrote lasten (6)	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000
Werkelijke/beoogde lasten (7)	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000
Begrote baten programma (8)	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000
Werkelijke/beoogde baten (9)	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000
Saldo einde jaar 10= (5+6-7-8+9)	1.072.505	1.072.505	1.072.505	1.072.505	1.072.505

083186	083186 Voorziening Grondwaterheffing
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De wettelijke taken van de provincie op het gebied van grondwaterbeheer worden gefinancierd met de opbrengst van de grondwaterheffing. De uit de grondwaterheffing voortvloeiende middelen hebben op grond van de Waterwet een specifiek bestedingsdoel en zijn om deze reden niet vrij beschikbaar. Omdat de uit de grondwaterheffing geïnde gelden specifiek moeten worden besteed aan de in de Waterwet genoemde doelen, dienen deze op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten te worden opgenomen in een voorziening inzake van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel (artikel 44 lid 2 BBV). Deze middelen kunnen om die reden dan ook niet meer als bestemmingsreserve opgenomen worden en worden met ingang van 1 januari 2016 als voorziening opgenomen.
Instellingsbesluit	Bij de 1e Bestuursrapportage 2016. Dit naar aanleiding van de controle van de Jaarrekening 2015 in verband met gewijzigde interpretatie van het BBV.
Portefeuillehouder	Cees Bijl
Programma	2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven
Toelichting	De opbrengst van de Grondwaterheffing wordt aan deze voorziening toegevoegd en de lasten m.b.t. deze wettelijke taak worden aan de voorziening onttrokken.
Wat zijn we van plan?	Een bijdrage van de Grondwaterheffing van € 700.000,-- en even hoge lasten t.b.v. regulier onderhoud, onderzoeken, bijdragen aan projecten en vergoeding personeelskosten wegens inzet provinciaal personeel.

Voorzieningen ter egalisering van kosten

De voorzieningen ter egalisatie van kosten zijn opgebouwd vanuit eigen middelen die specifiek besteed moeten worden (onderhoud) tot gelijkmatige verdeling van lasten.

Voorziening meerjaren onderhoud provinciehuis

083173	Voorziening groot onderhoud provinciehuis				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	1.536.775	1.514.758	1.424.585	1.631.649	1.511.968
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	364.826	339.317	339.317	339.317	339.317
Aanwendungen (4)	386.843	429.490	132.253	458.998	340.134
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	1.514.758	1.424.585	1.631.649	1.511.968	1.511.151
Begrote lasten (6)	386.843	429.490	132.253	458.998	340.134
Werkelijke/beoogde lasten (7)	386.843	429.490	132.253	458.998	340.134
Begrote baten programma (8)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten (9)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar 10= (5+6-7-8+9)	1.514.758	1.424.585	1.631.649	1.511.968	1.511.151

083173	083173 Voorziening groot onderhoud provinciehuis
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het provinciehuis (alsook de bestrating en omheining) en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	In 2012 is een meerjaren onderhoudsplan (MJOP) opgesteld voor het onderhouden van het provinciehuis. Dit was een plan die en periode van 25 jaar behelsde (2012-2036). Naast de jaarlijkse controle op uitvoering en verschuiving, is er in 2017 een actualisatie gedaan om het onderhoudsplan actueel te houden. Daarbij zijn alle technische en bouwkundige installaties en de werkzaamheden hiervoor opnieuw kritisch bekeken. De scope van het plan is weer 25 jaar geworden (2018-2042), waarbij de termijn met bijbehorende groot onderhoudskosten nu dus langer doorloopt. Ook is bij de herijking gebleken dat een aantal werkzaamheden in het MJOP meer het karakter hebben van dagelijks onderhoud dan groot onderhoud. Het gaat hierbij veelal om contracten met derden, waarbij jaarlijkse inspecties en werkzaamheden worden uitgevoerd als preventieve maatregelen om het object in goede werkende en veilige staat te houden. Dit is aangepast in het onderhoudsplan en de begroting. Een actueel onderhoudsplan moet voorkomen dat er achterstallig onderhoud bij het provinciehuis ontstaat of dat de voorziening te hoog wordt voor de daadwerkelijke onderhoudswerkzaamheden. Daarom heeft de commissie BBV in haar notitie Materiële vaste activa van december 2017 ook de richtlijn bepaald dat om de 5 jaar onderhoudsplannen dienen te worden geactualiseerd. Deze richtlijn volgen wij op.
Wat zijn we van plan?	Een storting in de voorziening van € 339.317,-- en daarnaast een onttrekking van € 429.490,-- voor de geplande groot onderhoudswerkzaamheden in 2020. Voor 2020 is een groot bedrag aan groot onderhoud ingepland. Het gaat dan om werkzaamheden aan het dak en onderhoud aan de gevel.

Voorziening meerjaren onderhoud museum

083177	Voorziening groot onderhoud Drents Museum				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	462.120	362.031	424.786	423.630	338.027
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	151.128	151.128	151.128	151.128	151.128
Aanwendungen (4)	251.217	88.373	152.284	236.731	25.345
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	362.031	424.786	423.630	338.027	463.810
Begrote lasten (6)	251.217	88.373	152.284	236.731	25.345
Werkelijke/beoogde lasten (7)	251.217	88.373	152.284	236.731	25.345
Begrote baten programma (8)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten (9)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar 10= (5+6-7-8+9)	362.031	424.786	423.630	338.027	463.810

083177	083177 Voorziening groot onderhoud Drents Museum
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het Drents Museum en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	Evenals bij het provinciehuis wordt bij het Drents Museum sinds 2002 gewerkt met een meerjarenonderhoudsplan voor de gebouwen van het Drents Museum. Dit naar aanleiding van de verbouwing en nieuwbouw bij het Drents Museum. De planning beslaat een periode van 25 jaar. De vermeerderingen aan deze voorziening zijn echter vastgesteld op basis van een inschatting van het meerjarig onderhoudsplan voor de periode 2012-2022, zoals dit in de VJN 2011 is opgenomen. De nieuwe onderhoudsplaning voor de jaren 2012-2022 op basis van het vernieuwde gebouwcomplex is door een extern bureau opgesteld. De dotatie van de voorziening is bepaald op € 151.128,- per jaar. Vanwege de uitbreiding en verbouwing van het Drents Museum in 2011 zijn (achterstallige) werkzaamheden gelijktijdig met de verbouwingswerkzaamheden uitgevoerd. De voorziening op basis van 10 jaar is ingesteld om fluctuaties in de jaarlijkse (groot) onderhoudskosten te voorkomen de eerstvolgende 10 jaar. Divers planmatig onderhoud op basis van het opgestelde onderhoudsplan en hetgeen vanuit eerdere jaren is doorgeschoven. Na 2022 zal een substantiële verhoging van planmatige onderhoudskosten aan de orde zijn, omdat er voor het Drents Museum geen sprake is van vrijvallende investeringen in de berekende onderhoudsperiode van 25 jaar. We hebben geen achterstallig onderhoud en actualiseren elke 5 jaar de onderhoudsplaning conform de BBV-voorschriften.
Wat zijn we van plan?	Een storting in de voorziening van € 151.128,- en daarnaast een onttrekking van € 88.373,- voor de geplande groot onderhoudswerkzaamheden in 2020. Het gaat dan om geplande werkzaamheden aan de inbraaksignaleringsinstallatie, brandmeldinstallatie en onderhoud terrein.

Voorziening meerjaren onderhoud Depot Drents Museum

083182	Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	129.307	135.315	176.716	172.753	214.540
Vrijgevallen bedragen (2)	31.947	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	41.787	41.787	41.787	41.787	41.787
Aanwendungen (4)	3.832	386	45.750	-	4.335
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	135.315	176.716	172.753	214.540	251.992
Begrote lasten (6)	3.832	386	45.750	-	4.335
Werkelijke/beoogde lasten (7)	3.832	386	45.750	-	4.335
Begrote baten programma (8)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten (9)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar 10= (5+6-7-8+9)	135.315	176.716	172.753	214.540	251.992

083182	083182 Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het Depot Drents Museum en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2010 d.d. 23 mei 2011
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	Net als voor het provinciehuis en het Drents Museum is op basis van een meerjarenonderhoudsplan voor de gebouwen van het Depot Drents Museum in 2011 een voorziening aangemaakt. De planning beslaat een periode van 25 jaar. De vermeerderingen aan deze voorziening zijn vastgesteld op basis van een inschatting op het meerjarig onderhoudsplan voor de periode 2012-2036. Het reguliere bedrag voor toevoeging aan de voorziening is vastgesteld op € 41.787,--. De voorziening is ingesteld om fluctuatie in de jaarlijkse (groot) onderhoudskosten te voorkomen. We hebben geen achterstallig onderhoud en actualiseren elke 5 jaar de onderhoudsplanung conform de BBV-voorschriften.
Wat zijn we van plan?	Een storting van € 41.487,-- en daarnaast een onttrekking van € 386,--.

Voorziening meerjaren onderhoud Huize Tetrode

083187	Voorziening meerjarenonderhoud Huize Tetrode				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	10.565	18.223	28.788	31.978	39.919
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	10.565	10.565	10.565	10.565	10.565
Aanwendungen (4)	2.907	-	7.375	2.624	31.232
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	18.223	28.788	31.978	39.919	19.252
Begrote lasten (6)	2.907	-	7.375	2.624	31.232
Werkelijke/beoogde lasten (7)	2.907	-	7.375	2.624	31.232
Begrote baten programma (8)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten (9)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar 10= (5+6-7-8+9)	18.223	28.788	31.978	39.919	19.252

083187	083187 Voorziening groot onderhoud Huize Tetrode
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van Huize Tetrode en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben. We hebben voor Huize Tetrode een aparte voorziening ingesteld omdat het een apart gebouw is bij het Drents Museum dat ook een andere huurder heeft.
Instellingsbesluit	8e begrotingswijziging 2018
Portefeuillehouder	Henk Jumelet
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	In 2018 zijn de Meerjarenonderhoudsplannen van het Drents Museum, Depot Drents Museum en Huize Tetrode geactualiseerd. In 2017 hadden we dit al gedaan voor het provinciehuis. Bij het actualiseren van de MJOP's zijn alle geplande werkzaamheden opnieuw kritisch bekeken, zijn de contracten die een eenjarig karakter hebben naar het dagelijks onderhoud verschoven en zijn na inspecties ontbrekende zaken toegevoegd. De vermeerderingen van deze voorziening zijn vastgesteld op basis van een inschatting op het meerjarig onderhoudsplan voor de periode 2018-2027. Het reguliere bedrag voor toevoeging aan de voorziening is vastgesteld op € 10.565,-. De voorziening is ingesteld om fluctuaties in de jaarlijkse (groot) onderhoudskosten te voorkomen.
Wat zijn we van plan?	Er zijn geen groot onderhoudswerkzaamheden voor Huize Tetrode gepland in 2020.

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

De voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's zijn opgebouwd vanuit eigen middelen, waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.

Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)

083181	Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)				
Verloop	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo aanvang jaar (1)	8.137.454	8.102.454	8.092.454	8.082.454	8.072.454
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	315.000	340.000	340.000	340.000	315.000
Aanwendungen (4)	350.000	350.000	350.000	350.000	350.000
Begroot saldo einde jaar 5=1-2+3-4	8.102.454	8.092.454	8.082.454	8.072.454	8.037.454
Begrote lasten (6)	350.000	350.000	350.000	350.000	350.000
Werkelijke/beoogde lasten (7)	350.000	350.000	350.000	350.000	350.000
Begrote baten programma (8)	315.000	340.000	340.000	340.000	315.000
Werkelijke/beoogde baten (9)	315.000	340.000	340.000	340.000	315.000
Saldo einde jaar 10= (5+6-7-8+9)	8.102.454	8.092.454	8.082.454	8.072.454	8.037.454

083181	083181 Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De provincie is voor pensioenen van (ex-)gedeputeerden eigen risicodragers. Deze pensioenen zijn niet ondergebracht bij het ABP of een pensioenverzekeringsmaatschappij. De voorziening is ingesteld om ervoor te zorgen dat de opgebouwde pensioenrechten van (ex-)gedeputeerden ook daadwerkelijk kunnen worden betaald door de provincie.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2010 d.d. 10 november 2010
Portefeuillehouder	Tjisse Stelpstra
Programma	7: Middelen en mensen
Toelichting	De ingehouden pensioenpremies van de huidige gedeputeerden alsmede het werkgeversdeel pensioenpremie voor huidige gedeputeerden worden gestort in de voorziening. Aan de voorziening worden de daadwerkelijk betaalde pensioenen onttrokken. De voorziening is op peil om aan de toekomstige verplichtingen te voldoen.
Wat zijn we van plan?	Een jaarlijkse (rente) toevoeging van € 250.000,-- (2019 € 225.000,--) en daarnaast een premiestorting van € 90.000,--. De pensioenuitkering is begroot op € 350.000,--.

Paragraaf 2.9 Europa

Inleiding

Wij staan voor een uitnodigende, toegankelijke Drentse samenleving waar de basisvoorzieningen voor elke Drent op orde zijn. En waar inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en overheden samen invulling geven aan de mooie Drentse leefomgeving. Wonen, werk en welzijn zijn kernbegrippen. Aan ons de taak om een goede balans te vinden en de juiste verbindingen te leggen met partners binnen en buiten Drenthe. Deze opgaven beperken zich niet tot de grenzen van een regio, provincie en zelfs niet tot onze landsgrenzen. Daarom werken we hieraan samen met andere (Noordelijke) provincies, de gemeenten, het Rijk, Duitsland en met Europa. In deze paragraaf beschrijven we hoe we hieraan uitvoering willen geven.

Wat willen we bereiken?

Onze inzet op public affairs is een manier om onze Drentse ambities realiseren. Dit doen we door aan te sluiten bij het beleid, de netwerken en de mogelijkheden van het Rijk en Europa. Public affairs zijn daarmee geen doel op zichzelf. Met het realiseren van onze eigen doelen, dragen we tevens bij aan nationale en Europese opgaven. De Europese doelstellingen van slimme, duurzame en inclusieve groei sluiten aan bij ons collegeakkoord.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Public Affairs in Nederland en Europa

Om onze belangen te behartigen en waar nodig en mogelijk beleid van anderen te beïnvloeden, participeren we in verschillende netwerken. Op verschillende dossiers voeren we (achter de schermen) een actieve lobby uit richting Rijk, Tweede Kamer en Europa. Afhankelijk van het onderwerp en ons belang doen we dit zelf en/of in Noordelijk verband (via onze lobbyisten bij het SNN). Daarbij sluiten we aan op de prioritaire thema's uit ons collegeakkoord, te weten:

- Besturen en samenwerken; over grenzen heen
- Regionale economie en werkgelegenheid; kansen benutten
- Klimaat en energie; op zoek naar ruimte en draagvlak
- Stad en platteland; ruimte bieden en richting geven
- Mobiliteit en bereikbaarheid; sim en veilig
- Levendig en sociaal; gezond, gelukkig en veilig

De komende tijd brengen we meer inhoudelijke focus aan in onze inzet van menskracht en middelen voor onze (lobby)dossiers.

Het doel van onze inzet is het verbeteren van de randvoorwaarden voor onze initiatieven. Dat kan gericht zijn op monitoren en waar mogelijk beïnvloeden van regelgeving, op kennis halen uit andere regio's, maar ook op het verwerven van projectfinanciering. Vaak begint het met het brengen van goede voorbeelden en ideeën, voordat er subsidie binnengehaald kan worden. Daartoe participeren wij in de voor onze ambities relevante netwerken en organiseren eigen netwerkbijeenkomsten. Onze inspanningen gericht op de grensoverschrijdende samenwerking richten we vooral op de samenwerking met onze oosterburen. Daartoe voeren we een Duitsland Agenda uit.

Inzet Europese programma's en middelen

In 2015/2016 zijn de Europese regioprogramma's OP EFRO en het POP van start gegaan. Europese subsidies worden toegekend vanuit twee soorten Europese fondsen, structuurfondsen en thematische fondsen. De nieuwe programmaperiode loopt vanaf 2021-2027. In Noordelijk verband actualiseren we daartoe de huidige Regionale Smart Specialisation Strategy (RIS3), als voorwaarde voor het inzetten van structuurfondsen in de regio.

Structuurfondsen zijn bestemd voor bredere ontwikkelingen. Deze fondsen zijn voor de provincie zeer relevant. Vanuit de structuurfondsen worden onder andere projecten gefinancierd op basis van het Operationeel Programma (OP) EFRO, de Interreg programma's (INTERREG A (Nederland-Duitsland) en B (Noordzee), INTERREG Europe) en het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP).

Voor de structuurfondsen geldt dat Drenthe mede- indiener is van de programma's en daarmee ook medeverantwoordelijk is voor de uitvoering en de cofinanciering daarvan. Met de middelen uit met name EFRO, maar ook uit POP en Interreg, bouwen we onder andere aan kennisclusters die de schakel zijn tussen onderzoek, onderwijs, ondernemers en overheid. Deze clusters ontwikkelen projecten die innovatie in het bedrijfsleven stimuleren. Met POP-middelen financieren we voor een groot deel ons landbouwbeleid.

Thematische fondsen zijn gericht op het ondersteunen van specifieke thema's, zoals bijvoorbeeld innovatie, energie en mobiliteit. De thematische fondsen worden door de Europese commissie zelf uitgevoerd. Toekenning van middelen uit de thematische fondsen vindt plaats op basis van excellentie. Dit betekent dat alleen kwalitatief hoogwaardige projecten hiervoor in aanmerking komen. Het Noorden scoort met uitzondering van de provincie Groningen slecht op de thematische fondsen. Dit heeft te maken met de economische structuur in Drenthe, waarin sprake is van te weinig grote spelers (bedrijven of kennisinstellingen) die in staat zijn om dergelijke excellente projecten te genereren.

Onze verantwoordelijkheid om mede bij te dragen aan de regionale cofinanciering van die programma's hebben we voor de huidige programmaperiode financieel geregeld via de reserve EU-cofinanciering en bijbehorend spelregelkader. Wij voeden vanaf 2020 deze reserve ieder jaar met € 2.000.000,-. Maar dit is nog onvoldoende om de nieuwe programmaperiode te financieren. Zodra er meer duidelijk is over de benodigde hoogte komen wij hier bij u op terug.

Naast de genoemde regioprogramma's hebben we uiteraard ook oog voor andere Europese instrumenten. De mogelijkheden en kansrijkheid ervan zullen per initiatief verschillen. Ook daarvoor dient de reserve als financieringsbron voor de benodigde cofinanciering. Belangrijk element van de uitvoering van de fondsen is projectontwikkeling.

II Financiële begroting

II.1 Overzicht van lasten en baten, tevens Meerjarenraming 2020 – 2023

Programma	2018 Rekening	2019 Begroting	2020 Begroting	2021 Begroting	2022 Begroting	2023 Begroting
1: Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen						
Lasten	6.740.862	17.090.688	6.003.025	5.985.728	5.996.074	5.958.574
Baten	-3.770	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640
Totaal programma	6.737.092	17.071.048	5.983.385	5.966.088	5.976.434	5.938.934
2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven						
Lasten	102.932.113	125.374.983	117.174.415	95.487.733	86.962.042	78.061.278
Baten	-29.000.721	-58.791.596	-24.307.935	-17.266.499	-13.561.807	-6.115.012
Totaal programma	73.931.392	66.583.387	92.866.480	78.221.234	73.400.235	71.946.266
3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten						
Lasten	18.976.208	30.865.862	14.714.475	9.521.439	9.436.439	8.176.439
Baten	-3.636.751	-1.201.596	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200
Totaal programma	15.339.458	29.664.266	14.682.275	9.489.239	9.404.239	8.144.239
4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig						
Lasten	54.416.095	62.249.836	58.155.075	59.571.976	57.989.632	58.272.973
Baten	-6.364.656	-4.489.852	-3.426.606	-3.161.077	-3.161.077	-3.161.077
Totaal programma	48.051.439	57.759.984	54.728.469	56.410.899	54.828.555	55.111.896
5: Klimaat en energie: op zoek naar ruimte en draagvlak						
Lasten	2.503.640	7.828.059	2.850.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000
Baten						
Totaal programma	2.503.640	7.828.059	2.850.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000
6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig						
Lasten	25.709.618	27.572.923	23.717.323	21.198.790	20.563.988	19.582.786
Baten	-3.751.817	-3.500.929	-2.621.926	-1.351.305	-1.364.819	-1.378.467
Totaal programma	21.957.801	24.071.994	21.095.397	19.847.485	19.199.169	18.204.319
7: Middelen en mensen						
Lasten	54.880.772	58.889.375	59.188.306	61.145.186	65.156.418	73.284.453
Baten	-255.882.166	-225.933.290	-226.710.079	-215.251.471	-219.027.826	-224.185.601
Totaal programma	-201.001.394	-167.043.915	-167.521.773	-154.106.285	-153.871.408	-150.901.148
8: Integrale Opgaven						
Lasten		9.943.825	9.943.825	9.943.825	9.943.825	
Baten		-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	
Totaal programma		7.443.825	7.443.825	7.443.825	7.443.825	
9: Investeringsagenda 2019-2023						
Lasten						
Totaal programma						
Exploitatiesaldo vóór toevoeging c.q. onttrekking aan reserves	-32.480.573	43.378.648	32.128.058	26.122.485	19.231.049	11.294.506

	2018 Rekening	2019 Begroting	2020 Begroting	2021 Begroting	2022 Begroting	2023 Begroting
Alle programma Lasten exclusief reserve mutaties	266.159.309	339.815.551	291.746.444	265.704.677	258.898.418	246.186.503
Alle programma Baten exclusief reserve mutaties	-298.639.881	-296.436.903	-259.618.386	-239.582.192	-239.667.369	-234.891.997
Exploitatiesaldo vóór toevoeging c.q. onttrekking aan reserves	-32.480.573	43.378.648	32.128.058	26.122.485	19.231.049	11.294.506

Reserve mutaties Lasten	138.026.766	90.579.172	86.823.069	21.603.330	14.761.308	19.729.113
Reserve mutaties Baten	-118.294.768	-133.957.820	-118.951.127	-47.725.815	-33.992.357	-31.023.619
Saldo mutaties reserves	19.731.998	-43.378.648	-32.128.058	-26.122.485	-19.231.049	-11.294.506
Resultaat exploitatiesaldo na toevoeging aan c.q. onttrekking aan reserves	-12.748.575					

Saldo Programma's	2018 Rekening	2019 Begroting	2020 Begroting	2021 Begroting	2022 Begroting	2023 Begroting
Programma 1: Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen	6.737.092	17.071.048	5.983.385	5.966.088	5.976.434	5.938.934
Programma 2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven	73.931.392	66.583.387	92.866.480	78.221.234	73.400.235	71.946.266
Programma 3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten	15.339.458	29.664.266	14.682.275	9.489.239	9.404.239	8.144.239
Programma 4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig	48.051.439	57.759.984	54.728.469	56.410.899	54.828.555	55.111.896
Programma 5: Klimaat en energie: op zoek naar ruimte en draagvlak	2.503.640	7.828.059	2.850.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000
Programma 6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig	21.957.801	24.071.994	21.095.397	19.847.485	19.199.169	18.204.319
Programma 7: Middelen en mensen	-201.001.394	-167.043.915	-167.521.773	-154.106.285	-153.871.408	-150.901.148
Programma 8: Integrale Opgaven		7.443.825	7.443.825	7.443.825	7.443.825	
Programma 9: Investeringsagenda 2019-2023						
Saldo voor bestemmingen	-32.480.573	43.378.648	32.128.058	26.122.485	19.231.049	11.294.506

Reserve mutaties Lasten	138.026.766	90.579.172	86.823.069	21.603.330	14.761.308	19.729.113
Reserve mutaties Baten	-118.294.768	-133.957.820	-118.951.127	-47.725.815	-33.992.357	-31.023.619
Saldo mutaties reserves	19.731.998	-43.378.648	-32.128.058	-26.122.485	-19.231.049	-11.294.506
Resultaat exploitatiesaldo na toevoeging aan c.q. onttrekking aan reserves	-12.748.575					

	2018 Begroting	2019 Begroting	2020 Begroting	2021 Begroting	2022 Begroting	2023 Begroting
Onvoorzien	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Vrije bestedingsruimte	0	0	0	0	0	500.000
Totale ruimte binnen begroting	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	1.000.000

II.2 Toelichting op belangrijke ontwikkelingen

Inleiding

De bedragen opgenomen in het overzicht van baten en lasten, tevens meerjarenraming 2020-2023, geven in sommige gevallen (aanmerkelijke) verschillen te zien. Hiervoor is een aantal algemene oorzaken aan te wijzen, waarvan we hier de voornaamste beschrijven.

- Bepaalde begrotingsjaren bevatten incidentele uitgaven.
- Met name in de sfeer van de specifieke uitkeringen komt het voor, dat programma's aflopen; in de regel levert dat zowel aan de kant van de lasten als aan de kant van de baten verschillen tussen jaren op.
- Elk jaar worden de boekwaarden van de financieel nog niet afgesloten investeringen geactualiseerd.
- Door nieuwe inschattingen van het verloop van kredieten en eventuele gewijzigde uitgangspunten voor de te hanteren afschrijvingstermijnen, leidt dit tot geactualiseerde kapitaallasten van deze investeringen.

In de Meerjarenraming 2020-2023 zijn de besluiten verwerkt die zijn genomen naar aanleiding van de Voorjaarsnota 2019 en het financieel perspectief dat bij de Begroting 2020 is opgesteld op basis van nog te verwerken autonome ontwikkelingen. De effecten van de tweede Bestuursrapportage 2019 zijn nog niet verwerkt. De belangrijkste financiële aanpassingen worden nader toegelicht in de bij deze Begroting 2020 behorende 4e wijziging van de Begroting 2019.

Een toelichting op de *specifieke* verschillen tussen de dienstjaren 2019 en 2020 is gegeven in het programmaplan, bij de betreffende programma's. Waar de financiële totaaloverzichten voor de programma's substantiële verschillen (afwijkingen groter dan € 50.000,--) tussen de jaren 2019 en 2020 laten zien, wordt hiervoor een toelichting gegeven. Wij verwijzen naar de toelichting per programma.

Enige algemene ontwikkelingen met financiële gevolgen worden hierna besproken.

Uitkering Provinciefonds

In de Voorjaarsnota 2019 is al aangegeven dat uit de meicirculaire provinciefonds 2019 blijkt dat de algemene uitkering uit het provinciefonds de komende jaren lager zal uitpakken dan de in de Begroting 2019 opgenomen ramingen. Voor de periode van 2020 tot 2024 wordt het accres neerwaarts bijgesteld. Onderdeel daarvan is ook de lagere raming van de bijdrage uit de ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds (BCF). In de Begroting 2020 is de raming van de algemene uitkering gebaseerd op de ramingen in de meicirculaire. Er is daarom geen afwijking ten opzichte van wat in de Voorjaarsnota 2019 al aangegeven is. De septembercirculaire verschijnt op een moment dat deze niet meer in de cijfers verwerkt kan worden.

Geschoond voor de effecten van het BTW-compensatiefonds bedragen deze € 4.115.810,- (negatief) in 2019 en 4.579.499,-- (negatief) in 2020. De definitieve afrekening 2018 was volgens de meicirculaire incidenteel € 236.332,-- positief. Voor de jaren daarna zijn de bedragen respectievelijk € 5.491.621,-- (negatief) in 2021, € 6.623.616,-- (negatief) in 2022) en € 1.444.126,-- in 2023. Wij hebben u daarover in de Voorjaarsnota 2019 geïnformeerd. We stellen voor deze nadelen te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

Raming algemene uitkering provinciefonds in Begroting 2020					
	2019	2020	2021	2022	2023
Raming algemene uitkering Begroting 2019 (incl. ruimte BCF)	141.604.610	147.153.026	151.693.552	156.669.435	156.669.435
Raming algemene uitkering meicirculaire 2019 (excl. ruimte BCF)	137.488.800	142.573.527	146.201.931	150.045.819	155.225.309
Verschil	-4.115.810	-4.579.499	-5.491.621	-6.623.616	-1.444.126

Opcenten Motorrijtuigenbelasting (MRB)

In deze collegeperiode willen we het tarief handhaven op 92 opcenten. Omdat we in de meerjarenraming waren uitgegaan van een geïndexeerd tarief, verlagen we de raming van de opbrengst met ingang van 2020 met € 500.000,-- oplopend tot € 2.000.000,--. Het autobestand in Drenthe is in het eerste halfjaar 2019 fors gegroeid. Zo fors dat we in de jaren 2019 en 2020 een hogere opbrengst verwachten en in de jaren daarna een minder forse verlaging. We ramen de opbrengst nu op een constant niveau van € 59,1 miljoen. We houden in de geraamde opbrengsten geen rekening met een volumegroei als gevolg van een groter autobestand. Die handelwijze is ingegeven door het standpunt van het Rijk dat groei van het aantal (onbelaste) elektrische auto's door de provincies kan worden gecompenseerd door volumegroei.

Uitgangspunten en actualisering index gesubsidieerde instellingen

Jaarlijks worden voor de subsidies van de instellingen, waarmee we een structurele samenwerking hebben, een index voor loon- en prijsstijgingen toegepast op basis van een gemiddelde over 5 jaar van de cijfers van het CPB (o.b.v. cijfers maart 2019 die ook verwerkt zijn in de mei-circulaire van het ministerie). Dit is in 2007 besloten om schommelingen in de indexering zoveel mogelijk tegen te gaan en de nacalculatie af te schaffen. Deze index wordt elk jaar geactualiseerd. Voor de Begroting 2020 bedraagt de index 2,1% (vorig jaar werd voor 2020 nog 2,0% geraamd). Dit is gebaseerd op de gemiddelde loon en prijsstijging van 2014 tot en met 2018. Meerjarig stellen we de begrote index op basis van de voortrollende 5 jaar gemiddelden. We gaan nu uit van 2,1% index voor 2020, 2,1% voor 2021, 2,3% voor 2022 en 2023, 2,4% voor 2024, 2,3% in 2025 en 2,01% in 2026. Gewijzigde indices hebben tot een meerjarige begrotingswijziging geleid, die in de Begroting 2020 is verwerkt.

Ontwikkeling van de rente

Sinds de invoering van schatkistbankieren worden de overtollige middelen in 's Rijks schatkist - conform de Wet Fido - geplaatst. Gezien onze liquiditeitsprognose zijn we terughoudend met het plaatsen van middelen bij medeoverheden waarmee geen toezichtrelatie bestaat. We houden voortdurend een kritische blik op onze totale financiële portefeuille. Voor nadere informatie wordt verwezen naar de paragraaf financiering in deze begroting.

Actualisering huren en dienstverleningsovereenkomsten

Voor de huren hanteren we meerjarig een index van 1%. Dit is gebaseerd op de ontwikkelingen van de CBS cijfers, die bij de huuraanpassing worden toegepast. Bij de Dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) die we afgesloten hebben, hanteren we naast een index over de lonen van gemiddeld 2%, ook het aantal accounts en werkplekken. Jaarlijks wordt bekeken of een bijstelling noodzakelijk is. Voor het jaar 2020 vindt geen bijstelling plaats.

OV-bureau en Vechtdallijnen

De bijdrage aan het Openbaar vervoersbureau Groningen-Drenthe wordt op basis van het gemiddelde over 5 jaar van de LBI-index geïndexeerd. Dat betekent dat de voor de jaren 2021 t/m 2023 het budget met € 32.902,-- (2021) oplopend naar € 213.888,-- (2023) wordt verhoogd. Voor de exploitatie van de Vechtdallijnen wordt het budget op dezelfde wijze geïndexeerd. Dat leidt tot een verhoging van € 19.958,-- in 2019 tot € 63.162,-- in 2023. We stellen voor de prijscompensatie van totaal € 19.958,-- (2019) oplopend naar € 277.050,-- (2023) te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

Vennootschapsbelasting

Op basis van nieuwe inzichten van de Belastingdienst zal mogelijk, met terugwerkende kracht, voor een gering aantal activiteiten een aangifteplicht zal ontstaan. Wij schatten voortsnog in dat de financiële consequenties beperkt zullen zijn.

Afschrijvingstermijnen

Vooruitlopend op de nieuwe financiële verordening zijn voor een aantal investeringen schattingswijzigingen op de afschrijvingstermijnen toegepast naar aanleiding van de in de praktijk opgetreden werkelijke gebruikersduur van een aantal investeringen. Ook zijn daardoor enkele uitsplitsingen en toevoegingen gemaakt. Vanwege de praktijk is het noodzakelijk, dat wij een en ander vooruitlopend op de nieuwe financiële verordening en het daarbij behorende kader voor waarderen en afschrijven bij deze begroting aan u voorleggen. We zullen dezelfde uitgangspunten toepassen voor de jaarstukken 2019.

Investering	afschrijvingstermijn (in jaren)
Gronden en terreinen	n.v.t.
Woonruimten	50
Gebouwen (grote verbouwing: aansluiten bij restant afschrijving)	50
Verbouwing/revitalisering	20
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken waaronder:	
- sluizen	90
- bruggen en viaducten	90
- (voorzieningen bij) waterwegen	30
- (aanleg van) wegen	20
- rotondes en verkeersdrempels e.d.	20
- betonnen beschoeiingen	50
Vervoersmiddelen	5
machines, apparaten en installaties lang	30
machines, apparaten en installaties middel	15
machines, apparaten en installaties kort	10
Overige materiële vaste activa, waaronder:	
- inventarissen (waaronder meubilair)	10
- schilderijrekken	20
- isolatieglas	20
- audio/videoapparatuur en telefooncentrale	8
- multimedia, beveiligingscamera's	5
- automatisering (ICT systemen)	4
- software	4
- tablets	4
- smartphones	2
Immateriële activa	maximaal 5
m.u.v. bijdragen aan activa in eigendom van derden	maximaal 15

Loonkosten

In de Begroting 2020 zijn de loonkosten van de provinciale organisatie toegerekend naar twee afzonderlijke posten in programma 7 Middelen en mensen, te weten de doelstellingen:

- Directe personele inzet (directe loonkosten)
- Inzet ondersteunend personeel (indirecte loonkosten incl. overhead).

Op deze wijze krijgt u inzicht in de omvang van de overhead.

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (het BBV) moeten de loonkosten per beleidsdoelstelling/ taakveld gesplitst worden naar van medewerkers die direct voor beleidsonderdelen werkzaam zijn en overhead. Overhead zijn al die (loon)kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van het primaire proces.

Ter voorbereiding op deze begroting is er een uitvraag geweest naar de verwachte ureninzet 2020. Dit heeft geleid tot een bijstelling van de bestaande meerjaren loonverdeling.

Vanaf 2017 het BBV gewijzigd en moeten we de loonkosten ook toerekenen aan investeringsprojecten. Het verschil met de oude werkwijze is dat de lonen die worden besteed aan investeringsprojecten niet meer als jaarlast mogen worden begroot en verantwoord, maar deel uit maken van de “waarde van bezit” op de balans, waarover wordt afgeschreven. Het gaat dan om de personele inzet voor concrete projecten (investeringskrediet is beschikt) en niet voor algemene beleidsontwikkeling. Voor de provincie Drenthe gaat het voornamelijk om de inzet voor investeringsprojecten verkeer en vervoer en infrastructurele werken wegen en vaarwegen. Deze loonkosten zijn op de loonpost op deze doelstelling in mindering gebracht.

De doorbelasting naar investeringen hebben we in de 4^e begrotingswijziging 2019 structureel geraamd op € 2.024.000. Vorig jaar gingen we nog uit van een dalende inzet, waardoor er nu sprake is van een exploitatie voordeel voor 2020 van 322.000,-- oplopend naar 1.624.000,-- in 2023.

In de Uitvoeringsinformatie 2020 bij de begroting worden de loonkosten wel verder uitgesplitst. De verdeling heeft plaatsgevonden op basis van een inschatting door de teamleiders van de inzet van de beschikbare formatie (in fte's) per team naar doelstellingen die vervolgens gekoppeld zijn aan de voorgeschreven taakvelden en de verschillende overheadcomponenten. Volgens de aldus verkregen relatieve verdeling zijn ook de directe loonkosten aan de taakvelden toegerekend en aan de post overhead.

Gehanteerde uitgangspunten voor indexering

Omschrijving	Toegepast in 2019	Toegepast in 2020
Index gesubsidieerde instellingen	1,70%	1,70%
Index belastingen en heffingen	0,00%	0,00%
Groei van het wagenpark in relatie tot de MRB	0,50%	0,50%
Rentepercentage van toegerekende rente	0,00%	0,00%
Rentetoerekening aan reserves	n.v.t.	n.v.t.
Huurindex Drents Museum	1,00%	1,00%
Rentepercentage opbrengst kort geld	0,00%	0,00%
Rentepercentage opbrengst lang geld	1,89%	1,89%

II.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten

In de Meerjarenraming 2020-2023 zijn incidentele lasten en baten opgenomen. Hieronder zijn ook begrepen de eenmalige lasten die worden gedekt door bijdragen van derden (veelal de rijksoverheid) en de lasten die worden gedekt door een bijdrage van reserves. De Notitie structurele en incidentele baten en lasten van de Commissie BBV is hierbij als leidraad genomen, omdat het BBV geen scherpe definitie geeft wat incidenteel of structureel is.

De volgende twee verduidelijkingen zijn bij het samenstellen gehanteerd:

1. Structurele baten en lasten zijn baten en lasten die in beginsel jaarlijks in de begroting, meerjarenraming en jaarrekening zijn opgenomen. Voor structurele baten en lasten geldt in het algemeen, dat zij tot nadere besluitvorming voor onbepaalde tijd zijn opgenomen (structureel bestaand beleid). De hoogte van de structurele baten en lasten kan wel jaarlijks fluctueren.

Van structurele baten en lasten is ook sprake indien ramingen bijvoorbeeld om het jaar opgenomen zijn. Zolang deze posten maar periodiek blijven terugkomen en er geen einddatum bepaald is.

Bij een structurele raming van incidentele lasten (bijv. jaarlijks budget voor het verstrekken van subsidies) is sprake van structurele lasten.

2. Incidentele baten en lasten betreffen die posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden. Het gaat om eenmalige zaken en om (meerjarige) projecten en subsidies als deze eveneens het karakter hebben van tijdelijkheid c.q. eindig doel hebben.

In de toelichting op de wijziging van het BBV in 2013 staat dat in principe alle toevoegingen en onttrekkingen aan reserves incidenteel zijn. De bestemmingsreserve dekking kapitaallasten is hierop een uitzondering. Wanneer de bestemmingsreserve dekking kapitaallasten wordt gevormd voor dekking van de kapitaallasten van een geactiveerde investering, is de dekking van de kapitaallasten structureel geregeld. Binnen de provincie Drenthe zijn daarom de kapitaallasten die een relatie hebben met de Reserve Investerings verkeer en vervoer en de reservemutaties zelf als structureel aangemerkt.

De overzichten van de meerjarige incidentele en structurele lasten en baten worden weergegeven in het volgende overzicht.

Uit dit overzicht blijkt dat de structurele baten hoger zijn dan de lasten en er dus sprake is van een structureel en reëel evenwicht.

III.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten					2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Lasten											
Programma: 1: Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen											
Beleidsopgave: PS: PS vervullen hun eigen rol en geven hieraan zowel binnen het (provinciaal) bestuur als binnen de Drentse samenleving invulling											
Onderzoek Statengriffie					20.000						
Ondersteuning bij het functioneren van PS					65.000						
Onderzoek, informatievergaring en communicatie door Provinciale Staten (PS)					15.000						
Totaal Incidenteel					100.000						
Totaal Structureel					1.077.329	1.149.677	1.149.677	1.149.677	1.149.677	1.149.677	1.149.677
Totaal beleidsopgave					1.177.329	1.149.677	1.149.677	1.149.677	1.149.677	1.149.677	1.149.677
Beleidsopgave: CvdK: Goed functioneren als rijksorgaan en boegbeeld											
Totaal Incidenteel											
Totaal Structureel					66.634	66.634	66.634	66.634	66.634	66.634	66.634
Totaal beleidsopgave					66.634	66.634	66.634	66.634	66.634	66.634	66.634
Beleidsopgave: Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur											
Cofinanciering Europa					12.750.981	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000	
Gedeputeerde staten (GS)					65.000	50.000	50.000	50.000	25.000		
Voorbereiding Regio Deals					150.000						
Uitwerking IBP					30.000						
Totaal Incidenteel					12.995.981	2.050.000	2.050.000	2.050.000	2.025.000	2.000.000	
Totaal Structureel					2.459.864	2.370.834	2.353.537	2.363.883	2.351.383	2.338.883	2.338.883
Totaal beleidsopgave					15.455.845	4.420.834	4.403.537	4.413.883	4.376.383	4.338.883	2.338.883
Beleidsopgave: Verbinding met de Drentse samenleving											
Beleidscommunicatie/externe betrekkingen					25.000						
Totaal Incidenteel					25.000						
Totaal Structureel					365.880	365.880	365.880	365.880	365.880	365.880	365.880
Totaal beleidsopgave					390.880	365.880	365.880	365.880	365.880	365.880	365.880
Totaal Incidenteel programma					13.120.981	2.050.000	2.050.000	2.050.000	2.025.000	2.000.000	
Totaal structureel programma					3.969.707	3.953.025	3.935.728	3.946.074	3.933.574	3.921.074	3.921.074
Totale Lasten programma					17.090.688	6.003.025	5.985.728	5.996.074	5.958.574	5.921.074	3.921.074
Programma: 2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven											
Beleidsopgave: Toekomstgerichte landbouw											
Prikkel versterkte agrarische sector					85.000						

III.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Investeringsagenda; Toekomstgerichte landbouw ontwikkelagenda melkveehouderij	1.925.591	1.275.000	432.630	275.000			
Verbetering van de landbouwstructuur	50.000	50.000					
Versterking van de landbouw & agribusiness		-25.000	-25.000	-486.949	-486.103	-476.949	
Bijdrage Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw	833.333	833.333	833.333	833.333			
Totaal Incidenteel	2.893.924	2.133.333	1.240.963	621.384	-486.103	-476.949	
Totaal Structureel	16.410.722	1.243.241	1.258.500	1.315.449	926.949	1.176.949	1.176.949
Totaal beleidsopgave	19.304.646	3.376.574	2.499.463	1.936.833	440.846	700.000	1.176.949
Beleidsopgave: Natuurlijk Platteland							
R-Realisatie EHS	18.786.229	14.163.264	14.586.491	18.811.263	7.707.539	14.172.343	14.172.343
Natuur algemeen	10.398.316	10.472.393	10.378.413	10.281.763	10.107.778	10.107.748	10.107.748
P-Milieukwaliteit Drenthe	11.795.298	3.598.255	9.178.394	5.293.000	9.383.580	9.383.580	9.383.580
Uitfinanciering Natuur-overig	3.044.661	5.952.202	3.064.433	557.620	63.000		
Grondverwerving en functieverandering NNN	12.468.250	22.052.500	23.791.250	18.888.250	18.888.250	18.733.250	18.733.250
R-Overige natuur		139.175					
Tijdelijke beheer grondbezit	250.000	250.000	250.000	250.000	250.000	250.000	150.000
R-Soortenbescherming	65.000	65.000	65.000				
Totaal Incidenteel	56.807.754	56.692.789	61.313.981	54.081.896	46.400.147	52.646.921	52.546.921
Totaal Structureel	22.982.019	22.958.465	23.096.946	22.549.688	22.817.273	22.942.258	23.296.991
Totaal beleidsopgave	79.789.773	79.651.254	84.410.927	76.631.584	69.217.420	75.589.179	75.843.912
Beleidsopgave: Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken							
Ruimtelijke kwaliteit	3.888.725	51.793	51.793				
Regeling binnenstadfonds	750.000						
Bereikbaarheid Emmen Atalanta	7.629.650	11.666.667					
Stedelijke Ontwikkeling en vernieuwing	1.347.632	250.000	250.000				
Integrale gebiedsontwikkeling Coevorden		3.852.895					
Totaal Incidenteel	13.616.007	15.821.355	301.793				
Totaal Structureel	1.700.127	1.762.891	1.812.891	1.812.891	1.812.891	1.812.891	1.812.891
Totaal beleidsopgave	15.316.134	17.584.246	2.114.684	1.812.891	1.812.891	1.812.891	1.812.891
Beleidsopgave: Zorgvuldig omgaan met water							
Onderzoeken grondwatersystemen	137.060	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Beleidsontwikkeling Regionaal waterplan	1.773.115						
Totaal Incidenteel	1.910.175	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000	500.000
Totaal Structureel	1.140.000	1.140.000	1.140.000	1.140.000	1.140.000	1.140.000	1.140.000
Totaal beleidsopgave	3.050.175	1.640.000	1.640.000	1.640.000	1.640.000	1.640.000	1.640.000

III.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Beleidsopgave: In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen							
Vergunningverlening inrichtingen Wet milieubeheer (Wm)		75.000					
Uitvoeringsprogramma externe veiligheid	113.000						
Totaal Incidenteel	113.000	75.000					
Totaal Structureel	4.560.317	4.637.353	4.607.659	4.725.734	4.735.121	4.745.140	4.335.973
Totaal beleidsopgave	4.673.317	4.712.353	4.607.659	4.725.734	4.735.121	4.745.140	4.335.973
Beleidsopgave: De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden							
Voorbereiden en uitvoeren overheidssaneringen door de provincie	2.678.000	9.994.988					
Totaal Incidenteel	2.678.000	9.994.988					
Totaal Structureel	215.000	215.000	215.000	215.000	215.000	215.000	215.000
Totaal beleidsopgave	2.893.000	10.209.988	215.000	215.000	215.000	215.000	215.000
Beleidsopgave: Verminderen van het aantal asbestdaken in Drenthe							
Aanpak asbestdaken	347.938						
Totaal Incidenteel	347.938						
Totaal beleidsopgave	347.938						
Totaal incidenteel programma	78.366.798	85.217.465	63.356.737	55.203.280	46.414.044	52.669.972	53.046.921
Totaal structureel programma	47.008.185	31.956.950	32.130.996	31.758.762	31.647.234	32.032.238	31.977.804
Totale Lasten programma	125.374.983	117.174.415	95.487.733	86.962.042	78.061.278	84.702.210	85.024.725
Programma: 3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten							
Beleidsopgave: Innovatie en digitalisering als kans							
Breedband	820.526						
Totaal Incidenteel	820.526						
Totaal beleidsopgave	820.526						
Beleidsopgave: Drenthe is dé MKB-provincie							
Onderzoek, voorlichting en rapportage vestigingsfactoren kernzones	240.544						
Voorzieningen vestigingsfactoren kernzones	5.086.390						
Ruimtelijk Economisch Programma	3.800.000	5.171.812					
Totaal Incidenteel	9.126.934	5.171.812					
Totaal Structureel	3.851.915	4.890.894	4.869.670	4.784.670	4.784.670	4.784.670	4.759.086
Totaal beleidsopgave	12.978.849	10.062.706	4.869.670	4.784.670	4.784.670	4.784.670	4.759.086
Beleidsopgave: (inter)nationale en (inter)regionale kansen benutten							
Vierkant voor Werk/Bedrijvenregeling	7.455.160						
Totaal Incidenteel	7.455.160						

III.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Totaal beleidsopgave	7.455.160						
Beleidsopgave: Investeren in uitdagend en toekomstgericht onderwijs							
Prikkels functioneren arbeidsmarkt	505.791						
Totaal Incidenteel	505.791						
Totaal Structureel	450.000	600.000	600.000	600.000	600.000	600.000	600.000
Totaal beleidsopgave	955.791	600.000	600.000	600.000	600.000	600.000	600.000
Beleidsopgave: Zorgdragen voor een veerkrachtige een bestendige arbeidsmarkt - Iedereen doet mee							
Totaal Incidenteel							
Totaal Structureel	110.000	110.000	110.000	110.000	110.000	110.000	110.000
Totaal beleidsopgave	110.000	110.000	110.000	110.000	110.000	110.000	110.000
Beleidsopgave: Vrijtijdsconomie stimuleren							
Voorzieningen toeristisch aanbod	1.800.000						
Aanpak vitale vakantieparken Drenthe	2.579.601	1.260.000	1.260.000	1.260.000			
Totaal Incidenteel	4.379.601	1.260.000	1.260.000	1.260.000			
Totaal Structureel	1.981.769	2.681.769	2.681.769	2.681.769	2.681.769	2.681.769	2.681.769
Totaal beleidsopgave	6.361.370	3.941.769	3.941.769	3.941.769	2.681.769	2.681.769	2.681.769
Beleidsopgave: Drenthe heeft optimale fiets- en wandelvoorzieningen voor inwoners en bezoekers							
Fietsen	2.184.166						
Totaal Incidenteel	2.184.166						
Totaal beleidsopgave	2.184.166						
Totaal Incidenteel programma	24.472.178	6.431.812	1.260.000	1.260.000			
Totaal structureel programma	6.393.684	8.282.663	8.261.439	8.176.439	8.176.439	8.176.439	8.150.855
Totale Lasten programma	30.865.862	14.714.475	9.521.439	9.436.439	8.176.439	8.176.439	8.150.855
Programma: 4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig							
Beleidsopgave: Goede doorstroming en verkeersveilige infrastructuur							
Fietsnetwerk Drenthe: onderzoek, pilots en monitoring	155.000						
Toekomst Groningen Airport Eelde, uitwerking beleidskeuze 'Investeren'	1.400.000	1.400.000	900.000	900.000	900.000	900.000	900.000
Brede doelluikering	4.635.772	1.967.561	1.922.000	1.922.000	1.922.000	1.922.000	
Verbetering spoor Zwolle Coevorden en Emmen	1.000.000	4.599.956	5.036.000				
Totaal Incidenteel	7.190.772	7.967.517	7.858.000	2.822.000	2.822.000	2.822.000	900.000
Totaal Structureel	23.011.525	19.152.952	20.368.844	23.157.632	22.592.950	22.369.666	22.434.403
Totaal beleidsopgave	30.202.297	27.120.469	28.226.844	25.979.632	25.414.950	25.191.666	23.334.403
Beleidsopgave: Toekomstgerichte mobiliteit							

III.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Mobiliteit		100.000					
Exploitatie openbaar vervoer	1.587.600						
Totaal Incidenteel	1.587.600	100.000					
Totaal Structureel	25.290.186	25.554.051	25.931.448	26.581.079	27.429.102	28.240.081	28.980.007
Totaal beleidsopgave	26.877.786	25.654.051	25.931.448	26.581.079	27.429.102	28.240.081	28.980.007
Beleidsopgave: Proactief op verkeersveiligheid							
Uitwerking pup	76.775						
Totaal Incidenteel	76.775						
Totaal Structureel	1.196.546	1.131.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546
Totaal beleidsopgave	1.273.321	1.131.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546	1.111.546
Beleidsopgave: Toegankelijk via het water							
Instandhouden van onze bestaande infrastructuur van vaarwegen op het gebied van leefbaarheid, bereikbaarheid en mobiliteit	61.647	34.529					
Totaal Incidenteel	61.647	34.529					
Totaal Structureel	3.834.785	4.214.480	4.302.138	4.317.375	4.317.375	4.317.375	4.236.044
Totaal beleidsopgave	3.896.432	4.249.009	4.302.138	4.317.375	4.317.375	4.317.375	4.236.044
Totaal Incidenteel programma	8.916.794	8.102.046	7.858.000	2.822.000	2.822.000	2.822.000	900.000
Totaal structureel programma	53.333.042	50.053.029	51.713.976	55.167.632	55.450.973	56.038.668	56.762.000
Totale Lasten programma	62.249.836	58.155.075	59.571.976	57.989.632	58.272.973	58.860.668	57.662.000
Programma: 5: Klimaat en energie: op zoek naar ruimte en draagvlak							
Beleidsopgave: Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)							
Actieplan Energienutraal Wonen	3.252.339						
Beleidsontwikkeling Klimaat en energie	1.418.427	350.000	350.000	350.000	350.000	350.000	350.000
Programma klimaat en energie	1.357.293						
Totaal Incidenteel	6.028.059	350.000	350.000	350.000	350.000	350.000	350.000
Totaal Structureel	1.800.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000
Totaal beleidsopgave	7.828.059	2.850.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000
Totaal Incidenteel programma	6.028.059	350.000	350.000	350.000	350.000	350.000	350.000
Totaal structureel programma	1.800.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000
Totale Lasten programma	7.828.059	2.850.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000
Programma: 6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig							
Beleidsopgave: Oog voor cultureel erfgoed							
Monumenten	968.935	788.935	738.935	738.935	738.935	738.935	
Cultuurhistorie verhaal van Drenthe	891.685	420.000	300.000	300.000			

III.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten		2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Totaal Incidenteel		1.860.620	1.208.935	1.038.935	1.038.935	738.935	738.935	
Totaal Structureel		2.574.203	2.599.659	2.454.268	2.472.852	2.492.032	2.512.331	2.528.010
Totaal beleidsopgave		4.434.823	3.808.594	3.493.203	3.511.787	3.230.967	3.251.266	2.528.010
Beleidsopgave: Cultuur en evenementen								
Culturele investeringen		1.089.851	750.000					
Podium Platteland		240.000	240.000	240.000	240.000			
Streektaal		50.000	50.000					
Cultuurparticipatie		125.000	125.000					
75 jaar bevrijding in Drenthe in het jaar 2020		865.000	135.000					
Totaal Incidenteel		2.369.851	1.300.000	240.000	240.000			
Totaal Structureel		13.821.772	13.993.600	14.021.417	14.343.532	14.061.367	14.402.360	14.505.173
Totaal beleidsopgave		16.191.623	15.293.600	14.261.417	14.583.532	14.061.367	14.402.360	14.505.173
Beleidsopgave: Sociaal Drenthe voor iedereen								
P-Economische vitaliteit platteland		2.246.798	996.798	996.798				
Subsidies Leader Zuidoost Drenthe		1.230.000	230.000					
Subsidies Leader Zuidwest Drenthe		1.060.000	960.000					
Totaal Incidenteel		4.536.798	2.186.798	996.798				
Totaal Structureel		1.529.679	1.548.331	1.567.372	1.588.669	1.610.452	1.633.707	1.656.527
Totaal beleidsopgave		6.066.477	3.735.129	2.564.170	1.588.669	1.610.452	1.633.707	1.656.527
Beleidsopgave: Sport en Bewegen stimuleren								
Drenthe beweegt		200.000	200.000	200.000	200.000			
Totaal Incidenteel		200.000	200.000	200.000	200.000			
Totaal Structureel		640.000	640.000	640.000	640.000	640.000	640.000	640.000
Totaal beleidsopgave		840.000	840.000	840.000	840.000	640.000	640.000	640.000
Beleidsopgave: Zorg voor zorg								
Totaal Incidenteel								
Totaal Structureel		40.000	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000
Totaal beleidsopgave		40.000	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000
Totaal Incidenteel programma		8.967.269	4.895.733	2.475.733	1.478.935	738.935	738.935	
Totaal structureel programma		18.605.654	18.821.590	18.723.057	19.085.093	18.843.851	19.228.398	19.369.710
Totale Lasten programma		27.572.923	23.717.323	21.198.790	20.563.988	19.582.786	19.967.333	19.369.710
Programma: 7: Middelen en mensen								
Beleidsopgave: Een duurzaam sluitende provinciale begroting								
Overige financiële middelen		-555.000						

III.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Uitkering Provinciefonds	100.000	100.000					
Totaal Incidenteel	-455.000	100.000					
Totaal Structureel	673.500	673.500	673.500	673.500	1.149.193	-893.383	-2.333.662
Totaal beleidsopgave	218.500	773.500	673.500	673.500	1.149.193	-893.383	-2.333.662
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Documentaire informatievoorziening							
Totaal Incidenteel							
Totaal Structureel	292.814	292.814	292.814	292.814	292.814	292.814	292.814
Totaal beleidsopgave	292.814	292.814	292.814	292.814	292.814	292.814	292.814
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Financiën en Control							
Totaal Incidenteel							
Totaal Structureel	1.246.273	2.496.367	2.904.637	6.640.322	14.326.206	14.326.206	14.326.206
Totaal beleidsopgave	1.246.273	2.496.367	2.904.637	6.640.322	14.326.206	14.326.206	14.326.206
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Informatievoorziening en automatisering							
Totaal Incidenteel							
Totaal Structureel	4.040.370	3.574.306	4.680.419	4.748.272	4.476.735	4.280.823	4.429.625
Totaal beleidsopgave	4.040.370	3.574.306	4.680.419	4.748.272	4.476.735	4.280.823	4.429.625
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Inkoop							
Totaal Incidenteel							
Totaal Structureel	15.300	15.300	15.300	15.300	15.300	15.300	15.300
Totaal beleidsopgave	15.300	15.300	15.300	15.300	15.300	15.300	15.300
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Personeel en organisatie							
Organisatieontwikkeling	700.000						
Uitvoering arbeidsvoorwaarden (FPB)	75.000						
Totaal Incidenteel	775.000						
Totaal Structureel	1.472.424	1.472.525	1.472.525	1.472.525	1.472.525	1.472.525	1.472.525
Totaal beleidsopgave	2.247.424	1.472.525	1.472.525	1.472.525	1.472.525	1.472.525	1.472.525
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Personele inzet							
Loonkosten op taakveld 0.6 Overhead	1.262.889	250.000	250.000	250.000	125.000		
Loonkosten op taakveld 1.2 Gedeputeerde Staten	80.200	137.500	137.500	137.500	80.200		
Totaal Incidenteel	1.343.089	387.500	387.500	387.500	205.200		
Totaal Structureel	44.489.466	45.251.490	45.739.015	46.190.082	46.596.301	47.013.638	47.938.639
Totaal beleidsopgave	45.832.555	45.638.990	46.126.515	46.577.582	46.801.501	47.013.638	47.938.639
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Facilitaire zaken en Huisvesting							
Accommodatie Provinciehuis	60.000						

III.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten									
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025		
Totaal Incidenteel	60.000								
Totaal Structureel	4.936.139	4.924.504	4.979.476	4.736.103	4.750.179	4.766.873	4.684.027		
Totaal beleidsopgave	4.996.139	4.924.504	4.979.476	4.736.103	4.750.179	4.766.873	4.684.027		
Totaal Incidenteel programma	1.723.089	487.500	387.500	387.500	205.200				
Totaal structureel programma	57.166.286	58.700.806	60.757.686	64.768.918	73.079.253	71.274.796	70.825.474		
Totale Lasten programma	58.889.375	59.188.306	61.145.186	65.156.418	73.284.453	71.274.796	70.825.474		
Programma: 8: Integrale Opgaven									
Beleidsopgave: Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe									
Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	9.943.825	9.943.825	9.943.825	9.943.825					
Totaal Incidenteel	9.943.825	9.943.825	9.943.825	9.943.825					
Totaal beleidsopgave	9.943.825	9.943.825	9.943.825	9.943.825					
Totaal Incidenteel programma	9.943.825	9.943.825	9.943.825	9.943.825					
Totaal structureel programma									
Totale Lasten programma	9.943.825	9.943.825	9.943.825	9.943.825					
Programma: 9: Investeringsagenda 2019-2023									
Beleidsopgave: Investeringsagenda 2019 – 2023									
Totaal Incidenteel									
Totaal beleidsopgave									
Totaal Incidenteel programma									
Totaal structureel programma									
Totale Lasten programma									
Totale Lasten alle programma's, zonder reservemutaties	339.815.551	291.746.444	265.704.677	258.898.418	246.186.503	251.752.520	247.803.838		
Baten									
Programma: 1: Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen									
Beleidsopgave: Versterking kwaliteit eigen openbaar bestuur									
Totaal Incidenteel									
Totaal Structureel	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000		
Totaal beleidsopgave	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000	-12.000		
Beleidsopgave: Verbinding met de Drentse samenleving									
Totaal Structureel	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640		
Totaal beleidsopgave	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640	-7.640		
Totaal Incidenteel programma									
Totaal structureel programma	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640		

III.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten									
Totale Baten programma									
Programma: 2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven									
Beleidsopgave: Toekomstgerichte landbouw									
Verbetering van de landbouwstructuur		-1.300.000			-100.000				
Versterking van de landbouw & agribusiness		-12.756.687			-410.000				
Totaal Incidenteel		-14.056.687			-510.000				
Totaal Structureel		-1.080.447							
Totaal beleidsopgave		-15.137.134			-410.000				
Beleidsopgave: Natuurlijk Platteland									
Uitfinanciering Natuur-overig		-1.664.473			-2.024.429	-2.700.121	-714.265		
Natuur algemeen		-60.000				-400.000			
R-Realisatie EHS		-13.469.179			-6.977.182	-7.195.654	-8.397.756	-1.665.226	
Grondverwerving en functieverandering NNN		-2.558.797			-3.729.825	-2.588.438	-1.227.500	-1.227.500	-1.227.500
Tijdelijke beheer grondbezit		-800.000			-1.050.000	-950.000	-800.000	-800.000	-150.000
P-Milieukwaliteit Drenthe		-7.479.568							
Totaal Incidenteel		-26.032.017			-13.781.436	-13.834.213	-11.139.521	-3.692.726	-2.027.500
Totaal Structureel		-2.049.786			-2.049.786	-2.049.786	-1.449.786	-1.449.786	-2.099.786
Totaal beleidsopgave		-28.081.803			-15.831.222	-15.883.999	-12.589.307	-5.142.512	-3.477.286
Beleidsopgave: Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken									
Bijdrage van en aan regionaal mobiliteitsfonds		-13.782.571			-6.256.613				
Totaal Incidenteel		-13.782.571			-6.256.613				
Totaal beleidsopgave		-13.782.571			-6.256.613				
Beleidsopgave: Zorgvuldig omgaan met water									
Onderzoeken grondwatersystemen		-114.088							
Totaal Incidenteel		-114.088							
Totaal Structureel		-710.000			-710.000	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000
Totaal beleidsopgave		-824.088			-710.000	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000
Beleidsopgave: In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen									
Totaal Incidenteel									
Totaal Structureel		-225.000			-225.000	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000
Totaal beleidsopgave		-225.000			-225.000	-225.000	-225.000	-225.000	-225.000
Beleidsopgave: De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden									
Voorbereiden en uitvoeren overheidssaneringen door de provincie		-703.500			-737.600				

III.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten									
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025		
Totaal Incidenteel	-703.500	-737.600							
Totaal Structureel	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500		-37.500
Totaal beleidsopgave	-741.000	-775.100	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500	-37.500		-37.500
Totaal Incidenteel programma	-54.688.863	-21.285.649	-14.244.213	-11.139.521	-3.692.726	-2.027.500	-1.377.500		
Totaal structureel programma	-4.102.733	-3.022.286	-3.022.286	-2.422.286	-2.422.286	-2.422.286	-3.072.286		
Totale Baten programma	-58.791.596	-24.307.935	-17.266.499	-13.561.807	-6.115.012	-4.449.786	-4.449.786		
Programma: 3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten									
Beleidsopgave: Drenthe is dé MKB-provincie									
Totaal Incidenteel									
Totaal Structureel	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200		-32.200
Totaal beleidsopgave	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200		-32.200
Beleidsopgave: (inter)nationale en (inter)regionale kansen benutten									
Vierkant voor Werk/Bedrijvenregeling	-1.113.605								
Totaal Incidenteel	-1.113.605								
Totaal beleidsopgave	-1.113.605								
Beleidsopgave: Investeren in uitdagend en toekomstgericht onderwijs									
Prikkels functioneren arbeidsmarkt	-55.791								
Totaal Incidenteel	-55.791								
Totaal beleidsopgave	-55.791								
Beleidsopgave: Zorgdragen voor een veerkrachtige en bestendige arbeidsmarkt - Iedereen doet mee									
Totaal Incidenteel									
Totaal beleidsopgave									
Beleidsopgave: Vrijtijdseconomie stimuleren									
Totaal Incidenteel									
Totaal beleidsopgave									
Totaal Incidenteel programma	-1.169.396								
Totaal structureel programma	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200		-32.200
Totale Baten programma	-1.201.596	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200		-32.200
Programma: 4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig									
Beleidsopgave: Goede doorstroming en verkeersveilige infrastructuur									
Totaal Incidenteel									
Totaal Structureel	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175		-209.175
Totaal beleidsopgave	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175	-209.175		-209.175

III.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Beleidsopgave: Toekomstgerichte mobiliteit							
Totaal Incidenteel							
Totaal beleidsopgave							
Beleidsopgave: Proactief op verkeersveiligheid							
Totaal Incidenteel							
Totaal Structureel	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000
Totaal beleidsopgave	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000	-14.000
Beleidsopgave: Toegankelijk via het water							
Instandhouden van onze bestaande infrastructuur van vaarwegen op het gebied van leefbaarheid, bereikbaarheid en mobiliteit	-532.647	-265.529					
Totaal Incidenteel	-532.647	-265.529					
Totaal Structureel	-3.734.030	-2.937.902	-2.937.902	-2.937.902	-2.937.902	-2.329.992	-2.329.992
Totaal beleidsopgave	-4.266.677	-3.203.431	-2.937.902	-2.937.902	-2.937.902	-2.329.992	-2.329.992
Totaal incidenteel programma	-532.647	-265.529					
Totaal structureel programma	-3.957.205	-3.161.077	-3.161.077	-3.161.077	-3.161.077	-2.553.167	-2.553.167
Totale Baten programma	-4.489.852	-3.426.606	-3.161.077	-3.161.077	-3.161.077	-2.553.167	-2.553.167
Programma: 5: Klimaat en energie: op zoek naar ruimte en draagvlak							
Beleidsopgave: Een bijdrage leveren aan de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030 (t.o.v. 1990)							
Totaal Incidenteel							
Totaal beleidsopgave							
Totaal incidenteel programma							
Totaal structureel programma							
Totale Baten programma							
Programma: 6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig							
Beleidsopgave: Oog voor cultureel erfgoed							
Monumenten	-80.000						
Totaal Incidenteel	-80.000						
Totaal Structureel		-94.000					
Totaal beleidsopgave	-80.000	-94.000					
Beleidsopgave: Cultuur en evenementen							
Totaal Incidenteel							
Totaal Structureel	-1.324.679	-1.337.926	-1.351.305	-1.364.819	-1.378.467	-1.392.251	-1.389.394
Totaal beleidsopgave	-1.324.679	-1.337.926	-1.351.305	-1.364.819	-1.378.467	-1.392.251	-1.389.394
Beleidsopgave: Sociaal Drenthe voor iedereen							

III.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Subsidies Leader Zuidoost Drenthe	-1.036.250	-230.000					
Subsidies Leader Zuidwest Drenthe	-1.060.000	-960.000					
Totaal Incidenteel	-2.096.250	-1.190.000					
Totaal beleidsopgave	-2.096.250	-1.190.000					
Totaal Incidenteel programma	-2.176.250	-1.190.000					
Totaal structureel programma	-1.324.679	-1.431.926	-1.351.305	-1.364.819	-1.378.467	-1.382.251	-1.389.394
Totale Baten programma	-3.500.929	-2.621.926	-1.351.305	-1.364.819	-1.378.467	-1.382.251	-1.389.394
Programma: 7: Middelen en mensen							
Beleidsopgave: Een duurzaam sluitende provinciale begroting							
Overige financiële middelen	-3.020.000						
Geldleningen en uitzettingen langer dan 1 jaar - taakveld 0.3	-55.026	-55.026	-2.227				
Uitkering Provinciefonds	-16.607.701	-16.912.327	-2.660.935	-2.660.935	-2.660.935	-2.660.935	
Totaal Incidenteel	-19.682.727	-16.967.353	-2.663.162	-2.660.935	-2.660.935	-2.660.935	
Totaal Structureel	-201.734.563	-205.834.524	-208.670.423	-212.456.722	-217.604.618	-217.497.012	-217.340.527
Totaal beleidsopgave	-221.417.290	-222.801.877	-211.333.585	-215.117.657	-220.265.553	-220.157.947	-217.340.527
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Financiën en Control							
Totaal Incidenteel							
Totaal Structureel	-6.000	-6.000	-6.000	-6.000	-6.000	-6.000	-388.185
Totaal beleidsopgave	-6.000	-6.000	-6.000	-6.000	-6.000	-6.000	-388.185
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Informatievoorziening en automatisering							
Totaal Incidenteel							
Totaal Structureel	-375.666	-202.410	-202.543	-185.177	-185.313	-142.338	-142.338
Totaal beleidsopgave	-375.666	-202.410	-202.543	-185.177	-185.313	-142.338	-142.338
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Personeel en organisatie							
Totaal Incidenteel							
Totaal Structureel	-6.500	-6.500	-6.500	-6.500	-6.500	-6.500	-35.543
Totaal beleidsopgave	-6.500	-6.500	-6.500	-6.500	-6.500	-6.500	-35.543
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Personele inzet							
Totaal Incidenteel							
Totaal Structureel	-3.032.289	-2.917.433	-2.917.578	-2.917.725	-2.917.873	-2.917.873	-2.506.645
Totaal beleidsopgave	-3.032.289	-2.917.433	-2.917.578	-2.917.725	-2.917.873	-2.917.873	-2.506.645
Beleidsopgave: Bedrijfsvoering Facilitaire zaken en Huisvesting							
Totaal Incidenteel							
Totaal Structureel	-1.095.545	-775.859	-785.265	-794.767	-804.362	-813.812	-815.605

III.3 Meerjarige incidentele en structurele lasten en baten	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Totaal beleidsopgave	-1.095.545	-775.859	-785.265	-794.767	-804.362	-813.812	-815.605
Totaal incidenteel programma	-19.682.727	-16.967.353	-2.663.162	-2.660.935	-2.660.935	-2.660.935	
Totaal structureel programma	-206.250.563	-209.742.726	-212.588.309	-216.366.891	-221.524.666	-221.383.535	-221.228.843
Totale Baten programma	-225.933.290	-226.710.079	-215.251.471	-219.027.826	-224.185.601	-224.044.470	-221.228.843
Programma: 8: Integrale Opgaven							
Beleidsopgave: Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe							
Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000			
Totaal Incidenteel	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000			
Totaal beleidsopgave	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000			
Totaal incidenteel programma	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000			
Totaal structureel programma							
Totale Baten programma	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000			
Totale Baten alle programma's, zonder reservemutaties	-296.436.903	-259.618.386	-239.582.192	-239.667.369	-234.891.997	-232.491.514	-229.673.030

Mutaties reserves	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025

Toevoeging reserves							
Programma: 7: Middelen en mensen							
Beleidsopgave: Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen							
Bijdrage aan Egalisatiereserve voormalige bdu verkeer en vervoer	1.895.939	1.854.926	1.854.926	1.854.926	1.854.926	1.854.926	1.854.926
Bijdrage aan reserve natuurbeleid	12.760.450	6.251.725	47.500	2.090.580	8.380.030		
Bijdrage aan reserve uitvoering generatiepact	1.373.508	250.268	250.268	250.268	250.268	250.268	83.868
Bijdrage aan Reserve regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe	6.618.513	4.719.137					
Bijdrage aan Risicoreserve	555.000						
Bijdrage aan de reserve voor algemene doeleinden	3.743.931	461.949	461.949	111.949	486.103	476.949	
Bijdrage aan Reserve investeringsagenda 2019-2023		50.000.000					
Bijdrage aan Cofinancieringsreserve Europa	393.030	4.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
Bijdrage aan reserve provinciaal aandeel ILG	2.371.782		757.570	470.925			
Bijdrage aan Reserve investeringsagenda	5.100.000	5.100.000	5.100.000				
Bijdrage aan reserve versterking economisch structuur	400.000	400.000	400.000				
Bijdrage aan saldireserve	3.493.386	461.949	461.949				
Bijdrage aan reserve vaarweg Meppel de Punt	248.465	248.465	248.465	248.465	248.465	248.465	248.465
Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket	37.852.240	7.905.495					
Inflatiecorrectie RSP (IBOI)	349.152	234.259					72.632

Mutaties reserves		2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Bidrage aan Financieringsreserve		6.000.000						
Bidrage aan Egalisatiereserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen			2.659.251	2.841.751	2.841.751	2.841.751	2.841.751	2.841.751
Bidrage aan Reserve opvang revolverend financieren		1.000.000						
Totaal Incidenteel		84.155.396	84.547.424	14.424.378	9.868.864	16.061.543	7.672.359	7.101.642
Totaal Structureel		6.423.776	2.275.645	7.178.952	4.892.444	3.667.570	3.649.764	3.579.280
Totaal beleidsopgave		90.579.172	86.823.069	21.603.330	14.761.308	19.729.113	11.322.123	10.680.922
Totaal Incidenteel		84.155.396	84.547.424	14.424.378	9.868.864	16.061.543	7.672.359	7.101.642
Totaal structureel		6.423.776	2.275.645	7.178.952	4.892.444	3.667.570	3.649.764	3.579.280
Totale Toevoeging reserves		90.579.172	86.823.069	21.603.330	14.761.308	19.729.113	11.322.123	10.680.922

Onttrekking reserves								
Programma: 7: Middelen en mensen								
Beleidsopgave: Inzicht geven in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen								
Bidrage van reserve natuurbeloid		-11.757.851	-15.633.456	-17.360.788	-15.345.702	-21.030.301	-20.941.083	-20.614.796
Bidrage van Cofinancieringsreserve Europa		-13.144.011	-2.000.000	-2.000.000	-2.000.000	-2.000.000	-2.000.000	
Bidrage van reserve voor algemene doeleinden		-875.000	-350.000	-350.000				
Bidrage van Reserve investeringsagenda		-19.245.000	-1.920.000	-1.510.000	-1.260.000			
Bidrage van Egalisatiereserve voormalige bdu verkeer en vervoer		-9.226.811	-2.278.000	-2.158.000	-2.158.000	-2.158.000	-2.158.000	-2.158.000
Bidrage van reserve uitvoering generatiepact		-456.600	-658.600	-609.000	-525.000	-406.000	-294.000	-189.000
Bidrage van reserve provinciaal aandeel ILG		-3.751.970	-3.927.773	-1.121.882	-314.280	-63.000		
Bidrage van Financieringsreserve		-9.100.000	-55.100.000	-5.100.000				
Bidrage van Reserve regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe				-5.668.825	-5.668.825			
Bidrage van de saldireserve		-21.012.081	-7.636.468	-894.579	-275.000			
Bidrage van reserve beheer vaarweg Meppel - De Punt		-340.000						
Bidrage van Reserve Regio Specifiek Pakket		-35.249.319	-25.690.212	-5.036.000				
Bidrage van Egalisatiereserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen		-2.135.413						
Bidrage van reserve vitaal platteland		-1.443.750						
Bidrage van Reserve Investeringsbijdrage Groningen Airport Eelde		-1.585.000	-1.585.000	-1.085.000	-1.085.000	-1.085.000	-1.085.000	-1.085.000
Bidrage van Reserve opvang revolverend financieren		-2.750.000						
Totaal Incidenteel		-132.072.806	-116.779.509	-42.894.074	-28.631.807	-26.742.301	-26.478.083	-24.046.796
Totaal Structureel		-1.885.014	-2.171.618	-4.831.741	-5.360.550	-4.281.318	-4.105.046	-4.431.333
Totaal beleidsopgave		-133.957.820	-118.951.127	-47.725.815	-33.992.357	-31.023.619	-30.583.129	-28.478.129
Totaal Incidenteel		-132.072.806	-116.779.509	-42.894.074	-28.631.807	-26.742.301	-26.478.083	-24.046.796
Totaal structureel		-1.885.014	-2.171.618	-4.831.741	-5.360.550	-4.281.318	-4.105.046	-4.431.333

Mutaties reserves		2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Totale Onttrekking reserves		-133.957.820	-118.951.127	-47.725.815	-33.992.357	-31.023.619	-30.583.129	-28.478.129
Resumerend		2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Totale Lasten alle programma, zonder reserve mutaties		339.815.551	291.746.444	265.704.677	258.898.418	246.186.503	251.752.520	247.803.838
Waarvan incidenteel		151.538.993	117.478.381	87.681.795	73.495.540	52.555.179	58.580.907	54.296.921
Waarvan structureel		188.276.558	174.268.063	178.022.882	185.402.878	193.631.324	193.171.613	193.506.917
Totale Baten alle programma, zonder reserve mutaties		-296.436.903	-259.618.386	-239.582.192	-239.667.369	-234.891.997	-232.491.514	-229.673.030
Waarvan incidenteel		-80.749.883	-42.208.531	-19.407.375	-16.300.456	-6.353.661	-4.688.435	-1.377.500
Waarvan structureel		-215.687.020	-217.409.855	-220.174.817	-223.366.913	-228.538.336	-227.803.079	-228.295.530
Saldo structurele lasten en baten		-27.410.462	-43.141.792	-42.151.935	-37.964.035	-34.907.012	-34.631.466	-34.788.613

II.4 Financiële positie en toelichting

4.1 Investerings naar nut

Artikel 20 van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) bepaalt dat bij de raming voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en nieuwe beleid afzonderlijk aandacht moet worden besteed aan de investeringen. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt in vervangings- en uitbreidingsinvesteringen met een economisch nut en met een maatschappelijk nut. Investerings hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. In de Notitie kapitaalgoederen (dec 2017) heeft de BBV commissie dit nader uitgewerkt door aan te geven dat bij vastgoed alleen sprake is van economisch nut als de intentie aanwezig is om op heel korte termijn het vastgoed te gaan verkopen. Anders moet het eerst onder het maatschappelijk nut worden geplaatst. We hebben alle activa die aan het gebouw vastzitten als onderdeel van het vastgoed genomen.

1. Investerings met een economisch nut	2020	2021	2022	2023
1. Vervangingsinvesteringen met een economisch nut:				
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambiteilijn Excellente Dienstverlening	52.989	0	0	180.163
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambiteilijn Flexibiliteit in Techniek	1.750.841	185.461	305.720	769.823
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambiteilijn Het Nieuwe Samenwerken	970.396	0	752.444	650.000
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Ambiteilijn Organisatie in Control	272.215	239.130	0	105.978
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Niet informatieplan	214.551	270.245	31.793	203.272
Audio en video apparatuur provinciehuis	332.599	0	0	0
meubilair provinciehuis	0	511.690	0	0
inrichting Drents museum	32.088	0	0	0
Grondaankopen (ruilgronden)	141.075	3.437	-750	0
	3.766.754	1.209.963	1.089.207	1.909.236

2. Investerings met een maatschappelijk nut:	2020	2021	2022	2023
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2009	63.415	63.415	63.415	63.415
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2012	500.000	1.328.659	0	0
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2013	11.640.314	3.757.018	0	0
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2014	10.000	0	3.500.000	4.295.828
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2015	10.000	0	0	0
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2016	27.917.145	4.164.516	0	0
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2017	5.376.367	1.334.354	2.411.026	2.723.034
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2018	2.619.689	4.405.811	680.285	4
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2019	157.015	0	0	0
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2021	0	8.000.000	7.000.000	15.000.000
Scheepvaartkanalen	1.295.896	1.151.442	0	0
Provinciehuis	0	61.403	0	0
Drents Museum	138.707	0	0	0
	49.728.548	24.266.618	13.654.726	22.082.281

Totaal generaal	53.495.302	25.476.581	14.743.933	23.991.517

De kapitaallasten van de Investerings Verkeer en Vervoer worden via de begroting verrekend met de Reserve Investerings Verkeer en Vervoer. De kapitaallasten van de overige investeringen komen rechtstreeks ten laste van de diverse programma's zonder een verrekening met reserves. In het hierna volgende overzicht is per investeringsproject aangegeven wat het totale krediet is en in welke jaren de uitgaven en inkomsten worden verwacht. Ook is vermeld aan welke programma's de investeringen beleidsmatig gekoppeld zijn, waaraan ook de afschrijvingskosten na afsluiten van de investeringen zullen worden toegerekend.

Object	Omschrijving object	Prestatie	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet (incl. lonen)	Uitgaven t/m 31 december 2018	Vermeer- dering 2019	Vermind- ering 2019	Vermeer- dering 2020	Vermind- ering 2020	Vermeer- dering 2021	Vermind- ering 2021	Vermeer- dering 2022	Vermind- ering 2022	Vermeer- dering 2023	Vermind- ering 2023
INVESTERINGEN Programma 2: Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven															
6621801	Grondaankopen (voorraad) natuurbeheer	3621104	-	-	26.472.128	18.388.746	7.041.327	17.132.500	16.991.425	14.671.250	14.667.813	11.046.750	11.047.500	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 2				-	26.472.128	18.388.746	7.041.327	17.132.500	16.991.425	14.671.250	14.667.813	11.046.750	11.047.500	-	-
INVESTERINGEN Programma 3: Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten															
6701801	Aanschaf pand Health Hub Roden	3700501	19.207	840.707	828.635	12.072	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6701802	Verbouwingkosten lang, pand Health Hub Roden	3700501	29.226	679.926	-	1.279.226	599.300	-	-	-	-	-	-	-	-
Verbouwingkosten kort, cleanroom en projectkosten															
6701803	Health Hub Roden	3700501	18.704	818.704	97.789	720.915	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6701804	Health Hub Roden Multi media / ICT	3700501	2.923	127.923	-	127.923	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6711801	Voormalige Rijksluchtvaartschool (RLS) 1957 Bouwkundig	3710601	-	1.308.694	475.874	832.820	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6711802	Voormalige Rijksluchtvaartschool (RLS) 1957 Installaties	3710601	-	564.030	243.559	320.471	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 3				70.059	4.339.984	1.645.857	599.300	-	-	-	-	-	-	-	-
INVESTERINGEN Programma 4: Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig															
6300909	N48: Bijdrage nieuwe ontsluitingsweg Zuidwolde	3300313	35.052	785.052	487	784.565	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6300924	Maatregelen spoor Zwolle-Emmen.	3300313	27.105	1.327.105	883.194	63.415	-	63.415	-	63.415	-	63.415	-	63.415	-
6300925	Binnenhavens en Vaarwegen voor de QuickWins in Coevorden	3300313	26.091	726.091	507.331	218.760	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2009				88.248	2.838.248	1.391.012	1.066.740	-	63.415	-	63.415	-	63.415	-	63.415
6301007	Aanleg 50 haltevoorzieningen langs prov. Wegen (Kolibri)	3300313	20.764	701.459	515.124	186.335	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6301014	Fietstellers Mon./An., fietstell./hulpunten	3300313	8.937	133.937	64.347	69.590	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2010				29.701	835.396	579.471	255.925	-	-	-	-	-	-	-	-
6312003	Hoogeveen Stadscentrum reconstructie Schuitstraat	3300315	10.289	740.289	510.000	230.289	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6312004	Hoogeveen Stadscentrum, herinrichting 't Haagje (fase 1 en 2)	3300315	39.751	1.439.751	550.000	889.751	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6312005	Investeringspakket Leek-Roden (MIP bereikb., strekken bus aanpassen infrastrc.)	3300315	47.716	2.038.346	1.031.477	1.006.869	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6312006	Meppel Nieuweenselanden, verwijderen rotonde N375, aanleg fietstunnel	3300315	86.166	1.936.166	7.508	100.000	-	500.000	-	1.328.659	-	-	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2012				183.922	6.154.552	2.098.985	2.226.909	-	500.000	-	1.328.659	-	-	-	-
6313001	N34 Coevorden Zuid, aansluiting Klooster/Coevorden	3300313	508.041	9.675.636	3.028.059	2.400.000	1.615.000	5.862.577	-	-	-	-	-	-	-
6313002	N34, rondweg Emmen, reconstructie kruisingen	3300313	8.728	508.728	315.690	-	-	-	-	193.038	-	-	-	-	-
6313006	Meppel, Nieuweenselanden, herinrichting N375 tot GOW	3300313	43.492	973.492	-	-	-	-	-	973.492	-	-	-	-	-
6313007	Meppel, Nieuweenselanden, aanleg nw. Verbindingsweg wateroren-Zomerdijk	3300313	23.383	523.383	-	-	-	-	-	523.383	-	-	-	-	-
6313008	Meppel, Nieuweenselanden, ontsluiting nieuwe invalsweg centrum Meppel	3300313	11.692	261.692	-	-	-	-	-	261.692	-	-	-	-	-
6313010	Eerste fase Transferium De Punt	3300313	87.798	2.187.798	399.899	50.000	-	1.737.899	-	-	-	-	-	-	-
6313011	Uitbreiding Carpoolplaatsen langs provinciale wegen	3300315	5.978	205.978	72.176	133.802	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6313012	Duurzaam Veilig inrichten provinciale wegen	3300315	19.340	1.519.340	1.229.273	290.068	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6313013	Optimalisering N371/N373 (Norgebrug)	3300313	270.131	5.887.243	(34.416)	76.408	-	4.039.838	-	1.805.413	-	-	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2013				978.583	21.743.290	5.010.681	2.950.278	1.615.000	11.640.314	-	3.757.018	-	-	-	-

Object	Omschrijving object	Prestatie	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet (incl. lonen)	Uitgaven t/m 31 december 2018	Vermeer- dering 2019	Vermind- ering 2019	Vermeer- dering 2020	Vermind- ering 2020	Vermeer- dering 2021	Vermind- ering 2021	Vermeer- dering 2022	Vermind- ering 2022	Vermeer- dering 2023	Vermind- ering 2023
6314001	Fietstunnel N 372 - Brunlaan	3300315	100.005	2.080.005	106.326	2.157.957	194.278	10.000	-	-	-	-	-	-	-
6314003	N34 - Aansluiting Klijndijk	3300315	379.095	8.902.171	706.343	400.000	-	-	-	-	3.500.000	-	-	4.295.828	-
6314004	Verbeteren fietsstalling bij OV-halte Westlaren	3300315	5.470	80.470	(41.964)	122.434	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6314005	N375 Duurzaam Veilig inrichten	3300315	31.938	781.938	135.941	645.997	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2014			516.509	11.844.584	906.646	3.326.388	194.278	10.000	-	-	3.500.000	-	-	4.295.828	-
6315001	N386, rotonde Tynaarlo	3300315	43.590	743.590	141.751	591.839	-	10.000	-	-	-	-	-	-	-
6315002	N391, aansluiting Roswinkel	3300315	82.285	6.042.285	3.560.780	2.481.505	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2015			125.875	6.785.875	3.702.531	3.073.344	-	10.000	-	-	-	-	-	-	-
6316001	Onderzoek: Beleidsonderzoek en metingen Regionale bereikbaarheid	3300315	15.132	765.132	748.838	16.294	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6316002	Fietsnelweg Assen-Groningen, westelijke kanaaldijk	3300315	75.842	1.825.842	471.101	176.421	-	589.160	-	-	-	-	-	-	-
6316003	N373, wegvak Norgelbrug-Huis ter Heide, incl.	3300315	75.079	1.725.079	233.781	678.313	-	812.985	-	-	-	-	-	-	-
6316004	Domeinweg en Koelenweg	3300319	-	25.989.688	3.150.358	6.139.330	-	15.000.000	-	1.700.000	-	-	-	-	-
6316005	N34 verdubbeling Holstoot – Coevorden	3300319	-	12.895.343	801.217	1.994.126	-	9.500.000	-	600.000	-	-	-	-	-
6316007	Duurzaam Veilig inrichten Emmen-West - aansluiting N381	3300315	31.398	1.031.398	733.646	297.752	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6316008	N863 - oversteek Klinkenvliet	3300319	40.518	1.540.518	1.228.461	312.057	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6316009	N391, aansluiting met N366 (Ter Apel)	3300315	112.243	712.243	4.976.910	300.000	2.500.000	-	-	-	-	-	-	-	-
6316010	N391, aansluiting Emmerschans	3300315	203.151	4.703.151	334.633	250.000	-	2.000.000	-	1.275.356	-	-	-	-	-
6316012	N34, Verkeersplein Gielen (korte termijn)	3300315	1.678	226.678	194.758	16.920	-	15.000	-	-	-	-	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2016			555.040	51.415.072	12.873.703	10.181.213	2.500.000	27.917.145	-	4.164.516	-	-	-	-	-
6317001	N371 - Hoogersmilde, herinrichting Rijksweg	3300319	39.751	889.751	5.397	-	-	100.000	-	784.354	-	-	-	-	-
6317002	N375 - Aanleg tunnel (Maatregel Visie N375 - oversteek nog onbekend)	3300319	46.766	1.046.766	-	1.046.766	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6317003	N855 - Aanleg rotonde Valderseweg	3300319	34.445	784.445	558.780	225.665	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6317004	N34 - Partiele verdubbeling vanaf N381 (in noordelijke richting)	3300319	46.766	1.046.766	14.349	509.034	-	523.383	-	-	-	-	-	-	-
6317005	N391 - N862, Ultruil i.c.m. maatregelen op de N391	3300319	467.661	10.467.661	37.854	-	-	500.000	-	500.000	-	2.366.915	-	2.366.915	-
6317007	N34 - Annen, 2 rotondes onderliggend weggennet	3300319	56.119	356.119	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.256.119	900.000
6317008	Transferium De Punt, incl. Hfmmr-m-aansluiting	3300319	462.984	4.212.984	-	10.000	-	10.352.984	6.150.000	-	-	-	-	-	-
6317013	Mobiliteitsmanagement	3300319	11.692	261.692	67.581	50.000	-	50.000	-	50.000	-	44.111	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2017			1.166.194	19.066.184	683.961	1.841.465	-	11.526.367	6.150.000	1.334.354	-	2.411.026	-	3.623.034	900.000
6318001	Fietsnelweg Assen-Groningen	3300319	420.894	9.420.894	1.419	2.013.690	300.000	2.619.689	-	4.405.811	-	680.285	-	4	-
6318002	Fiezen op de VAM-berg, fase 1	3300319	65.472	1.465.472	1.084.914	380.558	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2018			486.367	10.886.366	1.086.333	2.394.248	300.000	2.619.689	-	4.405.811	-	680.285	-	4	-
6319001	Realisatie verkeersveilige ontsluiting voorterrein GAE	3300319	14.030	314.030	-	157.015	-	157.015	-	-	-	-	-	-	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2019			14.030	314.030	-	157.015	-	157.015	-	-	-	-	-	-	-
6321001	Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer (IVV) 2021	3300321	791.522	34.641.516	-	-	-	-	-	7.000.000	-	-	-	10.000.000	-
6321002	Wegenruil N391-N862	3300321	611.460	27.961.460	-	-	-	-	-	1.000.000	-	-	-	5.000.000	-
Uitvoering Provinciaal verkeers- en vervoersplan 2021			1.402.982	62.602.976	-	-	-	-	-	8.000.000	-	7.000.000	-	15.000.000	-
6331607	Aanleg zonnepark bij het wegensteunpunt Rogat	3330407	10.875	250.875	318.484	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Object	Omschrijving object	Prestatie	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet (incl. lonen)	Uitgaven t/m 31 december 2018	Vermeer- dering 2019	Vermind- ering 2019	Vermeer- dering 2020	Vermind- ering 2020	Vermeer- dering 2021	Vermind- ering 2021	Vermeer- dering 2022	Vermind- ering 2022	Vermeer- dering 2023	Vermind- ering 2023
Algemeen beheer en onderhoud wegen															
			10.875	250.875	318.484	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6331604	Vervanging NWK-04380 Peelo sluisdeuren	3330405	51.910	1.161.910	-	115.144	-	523.383	-	523.383	-	-	-	-	-
6331801	Vervanging van beschoeiing door beton beschoeiing	3330405	97.086	2.173.086	-	1.046.766	-	39.777	-	-	-	-	-	-	-
6331901	DHV Sluis Dieversluis deuren vervangen door staal	3330405	9.353	209.353	-	209.353	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6331902	N373 Vervangen duiker Grote Diep	3330405	56.119	1.256.119	-	-	-	628.060	-	628.059	-	-	-	-	-
6331903	HV Sluis Nieuwe brugsluis vervangen deuren	3330405	9.353	209.353	-	104.677	-	104.676	-	-	-	-	-	-	-
6331608	Aanleg glasvezel lbv bediening HVV	3330508	-	100.000	-	100.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6332608	Vervanging kunstwerken WK diverse bruggen en duikers	3330405	-	3.240.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Scheepvaartkanalen															
			223.822	8.349.821	-	1.575.940	-	1.295.896	-	1.151.442	-	-	-	-	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 4			5.782.137	203.087.269	28.651.807	29.049.465	4.609.278	55.739.841	6.150.000	24.205.215	13.654.726	-	22.982.281	900.000	
INVESTERINGEN Programma 6: Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig															
6830708	Kwaliteitsimpuls Drents Museum (A002 en Abdijkerk)	3830804	20.692	582.475	107.483	396.103	40.171	396.103	277.043	-	-	-	-	-	-
6830709	Kwaliteitsimpuls Drents Museum (A002 en Abdijkerk)	3830804	5.261	148.087	44.361	91.776	9.391	91.776	70.435	-	-	-	-	-	-
6830710	Kwaliteitsimpuls Drents Museum (A002 en Abdijkerk)	3830804	935	26.326	9.823	15.295	1.565	15.295	12.522	-	-	-	-	-	-
6830711	Kwaliteitsimpuls Depot Drents Museum bouwkundig	3830804	1.169	25.455	10.224	15.329	7.714	15.329	7.714	-	-	-	-	-	-
6830712	Kwaliteitsimpuls Depot Drents Museum installaties	3830804	3.273	71.273	52.755	18.979	9.720	18.979	9.720	-	-	-	-	-	-
6830713	Kwaliteitsimpuls Depot Drents Museum inrichting	3830804	3.741	81.455	59.959	21.856	11.109	21.856	11.109	-	-	-	-	-	-
6832001	Depot Drents Museum schilderijrekken	3830804	-	91.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6832601	Depot Drents Museum installaties	3830804	-	2.151.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
			35.071	3.177.071	284.605	559.338	79.670	559.338	388.543	-	-	-	-	-	-
Drents Museum			35.071	3.177.071	284.605	559.338	79.670	559.338	388.543	-	-	-	-	-	-
INVESTERINGEN Programma 7: Middelen en mensen															
5282102	Meubilair - bureaustoelen, stoelen Statenzaal, vergader ruimten, restaurant, ed (deel van vervangingsinv. 5280703)	2660701	11.690	511.690	-	-	-	-	-	511.690	-	-	-	-	-
5282502	Vloerbedekking vervangen (onderdeel van 5280701)	2660701	-	954.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5282503	WKO warmtepomp vervangen (deel van vervangings.inv. 5280705)	2660701	-	135.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5282504	Revitalisering provinciehuis installaties 15 jr (vervanging deel van 5280702)	2660701	-	1.651.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5282603	Meubilair - tafels, kasten, rolgordijnen ed (deel van vervangingsinv 5280703)	2660701	-	1.100.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5282604	2e deel bureaustoelen (vervangingsinvestering)	2660701	-	240.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5283001	Revitalisering provinciehuis installaties 20 jr (vervanging deel van 5280702)	2660701	-	3.339.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5283101	vervanging overig BWK revitalisering (5280701)	2660701	-	5.472.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5283102	vervanging bestuursruimte BWK revitalisering (5280704)	2660701	-	708.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Object	Omschrijving object	Prestatie	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet (incl. lonen)	Uitgaven t/m 31 december 2018	Vermeer- dering 2019	Vermind- ering 2019	Vermeer- dering 2020	Vermind- ering 2020	Vermeer- dering 2021	Vermind- ering 2021	Vermeer- dering 2022	Vermind- ering 2022	Vermeer- dering 2023	Vermind- ering 2023
5283103	Isolatieglas provinciehuis (verv inv 5280706)	2660701	-	832.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5284001	WKO Installatie vervangen (verv. invest 5280705)	2660701	-	327.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5284002	Revitalisering provinciehuis installaties 30 jr (vervanging deel van 5280702)	2660701	-	10.344.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5284003	WKO warmtepomp vervangen (vervangings.inv. 5282503)	2660701	-	181.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5281201	Beveiligingsmaatregelen (vervangingsinvestering)	2660902	931	65.931	60.269	5.662	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5282501	Toegangsvoorziening hoofdingang/hal/balie BWK (vervangingsinv 5280401)	2660902	-	294.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5282801	Toegangscontrole installaties (vervangings.invest 5281802)	2660902	-	183.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5281701	Vervangingsinvestering audio en video apparatuur revitalisering provinciehuis	2660905	7.599	332.599	-	-	-	332.599	-	-	-	-	-	-	-
5282001	Touriquetdeur elektrisch vervangen (onderdeel van 5280401)	2660905	1.403	61.403	-	-	-	-	-	61.403	-	-	-	-	-
5282601	Vervangingsinvestering audio en video apparatuur revitalisering provinciehuis (5281701)	2660905	-	300.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5282602	Werkplekken Prolander (vervangingsinvestering 5281401)	2660905	-	250.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Provinciehuis			21.623	27.281.623	60.269	5.662	-	332.599	-	573.093	-	-	-	-	-
5271610	Vervangingsinvestering Ruimtelijk informatie systeem	2660102	2.989	52.989	3.699	49.290	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271803	Klantencontactsysteem (vervanging 5271403)	2660102	7.174	127.174	-	127.174	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271902	Modernisering GIS (verv. investering vanuit 2015 5271402)	2660102	2.989	52.989	-	-	-	52.989	-	-	-	-	-	-	-
5272207	Vervangingsinvestering Ruimtelijk informatie systeem (verv. invest. Vanuit 2018 -5271610)	2660102	2.989	52.989	-	-	-	-	-	-	-	-	-	52.989	-
5272209	Klantencontactsysteem (verv. Invest. Vanuit 2018 - 5271803)	2660102	7.174	127.174	-	-	-	-	-	-	-	-	-	127.174	-
5272402	Modernisering GIS (verv. investering vanuit 2020 - 5271902)	2660102	2.989	52.989	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hard- en Software ondersteuning - Ambtelijin Excellente Dienstverlening			26.303	466.304	3.699	176.464	-	52.989	-	-	-	-	-	180.163	-
5271614	Vervangingsinvestering ICT basisvoorzieningen 2012	2660101	3.527	62.527	-	-	-	62.527	-	-	-	-	-	-	-
5271710	Vervangen mobiele devices (tablets) lichting 1	2660101	14.945	264.945	83.152	181.793	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271901	Vervangingsaanschaf mobiele telefoons provincie (vervangingsinv. 5271706)	2660101	11.956	211.956	-	105.978	-	105.978	-	-	-	-	-	-	-
5272001	Vervangen werkplekken (vervangingsinvestering 5271501)	2660101	47.825	847.825	-	-	-	847.825	-	-	-	-	-	-	-
5272004	Vervangen mobiele devices (tablets) lichting 2	2660101	8.967	158.967	-	-	-	79.484	-	79.483	-	-	-	-	-
5272101	Vervangingsaanschaf mobiele telefoons provincie (verv. Invest. Vanuit 2019 - 5271901)	2660101	11.956	211.956	-	-	-	105.978	-	105.978	-	-	-	-	-
5272210	Vervangen mobiele devices (tablets) lichting 1 (vervanging 5271710)	2660101	7.473	257.473	-	-	-	-	-	-	-	-	-	128.737	-
5272301	Vervangingsaanschaf mobiele telefoons provincie (verv. Invest. Vanuit 2021 - 5272101)	2660101	11.956	211.956	-	-	-	-	-	-	-	-	-	105.978	-
5272304	Vervangen werkplekken (vervangingsinvestering 5272001)	2660101	47.825	847.825	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272305	Vervangingsinvestering ICT basisvoorzieningen (verv 2019 - 5271614)	2660101	3.527	62.527	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Object	Omschrijving object	Prestatie	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet (incl. lonen)	Uitgaven t/m 31 december 2018	Vermeer- dering 2019	Vermind- ering 2019	Vermeer- dering 2020	Vermind- ering 2020	Vermeer- dering 2021	Vermind- ering 2021	Vermeer- dering 2022	Vermind- ering 2022	Vermeer- dering 2023	Vermind- ering 2023
5272401	Vervangen mobiele devices (tablets) lichte 2 (verv.invest.5272004)	2660101	8.967	158.967	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272502	Vervangingsaanschaf mobiele telefoons provincie (verv. Invest. Vanuit 2023 - 5272301)	2660101	11.956	211.956	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271603	Vervangingsinvestering verbetering, IT- huishouding/processen	2660104	19.787	350.787	-	50.787	-	300.000	-	-	-	-	-	-	-
5271605	Vervangingsinvestering Info- en Comm. Basisvoorzieningen 2009	2660104	20.027	355.027	-	-	-	355.027	-	-	-	-	-	-	-
5272102	Vervangingsinvestering verbetering, IT- huishouding/processen (verv. invest uit 2017 - 5271603)	2660104	19.787	350.787	-	-	-	-	-	-	-	-	-	132.473	-
5272205	Vervangingsinvestering Info- en Comm. Basisvoorzieningen (verv. Invest. Vanuit 2018 - 5271605)	2660104	14.048	349.048	-	-	-	-	-	-	-	-	-	249.048	-
5272501	Vervangingsinvestering verbetering, IT- huishouding/processen (verv.investering 5272102)	2660104	20.027	350.787	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271609	Vervangingsinvestering mobiele devices managemet (MDM) en data encryptie	2660105	3.587	63.587	3.589	59.998	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271704	Vervanging lokaal netwerk 2017 (verv. Investering)	2660105	9.386	166.386	-	166.386	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272104	Vervangingsinvestering mobiele devices managemet (MDM) en data encryptie (verv. Invest. Vanuit 2017 - 5271609)	2660105	3.587	63.587	-	-	-	-	-	-	-	-	-	63.587	-
5272202	Vervanging lokaal netwerk (verv. Investering vanuit 2018 - 5271704)	2660105	4.005	161.005	-	-	-	-	-	-	-	71.005	-	90.000	-
Hard- en Software ondersteuning - Ambtelijin Flexibiliteit in Techniek															
5271616	Zoekfunctie Intranet (vervangingsinvestering) 5271101	2660102	3.587	63.587	-	-	-	63.587	-	-	-	-	-	-	-
5271708	Vervangingsinvestering Migratie Office 2010 (5270705)	2660102	11.155	197.755	38.771	100.000	-	58.984	-	-	-	-	-	-	-
5272105	Vervangingsinvestering telewerken obv VDI en thuisnet (verv. Invest. Vanuit 2017 - 5271611)	2660102	5.978	105.978	-	-	-	105.978	-	-	-	-	-	-	-
5272107	Vervangingsinvestering Migratie Office 2010 (verv. Invest. Vanuit 2017 - 5271708)	2660102	11.155	197.755	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272208	Zoekfunctie Intranet (vervangingsinvestering vanuit 2020 - 5272002)	2660102	3.587	63.587	-	-	-	-	-	-	-	63.587	-	-	-
5272403	Zoekfunctie Intranet (vervangingsinvestering 5272208)	2660102	3.587	63.587	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272404	Vervangingsinvestering telewerken obv VDI en thuisnet (verv. investering uit 2020 - 5272105)	2660102	5.978	105.978	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271401	Vervanging telefooncentrale (verv. invest. vanuit 2006)	2660105	11.846	291.846	82.103	209.743	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272204	Vervanging telefooncentrale (verv. invest. vanuit 2014 - 5271401)	2660105	-	280.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271804	Vernieuwing generieke digitale omgeving (VJN 2017) - 1e fase gestructureerde processen	2660106	38.857	688.857	399.363	289.494	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271805	Vernieuwing generieke digitale omgeving (VJN 2017) - 2e fase ongestructureerde processen	2660106	80.704	1.430.704	-	688.857	-	741.847	-	-	-	-	-	-	-
5272211	Vernieuwing generieke digitale omgeving (verv.investering 5271804)	2660106	38.857	2.038.857	-	-	-	-	-	-	-	688.857	-	650.000	-
Hard- en Software ondersteuning - Ambtelijin Het Nieuwe Samenwerken															
5271604	Vervangingsinvestering Herst. IT-huishouding o.a. Digid	2660102	10.462	185.462	-	92.731	-	92.731	-	-	-	-	-	-	-

Object	Omschrijving object	Prestatie	Toerekening loonkosten	Totaal Krediet (incl. lonen)	Uitgaven t/m 31 december 2018	Vermeer- dering 2019	Vermind- ering 2019	Vermeer- dering 2020	Vermind- ering 2020	Vermeer- dering 2021	Vermind- ering 2021	Vermeer- dering 2022	Vermind- ering 2022	Vermeer- dering 2023	Vermind- ering 2023
5271702	Verbetering informatie bedrijfsvoering 2017 (verv. invest. vanuit 2012)	2660102	19.130	339.130	-	-	-	100.000	-	239.130	-	-	-	-	-
5272103	Vervangingsinvestering Herstr. IT-huishouding o.a. Digid (verv. invest. Vanuit 2017 - 5271604)	2660102	5.978	180.978	-	-	-	-	-	-	-	-	-	105.978	-
5272201	Verbetering informatie bedrijfsvoering (verv. invest. vanuit 2018 - 5271702)	2660102	8.369	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271106	ICT VJN 2011 I-beleid en architectuur	2660106	3.047	78.047	24.030	54.017	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271607	Vervangingsinvestering I-beleid en architectuur	2660106	4.484	79.484	-	-	-	79.484	-	-	-	-	-	-	-
5272206	Vervangingsinvestering I-beleid en architectuur (verv. Invest. Vanuit 2018 - 5271607)	2660106	-	75.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hard- en Software ondersteuning - Ambtelijin Organisatie in Control			51.469	938.101	24.030	146.748	-	272.215	-	239.130	-	-	-	105.978	-
5271701	Basisvoorziening statenleden (vervangingsinvestering uit 2013)	2660101	3.886	68.886	-	68.886	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272302	Basisvoorziening statenleden (vervangingsinvestering uit 2019 - 5271701)	2660101	-	65.000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	65.000	-
5271802	Stateninfosysteem (verv. investering vanuit 2014)	2660102	5.978	105.978	-	105.978	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5272203	Stateninfosysteem (verv. investering vanuit 2018 - 5271802)	2660102	5.978	105.978	-	-	-	-	-	-	-	-	-	105.978	-
5271903	Vervangingsinvestering mobiele telefoons Drechts Museum (verv.inv. 5271709)	2660110	1.495	26.495	-	13.248	-	13.247	-	-	-	-	-	-	-
5272106	Vervangingsinvestering Drechts Museum, kantoorautomatisering (verv. Invest vanuit 2017 - 5271707)	2660110	13.451	238.451	-	-	-	-	-	238.451	-	-	-	-	-
5272109	Vervangingsinvestering mobiele telefoons Drechts Museum (verv.inv. 5271903)	2660110	1.495	26.495	-	-	-	-	-	13.248	-	13.247	-	-	-
5272303	Vervangingsinvestering mobiele telefoons Drechts Museum (verv.inv. 5272109)	2660110	1.495	26.495	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13.748	-
5272503	Vervangingsinvestering mobiele telefoons Drechts Museum (verv.inv. 5272303)	2660110	1.495	26.495	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5271904	mobiele telefoons Prolander (verv.invest. 5271711)	2660113	2.092	37.092	-	18.546	-	18.546	-	-	-	-	-	-	-
5271905	vervanging werkkleomgeving ICT Prolander	2660113	10.309	182.758	-	-	-	182.758	-	-	-	-	-	-	-
5272110	mobiele telefoons Prolander (verv.invest. 5271904)	2660113	2.092	37.092	-	-	-	-	-	18.546	-	18.546	-	-	-
5272307	mobiele telefoons Prolander (verv.invest. 5272110)	2660113	2.092	37.092	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18.546	-
Hard- en Software facilitaire ondersteuning - Niet informatieplan			51.857	984.307	-	206.658	-	214.551	-	270.245	-	31.793	-	203.272	-
TOTAAL INVESTERINGEN Programma 7			671.666	40.918.707	694.976	2.388.568	-	3.593.591	-	1.267.929	-	1.089.957	-	1.909.236	-
TOTAAL GENERAAL			6.558.933	251.523.031	57.749.373	53.679.544	12.329.575	77.025.270	23.529.968	40.144.394	14.667.813	25.791.433	11.047.500	24.891.517	900.000

4.2 Meerjarige financieringspositie

Om een beeld te krijgen van de ontwikkelingen van de meerjarige financieringspositie hebben wij een meerjarige investerings- en financieringsstaat opgesteld. De staat hieronder is per aanvang van het jaar opgesteld en laat zien dat volgens onze verwachtingen het saldo van financieringsmiddelen van een overschot zal dalen tot een tekort. Dit komt mede door de realisatie van de nieuwe investeringsagenda, voorgenomen investeringen in infrastructuur en het inzetten van bestemmingsreserves.

	2020	2021	2022	2023	eind 2023
Investerings					
A. Immateriële vaste activa					
1. Bijdrage aan activa in eigendom derden	12.933.036	10.903.727	8.956.099	7.008.471	5.315.964
(maatschappelijk nut)					
B. Materiële activa					
B1. Materiële activa (maatschappelijk nut)	129.440.856	174.052.928	188.729.214	191.222.205	202.528.796
B2. Materiële activa (economisch nut)	42.708.341	45.379.359	44.415.090	43.305.948	43.288.374
C. Financiële activa					
1. Deelnemingen (maatschappelijk nut)	26.125.665	26.125.665	26.125.665	26.125.665	26.125.665
2. Leningen aan openbare lichamen	35.000.000	20.000.000	20.000.000	20.000.000	20.000.000
3. Overige langlopende geldleningen	114.150.000	119.877.000	98.587.000	97.148.000	93.704.000
Totaal investeringen	360.357.898	396.338.679	386.813.068	384.810.289	390.962.799
Financieringsmiddelen					
A. reserves/voorzieningen					
1. Algemene reserves	44.163.877	37.101.307	36.780.626	36.617.575	37.103.678
2. Bestemmingsreserves	316.250.082	274.711.387	232.365.707	196.697.330	184.983.771
3. Voorzieningen (middelen derden)	3.324.474	3.174.474	3.024.474	2.874.474	2.724.474
4. Voorzieningen egalisering kosten	2.030.328	2.054.876	2.260.011	2.104.455	2.246.206
5. Voorzieningen verpl., verl. risico's	8.102.454	8.092.454	8.082.454	8.072.454	8.037.454
B. Opgenomen langlopende geldleningen	0	16.000.000	51.000.000	85.000.000	104.000.000
Totaal financieringsmiddelen	373.871.215	341.134.498	333.513.272	331.366.288	339.095.583
Saldo financieringsmiddelen (overschot)	13.513.317	-55.204.181	-53.299.796	-53.444.001	-51.867.216

4.3 Geprognosticeerde balans

Het opnemen van een geprognosticeerde balans is voorgeschreven met als doel meer inzicht in de ontwikkeling van de investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte. Deze balans moet aansluiten op de balans in de jaarrekening, maar hoeft niet dezelfde mate van detail te kennen. In onderstaande balans is rekening gehouden met de geplande investeringen uit het Meerjarig investeringsprogramma 2019-2022 (zie paragraaf 4.1 Investeringsnaar nut). Bij het opstellen van de geprognosticeerde balans zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Uitgegaan wordt van de eindbalans van de laatst vastgestelde jaarrekening (2018).
2. Vervolgens wordt het lopende begrotingsjaar toegevoegd conform de laatste ramingen uit de Voorjaarsnota 2019.
3. Vervolgens zijn de vier volgende jaren toegevoegd conform de meerjarenraming (2020 t/m 2023), deze ramingen worden zoveel mogelijk ontleend aan bekende ramingen in het financieel systeem.
4. Voor de gegevens die niet beschikbaar zijn in het financieel systeem worden rekenregels gebruikt:
 - a. Sommige posten worden op nul geëxtrapoleerd
 - b. Bij sommige posten wordt de eindstand van de laatst vastgestelde jaarrekening geëxtrapoleerd
 - c. Er is een sluitpost om de balans in evenwicht te brengen.

ACTIVA Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
VASTE ACTIVA						
Immateriële vaste activa	13.514	12.933	10.904	8.956	7.008	5.316
Saldo agio/disagio	0	0	0	0	0	0
Bijdragen in activa in eigendom van derden	13.514	12.933	10.904	8.956	7.008	5.316
Materiële vaste activa	139.819	172.149	219.432	233.144	234.528	245.817
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	109.820	129.441	174.053	188.729	191.222	202.529
Investerings met een economisch nut	29.999	42.708	45.379	44.415	43.306	43.288
Financiële vaste activa	187.406	175.276	166.003	144.713	143.274	139.830
Kapitaalverstrekking aan Deelnemingen	24.773	26.126	26.126	26.126	26.126	26.126
Leningen aan openbare lichamen en deelnemingen	47.000	35.000	20.000	20.000	20.000	20.000
Overige langlopende leningen	115.633	114.150	119.877	98.587	97.148	93.704

VLOTTENDE ACTIVA						
Voorraden	9					
Voorraden	9	0	0	0	0	0
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	161.733	104.306	29.591	12.200	12.200	12.200
Vorderingen op openbare lichamen	10.009	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Verstrekte kasgeldleningen	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	0	0	0	0	0	0
Rekening courant verhouding met het Rijk	149.488	92.106	17.391	0	0	0
Overige vorderingen	2.236	2.200	2.200	2.200	2.200	2.200
Liquide middelen	7.768	7.700	7.700	7.700	7.700	7.700
Kassaldi						
Banksaldi	7.768	7.700	7.700	7.700	7.700	7.700
Overlopende activa	35.072	34.800	34.800	34.800	34.800	34.800
Nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	31.287	31.000	31.000	31.000	31.000	31.000
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen met een specifiek bestedingsdoel	3.785	3.800	3.800	3.800	3.800	3.800
Totaal activa	545.321	507.164	468.430	441.513	439.510	445.663

PASSIVA Bedragen x € 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023
VASTE PASSIVA						
Eigen vermogen	403.842	360.414	311.812	269.147	233.315	222.088
Algemene reserve	46.863	44.164	37.101	36.781	36.618	37.104
Bestemmingsreserves	322.473	316.250	274.711	232.366	196.697	184.984
Saldo van rekening	34.506	0	0	0	0	0
Voorzieningen	13.750	13.456	13.321	13.366	13.050	13.007
Voorzieningen (middelen derden)	3.474	3.324	3.174	3.024	2.874	2.724
Voorzieningen egalisering kosten	2.139	2.030	2.055	2.260	2.104	2.246
Voorzieningen verpl., verl. risico's	8.137	8.102	8.092	8.082	8.072	8.037
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	0	0	16.000	51.000	85.000	104.000
Onderhandse leningen van binnenlandse banken	0	0	16.000	51.000	85.000	104.000

VLOTTENDE PASSIVA						
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	23.606	23.000	23.000	23.000	23.000	23.000
Bank en giro saldi	0	0	0	0	0	0
Overige schulden	23.606	23.000	23.000	23.000	23.000	23.000
Overlopende passiva	104.123	110.294	104.297	85.000	85.145	83.568
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen.	63.404	70.000	70.000	70.000	70.000	70.000
De voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, ontvangen van:						
- het Rijk	1.986	2.400	2.400	2.400	2.400	2.400
- Overige Nederlandse overheidslichamen	26.924	28.894	22.897	3.600	3.745	2.168
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van de volgende begrotingsjaren komen	11.809	9.000	9.000	9.000	9.000	9.000
Totaal passiva	545.321	507.164	468.430	441.513	439.510	445.663

4.4 Berekening EMU-saldo

Centraal Bureau voor de Statistiek
www.cbs.nl/kredo

Vragenlijst

Berekening EMU-saldo

Provincie Drenthe (0003)

Omschrijving	2019	2020	2021
	x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2019, aangevuld met raming resterende periode	x € 1000,- Volgens begroting 2020	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2020
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	42.756	32.128	26.122
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	31.784	44.795	11.767
3. Mutatie voorzieningen	-321	-194	-14
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)			
5. Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo	10.651	-12.861	14.341
Ruimte voor uw toelichting			

4.5 Begrotingssubsidies

Onderstaand een lijst met subsidies die hun wettelijke grondslag vinden in de begroting. De lijst is uitgesplitst in boekjaarsubsidies en begrotingssubsidies voor projecten. Binnen die lijst hebben we oude en nieuwe (dit jaar voor het eerst specifiek opgenomen) begrotingssubsidies vermeld, alsmede of de subsidie jaarlijks wordt geïndexeerd of niet. Met het vaststellen van de begroting worden ook de begrotingssubsidiebudgetten geaccordeerd. Naast de vorengenoemde subsidies verlenen we eveneens subsidies op basis van subsidieregelingen en op incidentele basis.

Type subsidie	Nieuw	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	Prestatie	Balans VW	2020 begroting
Begroting projectsubsidies							
	Nieuw						
		Natuurlijk Platteland					
			Agrarisch Natuur Drenth	Ja	3620801	440711	71.106
		Cultuur en evenementen					
			St. Aa's (andere activiteiten Schipborg)	Nee	3830605	440717	50.000
			St. Bevrijdingsfestival Drenthe	Nee	3830605	440719	40.000
			Loods 13	Nee	3830605	440721	50.000
			PeerGroup	Nee	3830605	440725	175.000
			Peter de Grote Festival	Nee	3830605	440726	25.000
			St.Veenkoloniaal Orkest	Nee	3830605	440727	10.000
			St. Drents Poppenspeelfestival	Nee	3830605	440728	50.000
			Zomerzinnen	Nee	3830605	440729	30.000
			Garage TDI	Nee	3830605	440730	160.000
			NNO	Nee	3830605	440731	30.000
			Drents Jeugdorkest	Nee	3830605	440732	18.100
			Het houten huis	Nee	3830605	440740	25.000
			Stichting Festival Vrouwenfilms Claire Obscur	Nee	3830605	440741	22.500
		Totaal beleidsopgave					756.706
Totaal Begroting projectsubsidies							756.706
Begroting boekjaarsubsidies							
	Nieuw						
		Natuurlijk Platteland					
			Vereniging Natuurmonumenten Nederland	Nee	3621102	440062	50.000
			Staatsbosbeheer	Nee	3621102	440736	20.000
			Schaapskudde Bargerveen (Landschapsbeheer Kollingsveen)	Ja	3621109	440699	46.468
			Schaapskudde De Strubben - Kniphorstbosch (Stichting Schaapskudde het Stroomdal)	Ja	3621109	440700	46.468
			Schaapskudde Doldersummerveld (Stichting Het Drentse Landschap)	Ja	3621109	440701	46.468
			Schaapskudde Dwingelderveld (Vereniging Natuurmonumenten)	Ja	3621109	440702	46.468
			Schaapskudde Holtingerveld (Stichting Holtinger Schaapskudde)	Ja	3621109	440705	46.468
			Schaapskudde Ruinen (Stichting Het Drentse Heideschaap)	Ja	3621109	440706	46.468
			Schaapskudde Westerbork (Orvelte) (Stichting Schaapskudde Westerbork)	Ja	3621109	440707	46.468
			Schaapskudde Balloërveld (Stichting Schaapskudde Balloërveld)	Ja	3621109	440708	46.468
			Schaapskudde Exloo (Stichting Schaapskudde Exloo)	Ja	3621109	440709	46.468

Type subsidie	Nieuw	Beleidsopgave	Gesubsidieerde	Indexeren	Prestatie	Balans VW	2020 begroting
			Schaapskudde Hijckerveld (Stichting Het Drentse Landschap)	Ja	3621109	440710	46.468
		Oog voor cultureel erfgoed					
			Molenstichting Drenthe	Nee	3830803	440077	12.700
			Bond Heemschut	Nee	3830803	440078	2.600
			Subsidiëring Drentse Historische Vereniging	Nee	3830803	440100	5.000
			subsidie Stichting nieuwe Drentse Volksalmanak	Nee	3830803	443030	6.845
			St. DBF (Kenniscentrum Herbestemming Noord)	Nee	3830806	440737	50.000
			Buro Stek (activiteit Steunpunt Erfgoed Drenthe)	Nee	3830806	440738	120.000
			St. Erfgoed Arsenaal Drenthe	Nee	3830806	440739	100.000
		Cultuur en evenementen					
			Stichting Compenta	Nee	3830612	440718	210.000
			Stichting Herinneringscentrum Kamp Westerbork	Nee	3830804	440074	100.000
			Bijdrage Nationaal Hunebedden Informatiecentrum	Nee	3830804	440254	100.000
			Museum de Buitenplaats	Nee	3830804	440483	100.000
			Gevangenis­museum Veenhuizen	Nee	3830804	440704	100.000
			Stichting Koloniecentrum	Nee	3830804	440712	100.000
		Totaal beleidsopgave					1.541.825
	Oud						
		Natuurlijk Platteland					
			Landschapsbeheer Drenthe	Ja	3621006	440673	555.980
			Subsidie aan Fauna­beheereenheid	Ja	3620802	440697	193.635
			Stichting "Het Drentse Landschap"	Ja	3620806	440671	856.889
			Kosten Streekbeheer	Nee	3621006	440627	150.000
		In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen					
			Milieufederatie Drenthe	Ja	3500404	440651	390.725
		Vrij­tijdseconomie stimuleren					
			Bijdrage aan Stichting Drentse Rijwielvierdaagse	Nee	3700103	440006	16.020
			Subs Marketing Drenthe	Nee	3700103	443106	1.434.200
		Oog voor cultureel erfgoed					
			Regionaal historische centra (RHC)	Ja	3830805	433584	290.114
			Stichting Monumentenwacht Drenthe	Ja	3830806	440652	315.461
			Monument Kamp Westerbork	Ja	3830806	440610	17.426
			Subsidie Geopark	Ja	3830810	440628	200.000
		Cultuur en evenementen					
			Platform Drentse musea	Nee	3830804	440660	100.000
			Kunst en Cultuur Drenthe	Ja	3830603	440656	1.246.863
			Biblionet Drenthe	Ja	3840903	436017	2.264.593
			Drents Museum	Ja	3830804	440658	4.822.079
			Huis van de Taal	Ja	3830808	440434	450.122
		Sociaal Drenthe voor iedereen					
			Stichting Sport Drenthe	Ja	3840808	440663	38.009
			BOKD/SDD	Ja	3840808	440667	162.901
			STAMM	Ja	3840808	440666	542.998
			Zorgbelang Drenthe	Ja	3840808	440668	162.901
		Totaal beleidsopgave					14.210.916
Totaal Begroting boekjaarsubsidies							15.752.741
Totaal							16.509.447

Bijlagen

1. Controleprotocol

Controleprotocol voor de accountantscontrole van de Jaarrekening 2019 van de provincie Drenthe

1. Inleiding

Eind 2018 heeft de aanbesteding van de accountantscontrole voor de periode 2019-2022 plaatsgevonden en begin 2019 is deze opdracht gegund aan Ernst & Young Accountants LLP (EY). Provinciale Staten (PS) hebben aan deze accountant de opdracht verstrekt om de accountantscontrole, als bedoeld in artikel 217 van de Provinciewet, voor de provincie Drenthe uit te voeren. Ter voorbereiding en ondersteuning van de uitvoering van deze accountantscontrole moeten PS echter nog een aantal zaken nader regelen, die op hoofdlijnen in dit Controleprotocol staan.

Object van controle is de Jaarrekening 2019 en daarmee tevens het financieel beheer over het jaar 2019, zoals uitgeoefend door of namens het College van Gedeputeerde Staten (GS) van Drenthe.

1.1. Doelstelling

Dit Controleprotocol heeft als doel nadere aanwijzingen te geven aan de accountant over de reikwijdte van de accountantscontrole, de daarvoor geldende normstellingen en de daarbij verder te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties voor de controle van de Jaarrekening 2019 van de provincie Drenthe.

1.2. Wettelijk kader

De Provinciewet, artikel 217, schrijft voor dat PS een of meer accountants aanwijzen kan geven, als bedoeld in BW2: artikel 393 lid 1, voor de controle van de in artikel 201 van de Provinciewet bedoelde Jaarrekening en het daarbij verstrekken van een controleverklaring en het uitbrengen van een verslag van bevindingen.

In het kader van deze opdrachtverstrekking aan de accountant kunnen PS nadere aanwijzingen geven voor te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties. Tevens zal in de opdrachtverstrekking duidelijk aangegeven moeten worden welke wet- en regelgeving in het kader van het financieel beheer onderwerp van rechtmatigheidscontrole zal zijn.

PS hebben op 17 maart 2004 de Verordening ex artikel 217 van de Provinciewet voor de controle op het financieel beheer en op de inrichting van de financiële organisatie van de provincie Drenthe vastgesteld.

Dit Controleprotocol en het door de accountant te hanteren Normenkader van wet- en regelgeving zullen in hun vergadering van 13 november 2019 ter vaststelling aan PS worden voorgelegd. Met dit Controle-protocol (waarin onder andere opgenomen de goedkeurings- en rapporteringstolerantie) stellen PS nadere aanwijzingen vast die specifiek van toepassing zijn voor het controlejaar 2019.

2. Algemene uitgangspunten voor de controle (getrouwheid én rechtmatigheid)

Zoals in artikel 217 van de Provinciewet is voorgeschreven, zal de controle van de in artikel 201 van de Provinciewet bedoelde Jaarrekening uitgevoerd door de door PS benoemde accountant gericht zijn op het afgeven van een oordeel over:

- Rechtmatige weergave van in de Jaarrekening gepresenteerde baten en lasten en de activa en passiva;
- Rechtmatig totstandkoming van baten en lasten en balansmutaties in overeenstemming met de Begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder provinciale verordeningen;

- Inrichting van financieel beheer en financiële organisatie gericht op de vraag of deze een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken;
- In overeenstemming zijn van de door het college van GS opgestelde Jaarrekening met de bij of krachtens Algemene maatregel van bestuur te stellen regels bedoeld in artikel 186 van de Provinciewet (BBV);
- Verenigbaarheid van het Jaarverslag met de Jaarrekening.

Bij de controle zullen de nadere regels die bij of krachtens Algemene maatregel van bestuur worden gesteld op grond van artikel 217, zesde lid, van de Provinciewet (Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO)), en de Richtlijnen voor de Accountantscontrole (NBA) bepalend zijn voor de uit te voeren werkzaamheden.

Onder rechtmatigheid wordt begrepen de definitie volgens het BADO dat de in de rekening verantwoorde lasten, baten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen, dat wil zeggen "in overeenstemming zijn met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder provinciale verordeningen".

3. Te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties

De accountant accepteert bij de controle bepaalde toleranties en richt zijn controle daarop in. De accountant controleert niet ieder document of iedere financiële handeling, maar richt de controle zodanig in dat voldoende zekerheid wordt verkregen over het getrouwe beeld van de Jaarrekening en de rechtmatigheid van de verantwoorde baten en lasten en balansmutaties en financiële beheershandelingen met een belang groter dan de vastgestelde goedkeuringstolerantie. De accountant richt de controle in op het ontdekken van belangrijke fouten en baseert zich daarbij op risicoanalyse, vastgestelde toleranties en statische deelwaarnemingen en extrapolaties.

In het BADO, zijn minimumeisen voor de in de controle te hanteren goedkeuringstoleranties voorgeschreven. PS mogen de goedkeuringstoleranties scherper vaststellen dan deze minimumeisen. Dit moet dan wel worden toegelicht in de controleverklaring. De minimumeisen zijn de volgende:

Goedkeuringstolerantie	Strekking controleverklaring:			
	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	$\leq 1\%$	$>1\% < 3\%$	-	$\geq 3\%$
Onzekerheden in de controle (% lasten)	$\leq 3\%$	$>3\% < 10\%$	$\geq 10\%$	-

Naast deze kwantitatieve benadering zal de accountant ook een kwalitatieve beoordeling hanteren (professional judgement). De weging van fouten en onzekerheden vindt ook plaats op basis van professional judgement.

De goedkeuringstolerantie betreft de maximale toegestane fout en het maximale bedrag aan onzekerheden in de jaarrekening. Afwijkingen/ fouten en/of onzekerheden groter dan de goedkeuringstolerantie kunnen van invloed zijn op de oordeels- en besluitvorming van de gebruikers van de jaarrekening, waaronder PS. Dit bedrag omvat zowel de geconstateerde en niet-gecorrigeerde fouten en onzekerheden, maar ook de fouten en onzekerheden die niet door de accountant zijn ontdekt. De accountantscontrole is namelijk gebaseerd op steekproeven, waardoor het mogelijk is dat de accountant niet alle fouten en onzekerheden ontdekt en rapporteert. Om deze reden houdt de accountant bij de evaluatie van de geconstateerde en niet-gecorrigeerde fouten en onzekerheden ten opzichte van de goedkeuringstolerantie rekening met een veiligheidsmarge voor deze niet ontdekte fouten en onzekerheden. Deze veiligheidsmarge bedraagt veelal 50% van de goedkeurings-tolerantie

en is bedoeld om de kans dat het totaal van de niet-gecorrigeerde en niet-ontdekte fouten en onzekerheden de goedkeuringstolerantie overschrijdt, tot een zo laag mogelijk acceptabel niveau terug te brengen. Dit betekent dat de geconstateerde (en niet-gecorrigeerde) fouten en onzekerheden niet meer dan 50% van de goedkeuringstolerantie mogen bedragen.

De rapporteringstolerantie wordt door PS vastgesteld, met inachtneming van vorengenoemde minimeisen. De accountant richt de controle in, rekening houdend met de rapporteringstolerantie om te kunnen waarborgen dat alle gesignaleerde onrechtmatigheden die dit bedrag overschrijden ook daadwerkelijk in het verslag van bevindingen worden opgenomen.

In het hierna opgenomen schema zijn de goedkeuringstolerantie en de rapporteringstolerantie(s) opgenomen zoals door PS vastgesteld voor het controlejaar 2019.

	Strekking controleverklaring:			
Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeelonthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	$\leq 1\%$	$>1\% < 3\%$	-	$\geq 3\%$
Onzekerheden in de controle (% lasten)	$\leq 3\%$	$>3\% < 10\%$	$\geq 10\%$	-

Fouten spreken voor zich. Onzekerheden zijn minder hard kwantificeerbaar. Voor zover het totaal van de individuele fouten kleiner dan of gelijk is aan ca. € 2,7 miljoen wordt de jaarrekening goedgekeurd. Als de totale fouten tussen ca. € 2,7 miljoen en maximaal ca. € 8,0 miljoen blijven, komt een verklaring met beperking bij de jaarrekening. Als het totaal van de fouten groter of gelijk is dan ca. € 8,0 miljoen, komt een afkeurende verklaring bij de jaarrekening.

Hetzelfde geldt voor de onzekerheden:

- Onzekerheden kleiner dan of gelijk is aan ca. € 8,0 miljoen: goedkeurende verklaring;
- Onzekerheden tussen ca. € 8,0 miljoen en maximaal ca. € 26,6 miljoen: verklaring met beperking;
- Onzekerheden groter dan of gelijk aan ca. € 26,6 miljoen: verklaring van oordeelonthouding.

Een verklaring met beperking is een goedkeurende verklaring, waarvan een deel van de baten en lasten wordt uitgezonderd op grond van geconstateerde fouten of onzekerheden.

De gehanteerde tolerantiegrenzen zijn gebaseerd op de jaarrekening 2018. Op basis van de Jaarrekening 2019 zal de definitieve goedkeuringstolerantie (voor 2019) worden bepaald.

Voor de rapporteringstolerantie stellen PS als maatstaf dat de accountant op het niveau van programma's in de Begroting elke fout of onzekerheid groter dan of gelijk aan € 270.000,-- rapporteert, zijnde 10% van de fouten-goedkeuringstolerantie.

4. Reikwijdte accountantscontrole rechtmatigheidstoetsing

De accountantscontrole op rechtmatigheid voor het kalenderjaar 2019 is limitatief gericht op het volgende:

- Naleving van wettelijke kaders, zoals opgenomen in het Normenkader in het kader van de rechtmatigheid-controle bij de provincie. Dit uitsluitend voor zover deze directe financiële beheershandelingen betreffen of kan betreffen.
- Indien en voor zover bij de accountantscontrole materiële financiële onrechtmatige handelingen worden geconstateerd, worden deze in de rapportage en oordeelsweging uitsluitend betrokken indien en voor zover het door de staten of hogere overheden vastgestelde regels betreft.

Met andere woorden: interne regels van college naar ambtelijke organisatie, GS-besluiten, vallen daarbuiten. Wel worden GS-besluiten in de accountantscontrole betrokken voor zover zij een nadere uitwerking zijn van hogere wet- en regelgeving en betrekking hebben op financiële rechtmatigheid (kaderstellende besluiten). Een afwijking van deze lagere regelgeving kan passend zijn binnen de uitvoering van "hogere" besluiten. Het is (over het algemeen) aan GS om een oordeel te vellen over de geconstateerde afwijkingen van lagere interne regels.

5. Rapportering accountant

Tijdens en na afronding van de controlewerkzaamheden rapporteert de accountant als volgt.

Interim-controle

In de tweede helft van het jaar wordt door de accountant een zogenaamde interim-controle uitgevoerd. Over de uitkomsten van die tussentijdse controle wordt een verslag uitgebracht. Bestuurlijk relevante zaken worden, op grond van de overeengekomen rapportagewensen, ook aan PS gerapporteerd.

Verslag van bevindingen

In overeenstemming met de Provinciewet wordt over de controle een Verslag van bevindingen uitgebracht aan PS en in afschrift aan GS. In het Verslag van bevindingen wordt gerapporteerd over de opzet en uitvoering van het financiële beheer en of de beheersorganisatie een getrouw en rechtmatig financieel beheer en een rechtmatige verantwoording daarover waarborgen.

Uitgangspunten voor de rapportagevorm

Gesignaleerde onrechtmatigheden worden toegelicht gespecificeerd naar de aard van het criterium (begrotings-criterium, voorwaardencriterium, etc.). Fouten of onzekerheden die de rapporteringstolerantie als bedoeld in hoofdstuk 3 van dit Controleprotocol overschrijden, worden weergegeven in een apart overzicht bij het Verslag van bevindingen. De accountant rapporteert ook over eventuele bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en de continuïteit van de door de provincie Drenthe gehanteerde geautomatiseerde informatieverzorging.

Controleverklaring

In de controleverklaring wordt op een gestandaardiseerde wijze, zoals wettelijk voorgeschreven, de uitkomst van de accountantscontrole weergegeven, zowel ten aanzien van de getrouwheid als de rechtmatigheid. Deze controleverklaring is bestemd voor PS, zodat deze de door het college van GS opgestelde Jaarrekening kan vaststellen.

2. Normenkader

KADER INTERNE REGELGEVING MET FINANCIËLE BEHEERSHANDELINGEN 2019

1. SAMENWERKEND DRENTHE

- Controleverordening provincie Drenthe
- Financiële verordening Drenthe 2012
- Nota misbruik en oneigenlijk gebruik
- Nota reserves en voorzieningen 2016
- Spelregelkader EU-cofinanciering
- **Verordening rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers provincie Drenthe 2019**
- Verordening rechtspositie gedeputeerden, staten- en commissieleden
- Verordening vergoeding Statenfractie 2015

2. ECONOMISCH DRENTHE

- **Omnibus decentraal regeling Noord-Nederland**
- Subsidieregeling Noordelijke Innovatie Ondersteuningsfaciliteit (NIOF 2013)
- Verordening MKB Innovatiestimulering Regio en Topsectoren Noord-Nederland
- Verordening POP3-subsidiess provincie Drenthe
- Verordening Ruimtelijk Economische Programma Samenwerkingsverband Noord-Nederland
- Verordening Transitie II en Pieken
- Verordening Versneller Innovatieve Ambities

3. BEREIKBAARHEID DRENTHE

- Verordening Provinciale Commissie Verkeer- en Vervoerberaad Drenthe

4. RUIMTELIJK DRENTHE

- Beleggingsbesluit Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Drenthe
- Provinciale omgevingsverordening Drenthe
- Reglement fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Drenthe
- Subsidieverordening Duurzaamheidslening hernieuwbare energie ('zonnelening')
- **Subsidieverordening Inrichting Landelijk Gebied**

5. ENERGIEK DRENTHE

- Provinciale monumentenverordening

6. FINANCIËN EN ORGANISATIE

- Algemene subsidieverordening Drenthe 2017
- Belastingverordening provincie Drenthe 2019
- Financieringsstatuut 2014
- Kader revolverend financieren
- Verordening op de heffing op de opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting Drenthe

KADER EXTERNE REGELGEVING MET FINANCIËLE BEHEERSHANDELINGEN 2019

1. SAMENWERKEND DRENTHE

- Algemene wet bestuursrecht
- Artikelen 107,108 en 109 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VwEU)
- Burgerlijk Wetboek
- Rechtspositiebesluit Commissarissen van de Koningin (vervalt 28-3-2019)
- **Rechtspositiebesluit Decentrale politieke ambtsdragers**
- Rechtspositiebesluit Gedeputeerden (vervalt 28-3-2019)
- **Rechtspositiebesluit Staten- en Commissieleden (vervalt 28-3-2019)**
- **Regeling rechtspositie Commissarissen van de Koning (vervalt 28-3-2019)**
- **Regeling rechtspositie Gedeputeerden (vervalt 28-3-2019)**
- **Regeling rechtspositie Staten- en Commissieleden (vervalt 28-3-2019)**
- Wet gemeenschappelijke regelingen

2. ECONOMISCH DRENTHE

- Algemene groepsvrijstellingsverordening nr. 651/2014
- Artikelen 107, 108 en 109 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VwEU)
- Beschikking subsidieverlening cofinanciering sectorplannen project 2014RCSP20125
- EG-verdrag 70/2001
- **Kaderbesluit nationale EZ-subsidies**
- Kaderwet EZ-subsidie
- Plattelandsontwikkelingsprogramma Nederland

3. BEREIKBAARHEID DRENTHE

- Wegenwet
- Wet Luchtvaart
- Wet Personenvervoer

4. RUIMTELIJK DRENTHE

- Besluit Algemene regels Ruimtelijke Ordening
- Besluit Financiële bepalingen bodemsanering
- Besluit Infrastructuurfonds
- **Besluit natuurbescherming**
- Besluit rivierversterking/ hoofdwaterkeringen Provinciefonds
- EU-kaderverordening Plattelandsontwikkeling Leader + Verordening Europese Structuurfondsen (inclusief POP, EPD)
- Invoeringswet Waterwet
- Invoeringswet Wet ruimtelijke ordening en uitvoeringsbesluiten
- Ontgrondingenwet
- Regeling financiële bepalingen bodemsanering
- **Regeling natuurbescherming**
- Waterschapswet
- Waterstaatswet 1900
- Waterwet
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
- Wet bodembescherming
- Wet geluidhinder
- Wet inrichting Landelijk gebied
- Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen
- Wet milieubeheer
- Wet natuurbescherming
- Wet ruimtelijke ordening

5. ENERGIEK DRENTHE

- Erfgoedwet

- Mediawet
- Wet op specifiek cultuurbeleid
- Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen

6. FINANCIEN EN ORGANISATIE

- Aanbestedingswet 2012
- Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
- **Algemene Verordening Gegevensbescherming**
- Algemene Wet inzake rijksbelastingen
- Ambtenarenwet
- Arbeidsrecht
- Besluit Begroting en Verantwoording
- Bestuursrecht
- Centrale Arbeidsvoorwaarden Provincies
- Europese aanbestedingsrichtlijnen voor werken, diensten en leveringen
- Evaluatiewet WNT
- Financiële verhoudingswet (provinciefonds)
- Informatie voor derden (IV3)
- Invorderingswet
- Provinciewet
- Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo)
- Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 7 juli 2006, houdende regels met betrekking tot de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen in de jaarrekening van provincies en gemeenten (Regeling verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen)
- Sociale verzekeringswetten (o.a. WGA; WAZO)
- Wet fido
- **Wet houdbare overheidsfinanciën**
- Wet markt en overheid
- **Wet naleving Europese regelgeving publieke entiteiten**
- Wet normalisering Rechtspositie Ambtenaren
- Wet normering topinkomens
- Wet omzetbelasting
- Wet op de loonbelasting
- **Wet op de motorrijtuigenbelasting**
- **Wet op de vennootschapsbelasting**
- Wet op het btw-compensatiefonds

Bijstelling primitieve begroting 2020

• 4^e Begrotingswijziging 2019

Programma en Beleidsopgaven	2019	2020	2021	2022	2023
Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur					
Lasten					
1.2 PS: Drenthe goed bestuurd door goed functionerend, bestuurskrachtig, betrouwbaar openbaar bestuur met integere bestuurders	43.286	100.634	100.634	100.634	100.634
1.3 GS: Goed functionerend, bestuurskrachtig en betrouwbaar openbaar bestuur	38.498	77.068	77.068	77.068	39.568
1.5 Zorgen voor een goede samenwerking met partners en belangenbehartiging voor Drentse stakeholders	9.943.825	9.943.825	9.943.825	9.943.825	0
Baten					
1.5 Zorgen voor een goede samenwerking met partners en belangenbehartiging voor Drentse stakeholders	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	0
Programma 2: Regionale economie					
Lasten					
2.2 Vergroten concurrentiepositie van Drenthe	0	-63.776	0	0	0
Programma 3: Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer					
Lasten					
3.1 Bereikbaar Drenthe	0	-802.987	-3.094.360	-1.190.953	-667.570
3.3 Mobiliteit op maat	1.607.558	124.112	61.521	165.148	277.050
3.5 Het beheren en onderhouden van de wegen op een afgesproken kwaliteitsniveau	158.614	255.444	255.444	255.444	255.444
3.6 Het beheren en onderhouden van de vaarwegen op een afgesproken kwaliteitsniveau	48.746	125.431	164.975	125.431	125.431
Baten					
3.6 Het beheren en onderhouden van de vaarwegen op een afgesproken kwaliteitsniveau	129.826	129.826	129.826	129.826	129.826
Programma 4: Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer					
Lasten					
4.1 Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken	0	51.793	51.793	0	0
Programma 5: Milieu, Energie & Bodem					
Lasten					
5.2 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	0	75.382	391	-397	-1.632
Programma 6: Cultuur					
Lasten					
6.1 Cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen	1.120	3.051	333	-339	-1.391
6.2 Het vertellen en zichtbaar maken van het verhaal van Drenthe en het zoeken naar nieuwe manieren om dat verhaal te vertellen	0	1.725	2.812	1.470	-656
6.3 Een sociaal cultureel klimaat waarin toonaangevende kunst en cultuuruitingen een plek hebben en waar mensen aan mee kunnen doen	0	-36.443	6.869	-9.938	-36.273
Programma 7: Dynamiek in leefomgeving					
Lasten					
7.1 Een toekomst gerichte landbouw en agribusiness	883.333	926.574	941.833	484.884	-736.103

Programma en Beleidsopgaven	2019	2020	2021	2022	2023
7.2 Natuurlijk Platteland; Biodiversiteit versterken met economisch perspectief	0	4.224.982	10.457.847	12.687.808	11.922.529
7.3 Dynamisch Drenthe	0	888	905	-922	-3.789
Baten					
7.2 Natuurlijk Platteland; Biodiversiteit versterken met economisch perspectief	0	-3.028.897	-6.017.020	-6.921.739	-2.892.726
Programma 8: Middelen					
Lasten					
8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	-555.000	0	0	0	0
8.2 Een opgegevestigde, kwalitatief hoogstaande en dienstbare organisatie	-5.284.433	-6.249.819	-8.251.050	-7.513.472	4.536
Baten					
8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	-6.744.860	-6.152.463	5.888.621	7.820.616	3.241.126
8.2 Een opgegevestigde, kwalitatief hoogstaande en dienstbare organisatie	424.000	-321.936	-447.281	-787.130	-1.624.000
Programmatotaal	-1.805.487	-3.115.586	7.774.986	12.867.264	10.132.004
Programma 8: Middelen					
Lasten					
8.3 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.180.621	60.420.323	3.983.298	3.948.275	9.617.571
Baten					
8.3 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	-4.903.200	-56.831.383	-11.222.753	-14.037.235	-17.112.750
Totaal reserves en voorzieningen	2.277.421	3.588.940	-7.239.455	-10.088.960	-7.495.179
Vrije bestedingsruimte	-471.934	-473.354	-535.531	-2.778.304	-2.636.825

1. Kwaliteit openbaar bestuur

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten voor wijziging	17.008.904	5.825.323	5.808.026	5.818.372	5.818.372
Baten voor wijziging	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640
Saldo voor wijziging	16.989.264	5.805.683	5.788.386	5.798.732	5.798.732

Lasten wijziging

Beleidsopgave

1.2 PS: Drenthe goed bestuurd door goed functionerend, bestuurskrachtig, betrouwbaar openbaar bestuur met integrale bestuurders

Doelstelling

1.2.01 Focus op de eigen bestuurlijke en maatschappelijke rol van Provinciale Staten ("het Drents parlement")

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	24.659	24.659	24.659	24.659	24.659

Controlekosten

Eind 2018 zijn de accountantsdiensten aanbesteed. N.a.v. deze aanbesteding zijn deze diensten opnieuw gegund aan de huidige accountant, voor de periode van vier jaar voor een bedrag van € 129.990,-- per jaar. De nieuwe aanbestedingssom is € 24.659,-- per jaar hoger dan het door uw staten beschikbaar gesteld budget. Deze hogere kosten kunnen verklaard worden doordat in de afgelopen jaren zich diverse veranderingen in de wet- en regelgeving hebben voorgedaan, gericht op de verbetering van de kwaliteit van de accountantscontrole en versterking van de onafhankelijkheid. Deze wijzigingen in wet- en regelgeving leiden in de praktijk tot aanvullende werkzaamheden voor de accountant en brengen voor onze provincie hogere kosten met zich mee. We stellen voor deze hogere kosten te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	64.015	64.015	64.015	64.015

Bijstellen budget fractiewerkzaamheden

In de vergadering van provinciale staten d.d. 27 mei 2019 heeft u n.a.v. de verkiezingen besloten de Verordening vergoeding Statenfracties te wijzigen. Eén van de wijzigingen betreft het verhogen van het budget Fractiewerkzaamheden voor de jaren 2020 e.v. met een bedrag van € 64.015,-- per jaar. Wij stellen voor deze kosten te dekken uit de beschikbare vrije ruimte.

Doelstelling

1.2.02 Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	18.627	11.960	11.960	11.960	11.960

Bijstelling bijdrage in kosten Noordelijke Rekenkamer

In de vergadering van provinciale staten van 3 juli 2019 heeft u de ontwerpbegroting 2020 van de Noordelijke Rekenkamer besproken. Daarbij is besloten de bijdrage in de kosten van Noordelijke Rekenkamer voor 2019 te verhogen met een bedrag van € 18.627,-- (waarvan € 15.000,-- incidenteel) en voor het jaar 2020 e.v. met een bedrag van € 8.333,--. De aangepaste bijdrage komt in 2019 uit op € 290.667,-- en in 2020 e.v. op € 284.000,-- per jaar. We stellen voor deze lasten te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

Beleidsopgave

1.3 GS: Goed functionerend, bestuurskrachtig en betrouwbaar openbaar bestuur

Doelstelling

1.3.02 Heldere en transparante besluitvorming

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	13.498	27.068	27.068	27.068	14.568

Indexatie Materiële kosten

De materiële kosten zijn v.a. 2019 geïndexeerd. Het gaat om structurele, niet beïnvloedbare budgetten van minimaal € 50.000,-- die de laatste jaren tekorten hebben gehad. De index bedraagt 1,4% op basis van de prijsindex overheidsconsumptie (IMOC). Voor de indexering is een bedrag nodig van € 249.653,-- (2019) en € 454.332,-- (va. 2020 structureel). In de begroting 2019 is een stelpost opgenomen voor herstel indexering inkoopbudgetten. Voor 2019 is die stelpost geraamd op € 934.726,-- . Na aftrek van de benodigde middelen is het restant van de stelpost 2019 ad € 685.073,-- . Voor 2020 is de stelpost geraamd op € 570.929,-- . Na aftrek van de benodigde middelen voor de indexering bedraagt die nog € 116.597,-- . We stellen voor het resterende budget voor 2019 en 2020 vrij te laten vallen ten gunste van de vrije bestedingsruimte. De indexering voor 2021 e.v. heeft nog niet plaatsgevonden. De hiervoor aanwezige stelpost blijft vooraleerst zo staan.

In het vervolg van deze begrotingswijziging zullen we bij de materiële posten die zijn geïndexeerd verwijzen naar deze toelichting.

Extra Gedeputeerde

De college-onderhandelingen hebben geresulteerd in 1 extra gedeputeerde voor 4 jaar en dus extra loonkosten maar ook tot een grotere post van ca. € 25.000,-- aan extra algemene kosten Gedeputeerden Staten (2019: € 12.500,--). We stellen voor deze extra kosten te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

	2019	2020	2021	2022	2023
Toev. voorziening	25.000	50.000	50.000	50.000	25.000

Extra Gedeputeerde

De college-onderhandelingen hebben geresulteerd in 1 extra gedeputeerde voor 4 jaar. Dit zal ook leiden tot een grotere bijdrage aan de voorziening Appa (pensioen), die voorlopig wordt geraamd op € 50.000,-- (2019 € 25.000,--). We stellen voor deze hogere bijdrage te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

Beleidsopgave

1.5 Zorgen voor een goede samenwerking met partners en belangenbehartiging voor Drentse stakeholders

Doelstelling

1.5.06 Uitwerking Regiodeals

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	9.943.825	9.943.825	9.943.825	9.943.825	0

Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe

In statenstuk 2019-880 bent u akkoord gegaan met het aangaan van de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe. De totale omvang van de regiodeal bedraagt ca. 40 miljoen ofwel € 9.943.825,-- per jaar (2019-2022). Het Rijk draagt via een decentralisatie-uitkering (zie 8.1.05 baten) hierin ca. 20 miljoen bij en de gemeenten 10 miljoen ofwel 2,5 miljoen per jaar (zie 1.5.06 baten). De provinciale bijdrage van ca. 10 miljoen wordt gerealiseerd door een onttrekking in 2019 uit de reserve investeringsprogramma 2,9 miljoen (zie reserves) en een jaarlijkse verlaging van de stelpost IBP van € 1.775.000,-- (2019-2022) (zie 8.2.06). Omdat het uitgaven ritme in de tijd niet gelijkloopt aan het dekkingsritme vindt verevening plaats via de reserve Fonds Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe (zie reserves).

Baten wijziging

Beleidsopgave

1.5 Zorgen voor een goede samenwerking met partners en belangenbehartiging voor Drentse stakeholders

Doelstelling

1.5.06 Uitwerking Regiodeals

	2019	2020	2021	2022	2023
Ontv.subsidies	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	0

Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe

Dit betreft de gemeentelijke bijdrage van € 2.500.000,-- per jaar (2019-2022) aan de Regio Deal Zuid- en Oost Drenthe cf besluit Satenstuk 2019-880 (zie ook 1.5.06 lasten).

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten na wijziging	27.034.513	15.946.850	15.929.553	15.939.899	5.958.574
Baten na wijziging	-2.519.640	-2.519.640	-2.519.640	-2.519.640	-19.640
Saldo na wijziging	24.514.873	13.427.210	13.409.913	13.420.259	5.938.934

2: Regionale economie

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten voor wijziging	28.650.862	11.191.439	10.606.439	10.521.439	9.261.439
Baten voor wijziging	-1.201.596	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200
Saldo voor wijziging	27.449.266	11.159.239	10.574.239	10.489.239	9.229.239

Lasten wijziging

Beleidsopgave

2.2 Vergroten concurrentiepositie van Drenthe

Doelstelling

2.2.01 Stimulering van innovatief ondernemerschap en ondernemersklimaat

	2019	2020	2021	2022	2023
Kapitaallasten	0	-63.776	0	0	0

Actualisatie kapitaallasten investeringen

De voortgang op alle investeringen is vastgesteld. De kapitaallasten voor de komende jaren zijn op de nieuwe basis geactualiseerd. Dit leidt tot een verlaging van de kapitaallasten 2020. We stellen voor het voordeel voor het onderdeel verkeer en vervoer toe te voegen aan de reserve Investeren verkeer en vervoer (zie 3.1.01) en het resterende voordeel toe te voegen aan de vrije bestedingsruimte.

In het vervolg van deze begrotingswijziging zullen wij bij de actualisatie van de kapitaallasten verwijzen naar deze toelichting. In het totaal bedraagt het voordeel t.g.v. de vrije bestedingsruimte € 822.239,-- (2020).

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten na wijziging	28.650.862	11.127.663	10.606.439	10.521.439	9.261.439
Baten na wijziging	-1.201.596	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200
Saldo na wijziging	27.449.266	11.095.463	10.574.239	10.489.239	9.229.239

3: Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten voor wijziging	70.235.589	77.553.715	61.093.662	57.543.828	57.191.884
Baten voor wijziging	-18.402.249	-9.813.045	-3.290.903	-3.290.903	-3.290.903
Saldo voor wijziging	51.833.340	67.740.670	57.802.759	54.252.925	53.900.981

Lasten wijziging

Beleidsopgave

3.1 Bereikbaar Drenthe

Doelstelling

3.1.01 Realiseren en versterken van het regionale netwerk voor auto, openbaar vervoer, fiets en goederenvervoer

	2019	2020	2021	2022	2023
Kapitaallasten	0	-802.987	-3.094.360	-1.190.953	-667.570

Actualisatie kapitaallasten investeringen

De voortgang op alle investeringen met betrekking tot FFV MUP projecten infrastructuur, investeringen volgens prioriteit 3.11 en het investeringsprogramma 2016 t/m 2020 vastgesteld. De kapitaallasten voor de komende jaren zijn op de nieuwe basis geactualiseerd. Dit leidt tot een verlaging van de kapitaallasten 2020 en verder. Het hierdoor ontstane voordeel is toegevoegd aan de reserve Investerings verkeer en vervoer.

Beleidsopgave

3.3 Mobiliteit op maat

Doelstelling

3.3.01 Optimaal benutten van het totale netwerk met aandacht voor innovatieve concepten

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	0	100.000	0	0	0

Opstellen investeringsprogramma mobiliteit 2020- 2024

In 2020 wordt een nieuw investeringsprogramma mobiliteit 2020-2024 opgesteld. De verwachte kosten hiervoor bedragen € 100.000,--. We stellen voor het budget Kosten bevordering mobiliteit met dit bedrag te verhogen en dit te dekken uit Egalisatiereserve voormalige BDU verkeer en vervoer.

Doelstelling

3.3.02 Optimaal Openbaar vervoer systeem

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	1.607.558	24.112	61.521	165.148	277.050

Extra treincapaciteit t.b.v. treindienst Zwolle – Emmen

Vanaf december 2012 wordt in opdracht van de provincies Overijssel en Drenthe de regionale treindienst Zwolle - Emmen (onderdeel van de treinconcessie Vechtdallijnen) geëxploiteerd door Arriva Nederland. Conform het contract hebben de drie partijen een gezamenlijke ontwikkelfunctie voor deze treindienst en zijn de provincies vanaf 2015 verantwoordelijk voor eventuele uitbreidingen van de treincapaciteit. In de periode 2012 - 2019 zijn het aantal reizigers, het aantal reizigerskilometers en de reizigersbeoordeling allemaal gestegen waardoor extra treincapaciteit gewenst is vanaf september 2019. De kosten van deze extra treincapaciteit worden geraamd op € 1.587.600,-- voor 2019. We stellen voor het budget Kosten spoor Emmen Zwolle ad € 3.135.595 met dit bedrag te verhogen en dit te dekken uit Egalisatiereserve voormalige BDU verkeer en vervoer.

Indexering Openbaarvervoer bijdragen

De bijdrage aan het Openbaar vervoersbureau Groningen Drenthe wordt op basis van het gemiddelde over 5 jaar van de LBI index geïndexeerd. Dat betekent dat de voor de jaren 2021 t/m 2023 het budget met € 32.902,-- (2021) oplopend naar € 213.888,-- (2023) wordt verhoogd. Voor de exploitatie van de Vechtdallijnen wordt het budget op dezelfde wijze geïndexeerd. Dat leidt tot een verhoging van € 19.958,-- in 2019 tot € 63.162,-- in 2023. We stellen voor de prijscompensatie van totaal € 19.958,-- (2019) oplopend naar € 277.050,-- (2023) te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

Beleidsopgave**3.5 Het beheren en onderhouden van de wegen op een afgesproken kwaliteitsniveau***Doelstelling***3.5.06 Het beheren en onderhouden van gebiedsontsluitingswegen projecten**

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	0	92.303	92.303	92.303	92.303

Indexering materiele kosten.

*Doelstelling***3.5.09 Instandhouden van onze bestaande infrastructuur op het gebied van leefbaarheid, mobiliteit en bereikbaarheid**

	2019	2020	2021	2022	2023
Belastingen	2.640	5.469	5.469	5.469	5.469

Indexering materiele kosten.

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	12.709	26.325	26.325	26.325	26.325

Indexering materiele kosten.

*Doelstelling***3.5.10 Zorgen voor veilige provinciale wegen**

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	29.580	61.272	61.272	61.272	61.272

Indexering materiele kosten.

*Doelstelling***3.5.11 Zorgen voor een duurzame leefomgeving rond de provinciale wegen**

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	32.605	70.075	70.075	70.075	70.075

Indexering materiele kosten.

*Doelstelling***3.5.12 Instandhouden van de infrastructuur van wegen (variabel onderhoud)**

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	81.080	0	0	0	0

Indexering materiele kosten.

Beleidsopgave

3.6 Het beheren en onderhouden van de vaarwegen op een afgesproken kwaliteitsniveau

Doelstelling

3.6.01 Het beheren en onderhouden van de vaarweg Meppel de Punt

	2019	2020	2021	2022	2023
Kapitaallasten	0	20.679	108.337	123.574	123.574

Actualisatie kapitaallasten investeringen

Doelstelling

3.6.05 Instandhouden van onze bestaande infrastructuur van vaarwegen op het gebied van leefbaarheid, bereikbaarheid en mobiliteit

	2019	2020	2021	2022	2023
Belastingen	699	1.447	1.447	1.447	1.447

Indexering materiele kosten.

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	10.881	17.073	17.073	17.073	17.073

Indexatie materiele kosten

Doelstelling

3.6.06 Zorgen voor veilige vaarwegen

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	17.243	35.717	35.717	35.717	35.717

Indexering materiele kosten.

Doelstelling

3.6.07 Zorgen voor een schone, gezonde en mooie leefomgeving rond de vaarwegen

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	3.610	7.334	7.334	7.334	7.334

Indexering materiele kosten.

Doelstelling

3.6.08 Instandhouden van de infrastructuur van vaarwegen (variabel onderhoud)

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	16.313	49.300	49.300	49.300	49.300

Indexering materiele kosten.

	2019	2020	2021	2022	2023
Kapitaallasten	0	-6.119	-54.233	-109.014	-109.014

Actualisatie kapitaallasten investeringen

Baten wijziging

Beleidsopgave

3.6 Het beheren en onderhouden van de vaarwegen op een afgesproken kwaliteitsniveau

Doelstelling

3.6.05 Instandhouden van onze bestaande infrastructuur van vaarwegen op het gebied van leefbaarheid, bereikbaarheid en mobiliteit

	2019	2020	2021	2022	2023
Ontv.subsidies	129.826	129.826	129.826	129.826	129.826

Gevolgen overdracht peilbeheer voor dekking oeverbeschoeiingskosten

Per 1 oktober 2018 is het peilbeheer op de Zuid-Oost Drentse Vaarwegen overgedragen aan de waterschappen. De waterschappen blijven meebetalen aan kosten van het bakbeheer. De bijdrage die wij ontvangen van Velt en Vecht is destijds begroot op jaarlijks € 120.100,-- en voor waterschap Reest en Wieden € 112.398,--. In deze bijdrage was ook een vergoeding opgenomen voor oeverbeschoeiingskosten. Oeverbeschoeiingskosten moeten op basis van de begrotingsregels (BBV) worden geactiveerd, dat betekent dat een vergoeding van de waterschappen in mindering moet worden gebracht op de investeringsuitgaven en niet als exploitatie bate mag worden begroot en verantwoord. Dat was wel gebeurd. Daarom corrigeren wij de inkomsten van de waterschappen Velt en Vecht en Reest en Wieden op de baten voor € 68.764,-- respectievelijk € 61.062,--; te zijner tijd zal bij het daadwerkelijk uitvoeren van oeverbeschoeiingsprojecten een deel van de kosten in rekening worden gebracht bij de waterschappen. We stellen voor het tekort op de exploitatie te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten na wijziging	72.050.507	77.255.715	58.481.242	56.898.898	57.182.239
Baten na wijziging	-18.272.423	-9.683.219	-3.161.077	-3.161.077	-3.161.077
Saldo na wijziging	53.778.084	67.572.496	55.320.165	53.737.821	54.021.162

4: Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten voor wijziging	10.780.638	3.658.625	3.708.625	3.458.625	3.458.625
Baten voor wijziging	-824.088	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000
Saldo voor wijziging	9.956.550	2.948.625	2.998.625	2.748.625	2.748.625

Lasten wijziging

Beleidsopgave

4.1 Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken

Doelstelling

4.1.02 Initiatieven die een vernieuwende verbinding leggen met de ruimtelijke kwaliteiten van Drenthe

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	0	200.000	200.000	0	0

Implementatie Omgevingswet

Op 1 januari 2021 treedt de Omgevingswet in werking. Dit betekent onder meer dat wordt ingezet op de implementatie van de Omgevingswet zodat we als provincie op 1 januari 2021 klaar zijn om de Omgevingswet adequaat uit te kunnen voeren. Voor een goede uitvoering van de wet is de ontwikkeling van en aansluiting op, het digitaal stelsel omgevingswet (DSO) cruciaal. Vanuit het IPO wordt daarvoor de komende twee jaar financiële inzet gevraagd voor het ontwikkelen van de informatieproducten natuur en externe veiligheid. Een extra budget van € 200.000,-- is daarvoor noodzakelijk. We stellen voor deze kosten (voor de periode 2020 en 2021) voor €148.207,-- (zie 4.1.02) te dekken uit het begrote budget voor ruimtelijke kwaliteit en voor €51.793,-- te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	-148.207	-148.207	0	0

Implementatie Omgevingswet

Dit betreft de verlaging van het budget voor ruimtelijke kwaliteit met €148.207,-- ter dekking van de kosten implementatie omgevingswet voor de jaren 2020 en 2021.

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten na wijziging	10.780.638	3.710.418	3.760.418	3.458.625	3.458.625
Baten na wijziging	-824.088	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000
Saldo na wijziging	9.956.550	3.000.418	3.050.418	2.748.625	2.748.625

5: Milieu, Energie & Bodem

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten voor wijziging	15.742.314	17.696.959	7.672.268	7.791.131	7.801.753
Baten voor wijziging	-966.000	-1.000.100	-262.500	-262.500	-262.500
Saldo voor wijziging	14.776.314	16.696.859	7.409.768	7.528.631	7.539.253

Lasten wijziging

Beleidsopgave

5.2 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen

Doelstelling

5.2.02 Versterkt duurzaamheidsbewustzijn in Drenthe

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	382	391	-397	-1.632

Bijstellen indexering subsidies

Jaarlijks worden een aantal boekjaarsubsidies ge(her)indexeerd. De indexering vindt plaats op basis van de ontwikkeling van het vijf-jaars gemiddelde van de Prijsindex voor overheidsconsumptie (onderdeel beloning werknemers) (80%) en de Prijsindex voor de netto materiële overheidsconsumptie; IMOC (20%). Voor 2020 kwam deze uit op 2,1% terwijl met een index van 2% rekening was gehouden in de lopende begroting. We stellen voor de totale kosten van de indexering van boekjaarsubsidies ad € 13.356,-- (2020) wijzigend naar een voordeel van € 50.256,-- (2023) ten laste/ten gunste van de vrije bestedingsruimte te brengen.

In het vervolg van deze begrotingswijziging zullen we bij de subsidieposten die zijn geïndexeerd verwijzen naar deze toelichting.

Doelstelling

5.2.04 Adequaate opdrachtgeverschap richting de RUD en adequate uitvoering van het interbestuurlijk toezicht

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	75.000	0	0	0

Bijstellen bijdrage RUD

Het Algemeen Bestuur (AB) van RUD Drenthe heeft in de vergadering van 8 juli 2019 de Begroting 2020 vastgesteld. In deze begroting zijn de financiële gevolgen van Ontwikkelprogramma RUD Drenthe 2019-2020 verwerkt. De RUD Drenthe wil de hogere kosten van het ontwikkelprogramma in 2020 dekken door een extra bijdrage van 5% van haar deelnemers. Omdat de reeds geraamde provinciale bijdrage hiervoor niet geheel toereikend is, stellen wij voor de provinciale bijdrage voor het jaar 2020 eenmalig te verhogen met € 75.000,-- en ten laste te brengen van de vrije bestedingsruimte.

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten na wijziging	15.742.314	17.772.341	7.672.659	7.790.734	7.800.121
Baten na wijziging	-966.000	-1.000.100	-262.500	-262.500	-262.500
Saldo na wijziging	14.776.314	16.772.241	7.410.159	7.528.234	7.537.621

6: Cultuur

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten voor wijziging	20.625.326	19.039.861	17.744.606	18.104.126	17.330.654
Baten voor wijziging	-1.404.679	-1.337.926	-1.351.305	-1.364.819	-1.378.467
Saldo voor wijziging	19.220.647	17.701.935	16.393.301	16.739.307	15.952.187

Lasten wijziging

Beleidsopgave

6.1 Cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen

Doelstelling

6.1.03 Beter vestigingsklimaat-, woon-, en leefklimaat voor bedrijf en individu door (culturele investeringen die leiden tot toonaangevende kwaliteit)

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	1.120	2.726	0	0	0

Indexering materiele kosten.

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	325	333	-339	-1.391

Bijstellen indexering subsidie

Beleidsopgave

6.2 Het vertellen en zichtbaar maken van het verhaal van Drenthe en het zoeken naar nieuwe manieren om dat verhaal te vertellen

Doelstelling

6.2.01 Er wordt een actief netwerk voor het Drentse erfgoed onderhouden waarin kennisontwikkeling, overdracht van informatie en innovatie voor publiek centraal staan

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	284	290	-295	-1.211

Bijstellen indexering subsidies

Doelstelling

6.2.02 Behouden en bevorderen van het gebruik van de Drentse streektaal

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	1.441	2.522	1.765	555

Beleidsopgave

6.3 Een sociaal cultureel klimaat waarin toonaangevende kunst en cultuuruitingen een plek hebben en waar mensen aan mee kunnen doen

Doelstelling

6.3.02 Bevorderen van toegankelijkheid van kunst- en cultuuruitingen, kennis, en informatie

	2019	2020	2021	2022	2023
Kapitaallasten	0	-44.605	-1.465	-1.465	-1.465

Actualisatie kapitaallasten investeringen

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	8.162	8.334	-8.473	-34.808

Bijstellen indexering subsidies

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten na wijziging	20.626.446	19.008.194	17.754.620	18.095.319	17.292.334
Baten na wijziging	-1.404.679	-1.337.926	-1.351.305	-1.364.819	-1.378.467
Saldo na wijziging	19.221.767	17.670.268	16.403.315	16.730.500	15.913.867

7: Dynamiek in leefomgeving

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten voor wijziging	105.157.563	82.490.513	78.953.975	67.865.316	60.766.081
Baten voor wijziging	-45.315.187	-14.502.325	-10.276.979	-5.667.568	-2.249.786
Saldo voor wijziging	59.842.376	67.988.188	68.676.996	62.197.748	58.516.295

Lasten wijziging

Beleidsopgave

7.1 Een toekomst gerichte landbouw en agribusiness

Doelstelling

7.1.01 Toekomstgerichte landbouw: tuinbouw, akkerbouw, veehouderij en agribusiness

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	50.000	0	0	0	0

Meicirculaire 2019 Jong Leren Eten

Tien provincies ontvangen een rijksbijdrage voor hun programma Jong Leren Eten. De betreffende provincies ondernemen hiervoor netwerkactiviteiten, gericht op voedseleducatie. Daaronder kunnen onder meer vallen: schooltuinen/cq. groene schoolpleinen, boerderijeducatie, kooklessen op scholen en bewust consumeren. Ook activiteiten gericht op kennisuitwisseling tussen betrokken partijen kunnen worden ondersteund. Drenthe ontvangt via een decentralisatie-uitkering € 50.000,- (zie 8.1.05 baten). Voor de uitvoering van deze activiteiten hebben we de lasten opgehoogd.

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	833.333	926.574	941.833	484.884	-736.103

Landbouwstructuurverbetering

De begroting wordt jaarlijks bijgesteld op basis van de concept Provinciale Prestatie Overeenkomst (PPO) 2020 van Prolander met betrekking tot de raming van de baten en lasten voor landbouwstructuurverbetering (kavelruil). We stellen voor deze bijstelling van de lopende meerjarenbegroting ad € 118.241 (2020) oplopend naar € 138.500,- (2022) te dekken uit de reserve natuurbeleid.

Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw

In statenstuk 2019-881 is de regioideal Natuurinclusieve Landbouw gepresenteerd. De programma-uitgaven worden geraamd op € 3.333.332,-- ofwel € 833.333,-- per jaar. De dekking komt deels uit een vermindering van het reguliere landbouwbudget van € 1.500.000,--. In de jaren 2020 en 2021 is € 25.000,-- per jaar beschikbaar als gevolg van inzet van de reguliere middelen voor POP3-projecten. In de twee jaren erna is € 487.000,-- (afgerond) beschikbaar. Met deze begrotingswijziging worden de restant benodigde middelen (cf besluit Statenstuk 2019-881) gedekt uit de stelpost IBP ad. € 1.833.333,-- ofwel jaarlijks € 458.333,-- (zie ook 8.2.06). Omdat het uitgavenritme in de tijd niet gelijkloopt met de vermindering van de beide budgetten in de tijd vindt een vereffening via de algemene reserve plaats.

Beleidsopgave

7.2 Natuurlijk Platteland; Biodiversiteit versterken met economisch perspectief

Doelstelling

7.2.01 Afwikkelen projecten investeringsbudget Landelijk gebied (ILG)

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	3.287.715	387.433	-251.280	63.000

Investeringsimpuls Landelijk Gebied (ILG)

De begroting wordt jaarlijks bijgesteld obv. de concept prestatieovereenkomst 2020 tussen Prolander en de provincie. In deze overeenkomst worden de baten en lasten geraamd voor afwikkeling van de oude projecten uit de investeringsimpuls landelijk gebied. We stellen voor de bijstelling van de lopende meerjarenbegroting (zie ook baten) te vereffenen met de aanwezige doelreserve ILG.

Doelstelling

7.2.04 Realisatie Natuurnetwerk Nederland

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	0	673.260	7.768.631	14.456.004	-6.464.804

Inrichting nieuwe natuur

De begroting wordt jaarlijks bijgesteld obv. de concept prestatieovereenkomst 2020 tussen Prolander en de provincie. In deze overeenkomst worden de baten en lasten geraamd voor de inrichting van de nieuwe natuur. We stellen voor de bijstelling van de lopende meerjarenbegroting (zie ook baten) te vereffenen met de aanwezige doelreserve Natuurbeleid.

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	3.107.500	0	0	0

Nieuw Drostendiep

De inrichting van het gebied Huismaten/Aalderstroom en de Broeklanden wordt verzorgd door het Waterschap. Waterschap ontvangt hiervoor een subsidie. We stellen voor de lasten van deze subsidiebeschikking te dekken uit de reserve natuurbeleid.

Doelstelling

7.2.05 Uitvoering Programma Natuurlijk Platteland

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	0	402.557	420.608	329.063

Bijdrage Prolander

Op grond van de Kaderbrief 2020-2023 van Prolander voor het opstellen van de programmabegroting 2020 en de meerjarenbegroting tot en met 2023 is een structurele verhoging van de Drentse deelnemersbijdrage voorzien ter dekking van de loonindexatie en uitvoering van het informatieplan ICT. We stellen voor deze verhoging eenmalig in 2020 te dekken uit de reserve Natuurbeleid. Vanaf 2021 zal de verhoging ad € 402.557,-- aflopend naar € 329.063,-- (2023 ev.). We stellen voor deze lasten te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

Doelstelling

7.2.06 Realisatie kwaliteitsverbetering Natura2000/Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	0	-2.945.875	1.794.814	-2.090.580	2.000.000

Programmatische aanpak stikstof (PAS)

De begroting wordt jaarlijks bijgesteld op basis van de concept prestatieovereenkomst 2020 tussen Prolander en de provincie. In deze overeenkomst worden de baten en lasten geraamd voor de Programmatische aanpak stikstof (PAS) van de nieuwe natuur. We stellen voor de bijstelling van de lopende meerjarenbegroting (zie ook baten) te dekken uit de aanwezige doelreserve Natuurbeleid.

Terwisscha

Aan de noordkant van het Aekingerzand in het Drents Friese Wold wordt door Vitens binnen het Natura 2000-gebied grondwater gewonnen voor de drinkwaterproductie. De waterwinning heeft een negatief effect op grondwaterafhankelijke habitattypen in het natuurgebied. Om deze reden is de waterwinning in het kader van de bescherming van het Natura 2000 gebied Drents Friese Wold & Leggelderveld opgenomen als herstelmaatregel voor de 2de PAS periode (tussen 2021 en 2027). Vitens is bereid om de reductie van de grondwaterwinning Terwisscha te realiseren als onderdeel van een pakket van maatregelen waarmee een duurzame drinkwatervoorziening veilig wordt gesteld. Drenthe draagt 50% van de geraamde kosten. In de overeenkomst is afgesproken om een afkoopsom beschikbaar te stellen die in gelijke delen gedurende vijf jaar (€ 2.000.000,- p/jr) in de tweede PAS periode beschikbaar wordt gesteld (2021-2027). De maximum bijdrage is € 10 miljoen. We stellen voor deze bijdrage te dekken uit de reserve natuurbeleid.

Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) PAS Maatregelen

Op basis van het businessmodel (t.b.v. de planning van de uit te voeren activiteiten per gebied) verwachten wij 6,2 miljoen totaal aan beheermaatregelen PAS-2 in de PAS-periode vanaf 2021 via SKNL. Onze inschatting is dat de beschikkingen 50/50 worden verdeeld over 2021 en 2022. We stellen voor deze jaarlijkse kosten ad € 3,1 miljoen te dekken de reserve natuurbeleid.

Doelstelling

7.2.07 Realisatie obstakelvrij maken grond tbv Natuurnetwerk Nederland

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	0	0	102.500	155.000	16.003.250

Proceskosten grondverwerving en functieverandering

De begroting wordt jaarlijks bijgesteld op basis van de concept prestatieovereenkomst 2020 tussen Prolander en de provincie. In deze overeenkomst worden de baten en lasten geraamd voor de proceskosten grondverwerving en functiewijziging. We stellen voor de bijstelling van de lopende meerjarenbegroting (zie ook baten) te dekken uit de aanwezige doelreserve Natuurbeleid.

Doelstelling

7.2.08 Het versterken en behouden van Natuur en Landschap

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	1.684	1.718	-1.747	-7.171

Bijstellen indexering subsidies

Doelstelling

7.2.09 Uitvoering Wet natuurbescherming

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	190	194	-197	-809

Bijstellen indexering subsidies

Doelstelling

7.2.12 Beheer Natuur en Landschap

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	100.508	0	0	0

Subsidie schaapskudden.

Dit betreft een eenmalige extra bijdrage van € 75.000,-- voor alle schaapskudden samen alsmede het gelijk trekken van de subsidie aan alle schaapskudden. We stellen voor deze kosten te dekken uit de reserve natuurbeleid.

Beleidsopgave

7.3 Dynamisch Drenthe

Doelstelling

7.3.03 Kwaliteit van wonen en leefgebieden op peil houden

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	888	905	-922	-3.789

Bijstellen indexering subsidies

Baten wijziging

Beleidsopgave

7.2 Natuurlijk Platteland; Biodiversiteit versterken met economisch perspectief

Doelstelling

7.2.01 Afwikkelen projecten investeringsbudget Landelijk gebied (ILG)

	2019	2020	2021	2022	2023
Ontv. bijdragen	0	-487.181	-1.145.003	-219.645	0

Voormalig Investeringsimpuls Landelijk Gebied (ILG)

De begroting wordt jaarlijks bijgesteld op basis van de concept prestatieovereenkomst 2020 tussen Prolander en de provincie. In deze overeenkomst worden de baten en lasten geraamd voor afwikkeling van de oude projecten uit de ILG. We stellen voor deze bijstelling van de lopende meerjarenbegroting (zie ook lasten) te dekken uit de aanwezige doelreserve ILG.

Doelstelling

7.2.04 Realisatie Natuurnetwerk Nederland

	2019	2020	2021	2022	2023
Ontv. bijdragen	0	-2.291.716	-4.722.017	-6.702.094	-1.665.226

Bijdrage derden inrichting nieuwe natuur

De begroting wordt jaarlijks bijgesteld op basis van de concept prestatieovereenkomst 2020 tussen Prolander en de provincie. In deze overeenkomst worden de baten en lasten geraamd voor de inrichting van de nieuwe natuur. We stellen voor deze bijstelling van de lopende meerjarenbegroting (zie ook lasten) te dekken uit de daarvoor aanwezige doelreserve Natuurbeleid.

Doelstelling

7.2.07 Realisatie obstakelvrij maken grond tbv Natuurnetwerk Nederland

	2019	2020	2021	2022	2023
Ontv. bijdragen	0	-250.000	-150.000	0	-1.227.500

Tijdelijk grondbeheer pachtinkomsten

De begroting wordt jaarlijks bijgesteld op basis van de concept PPO 2020 van Prolander met betrekking tot de raming van de baten voor tijdelijke beheer grondbezit (pacht). We stellen voor deze bijstelling van de lopende meerjarenbegroting te dekken uit de reserve natuurbeleid.

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten na wijziging	106.040.896	87.642.957	90.354.560	81.037.086	71.948.718
Baten na wijziging	-45.315.187	-17.531.222	-16.293.999	-12.589.307	-5.142.512
Saldo na wijziging	60.725.709	70.111.735	74.060.561	68.447.779	66.806.206

8: Middelen

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten voor wijziging	148.719.293	92.549.225	87.786.799	86.496.227	86.263.284
Baten voor wijziging	-348.787.050	-282.590.424	-257.430.873	-246.251.434	-239.948.596
Saldo voor wijziging	-200.067.757	-190.041.199	-169.644.074	-159.755.207	-153.685.312

Lasten wijziging

Beleidsopgave

8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting

Doelstelling

8.1.04 Rente

	2019	2020	2021	2022	2023
Adm. boekingen	-555.000	0	0	0	0

Bijstellen hoogte voorziening i.v.m. waardedaling aandelen NOM

In verband met de waardedaling van het aandelenkapitaal van de NOM hebben wij eind 2018 een voorziening gevormd ter hoogte van € 1.353.000,-- ten laste van de Risicoreserve. Uit de jaarstukken 2018 van de NOM is echter gebleken dat de werkelijke waardedaling van de aandelen uitkomt op een bedrag van € 798.000,--. Omdat de definitieve jaarstukken van de NOM pas in een laat stadium van ons jaarrekeningtraject beschikbaar zijn gekomen, hebben wij de hoogte van de voorziening niet meer kunnen bijstellen. Om die reden stellen we voor het verschil van € 555.000,-- terug te storten in de Risicoreserve. Dit betekent dat de post Overige verrekeningen (getroffen voorziening) geraamd wordt op een bedrag van -/€ 555.000,--. Daarnaast ramen we een bedrag van € 555.000,-- als bijdrage aan deze reserve.

Doelstelling

8.1.06 Vrije bestedingsruimte

	2019	2020	2021	2022	2023
Onvoorzien/stelpost	-471.934	-473.354	-535.531	-2.778.304	-2.636.825

Voor een specificatie verwijzen wij naar de tabel aan het einde van deze begrotingswijziging.

Beleidsopgave

8.2 Een opgavegestuurde, kwalitatief hoogstaande en dienstbare organisatie

Doelstelling

8.2.01 Betrouwbaar en aantrekkelijk werkgeverschap

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	93	194	194	194	194

Indexering materiele kosten.

Doelstelling

8.2.04 Directe personele inzet

	2019	2020	2021	2022	2023
Lonen	80.200	137.500	137.500	137.500	80.200

Extra Gedeputeerde

De college-onderhandelingen hebben geresulteerd in 1 extra gedeputeerde voor 4 jaar en dus extra loonkosten van ca. € 137.500,-- per jaar (voor 2019 € 80.200,--). We stellen voor de extra loonkosten te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

Doelstelling

8.2.05 Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	1.833	3.798	3.798	3.798	3.798

Indexering materiele kosten.

	2019	2020	2021	2022	2023
Kapitaallasten	0	-9.075	-9.075	-9.075	-9.075

Actualisatie kapitaallasten investeringen

Doelstelling

8.2.06 Een financieel gezonde organisatie, die voldoet aan alle wettelijke eisen en gangbare opvattingen ten aanzien van financieel instrumentarium

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	-5.588.809	-6.162.856	-8.753.296	-8.212.490	-451.606

Budget herstel indexatie inkoopbudgetten

In de begroting is een stelpost opgenomen voor herstel indexering inkoopbudgetten. Voor 2019 is die stelpost geraamd op € 934.726,-- en voor 2020 op € 570.929,--. De stelpost is gebruikt voor het indexeren van concrete budgetten voor materiële kosten in 2019 en 2020 voor € 249.653,-- respectievelijk € 464.332,-- (zie diverse posten indexering materiële kosten). We hebben daarmee de structurele, niet beïnvloedbare budgetten van minimaal € 50.000,-- die de laatste jaren tekorten hebben gehad geïndexeerd. De index bedroeg 1,4% op basis van de prijsindex overheidsconsumptie (IMOC). We stellen voor het restant op de stelpost indexatie inkoopbudgetten voor 2019 en 2020 van € 685.073,-- respectievelijk € 116.597,-- toe te voegen aan de vrije bestedingsruimte. De stelpost is hiermee voor beide jaren volledig afgeboekt.

Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw

In statenstuk 2019-881 is de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw gepresenteerd. De programma-uitgaven worden geraamd op € 3.333.332,-- (zie 7.1.01). De bijdrage uit (vermindering van) de stelpost IBP bedraagt € 1.830.000,-- ofwel € 458.333,-- per jaar.

Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

De provinciale bijdrage aan de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe wordt gedeeltelijk gerealiseerd door verlaging van de stelpost IBP met € 1.775.000,-- per jaar (2019-2022) cf. besluit Statenstuk 2019-880 (zie ook 1.5.06 lasten).

Interbestuurlijk programma

Zoals in de voorjaarsnota is aangegeven leiden de begrotingsontwikkelingen tot een negatieve vrije bestedingsruimte. Wij tellen voor om, ter voorkoming van een tekort op de vrije bestedingsruimte, dit tekort te dekken uit de stelpost IBP.

Doelstelling

8.2.08 Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten

	2019	2020	2021	2022	2023
Belastingen	1.400	2.901	2.901	2.901	2.901

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	4.067	8.425	8.425	8.425	8.425

Indexering materiële kosten.

	2019	2020	2021	2022	2023
Kapitaallasten	0	-41.575	-4.093	0	0

Actualisatie kapitaallasten investeringen

	2019	2020	2021	2022	2023
Toev. voorziening	25.509	0	0	0	0

Meerjaren onderhoudsplan (MJOP) Provinciehuis

In verband met de aanschaf van 4 extra laadpalen dient een dotatie aan de voorziening groot onderhoud provinciehuis van € 25.509,-- plaats te vinden (Zie ook jaarrekening 2018).

Doelstelling

8.2.10 Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	20.455	42.370	42.370	42.370	42.370

Indexatie materiele kosten

	2019	2020	2021	2022	2023
Kapitaallasten	0	-677.768	-100.441	238	-13.338

Actualisatie kapitaallasten investeringen

Doelstelling

8.2.11 Inzet ondersteunend personeel

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	37.327	75.535	75.535	75.535	50.535

Indexering materiele kosten

Extra Gedeputeerde

De college-onderhandelingen hebben geresulteerd in 1 extra gedeputeerde voor 4 jaar. Dit leidt tot extra inhuur chauffeursdiensten ad € 50.000,-- (2019: € 25.000,--). We stellen voor deze lasten te dekken uit de beschikbare vrije bestedingsruimte.

	2019	2020	2021	2022	2023
Lonen	133.492	370.732	345.132	437.132	290.132

Lonen generatiepact

Op basis van de huidige en nog verwachte deelname aan het generatiepact zijn de loonkosten ervan herrekend. We gaan uit van een deelname van ca. 54% en komen uit op verwachte loonkosten van ca. € 658.000,-- in 2020, afnemend naar € 189.000,-- in 2025. De loonkosten van het generatiepact worden gedekt door de reserve Generatiepact. Als (gedeeltelijke) dekking voor het generatiepact is een formatie en loonreductie afgesproken voor die plekken die worden herbezet. De taakstellende reductie van de loonkosten is berekend op € 250.268,-- (voor € 83.868,-- onderdeel van deze begrotingswijziging) en vormt een voeding voor de reserve generatiepact.

Extra Gedeputeerde

De college-onderhandelingen hebben geresulteerd in 1 extra gedeputeerde voor 4 jaar. Dit leidt tot extra ambtelijke ondersteuning van 2,4 fte ofwel ca. 200.000,-- (2019 100.000,--). Het gaat om een extra bestuursadviseur, bestuurssecretaresse en Poho ondersteuner. We stellen voor deze lasten te dekken uit de beschikbare vrije bestedingsruimte.

Beleidsopgave

8.3 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen

Doelstelling

8.3.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen

	2019	2020	2021	2022	2023
Bijdr. aan reserves	7.180.621	60.420.323	3.983.298	3.948.275	9.617.571

Beleidsopgave**8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting***Doelstelling***8.1.03 Opbrengst opcenten op hoofdsom motorrijtuigenbelasting**

	2019	2020	2021	2022	2023
Opcenten MRB	-1.187.000	-344.000	397.000	1.197.000	1.797.000

Opcenten MRB

In de VJN 2019 is aangegeven dat we in deze collegeperiode het tarief willen handhaven op 92. Omdat we in de meerjarenraming waren uitgegaan van een geïndexeerd tarief, is in de VJN 2019 aangegeven dat we de raming van de opbrengst met ingang van 2020 met € 500.000,- oplopend tot € 2.000.000,- verlagen. Inmiddels is duidelijk dat het autobestand in Drenthe in het eerste halfjaar 2019 fors is gegroeid. Zo fors dat we in de jaren 2019 en 2020 een hogere opbrengst verwachten en in de jaren daarna een minder forse verlaging. We ramen de opbrengst nu op een constant niveau van 59,1 miljoen. We houden in de verwachte opbrengsten geen rekening met een volumegroei als gevolg van een groter autobestand. Die handelwijze is ingegeven door het standpunt van het Rijk dat groei van het aantal (onbelaste) elektrische auto's door de provincies kan worden gecompenseerd door volumegroei. In de 2e Bestuursrapportages van de komende jaren stellen we de jaarlijkse opbrengst vervolgens bij op basis van de meest recente autobestanden van de Belastingdienst.

*Doelstelling***8.1.05 Uitkering Provinciefonds**

	2019	2020	2021	2022	2023
Ontv.subsidies	-5.557.860	-5.808.463	5.491.621	6.623.616	1.444.126

Meicirculaire 2019 Jong Leren Eten

Tien provincies ontvangen een rijksbijdrage voor hun programma Jong Leren Eten. De betreffende provincies ondernemen hiervoor netwerkactiviteiten, gericht op voedseleducatie. Daaronder kunnen onder meer vallen: schooltuinen/cq. groene schoolpleinen, boerderijeducatie, kooklessen op scholen en bewust consumeren. Ook activiteiten gericht op kennisuitwisseling tussen betrokken partijen kunnen worden ondersteund. Drenthe ontvangt € 50.000,-. Het uitgavenbudget bij 7.1.01 is hiervoor verhoogd.

Algemene uitkering provinciefonds (meicirculaire)

In de voorjaarsnota hebben we de effecten van de meicirculaire vermeld. Geschoond voor de effecten van het BTW compensatiefonds bedragen deze € 4.115.810,- (negatief) in 2019 en 4.579.499,- (negatief) in 2020. De definitieve afrekening 2018 was volgens de meicirculaire incidenteel € 236.332,- positief. Wij hebben u daarover in de voorjaarsnota geïnformeerd. We stellen voor deze nadelen te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

Dit betreft de Rijks Decentralisatie-uitkering voor de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe van € 9.387.338,- (2019) en € 10.387.962,- (2020 (zie ook 1.5.06 lasten)).

Beleidsopgave

8.2 Een opgevegestuurde, kwalitatief hoogstaande en dienstbare organisatie

Doelstelling

8.2.11 Inzet ondersteunend personeel

	2019	2020	2021	2022	2023
Adm. boekingen	424.000	-321.936	-447.281	-787.130	-1.624.000

Activering Loonkosten op investeringen

Alle loonkosten zijn gesplitst in directe lonenkosten (gespecificeerd per taakveld van het BBV) en de loonkosten voor de overhead functies. De personele inzet voor investeringsprojecten wordt daarnaast toegerekend aan investeringsprojecten. Dit leidt tot een bate (correctie loonkosten) in de exploitatie. Oorspronkelijk gingen wij uit van een dalende inzet op investeringsprojecten van 30,6 FTE in 2019 tot 15,5 FTE in 2022. Wij hebben een inventarisatie gehouden van de personele inzet op investeringen. Hieruit hebben we geconcludeerd dat de inzet voor 2019 op 25,3 FTE wordt geraamd. Omdat een dalende inzet niet reëel lijkt hebben we verondersteld dat deze inzet van 25,3 FTE de komende jaren wordt gecontinueerd. Onder deze veronderstellingen leidt dit voor 2019 tot een nadeel van € 424.000,-- waarna het in 2020 omslaat in een voordeel van € 321.936,-- oplopend naar een voordeel van € 1.624.000,-- in 2023 en verder. We stellen voor deze resultaten te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

Beleidsopgave

8.3 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen

Doelstelling

8.3.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen

	2019	2020	2021	2022	2023
Bijdr. van reserves	-4.903.200	-56.831.383	-11.222.753	-14.037.235	-17.112.750

Storting	2019	2020	2021	2022	2023
Bijdrage aan de reserve voor algemene doeleinden					
Doelstelling: 7.1.01 Regiodeal natuurinclusieve landbouw	0	0	0	111.949	486.103
Bijdrage aan reserve Investerings Verkeer en Vervoer					
Doelstelling: 3.1.01 Actualisatie kapitaallasten	0	802.987	3.094.360	1.190.953	667.570
Bijdrage aan reserve provinciaal aandeel ILG					
Doelstelling: 7.2.01 ILG	0	0	757.570	470.925	0
Bijdrage aan reserve natuurbeleid					
Doelstelling: 7.1.01 Landbouwstructuurverbetering	0	0	0	0	250.000
Doelstelling: 7.2.04 Inrichting nieuwe natuur	0	1.618.456	0	0	8.130.030
Doelstelling: 7.2.06 PAS	0	2.945.875	0	2.090.580	0
Doelstelling: 7.2.07 Grondverwerving ca.	0	250.000	47.500	0	0
Bijdrage aan reserve uitvoering generatiepact					
Doelstelling: 8.2.11 Generatiepact	7.108	83.868	83.868	83.868	83.868
Bijdrage aan Reserve regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe					
Doelstelling: 1.5.06 Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe	6.618.513	4.719.137	0	0	0
Bijdrage aan Reserve investeringsagenda 2019-2023					
Doelstelling: 8.3.01 Investeringsagenda 2019-2023	0	50.000.000	0	0	0
Bijdrage aan Risicoreserve					
Doelstelling: 8.3.01. Bijstellen voorziening waardedaling aandelen NOM	555.000	0	0	0	0
Totaal Storting	7.180.621	60.420.323	3.983.298	3.948.275	9.617.571

Onttrekking	2019	2020	2021	2022	2023
Bijdrage van reserve voor algemene doeleinden					
Doelstelling: 7.1.01 Regiodeal Natuurinclusieve landbouw	-375.000	-350.000	-350.000	0	0
Bijdrage van reserve provinciaal aandeel ILG					
Doelstelling: 7.2.01 ILG	0	-2.800.534	0	0	-63.000
Bijdrage van Financieringsreserve					
Doelstelling: 8.3.01 Investeringsagenda 2019-2023	0	-50.000.000	0	0	0
Bijdrage van reserve natuurbeleid					
Doelstelling: 7.1.01 Landbouwstructuurverbetering	0	-118.241	-133.500	-138.500	0
Doelstelling: 7.2.01 Nieuw Drostendiep	0	-3.107.500	0	0	0
Doelstelling: 7.2.01 Schaapskudden	0	-100.508	0	0	0
Doelstelling: 7.2.04 Inrichting nieuwe natuur	0	0	-3.046.614	-7.753.910	0
Doelstelling: 7.2.06 PAS	0	0	-1.794.814	0	-2.000.000
Doelstelling: 7.2.07 Grondverwerving ca.	0	0	0	-155.000	-14.775.750
Bijdrage van Reserve investeringsagenda					
Doelstelling: 1.5.06 Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe.	-2.900.000	0	0	0	0
Bijdrage van Egalisatiereserve voormalige bdu verkeer en vervoer					
Doelstelling: 3.3.01 investeringsprogramma mobiliteit	0	-100.000	0	0	0
Doelstelling: 3.3.02 Extra treincapaciteit	-1.587.600	0	0	0	0
Bijdrage van reserve uitvoering generatiepact					
Doelstelling: 8.2.11 Generatiepact	-40.600	-254.600	-229.000	-321.000	-274.000
Bijdrage van Reserve regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe					
Doelstelling: 1.5.06 Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe	0	0	-5.668.825	-5.668.825	0
Totaal Onttrekking	-4.903.200	-56.831.383	-11.222.753	-14.037.235	-17.112.750

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten na wijziging	149.588.547	146.246.375	82.983.516	80.152.726	93.248.566
Baten na wijziging	-360.011.110	-345.896.206	-263.212.286	-253.255.183	-255.444.220
Saldo na wijziging	-210.422.563	-199.649.831	-180.228.770	-173.102.457	-162.195.654

Tabel vrije bestedingsruimte

Mutatie	2019	2020	2021	2022	2023
Vrije bestedingsruimte					
Doelstelling: 1.2.01 Bijdrage Noordelijke Rekenkamer	-18.627	-11.960	-11.960	-11.960	-11.960
Doelstelling: 1.2.01 Controlekosten	-24.659	-24.659	-24.659	-24.659	-24.659
Doelstelling: 1.2.01 Fractiewerkzaamheden	0	-64.015	-64.015	-64.015	-64.015
Doelstelling: 1.3.02 & 8.2.01 Extra Gedeputeerde	-242.700	-462.500	-462.500	-462.500	-242.700
Doelstelling: 3.3.02 Indexering OV	-19.958	-24.112	-61.521	-165.148	-277.050
Doelstelling: 3.6.05 Overdracht peilbeheer	-129.826	-129.826	-129.826	-129.826	-129.826
Doelstelling: 4.1.02 Implementatie omgevingswet	0	-51.793	-51.793	0	0
Doelstelling: 5.2.04 Bijstellen bijdrage RUD	0	-75.000	0	0	0
Doelstelling: 7.2.12 Bijderage Prolander	0	0	-402.557	-402.557	-311.012
Doelstelling: 7.2.12 Bijdrage Prolander	0	0	0	-18.051	-18.051
Doelstelling: 8.1.03 Opcenten MRB	1.187.000	344.000	-397.000	-1.197.000	-1.797.000
Doelstelling: 8.1.05 Uitkering Provinciefonds	-3.879.478	-4.579.499	-5.491.621	-6.623.616	-1.444.126
Doelstelling: 8.2.06 Stelpost IBP	2.420.750	3.358.594	6.068.357	5.527.551	0
Doelstelling: 8.2.08 Extra laadpalen	-25.509	0	0	0	0
Doelstelling: 8.2.11 Activering Lonen	-424.000	321.936	447.281	787.130	1.624.000
Doelstelling: Div. Actualisatie kapitaallasten	0	822.239	60.970	-4.258	9.318
Doelstelling: Div. Indexering boekjaarsubsidies	0	-13.356	-14.687	10.605	50.256
Doelstelling: Div. Indexering materiele kosten	0	116.597	0	0	0
Doelstelling: Div. Indexering materiële kosten	685.073	0	0	0	0
Totaal Mutatie	-471.934	-473.354	-535.531	-2.778.304	-2.636.825

Drenthe, mooi voor elkaar!

2019-2023

Nota van aanbidding 2020

Oktober 2019

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe

Inhoud

Inleiding	5
Financieel perspectief	6
Uitwerking Voorjaarsnota 2019	7
Ontwikkeling algemene uitkering provinciefonds en opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting	7
Onontkoombare tussentijdse ontwikkelingen	8
Eindstand stelpost IBP in de Begroting 2020	9
Doorkijk financieel perspectief na Begroting 2020	9
Aanvullende beleidsvoornemens 2020	11
Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen	12
Stad en Platteland: ruimte bieden en richting geven	14
Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten	17
Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig	20
Klimaat en energie: op zoek naar ruimte en draagvlak	22
Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig	24
Middelen en mensen	26
Integrale opgaven (Regiodeals)	28
Investeringsagenda 2019-2023	29

Inleiding

Vanuit het coalitieakkoord Drenthe, mooi voor elkaar! hebben we een stevige opdracht. Voor elke inwoner van Drenthe willen we de basis op orde, zonder belemmeringen om mee te doen. In vitale dorpen en sterke steden willen we goede voorzieningen en betaalbare huizen. We willen een aantrekkelijke provincie voor jongeren, met goede opleidingen en banen en een provincie waar mensen waardig oud kunnen worden. We willen Drenthe laten bruisen en bieden plek voor ondernemen, maar ook voor het ervaren van rust en ruimte in onze prachtige natuur. We nodigen anderen nadrukkelijk uit samen met ons constructief en creatief invulling te geven aan onze mooie provincie.

Met die opdracht zijn we volop aan de slag, voortbouwend op de basis die in de vorige bestuursperiode is gelegd. Omdat het coalitieakkoord en de Voorjaarsnota ongeveer tegelijkertijd tot stand kwamen, kende de Voorjaarsnota nog geen nieuwe beleidsvoornemens. In die zin kijkt dus ook de Begroting wat af. Daarin worden normaal gesproken immers de beleidsvoornemens vertaald. Uiteraard geeft de Begroting 2020 wel een adequaat beeld van wat we het komend jaar doen om Drenthe mooier en beter te maken. En terwijl we nog volop in het proces zitten om de nieuwe investeringsagenda inhoudelijk in te vullen, vindt u de financieel-technische uitwerking daarvan wel in deze Begroting 2020.

Deze begroting kijkt overigens in meerdere opzichten iets af van de begrotingen in voorgaande jaren. In eerdere edities trof u in de begroting zelf bij de programma's speerpuntteksten aan. De Nota van Aanbieding was vooral een samenvatting van deze teksten. Vanaf nu hebben we per programma de beleidstekst opgenomen in de Nota van Aanbieding. Bij die programma's hanteren we de indeling en de benaming uit het Coalitieakkoord. Op die manier zorgen we voor eenduidigheid gedurende deze statenperiode, zonder daarbij de aansluiting met de vorige periode te verliezen.

De financiële overzichten zijn inzichtelijker, omdat we ze per programma hebben opgeschaald naar de beleidsopgaven. De meer gedetailleerde informatie is uiteraard beschikbaar in de Uitvoeringsinformatie.

Uiteraard is de begroting zo actueel mogelijk, maar de actualiteit zorgt ook voor onzekerheden. Door de uitspraak van de Raad van State over de Programmatische Aanpak Stikstof is de balans tussen economie en ecologie scherper op ons netvlies komen te staan. Onze inzet om bij te dragen aan het beschermen van de natuur bij projecten waarbij sprake kan zijn van stikstofuitstoot is versterkt.

Tegelijkertijd zetten we ons, samen met onze PAS-partners, volop in om de vergunningverlening weer vlot te trekken.

De uitspraak heeft ertoe geleid dat diverse projectvoornemens in en van de provincie in de knel zijn gekomen. Onduidelijkheid over een nieuw vergunningstelsel en verschillende handelingskaders maken het lastig om in te schatten wat de mogelijk financiële gevolgen zijn. Maar extra inzet van mensen en middelen lijkt onontkoombaar.

Tegelijkertijd biedt de actualiteit natuurlijk ook volop kansen. De jongste plannen van het kabinet om miljarden te investeren in de economie en de woningmarkt, sporen ons aan om met nog meer verve plannen te ontwikkelen om Drenthe verder toekomstbestendig te maken. Het is immers ook onze opdracht om ervoor te zorgen dat het Drentse aandeel de juiste verhoudingen heeft. Ook met die opdracht gaan wij in 2020 vol energie aan de slag.

College van Gedeputeerde Staten

Financieel perspectief

Zoals ook bij de Begroting 2019 is gebeurd, worden ook in de Begroting 2020 de besluitvorming op de Voorjaarsnota, de jaarlijks terugkerende actualisaties en soms specifieke ontwikkelingen rechtsreeks in de primaire begroting verwerkt. Wij hebben nu alle wijzigingen voorafgaande aan de primaire Begroting 2020 gebundeld in de 4e wijziging van de Begroting 2019. Zo wordt de wijziging van de (meerjarige) Begroting transparant met u gedeeld. Het effect van de 4e wijziging van de Begroting 2019 wijkt af van het beeld dat in de Voorjaarsnota 2019 is gepresenteerd, omdat er meer ontwikkelingen in zijn meegenomen, waaronder de uitwerking waar dat reeds mogelijk was van de 'ruimtevragers' uit de Voorjaarsnota 2019. De beginstand is dezelfde, namelijk de eindstand van de 1e Bestuursrapportage 2019.

Wij lichten hier die wijzigingen toe, die van invloed zijn op de ontwikkeling van de vrije bestedingsruimte. Voor de overige mutaties die in de Begroting 2020 zijn meegenomen, maar die niet van invloed zijn op de vrije bestedingsruimte en de stelpost IBP, wordt verwezen naar de 4e wijziging bij de Begroting 2019.

Financieel perspectief Begroting 2020

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Vrije bestedingsruimte					
Eindstand 1e Bestuursrapportage 2019	471.934	473.354	535.531	2.778.304	2.778.304
Mutaties Begroting 2020 (4e wijziging Begroting 2019)					
Doelstelling: 1.2.01 Bijdrage Noordelijke Rekenkamer	-18.627	-11.960	-11.960	-11.960	-11.960
Doelstelling: 1.2.01 Controlekosten	-24.659	-24.659	-24.659	-24.659	-24.659
Doelstelling: 1.2.01 Fractiewerkzaamheden	0	-64.015	-64.015	-64.015	-64.015
Doelstelling: 1.3.02 & 8.2.01 Extra Gedeputeerde	-242.700	-462.500	-462.500	-462.500	-242.700
Doelstelling: 3.3.02 Indexering OV	-19.958	-24.112	-61.521	-165.148	-277.050
Doelstelling: 3.6.05 Overdracht peilbeheer	-129.826	-129.826	-129.826	-129.826	-129.826
Doelstelling: 4.1.02 Implementatie omgevingswet	0	-51.793	-51.793	0	0
Doelstelling: 5.2.04 Bijstellen bijdrage RUD	0	-75.000	0	0	0
Doelstelling: 7.2.12 Bijderage Prolander	0	0	-402.557	-402.557	-311.012
Doelstelling: 7.2.12 Bijdrage Prolander	0	0	0	-18.051	-18.051
Doelstelling: 8.1.03 Opcenten MRB	1.187.000	344.000	-397.000	-1.197.000	-1.797.000
Doelstelling: 8.1.05 Uitkering Provinciefonds	-3.879.478	-4.579.499	-5.491.621	-6.623.616	-1.444.126
Doelstelling: 8.2.06 Stelpost IBP	2.420.750	3.358.594	6.068.357	5.527.551	0
Doelstelling: 8.2.08 Extra laadpalen	-25.509	0	0	0	0
Doelstelling: 8.2.11 Activering Lonen	-424.000	321.936	447.281	787.130	1.624.000
Doelstelling: Div. Actualisatie kapitaallasten	0	822.239	60.970	-4.258	9.318
Doelstelling: Div. Indexering boekjaarsubsidies	0	-13.356	-14.687	10.605	50.256
Doelstelling: Div. Indexering materiele kosten	0	116.597	0	0	0
Doelstelling: Div. Indexering materiële kosten	685.073	0	0	0	0
Totaal Mutaties	-471.934	-473.354	-535.531	-2.778.304	-2.636.825
Vrije bestedingsruimte na mutaties	0	0	0	0	141.479

Een aantal posten uit deze tabel wordt hierna nader toegelicht, naast andere ontwikkelingen.

Uitwerking Voorjaarsnota 2019

In de Voorjaarsnota 2019 zijn enige zogenoemde 'ruimtevragers' aangedragen. Deze ruimtevragers zijn inmiddels uitgewerkt en voor een aantal geldt dat deze deels ten laste van de vrije bestedingsruimte gebracht zijn. Het gaat hierbij om de volgende zaken (voor de betreffende bedragen wordt verwezen naar de tabel Financieel perspectief Begroting 2020):

Implementatie Omgevingswet

De implementatie van de Omgevingswet vraagt inzet van onze organisatie en er wordt o.a. gewerkt aan de ontwikkeling van en aansluiting op het digitaal stelsel Omgevingswet (DSO). Dit leidt tot een incidenteel budget van € 200.000,-- in 2020 en 2021, waarvan telkens € 51.793,-- ten laste wordt gebracht van de vrije bestedingsruimte.

Investerings verkeer en vervoer en divers onderhoud wegen en vaarwegen

Voor de dekking en financiering van de voorgenomen investeringen op het gebied van verkeer en vervoer is in samenhang met het noodzakelijke onderhoud aan wegen en vaarwegen (inclusief beschoeiingen) een studie gestart naar de mogelijkheden een gecombineerde financiële oplossing te vinden voor de komende jaren. De uitkomst van de studie wordt niet meer voor de Begroting 2020 meegenomen, maar op een later tijdstip aan Provinciale Staten voorgelegd.

Kaderbrief Prolander en verhoging bijdrage RUD

Op basis van de vaststelling van de Kaderbrief 2020-2023 ontvangt Prolander met ingang van 2019 een structureel hogere bijdrage. Het effect daarvan met ingang van 2020 wordt nu in de Begroting 2020 ten laste van de vrije besteedbare ruimte gebracht. Datzelfde geldt voor de eenmalige bijdrage aan de RUD van 5% voor de verdere ontwikkeling van de organisatie.

Matching verhoging decentralisatie-uitkering

Vooralsnog wordt voorgesteld, de verhoging van de decentralisatie-uitkering voor restauratie van rijksmonumenten deels te 'matchen' vanuit eigen Drentse middelen. Zie ook de passage over de aanvullende beleidsvoornemens voor 2020.

Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe

In Statenstuk 2019-880 bent u akkoord gegaan met het aangaan van de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe. De totale omvang van de regiodeal bedraagt ca. 40 miljoen ofwel ca. € 10 miljoen per jaar (2019-2022). Het Rijk draagt via een decentralisatie-uitkering hierin ca. € 20 miljoen bij en de gemeenten € 10 miljoen ofwel € 2,5 miljoen per jaar. De provinciale bijdrage van ca. € 10 miljoen wordt gerealiseerd door een onttrekking in 2019 uit de reserve investeringsprogramma € 2,9 miljoen (zie reserves) en een jaarlijkse verlaging van de stelpost IBP van € 1.775.000,-- (2019-2022). Omdat het uitgaven ritme in de tijd niet gelijkloopt aan het dekkingsritme vindt verevening plaats via de reserve Fonds Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe.

Ontwikkeling algemene uitkering provinciefonds en opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting

Algemene uitkering provinciefonds

In de Voorjaarsnota 2019 is al aangegeven dat uit de meicirculaire provinciefonds 2019 blijkt dat de algemene uitkering uit het provinciefonds de komende jaren lager zal uitpakken dan de in de Begroting 2019 opgenomen ramingen. Voor de periode van 2020 tot 2024 wordt het accres neerwaarts bijgesteld. Onderdeel daarvan is ook de lagere raming van de bijdrage uit de ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds (BCF). In de Begroting 2020 is de raming van de algemene uitkering gebaseerd op de ramingen in de meicirculaire. Er is

daarom geen afwijking ten opzichte van wat in de Voorjaarsnota 2019 al aangegeven is. De septembercirculaire verschijnt op een moment dat deze niet meer in de cijfers verwerkt kan worden.

Geschoond voor de effecten van het BTW-compensatiefonds bedragen deze € 4.115.810,-- (negatief) in 2019 en € 4.579.499,-- (negatief) in 2020. De definitieve afrekening 2018 was volgens de meicirculaire incidenteel € 236.332,-- positief. Voor de jaren daarna zijn de bedragen respectievelijk € 5.491.621,-- (negatief) in 2021, € 6.623.616,-- (negatief) in 2022) en € 1.444.126,-- in 2023. Wij hebben u daarover in de Voorjaarsnota 2019 geïnformeerd. We stellen voor deze nadelen te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

Raming algemene uitkering provinciefonds in Begroting 2020

	2019	2020	2021	2022	2023
Raming algemene uitkering Begroting 2019 (incl. ruimte BCF)	141.604.610	147.153.026	151.693.552	156.669.435	156.669.435
Raming algemene uitkering meicirculaire 2019 (excl. ruimte BCF)	137.488.800	142.573.527	146.201.931	150.045.819	155.225.309
Vershil (exclusief afrekening 2018)	-4.115.810	-4.579.499	-5.491.621	-6.623.616	-1.444.126

Opcenten Motorrijtuigenbelasting

In de Voorjaarsnota 2019 is aangegeven dat we in deze collegeperiode het tarief willen handhaven op 92. Omdat we in de meerjarenraming waren uitgegaan van een geïndexeerd tarief, is in de Voorjaarsnota 2019 aangegeven dat we de raming van de opbrengst met ingang van 2020 met € 500.000,-- oplopend tot € 2.000.000,-- verlagen. Inmiddels is duidelijk dat het autobestand in Drenthe in het eerste halfjaar 2019 fors is gegroeid. Zo fors dat we in de jaren 2019 en 2020 een hogere opbrengst verwachten en in de jaren daarna een minder forse verlaging. We ramen de opbrengst nu op een constant niveau van € 59,1 miljoen. We houden in de verwachte opbrengsten geen rekening met een volumegroei als gevolg van een groter autobestand. Die handelwijze is ingegeven door het standpunt van het Rijk dat groei van het aantal (onbelaste) elektrische auto's door de provincies kan worden gecompenseerd door volumegroei. In de 2e Bestuursrapportages van de komende jaren stellen we de jaarlijkse opbrengst vervolgens bij op basis van de meest recente autobestanden van de Belastingdienst.

Onontkoombare tussentijdse ontwikkelingen

Diverse bestuurlijke kosten

In de Begroting 2019 en daarna zijn kosten meegenomen voor een extra gedeputeerde (het nieuwe college kent 5 gedeputeerden, een door Provinciale Staten toegekende extra bijdrage aan de Noordelijke Rekenkamer, toegenomen controlekosten door de accountant van de provincie en toegenomen kosten voor fractiewerkzaamheden.

Diverse indexeringen

• Indexering subsidies, indexering materiële kosten

Jaarlijks worden voor de subsidies van de instellingen, waarmee we een structurele samenwerking hebben, een index voor loon- en prijsstijgingen toegepast op basis van een gemiddelde over 5 jaar van de cijfers van het CPB (o.b.v. cijfers maart 2019 die ook verwerkt zijn in de meicirculaire van het ministerie). Dit is in 2007 besloten om schommelingen in de indexering zoveel mogelijk tegen te gaan en de nacalculatie af te schaffen. Deze index wordt elk jaar geactualiseerd. Voor de Begroting 2020 bedraagt de index 2,1% (vorig jaar werd voor 2020 nog 2,0% geraamd).

In de begroting is een stelpost opgenomen voor herstel indexering inkoopbudgetten. Voor 2019 is die stelpost geraamd op € 934.726,-- en voor 2020 op € 570.929,--. De stelpost is gebruikt voor het indexeren van concrete budgetten voor materiële kosten in 2019 en 2020 voor € 249.653,-- respectievelijk € 464.332,--. We hebben daarmee de structurele, niet beïnvloedbare budgetten van minimaal € 50.000,-- die de laatste jaren tekorten hebben gehad geïndexeerd. De index bedroeg 1,4% op basis van de prijsindex overheidsconsumptie (IMOC). We stellen voor het restant op de stelpost indexatie inkoopbudgetten voor 2019 en 2020 van € 685.073,--

respectievelijk € 116.597,-- toe te voegen aan de vrije bestedingsruimte. De stelpost is hiermee voor beide jaren volledig afgeboekt. De indexering voor 2021 e.v. heeft nog niet plaatsgevonden.

- **Indexering Openbaarvervoer bijdragen**

De bijdrage aan het Openbaar vervoersbureau Groningen Drenthe wordt op basis van het gemiddelde over 5 jaar van de LBI-index geïndexeerd. Dat betekent dat de voor de jaren 2021 t/m 2023 het budget met € 32.902,-- (2021) oplopend naar € 213.888,-- (2023) wordt verhoogd. Voor de exploitatie van de Vechtdallijnen wordt het budget op dezelfde wijze geïndexeerd. Dat leidt tot een verhoging van € 19.958,-- in 2019 tot € 63.162,-- in 2023. We stellen voor de prijscompensatie van totaal € 19.958,-- (2019) oplopend naar € 277.050,-- (2023) te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

Actualisatie kapitaallasten investeringen

De voortgang op alle investeringen is vastgesteld. De kapitaallasten voor de komende jaren zijn op de nieuwe basis geactualiseerd. Dit leidt tot een verlaging van de kapitaallasten 2020. We stellen voor het voordeel voor het onderdeel verkeer en vervoer toe te voegen aan de reserve Investerings verkeer en vervoer en het resterende voordeel toe te voegen aan de vrije bestedingsruimte

Activering Loonkosten op investeringen

Alle loonkosten zijn gesplitst in directe lonenkosten (gespecificeerd per taakveld van het BBV) en de loonkosten voor de overhead functies. De personele inzet voor investeringsprojecten wordt daarnaast toegerekend aan investeringsprojecten. Dit leidt tot een bate (correctie loonkosten) in de exploitatie.

Eindstand stelpost IBP in de Begroting 2020

Zoals in de Voorjaarsnota is aangegeven leiden de begrotingsontwikkelingen tot een negatieve vrije bestedingsruimte. Dat is ook na de uitwerking van de Voorjaarsnota 2019 en diverse andere nog meegenomen hierboven toegelichte mutaties niet anders. Wij stellen voor om, ter voorkoming van een tekort op de vrije bestedingsruimte, dit tekort te dekken uit de stelpost IBP. Dit is in bovenstaande tabel reeds gebeurd door een bijdrage van de stelpost IBP, zodat de vrije bestedingsruimte telkens sluit op nul (behalve in 2023, waarin ook geen bijdrage uit de stelpost IBP is genomen). De eindstand van de stelpost in de Begroting 2020 ziet er dan als volgt uit:

Financieel perspectief Begroting 2020

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023
Eindstand stelpost IBP Begroting 2020	950.083	2.275.177	1.768.371	4.729.116	12.490.000

Doorkijk financieel perspectief na Begroting 2020

Na het 'sluiten van de boeken' voor de Begroting 2020 hebben zich nog twee relevante ontwikkelingen voorgedaan, te weten de 2e Bestuursrapportage 2019 en het verschijnen van de septembercirculaire provinciefonds 2019.

Zoals enigszins te verwachten was, is het effect van de 2e Bestuursrapportage 2019 vrij beperkt gebleven, aangezien veel ontwikkelingen die bekend waren al via de 4e wijziging van de Begroting 2019 in de Begroting 2020 waren meegenomen. Er vindt in de 2e Bestuursrapportage 2019 dan ook geen inzet plaats van de stelpost IBP. De impact van de septembercirculaire provinciefonds 2019 is meer substantieel. Deze komt wat de algemene uitkering betreft neer op het volgende effect:

Raming algemene uitkering provinciefonds in Begroting 2020

	2019	2020	2021	2022	2023
Raming algemene uitkering meicirculaire 2019 (excl. ruimte BCF)	137.488.800	142.573.527	146.201.931	150.045.819	155.225.309
Raming algemene uitkering septembercirculaire 2019	136.692.114	143.140.600	147.966.222	152.007.720	156.828.625
Waarvan ruimte onder plafond BCF	693.876	693.876	693.876	693.876	693.876
Uitkering exclusief BCF	135.998.238	142.446.724	147.272.346	151.313.844	156.134.749
Nadelig(-)/Voordelig(+) saldo	-1.490.562	-126.803	1.070.416	1.268.025	909.440

Het provinciefonds ontwikkelt zich evenredig met de accres-relevante uitgaven (ARU) van het Rijk. De groei of krimp van het provinciefonds als gevolg van deze normeringssystematiek wordt accres genoemd. Het accres van tranche 2019 bedraagt € 149 miljoen positief. Dat is een negatieve bijstelling van € 30 miljoen ten opzichte van de 1e suppletoire begroting 2019 van het provinciefonds. Deze negatieve bijstelling is een gevolg van de besluitvorming van het Kabinet en wordt met name veroorzaakt door lagere uitgaven van het Rijk in 2019. Het accres van tranche 2020 bedraagt € 114 miljoen. Dit is € 39 miljoen meer dan eerder geraamd bij Voorjaarsnota 2019 van het Rijk.

Naast de algemene uitkering gelden voor Drenthe nog enige nieuwe decentralisatie-uitkeringen. Deze omvatten € 9,07 miljoen in 2019 voor de Regio Deal Zuidoost-Drenthe (in totaal heeft het kabinet maximaal € 20 miljoen gereserveerd), € 25.000,-- in 2019 voor het herindienen van de Koloniën van Weldadigheid bij UNESCO, € 95.000,-- in 2020 voor het Programma Impuls Omgevingsveiligheid en € 1.067.000,-- in 2020 en € 1.066.000,-- in 2021 voor Zoetwatermaatregelen. Voor al deze uitkeringen wordt ook een last opgenomen; daarmee zijn ze per saldo budgettair neutraal.

Bij de berekening van het effect van de septembercirculaire provinciefonds 2019 is de verwachte algemene uitkering 'geschoond' voor een eventuele uitkering van de ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds (BCF). Wij gaan ervan uit, dat de toename van declaraties door provincies uit het BCF op korte termijn in elk geval niet meer tot een substantiële uitkering van de ruimte onder het plafond zal leiden. Vooralsnog houden wij nog geen rekening met het risico, dat de declaraties door de provincies dusdanig oplopen, dat het BCF aanvullend door de provincies aangevuld zal moeten worden. Maar voor de toekomst sluiten wij zeker niet uit dat dit op enig moment aan de orde zal zijn.

Het totale effect van de 2e Bestuursrapportage 2019 en de septembercirculaire provinciefonds 2019 leiden tot een negatieve vrije bestedingsruimte jaren 2019 en 2020. Daarna is sprake van een positief effect. Wij hebben de ontwikkeling van de vrije ruimte gesaldeerd met de stelpost IBP. Dit levert de volgende tussenstand op van de vrij besteedbare ruimte.

Financieel perspectief, doorkijk na Begroting 2020

	2019	2020	2021	2022	2023
Vrije bestedingsruimte					
Eindstand Begroting 2020	0	0	0	0	141.479
Correctie raming 2023	0	0	0	0	334.214
Mutaties 2e Bestuursrapportage 2019 (5e wijziging Begroting 2019)	793.826	0	-1.381	-2.835	-2.835
Vrije bestedingsruimte na 2e BR 2019	793.826	0	-1.381	-2.835	472.858
Effect septembercirculaire PF 2019	-1.490.562	-126.803	1.070.416	1.268.025	909.440
Stelpost IBP	950.083	2.275.177	1.768.371	4.729.116	12.490.000
Actuele tussenstand vrije ruimte	253.347	2.148.374	2.837.406	5.994.306	13.872.298

Aanvullende beleidsvoornemens 2020

Van sommige voornemens die in het coalitieakkoord zijn genoemd of opgaven die we in de aanloop naar deze Begroting op ons af zagen komen, geldt dat we ze nog niet formeel hebben kunnen omzetten in voorstellen of beleid. Voor een deel komt dat omdat we voor de structurele dekking in de komende jaren mede afhankelijk zijn van onze beschikbare middelen.

Het is de nadrukkelijke wens van het college om een deel van de vrij besteedbare ruimte over te houden als buffer voor onvoorziene zaken. We vinden het aanvaardbaar om de helft van de vrije ruimte met ingang van 2020 structureel in te zetten.

Zoals we het vooralsnog kunnen inschatten, zal dit als volgt worden verdeeld:

Stijging personele lasten als gevolg van extra taken (o.a. AVG-functionaris)	200.000
Sociale Agenda	200.000
Evenementen op het snijvlak cultuur en vrije tijd	200.000
Natuur (vergroten toegankelijkheid)	125.000
Ontwikkeling wandelnetwerk Drenthe	125.000
Monumenten (als cofinanciering van rijksmiddelen)	125.000
Totaal	975.000

Van deze beleidsvoornemens zullen wij uw Staten waar van toepassing separate voorstellen doen toekomen en/of dit verder uitwerken in de P&C-documenten (bestuursrapportages, Voorjaarsnota 2020). Daarbij zullen we ook rekening houden met de invulling van de Investeringsagenda 2019-2023. De financiële uitwerking zal door middel van bij de voorstellen behorende begrotingswijzigingen aan u worden voorgelegd.

Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen

PROGRAMMA 1

Samenleving

Nederland is in beweging. Samenwerking met gemeenten, waterschappen, omliggende provincies en ook kennisinstellingen, bedrijven en maatschappelijke organisaties is meer nodig dan ooit. De opgaven uit ons Coalitieakkoord 'Drenthe, mooi voor elkaar!' zijn leidend en bepalen met wie samenwerking op welk moment nodig is, welke structuur passend is en wat onze rol is. Ook inwonersparticipatie en de wijze waarop Provinciale Staten wordt betrokken is maatwerk.

Interbestuurlijk

We willen een sterk en zichtbaar Drents bestuur zijn, dat in staat is om problemen op te lossen op een wijze die aansluit bij de eisen van deze tijd. Enerzijds betekent dit dat we als Drentse overheden gezamenlijk optrekken, als één democratische overheid die betrokken, betrouwbaar, effectief en besluitvaardig is. Eén overheid die op transparante wijze bestuurt. Anderzijds vraagt dit om een bestuur dat een gepast antwoord geeft op vraagstukken als ondermijning en toenemende polarisatie. We zoeken binnen alle opgaven nadrukkelijk de verbinding, kansen en mogelijkheden om ons als provinciale overheid een betekenisvolle rol te laten spelen in zowel bestaande gremia, zoals Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) en Regio Groningen Assen (RGA) als nieuwe samenwerkingsvormen zoals de Regio Zwolle en de Regiodeals. Voor het college staan goede bestuurlijke verhoudingen voorop. We hebben nauw contact met onze Drentse gemeenten, in Drenthe liggende waterschappen en omliggende provincies. Samen met onze medeoverheden bespreken wij wat er in de samenleving leeft en hoe we elkaar kunnen versterken in het realiseren van onze gezamenlijke ambities. Ons interbestuurlijk en financieel toezicht voeren we doelmatig uit.

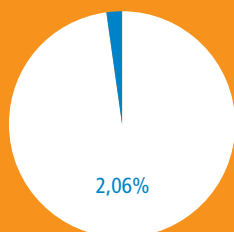
Public Affairs

Onder Public Affairs verstaan wij al onze inspanningen om de Drentse doelen samen met onze partners te realiseren, bij de Rijksoverheid (Den Haag), Europa (Brussel) en de Europese regio's (Nedersaksen in het bijzonder). De Duitslandagenda is in dit verband van groot belang. Wij willen als Drenthe zichtbaarder en succesvol zijn. Daarvoor participeren we in netwerken en zetten in op beleidsbeïnvloeding. We brengen focus aan in onze lobby in de zin dat wij ons richten op zaken die voor Drenthe zowel van belang als beïnvloedbaar zijn. We benutten de lopende Europese programma's om onze doelstellingen te realiseren. De contouren voor de verdeling van EU-middelen na 2021 worden langzaam duidelijker. De inzet van het Rijk is cruciaal voor de middelen waarop Nederland aanspraak kan maken. Niet alleen wat betreft de middelen die vanuit de EU beschikbaar komen, maar ook als het gaat om de verantwoordelijkheid over het inzetten van deze budgetten (centraal of decentraal). We voeren daarom een stevige lobby richting Rijk en Europa om ook via de cohesiefondsen na 2020 voor Drenthe voor de realisatie van onze doelen zoveel mogelijk middelen te verkrijgen.

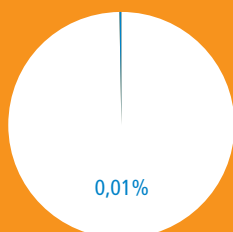

LASTEN EN BATEN

Aandeel van het totaal

● Lasten € 6.003.025
● Overige programma's

● Baten € 19.640
● Overige programma's

Programma 1

Besturen en samenwerken: kijkend over grenzen heen

	2020	2021	2022	2023
Lasten	6.003.025	5.985.728	5.996.074	5.958.574
Baten	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640
Totaal	5.983.385	5.966.088	5.976.434	5.938.934

Stad en Platteland: ruimte bieden en richting geven

PROGRAMMA 2

Drenthe heeft en geeft ruimte!

De provincie Drenthe draagt met haar mooie natuur en fraaie landschappen bij aan de gezondheid en het geluk van de mensen die hier wonen, werken en recreëren. Ook de landbouw heeft, hierin vanwege haar economische en leefbaarheids functie, een belangrijke positie. Het inrichten van onze Drentse leefomgeving doen we samen met partners en inwoners. Met oog voor mens, dier, landschap en cultuur-historie. Ruimte bieden en richting geven is ons uitgangspunt, in lijn met de Omgevingsvisie Drenthe 2018. Dit in het licht van onafwendbare uitdagingen. Denk aan de gevolgen van de klimaatveranderingen en de overstap naar een duurzame energievoorziening. En tegelijkertijd de noodzaak voor een aantrekkelijk ondernemersklimaat en versterking van onze biodiversiteit. Dat vraagt balans, keuzes en slimme combinaties.

Toekomstgerichte Landbouw

Wij zetten in op een toekomstgerichte, duurzame landbouw in combinatie met het behoud en de ontwikkeling van natuur. Wij spelen hierop in met ons programma Toekomstgerichte Landbouw, waarin wij de 4 landbouwpijlers met elkaar verbinden: melkveehouderij, tuinbouw, agribusiness en akkerbouw. We zien hier met nadruk een relatie met de Regiodeal Natuurinclusieve landbouw en de agenda Boer Burger Biodiversiteit. Wij werken hierbij op noordelijke schaal samen in de AgroAgenda van Noord-Nederland. En met de provincie Groningen trekken we gezamenlijk op bij de InnovatieVeenkoloniën. Samen met onder andere KPN en de Wageningen Universiteit werken we aan precisielandbouw.

Het Europese landbouwbudget voor de periode na 2020, met daarin ook voor Drentse boeren een belangrijke bijdrage in de vorm van directe en indirecte inkomenssteun, staat onder druk. Hoewel er nog niets besloten is, heeft een mogelijke Brexit gevolgen voor de beschikbare budgetten en daarnaast zullen

mogelijke vergroeningsmaatregelen gevolgen hebben voor de wijze van verdeling van het budget. We blijven ons extra inzetten op projecten die benoemd zijn in de Ontwikkelagenda Melkveehouderij. Verder staat er een aantal openstellingen vanuit het Plattelandsontwikkelingsprogramma POP3 geprogrammeerd om bedrijven en (jonge) agrarische ondernemers te ondersteunen bij hun ambities om te innoveren, te moderniseren en te verduurzamen.

Natuurlijk Platteland

We werken aan het behoud van natuurwaarden en zorgen dat de natuur ook in de toekomst tegen een stootje kan. Ons uitgangspunt hierbij zijn de nationale en internationale afspraken uit het natuurpact die we hebben uitgewerkt in het programma Natuurlijk Platteland. Samenwerking met onze partners, van overheden tot vrijwilligers, is nodig om het beste resultaat te behalen. Klimaatverandering maakt het belang van robuuste natuurgebieden, in combinatie met waterberging, alleen maar groter. De uitvoering van de natuurontwikkeling vindt plaats in acht deelgebieden. In deze gebieden vindt een integrale belangenafweging plaats van natuur, waterbeheer, landbouw en vrijetijdseconomie. In 2021 staat een tussen-evaluatie van het Programma Natuurlijk Platteland gepland.

Wij hebben de ambitie om – onder andere met de groen-manifestpartners – de natuur- en landschapskwaliteit in onze Nationale Parken verder te ontwikkelen, gericht op gebieden die ecologisch en toeristisch optimaal zijn ingericht. We doen dit via de bestaande structuren van het Overlegorgaan Drentsche Aa en de Stuurgroep Drents-Friese grensstreek.

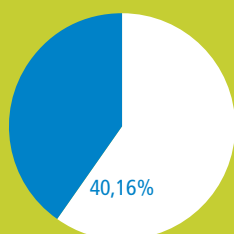
Biodiversiteit

Naast het realiseren van de opgave in het kader van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), is ook het versterken van biodiversiteit buiten de NNN-gebieden onderdeel

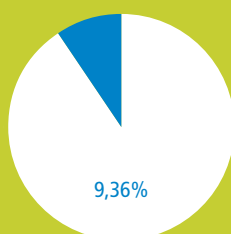

LASTEN EN BATEN

Aandeel van het totaal

● Lasten € 117.174.415
● Overige programma's

● Baten € 24.307.935
● Overige programma's

Programma 2

Stad en Platteland: ruimte bieden en richting geven

	2020	2021	2022	2023
Lasten	117.174.415	95.487.733	86.962.042	78.061.278
Baten	-24.307.935	-17.266.499	-13.561.807	-6.115.012
Totaal	92.866.480	78.221.234	73.400.235	71.946.266

van de afspraken die we met het Rijk en andere partners hebben gemaakt in het deelprogramma Soortenrijk Drenthe. Bijvoorbeeld door onze inzet op het behouden van akker- en weidevogels.

Om de neergaande trend te keren, zetten we extra in op agrarisch natuurbeheer. Hierbij ligt het accent de komende jaren op verbetering van leefgebieden voor plant- en diersoorten en de versterking van ecologische verbindingen met gebruikmaking van landschapselementen. Voor een levendig platteland willen wij samen met de groenmanifestpartijen verder invulling geven aan de 'Agenda Boer, Burger, Biodiversiteit'. Uiteindelijk draagt dit ook bij aan de versterking van Drenthe als dé vrijetijdspovincie. Een robuuste, soortenrijke natuur, met een hoogwaardige fiets- en wandelinfrastructuur, kwalitatief sterke recreatieve voorzieningen in een afwisselend landschap.

Ruimtelijke kwaliteit

Dat onze provincie grote gebieden heeft zonder bebouwing wil niet zeggen dat er ruimte over is. Drenthe is vol met natuur, landbouw en landschap en dat koesteren we. In de Omgevingsvisie Drenthe 2018 is beschreven hoe wij met onze beperkte ruimte omgaan.

Het combineren van verschillende gebruiksfuncties, kwaliteiten en belangen én het streven naar het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit staat daarbij centraal. Vanuit de houding 'Ja, mits....' denken en ontwerpen wij mee bij initiatieven van gemeenten of anderen die bijdragen aan de energietransitie, de klimaatadaptatie en wateropgave, de verduurzaming van de landbouw en het behoud van biodiversiteit. Dit leidt tot een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken.

Door met ontwerp- en verbeeldingskracht op diverse schaalniveaus aan de ruimtelijke kwaliteit van Drenthe te werken, houden we het Drentse landschap herkenbaar en behouden we de Drentse ruimtelijke identiteit.

Sterke steden en vitaal platteland

Steden zijn in toenemende mate de verzorgingsplaatsen van de provincie; ieder met een eigen verzorgingsgebied. We ondersteunen de ontwikkeling van sterke binnensteden en evalueren de Retailagenda en het Binnenstadfonds. Op basis hiervan nemen we een besluit over het vervolg.

Voor vitale dorpen zijn goed bereikbare basisvoorzieningen en een aantrekkelijk en betaalbaar woningaanbod van belang.

Met het Herstructureringsfonds stimuleren en ondersteunen wij concrete en realistische plannen van gemeenten en ontwikkelaars om knelpunten in stads- en dorpsvernieuwing op te lossen.

Woonagenda

We ontwikkelen samen met gemeenten en andere woningmarktpartijen een Drentse woonagenda. We zetten in op een voor iedereen toegankelijke en toekomstbestendige woningmarkt. Met de Impuls Volkshuisvesting en de Campagne Lang Zult U Wonen ondersteunen wij het toekomst bestendig wonen.

Omgevingsbeleid

Op 1 januari 2021 treedt de Omgevingswet in werking. Tegen die tijd is naast onze Omgevingsvisie ook onze Provinciale Omgevingsverordening in lijn met de Omgevingswet. Dit betekent dat de vereiste nieuwe juridische instrumenten (visie, programma's, verordening, instructie, omgevingsvergunning en projectbesluit) en het provinciale deel van het nieuwe digitale informatiesysteem op tijd gereed zijn en werkbaar voor onze organisatie. Tegelijkertijd werken we door aan de ontwikkeling van onze Omgevingsvisie.

Zorgvuldig omgaan met water

We anticiperen op de veranderingen in het klimaat door samen met waterschappen, terreinbeheerders en de landbouw toe te werken naar een droogtebestendig watersysteem. Dit vooral door het zoeken van een balans tussen een overschot aan winterneerslag en een tekort in de zomer. Het vraagt inventieve maatregelen om het surplus aan water op te slaan. Om de extremen te beperken zetten we in op mitigerende en adaptieve maatregelen. In het zoeken naar een nieuwe balans houden wij ook rekening met onze grond- en oppervlakte-waterkwaliteit. Onderzoek moet uitwijzen welke opties er aanwezig zijn bij zowel het gebruik van de ondergrond als aan het maaiveld om de kwaliteit op peil te houden.

Bodem en ondergrond

De Structuurvisie Ondergrond beschrijft welke functies wij toekennen aan de ondergrond. Deze visie willen we in 2020 actualiseren, in samenspraak met de samenleving, zodat de visie meer toegesneden is op toekomstige functies als geothermie en opslag van stoffen. Wij willen dat de bodem en de ondergrond op een duurzame wijze worden gebruikt en beheerd. Waar de balans tussen de kwaliteiten van de bodem en het gebruik zijn verstoord werken we aan het herstel.

Asbest

We werken in Drenthe samen met gemeenten, marktpartijen en bewoners (initiatieven) aan de verwijdering van asbestdaken uit de leefomgeving. We dragen daarmee bij aan het bevorderen van een gezonde leefomgeving in steden en dorpen en op het platteland door de verminderde kans op het vrijkomen van asbestvezels. Iedere eigenaar is zelf verantwoordelijk voor vervanging van asbestdaken. Vanuit de zorgplicht in de Woningwet mag een bouwwerk geen gevaar voor de gezondheid of veiligheid opleveren of voortduren. We informeren, stimuleren en faciliteren eigenaren hun dak(en) te vervangen zodat er weinig tot geen handavingsprocedures overblijven voor gemeenten en provincie als er op termijn een wettelijk verbod komt. De verwijdering van asbestdaken wordt sinds november 2018 ondersteund via de provinciale uitvoeringsregeling verwijdering asbestdaken Drenthe. Deze regeling zetten we voort in 2020. De online asbestdakenkaart blijft de komende jaren cruciaal om de voortgang van de verwijdering van asbestdaken te monitoren.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving

Voor een aantal specifieke wetten en regels hebben we nog een eigenstandige taak voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. Een van de wetten is de Wet natuurbescherming, waar we te maken hadden met de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) als vergunningverlenend kader. Op 29 mei 2019 heeft de Raad van State uitspraak gedaan over dit kader en het vernietigd. Deze uitspraak heeft ertoe geleid dat de vergunningverlening tot stilstand is gekomen. Om het uitgeven van vergunningen weer op gang te brengen, is een nieuw beoordelingskader nodig. Daaraan werken we met de gezamenlijke PAS-partners, met de minister van LNV als systeemverantwoordelijke. Meer in het algemeen zal de PAS-problematiek de komende tijd nog veel provinciale inzet vragen.

Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten

PROGRAMMA 3

Samen voor sterke, slimme en groene economie

Als kernbegrippen voor de Drentse samenleving hanteren wij wonen, werk en welzijn (onderwijs en zorg). Het is onze opgave om dat goed voor elkaar te krijgen en houden. Een sterke economie is belangrijk. Daarbij is het MKB de motor van de Drentse economie. Verschillen tussen steden en platteland worden steeds groter. Door krimp en vergrijzing staat het (zorg)voorzieningsniveau onder druk en loopt het arbeidspotentieel terug. Daarnaast staat als gevolg van het Gronings gasbesluit de werkgelegenheid bij de NAM en andere aardgasgerelateerde bedrijven onder druk. Daarom zetten we met het programma Drenthe 4.0 in op behoud van hoogwaardige werkgelegenheid binnen Drenthe. We bouwen in eerste instantie voort op de al aanwezige kennis, de ervaring met energiewinning en de al aanwezige gasinfrastructuur. Daarmee kunnen we bijdragen aan versterking van de economische structuur én aan de energietransitie. Belangrijke pijlers van Drenthe 4.0 zijn hergebruik van gasinfrastructuur, behoud en ontwikkeling van hoogwaardige kennis, praktijkgericht onderwijs en scholing en het sluiten van kringlopen van energie en grondstoffen.

De inzet van menselijk kapitaal neemt toe in belang om de economie op peil te houden, want banen dragen bij aan de leefbaarheid. Ook in Drenthe hebben we een extra opgave op het vlak van energie en werkgelegenheid door de afbouw van gaswinning. Tegelijk kent Drenthe een hoge omgevingskwaliteit en relatief gelukkige inwoners.

De overkoepelende transitie die bijdragen aan een toekomstbestendige samenleving, raken al ons handelen en doorkruisen het gehele provinciale beleid. De transitie zijn daarmee sector overstijgend en stimuleren tot een integrale benadering. Vanuit ons economisch domein dragen we aan dit grotere geheel bij door in te zetten op:

1. Een digitale en innovatieve economie: brede digitaliseringsagenda, proeftuin voor innovatieve en creatieve ondernemers, aanjagen van innovaties en experimenten.
2. Een circulaire economie: koolstofarm, duurzaam, agribusiness en kringlooplandbouw, ontwikkelen van producten van groene grondstoffen en gerecyclede materialen, op verschillende manieren ketens sluiten.
3. Samen: in Drenthe doet iedereen mee in de inclusieve economie: accent op welbevinden (welvaart en welzijn), betekenseconomie, sociaal ondernemerschap, uitdagend onderwijs passend bij belangrijkste sectoren van werkgelegenheid (toerisme, zorg en techniek), innovatieve zorg economie, hogere arbeidsmarktparticipatie.
4. Gelet op de dynamiek in de Drentse economie, hanteren we hierbij als randvoorwaarden: ondernemerschap, internationalisering en Human Capital.
5. Het afronden van het programma Breedband in Drenthe.

Ondernemerschap

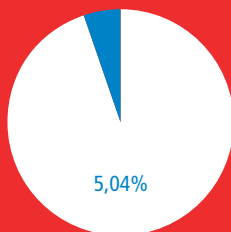
Met het programma 'Ik Ben Drents Ondernemer' dragen wij bij aan innovatie en ondernemerschap in Drenthe. Met IBDO bieden wij eerstelijns ondersteuning bij vraagstukken op het gebied van start, groei, innovatie, buitenland en financiering. IBDO zorgt voor verbindingen tussen ondernemingen, onderwijs, onderzoek en overheid en we stimuleren samenwerking bij innovatie en het delen van kennis en ervaringen. We zijn trots dat de beschikbare voucherregeling haar vruchten af werpt.

Onderdeel van IBDO is het Ondernemersfabriek Drenthe (OFD). Hier kunnen starters en ambitieuze jonge ondernemers met groeipotentie terecht. De OFD draagt zowel als fysieke locatie als met haar visie en werkwijze bij aan een sterk ondernemers- en startersklimaat.

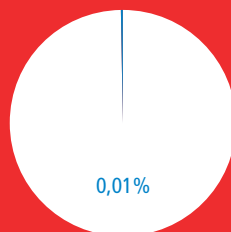

LASTEN EN BATEN

Aandeel van het totaal

● Lasten € 14.714.475
● Overige programma's

● Baten € 32.200
● Overige programma's

Programma 3

Regionale economie en werkgelegenheid: kansen benutten

	2020	2021	2022	2023
Lasten	14.714.475	9.521.439	9.436.439	8.176.439
Baten	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200
Totaal	14.682.275	9.489.239	9.404.239	8.144.239

Profilering, positionering en acquisitie in samenwerking met de NOM

In samenwerking met de NOM blijven wij inzetten op (inter) nationale profilering en positionering van economisch Drenthe, met als doel het aantrekken van nationale en internationale bedrijven en investeringen. Wij focussen ons hierbij met name op de sectoren Agrofood, Groene Chemie, Health & Life Science, Data Science, Energie en Logistiek. Belangrijk onderdeel binnen acquisitie is de inzet op investor relations samen met de NOM en gemeenten voor het behoud- en groei van (inter) nationale bedrijven in Drenthe.

Vergroening van de economie

In Drenthe speelt de chemiesector een belangrijke rol in de vergroening van de economie. We zijn koploper op het gebied van duurzame plastics, polymeren en groene maakindustrie. Op Noordelijke niveau zoeken wij de samenwerking binnen Chemport Europe. In de Dutch Tech Zone wordt de Chemport Industry Campus Emmen (CICE) gerealiseerd. In Meppel hebben wij het Noordelijk Innovatielab Circulaire Economie (NICE), hiermee willen we onder andere circulaire innovaties in de bouw stimuleren.

Digitale economie

Voor een toekomstbestendig en concurrerend economisch Drenthe is het essentieel om in te zetten op de digitale transitie. Digitalisering biedt ondernemers kansen om de productiviteit te verhogen door efficiënt en vernieuwend te ondernemen. Wij willen hieraan bijdragen door het opstellen van een digitale agenda Drenthe.

Economische koers 2020-2023

In Noord-Nederlands verband werken wij aan de nieuwe Research & Innovation Strategy for Smart Specialisation (RIS3). Dit is de basis voor de nieuwe Europese programma periode en zal ook haar weerslag vinden in onze nieuwe economische koers. Hierin formuleren wij de ambities voor de komende jaren.

Arbeidsmarkt en Onderwijs

Voor de regionale economie en een leefbare provincie is inzet op goed onderwijs en het stimuleren van een gezonde arbeidsmarkt van groot belang. Nu en in de toekomst. Met de energietransitie en klimaatadaptatie voor ogen werken wij met onze samenwerkingspartners aan een nieuwe aanpak met onder meer aandacht voor de sectoren zorg, techniek en toerisme.

De verbetering van de verbinding tussen onderwijs-, kennisinstellingen en het Drentse bedrijfsleven is en blijft speerpunt van beleid. We faciliteren, initiëren en ondersteunen onze partners. Niet vanaf een afstand maar betrokken en creatief. Om de kansen die nieuwe technologieën bieden te verzilveren, blijven we stappen zetten richting en zo compleet mogelijk onderwijsaanbod van PO tot WO. Een onderwijsaanbod gericht op talentontwikkeling en het behouden van studenten voor onze regio. Met onze HRM-regeling het Servicepunt Techniek en de Scholingsalliantie Noord dragen wij op Drentse en noordelijke schaal bij aan duurzame inzetbaarheid en een leven lang ontwikkelen voor ondernemers en werknemers.

Vrijetijdseconomie

De vrijetijdsector is van groot economisch belang voor de provincie Drenthe. De sector zorgt voor veel werkgelegenheid en heeft een positief effect op de leefbaarheid van het platteland.

We blijven de vrijetijdseconomie stimuleren en streven ernaar dat Drenthe dé fiets – en wandelprovincie is en blijft. We zetten in op een optimale routestructuur en (infrastructurele) voorzieningen en werken aan toegankelijke natuur die ruimte biedt voor beleven en benutten.

De recreatieve ontwikkeling van de VAM-berg geven we in de 2e fase verder vorm met de aanleg van o.a. wandel- en fietsroutes op het Dak van Drenthe.

Samenwerkende ondernemers ondersteunen we bij de ontwikkeling van een uitnodigend aanbod voor bezoekers en toeristen. We zoeken actief naar aanvulling op het bestaande aanbod van (dag)recreatieve voorzieningen. We streven naar het verhogen van de kwaliteit van de verblijfsrecreatie door onze deelname in de aanpak Vitale Vakantieparken. Het benutten van aansprekende culturele voorzieningen en (sport) evenementen, met een regionaal belang en economische spin-off, draagt bij aan de zichtbaarheid van 'Drenthe' als sterk merk.

Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig

PROGRAMMA 4

Bereikbaar Drenthe

We zetten ons in voor een goede bereikbaarheid van stad en platteland. Optimale verbondenheid via lucht, weg, water, spoor en fietspaden is van groot belang om economische, sociale en sportieve activiteiten te ondernemen in Drenthe. Slimme en duurzame mobiliteit moet onze stedelijke centra en voorzieningen bereikbaar houden vanuit en naar de regio. We willen het aantal verkeersslachtoffers verder terugdringen door onze wegen veiliger in te richten en via verkeerseducatie en campagnes weggebruikers te wijzen op veiligheid in het verkeer, daarbij aansluitend bij het nieuwe Strategisch Plan verkeersveiligheid (-2030), waarover wij (in IPO verband) met het Rijk een adequate financieringsstrategie willen afspreken. Dat moet uitmonden in een Drents Uitvoeringsprogramma verkeersveiligheid.

Bereikbaarheid

Voor Drenthe is het van belang vast te stellen welke mogelijkheden er zijn om ervoor te zorgen dat voorzieningen op het platteland bereikbaar blijven voor iedereen, voor de leefbaarheid van Drenthe. Wij spreken eenieder aan op eigen verantwoordelijkheid en zoeken naar niet-traditionele (infrastructurele) maatregelen als informatievoorziening, gedragsverandering en inrichting. Ook blijven we ons inzetten op het versterken van het openbaar busvervoer in Groningen en Drenthe, door een optimaal lijnennet, het inrichten van alle Hubs en een goed functionerend hubtaxi-systeem. Dit moet leiden tot een betere bereikbaarheid van Drenthe, met als speerpunt Zuidoost-Drenthe.

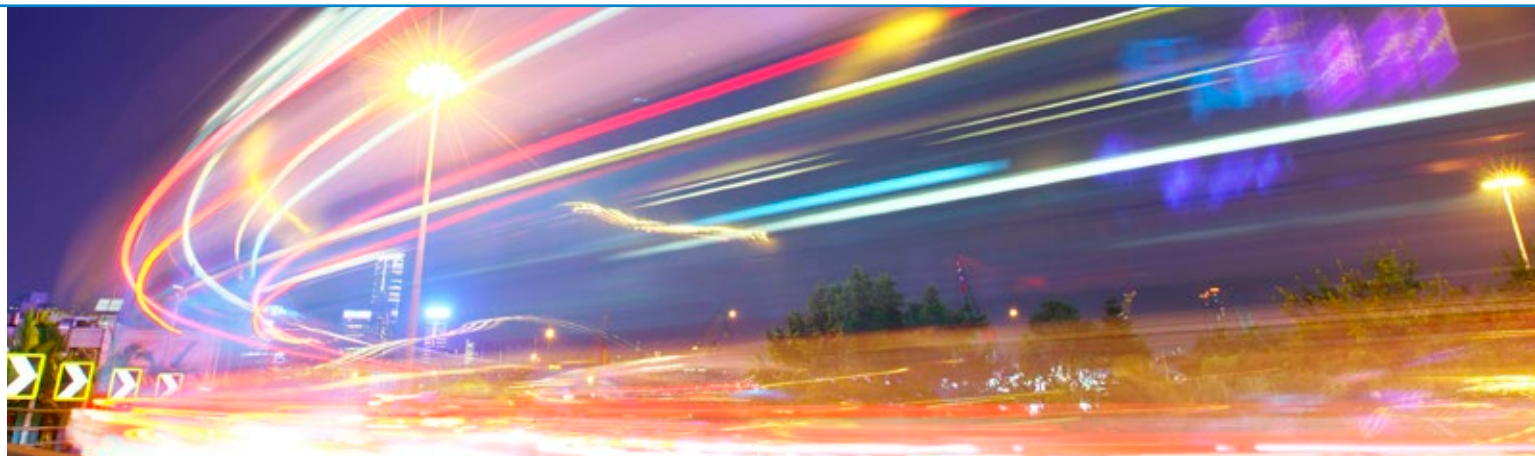
We werken naar een nieuw investeringsprogramma verkeer en vervoer door samen met onze partners na te denken over een toekomstbestendige inrichting van bereikbaarheid voor logistiek, distributie, zorg, recreatie, openbaar vervoer en verkeersveiligheid. De komende periode wordt verder gewerkt aan de

uitvoering van de verdubbeling N34-zuid. Er zal duidelijkheid komen over een veiligere en verbeterde corridor Emmen-Groningen, waaronder de partiele verdubbeling van de N34, en mogelijke oplossingen voor verkeer per spoor, zoals versnellen van spoorverbinding naar de Randstad via bestaand spoor, frequentieverhoging van de sprintertreinen tussen Groningen en Zwolle en het mogelijk maken van personenvervoer op het traject Emmen-Rheine. In de jaren 2019-2024 investeren wij in de verbetering van de bestaande infrastructuur, met name aan enkele stroomwegen en wegen rondom Assen (Norgervaart en Norgerbrug). Daarnaast worden reguliere onderhoudswerkzaamheden op de Drentse wegen en vaarwegen uitgevoerd. Voor de oeverconstructies van de kanalen. Ook hiervoor wordt verkend wat de gevolgen en oplossingsrichtingen zijn. Deze oplossingsrichtingen zullen eveneens getoetst worden op duurzaamheid. Voor de realisatie van projecten zijn wij, na de uitspraak van de Raad van State over de programmatische aanpak stikstof (PAS), afhankelijk van een nieuw toetsingskader voor de vergunningverlening in het kader van de aanpak van stikstof.

Slim en duurzame mobiliteit

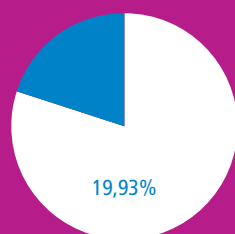
We zetten in op slimme innovatieve ontwikkelingen, we werken aan een slimme koppeling van de verschillende vervoersvormen in de vorm van een te ontwikkelen MaaS app (Mobility As A Service), logistiek hubs en autonoom vervoer (drones, zelfrijdend vervoer).

We willen meer invulling geven aan het verduurzamen van de mobiliteit. Daarom haken we aan op een van de energietransitiepaden van het Rijk: mobiliteit & energie vanuit het Klimaatpakket. Voor duurzame mobiliteit hebben de noordelijke provincies met het Rijk een ambitieuze doelstelling afgesproken: in 2035 of zoveel eerder als mogelijk moet de noordelijke mobiliteit vrij zijn van emissie van schadelijke

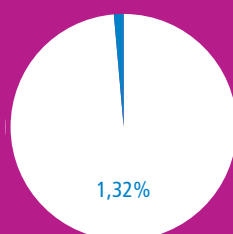

LASTEN EN BATEN

Aandeel van het totaal

● Lasten € 58.155.075
● Overige programma's

● Baten € 3.426.606
● Overige programma's

Programma 4.

Mobiliteit en bereikbaarheid: slim en veilig

	2020	2021	2022	2023
Lasten	58.155.075	59.571.976	57.989.632	58.272.973
Baten	-3.426.606	-3.161.077	-3.161.077	-3.161.077
Totaal	54.728.469	56.410.899	54.828.555	55.111.896

stoffen ('zero emission'). We streven naar een goede infrastructuur voor groene brandstoffen.

De nieuwe concessie voor het openbaar busvervoer in Groningen en Drenthe krijgt vorm, in de aanbesteding van de concessie heeft duurzaamheid een nadrukkelijker rol.

Fietsen

Samen met vele partners werken we aan het versterken van Drenthe als fietsprovincie. Onze huidige fietsinfrastructuur moet toekomstbestendig zijn. We investeren in de kwaliteit van de fietspaden en fietsvoorzieningen, zoals de doorfietsroutes. We zetten in op veilig fietsen en stimuleren het fietsgebruik, bijvoorbeeld met een werkgeversaanpak en het verbeteren van de positie van de fiets in de vervoersketen. Bij OV-punten zetten we in op deelfiets- en stallingsconcepten en de mogelijkheid om een OV-fiets en OV-e-bike te huren.

Groningen Airport Eelde als toegangspoort

Wij achten Groningen Airport Eelde (GAE) van belang voor het vestigingsklimaat en de bereikbaarheid van Noord-Nederland. Op basis van de Ontwikkelvisie luchthavenomgeving Groningen Airport Eelde (GAE) zijn de provincie Drenthe en de gemeente

Tynaarlo een proces gestart om te komen tot een ruimtelijk-economische ontwikkeling van de luchthavenomgeving.

Mobiliteitsprogramma

Het verkeer en vervoerbeleid wordt geactualiseerd en uitgewerkt in een Mobiliteitsprogramma Drenthe. Het Mobiliteitsprogramma is een uitwerking van de Omgevingsvisie, voor de periode 2019 tot en met 2023 met een doorkijk tot 2028. Uitgangspunt van het nieuwe Mobiliteitsprogramma is dat we samen met onze partners werken aan de mobiliteit in Drenthe.

Klimaat en energie: op zoek naar ruimte en draagvlak

PROGRAMMA 5

We hebben recent eigen ambities geformuleerd in het coalitie-akkoord en in de omgevingsvisie. Deze ambities liggen in lijn met het Klimaatakkoord: een reductie van de CO₂ uitstoot met 49% in 2030 en 80 tot 95% in 2050 ten opzichte van 1990. Waarbij we in stappen naar dit doel toewerken. Voor de energievoorziening betekent dit dat het aandeel hernieuwbare energie in 2030 op 40% ligt en dat in Drenthe in 2050 100% van het energieverbruik hernieuwbaar is.

In de uitwerking zetten wij in ieder geval in op haalbaarheid en betaalbaarheid. Zowel als het gaat om de energietransitie als de opgaven die het klimaatakkoord met zich meebrengt. Niet alles hoeft onmiddellijk gerealiseerd te worden, maar we moeten wel belangrijke stappen gaan zetten op meerdere beleidsterreinen, zoals mobiliteit, economie, landbouw, wonen, etc.

Werken aan bewustwording

Draagvlak is voor de energietransitie van groot belang. Tegelijkertijd zien we dat er ook in Drenthe nog veel vragen zijn over het hoe en waarom van de energietransitie, en wat dat voor burgers en bedrijven betekent. Daarom starten we in 2020 met een informatiecampagne over het wat en hoe van de energietransitie en gaan daarover met onze inwoners in gesprek. Daarbij laten we aan inwoners en bedrijven op een laagdrempelige en toegankelijke manier zien hoe ze duurzamer kunnen leven en werken.

Gaswinning

In Drenthe wordt in veel 'kleine' gasvelden nog steeds gas gewonnen. Zolang er nog gaswinning plaatsvindt, willen wij een betere verdeling van lusten en lasten. Wij brengen ook de komende periode volop de belangen van onze inwoners onder de aandacht bij het Rijk. Veiligheid staat voorop en schadeafhandeling moet op rijksniveau goed geregeld worden. Landelijk, met rechtsgelijkheid en onafhankelijk van de veroor-

zaker. Dat is ook belangrijk voor de toekomstige duurzame energiehuishouding.

Toekomstbestendig verduurzamen van woningen

In de afgelopen collegeperiode is binnen de expeditie naar energieneutraal wonen gewerkt aan het verduurzamen van de woonomgeving. Daarbij werken we zeer nauw samen met meer dan 100 partners in Drenthe. Dat doen we door zowel te werken aan bewustwording en innovatie als aan concrete maatregelen die leiden tot energiebesparing. Speerpunten voor 2020 zijn: de wijkaanpak, het verder ontwikkelen van het Drents Energie Loket, de betaalbaarheid van de energietransitie en de implementatie van afspraken uit het klimaatakkoord.

Slimme duurzame opwekking

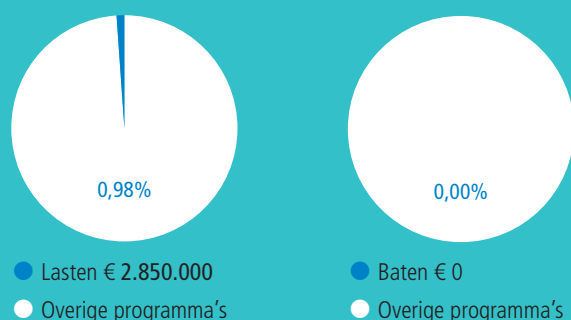
Onze doelstelling voor 2020 is het realiseren van 16% hernieuwbare energiebronnen in 2023. Op basis van de Omgevingsvisie steunen we gebiedsinitiatieven voor zonne- en windenergie. Voor zonne-energie zetten we in op maximale benutting van zon op dak, en - waar mogelijk en landschappelijk inpasbaar - kijken we naar slimme functiecombinaties. Voor windenergie gaan we in 2020 verder met het realiseren van de bestaande windopgave van 285,5 MW. In 2020 werken we samen met gemeenten, waterschappen en maatschappelijke partners aan het opstellen van een Regionale Energie Strategie voor Drenthe.

Voor het slagen van de energietransitie is een adequate energie-infrastructuur een belangrijke randvoorwaarde. Als het gaat om het elektriciteitsnetwerk knelt dat nu al in een groot deel van Drenthe. We werken samen met onze partners in de RES aan maatregelen die bijdragen aan een oplossing voor de korte én de langere termijn. Omdat we denken dat waterstof in het energiesysteem van de toekomst een belangrijke rol

LASTEN EN BATEN

Aandeel van het totaal

Programma 5.

Klimaat en energie: op zoek naar ruimte en draagvlak

	2020	2021	2022	2023
Lasten	2.850.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000
Baten	0	0	0	0
Totaal	2.850.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000

kan spelen, blijven we in 2020 initiatieven op dit vlak ondersteunen.

Drenthe participeert in een Noord-Nederlands investeringsprogramma met Europese middelen om een 'Hydrogen Valley' te realiseren. Wij zetten ons daarbij in om projecten van de grond te krijgen die bijdragen aan een waterstof infrastructuur in Noord-Nederland. Daarbij richten we ons onder meer op het omzetten van groene elektriciteit in waterstof, gebruik van waterstof in de industrie, mobiliteit en bebouwde omgeving en de daarbij behorende infrastructuur. Daarnaast kan waterstof ook een belangrijke rol spelen in de opslag van energie. Binnen het programma Drenthe 4.0 zetten we in op hergebruik van bestaande infrastructuur ten behoeve van de energietransitie. Deze infrastructuur en locaties (zgn. Energy Hubs) zijn vaak goed te gebruiken voor de opwek, opslag en transport van energie en de omzetting naar waterstof.

We merken dat de beperkte capaciteit op het elektriciteitsnetwerk een belemmerende factor is bij de realisatie van hernieuwbare energiebronnen. Dit is een belangrijke factor in het proces om te komen tot een Regionale Energie Strategie (RES). Willen we de vele initiatieven van onderop perspectief bieden dan zullen we ook naar andere oplossingen moeten kijken. Daarom kijken we tevens naar met name decentrale

vormen van opslag en met lokaal eigenaarschap. Dat biedt mogelijkheden om vraag en aanbod van energie bij elkaar brengen zonder het netwerk zwaar te belasten.

We zetten onze inzet gericht op het verduurzamen van de industrie en MKB voort. Daarbij adviseren we bedrijven bij het vorm geven van de energietransitie. Het accent zal de komende bestuursperiode komen te liggen om het vertalen van deze adviezen in concrete maatregelen.

Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig

PROGRAMMA 6

Cultuur

In Drenthe gaan we voor een (sociaal) cultureel klimaat waarin toonaangevende kunst- en cultuuruitingen een duidelijke plek hebben en waar alle inwoners van alle leeftijden mee kunnen doen. Dat begint al vroeg op school waar 'cultuureducatie-programma's kinderen al op jonge leeftijd laten kennismaken met verschillende vormen van cultuurbeleving. Om ons bestaande succes daarin een vervolg te geven, zijn we voornemens in de nieuwe cultuurnotaperiode (2021-2024) de verhoogde rijksbijdrage Cultuureducatie met Kwaliteit te blijven matchen.

Ook willen we doelgroepen of gebieden met een lage participatiegraad verleiden en stimuleren om deel te nemen aan ons cultuuraanbod. We letten daarbij op een goede spreiding van ons aanbod.

Samen met de partners in het veld zorgen wij voor een goede culturele basisinfrastructuur voor het behouden, beleven en benutten van ons erfgoed, de ontwikkeling van de kunsten, de bibliotheken en de media. Daartoe dragen wij bij aan musea van provinciaal, landelijk en soms internationaal belang en onderzoeken we de haalbaarheid van een kernpodium voor popmuziek in Drenthe. Het Drents Museum zal in aanmerking komen voor de door de minister toegezegde extra middelen voor musea (€ 250.000,-).

Wij zijn voornemens, jaarlijks terugkerende evenementen op het snijvlak van cultuur en vrijetijdsbesteding, die bijdragen aan de gemeenschapszin, met subsidie te ondersteunen. Naast de inzet van bestaande middelen zullen we een (dekkings) voorstel voorbereiden, waarbij we voor een deel een beroep zullen doen op de vrije bestedingsruimte.

Cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen en opgaven. Drenthe staat inmiddels bekend om zijn bijzondere locatievoorstellen die tot extra besteding en beleving leiden. In navolging van spraakmakende producties als het Pauperparadijs, Jumping Jack en Mammoet, zetten wij

in op realisatie van tenminste één grote theaterproductie per jaar in onze provincie.

Talentvolle Drenten willen we stimuleren in hun ontwikkeling zodat ze kunnen aansluiten bij professionele gezelschappen en zich kunnen doorontwikkelen naar de top.

Drenthe is de OER-provincie en rijk bedeeld met cultureel en archeologisch erfgoed. We zijn trots op en zorgzaam voor ons erfgoed. Samen met onze erfgoedpartners ontwikkelen we een visie op de toekomst van monumentale gebouwen zodat we planmatig werken aan behoud en herbestemming.

We zetten vol in op de inschrijving van de Koloniën van Weldadigheid als UNESCO Werelderfgoed in juni 2020.

Sociale Agenda

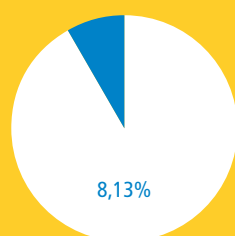
Drenthe is een provincie waar de mensen centraal staan.

Waar alle mensen ertoe doen en waar we samen werken aan verbetering van de leefbaarheid. Leefbaarheid in vitale dorpen met bereikbare voorzieningen als zorg, onderwijs, sport, werk en winkels. In de sociale agenda willen we samen met onze partners en inwoners vormgeven aan een concreet actiepakket met innovatieve projecten en experimenten met als doel te komen tot een vernieuwende en aanvullende aanpak om de leefbaarheid te vergroten. Met als basis de kennis, die we opdoen via het Trendbureau Drenthe, de leerstoel bevolkingsdaling en door ons gefaciliteerd onderzoek naar overerfbare armoede en de aanpak van laaggeletterdheid. Met de uitvoering van de motie 'functieverbreding dorpshuizen' hopen we middels experimenten op te halen wat nodig is om het voorzieningenniveau in de dorpen op orde te krijgen, zodat inwoners langer in hun vertrouwde omgeving kunnen blijven wonen of jongeren blijven of terugkeren naar de dorpen. Een sociale agenda zorgt voor samenhang in de aanpak en voor effectieve netwerkcontacten met gemeenten en stakeholders. We starten niet bij nul. Samenwerking aan toegankelijke en goede zorg staat nu al centraal aan de Zorgtafel en in

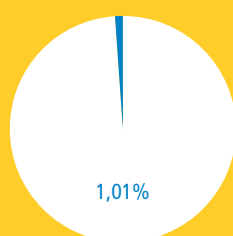

LASTEN EN BATEN

Aandeel van het totaal

● Lasten € 23.717.323
○ Overige programma's

● Baten € 2.621.926
○ Overige programma's

Programma 6.

Levendig en sociaal: gezond, gelukkig en veilig

	2020	2021	2022	2023
Lasten	23.717.323	21.198.790	20.563.988	19.582.786
Baten	-2.621.926	-1.351.305	-1.364.819	-1.378.467
Totaal	21.095.397	19.847.485	19.199.169	18.204.319

initiatieven zoals de uitvoering aan het convenant Dementievriendelijk Drenthe, zorgexperimenten van bewonersinitiatieven en bij het ondersteunen van regionale platforms voor ondersteuning van mantelzorg, vrijwilligers en patiënten-participatie. Deze samenwerkingsverbanden zetten we voort. Meedoen voor iedereen is belangrijk, we bevorderen zowel de (fysieke) toegankelijkheid als inclusie op alle gebieden. Speciale aandacht daarbij heeft het terugdringen van laaggeletterdheid en beschikbaarheid van de bibliotheekfunctie. Op een aantal sociale thema's zoals toegankelijkheid, zorgen voor zorg, armoede, laaggeletterdheid en regenboog provincie, ingezet na moties in Provinciale Staten, zetten we onze inzet in ieder geval voort in 2020. Borging daarvan vindt plaats via een begrotingswijziging.

Sport

In Drenthe gebeurt al jaren heel veel met betrekking tot sport. Dat is zelfs ver buiten de provincie bekend. Dat blijkt onder andere uit de titels European Community of Sport en UCI Bike Region die recent aan Drenthe zijn toegekend. Sport nodigt veel mensen uit om mee te doen en is daarom maatschappelijk en economisch van belang. Daarnaast nodigt de prachtige omgeving in Drenthe extra uit om te gaan bewegen.

Sporten draagt bij aan een betere gezondheid en binding in de maatschappij. Dit is niet voor iedereen vanzelfsprekend en daarom blijven we o.a. met Drenthe Beweegt inzetten op meedoen voor iedereen. Sport stimuleert de regionale en lokale economie. Met name op het gebied van fietsen en wandelen is Drenthe onderscheidend en van betekenis voor de vrijetijdseconomie. Op het gebied van topsport is Drenthe internationaal bekend door het TT-circuit en nationaal door eredivisie-voetbalclub FC Emmen. Onze provincie kent uitdagende buitenlocaties zoals de VAM-berg. Daarnaast staat Drenthe bekend om bijzondere evenementen op het gebied van recreatief fietsen (Drentse Fiets4Daagse), mountainbiken, wielrensport (De Super Prestige en de Ronde van Drenthe) en paardensport (CH De Wolden). Zowel kleine als grote(re) bovenregionale initiatieven worden ook de komende jaren mede mogelijk gemaakt met onze steun. Sporters zijn ambitieus, daarom dragen wij bij aan talentontwikkeling én helpen wij mee om jaarlijks een extra bijzonder sportevenement naar Drenthe te halen. Hierdoor blijft sport in Drenthe onze inwoners inspireren én worden bezoekers geïnspireerd om naar Drenthe te blijven komen. Vrijwillige inzet is voor de sportsector erg van belang. Daarvoor bestaat veel waardering en wij dragen eraan bij om die vrijwillige inzet te behouden en waar gewenst professioneel te ondersteunen.

Middelen en mensen

PROGRAMMA 7

Financieel gezonde provincie

In deze begroting is alvast rekening gehouden met de nieuwe Investeringsagenda 2019-2023 met een omvang van € 50 miljoen. De financiële dekking van de nieuwe investeringsagenda wordt gevonden binnen de bestaande reserves van de provincie Drenthe.

Mens en Organisatie: benodigd budget voor vernieuwing

Voor de vernieuwing van de organisatie is het nodig dat we de komende jaren blijvend kunnen investeren in flankerend beleid (o.a. duurzame inzetbaarheid, frictiekosten, verjonging, organisatieontwikkeling). De vernieuwing van de organisatie is wat betreft verjonging en werkcultuur nog niet af. De komende 10 jaar zal ongeveer een derde van het personeel uitstromen in verband met pensioen. Dit betekent werk aan de winkel voor het behoud en overdracht van kennis en het op grote schaal inwerken van nieuwe collega's. Daarbij komt dat we als organisatie verdere stappen willen maken in het samen werken met onze inwoners, partijen, ondernemers etc. voor een mooier Drenthe. Hiervoor is een nadere investering nodig voor de doorontwikkeling van de werkcultuur.

Zoals bekend heeft de ambtelijke GS-organisatie een taakstelling op het personeelsbudget (2020/21). De budgetten (€ 3, miljoen) voor flankerend beleid (groen voor grijs, frictiekosten, organisatieontwikkeling) vervallen met ingang van 2020. Dit is deels gecompenseerd door de beschikbaarstelling van € 1 miljoen voor het oplossen van personele knelpunten en flankerend beleid. Voor het doorzetten van de vernieuwing van de organisatie is het echter nodig om meer middelen ter beschikking te hebben. Aangezien de vrije ruimte van de provincie de komende jaren beperkt is, stellen wij in de 2e begrotingsrapportage voor om vrijvallende, bestaande middelen voor flankerend beleid over te hevelen naar 2020 e.v.

Omdat het budget drastisch daalt in 2020, denken wij dit hard nodig te hebben om de organisatie de komende jaren verder toekomstbestendig te kunnen blijven maken. Het gaat dan om mogelijk vrijvallende middelen van het generatiepact en groen voor grijs.

Personeelsbudget: 1 budget voor 'personeel in dienst' en inhuur

In het coalitieakkoord is afgesproken dat er 1 budget komt voor 'personeel in dienst' en inhuur. Momenteel hebben we een budget voor personeel in dienst van de provincie en de mogelijkheid om binnen de inhoudelijke budgetten tot een plafond van € 5,6 miljoen in te huren. De nieuwe verhoudingen in de arbeidsmarkt en ook de nieuwe cao maken dat we meer personele inzet via vaste contracten in dienst van de provincie vormgeven: vast werk, vast contract. Inhuur is op langere termijn vaak veel duurder, maar heeft op korte termijn een voordeel qua flexibele inzet. Met 1 budget voor personeel in dienst en inhuur kunnen we flexibeler inspelen op de arbeidsmarkt: een vast contract bieden i.p.v. inhuur als dat helpt om schaarse expertises aan ons te binden of gewoonweg om goedkoper uit te zijn door iemand in dienst te nemen i.p.v. in te huren als het gaat om structureel vast werk.

Het vormen van 1 budget voor personeel in dienst van de provincie en inhuur betekent dat we een deel van de inhoudelijke budgetten – namelijk dat deel dat momenteel wordt ingezet voor inhuur – afroepen en toevoegen aan het budget voor personeel (de zogenoemde loonsom).

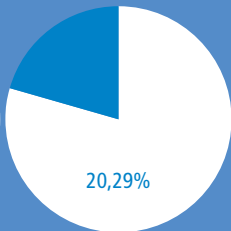
Brede Digitaliseringsagenda

In het coalitieakkoord is economie en digitalisering opgenomen als ambitie. Wij spelen hierop in door een brede digitaliseringsagenda voor de provincie op te stellen. Dit gaat over het bevorderen van de economie en het sociaal domein in Drenthe middels onder meer vernieuwende digitale technologieën;

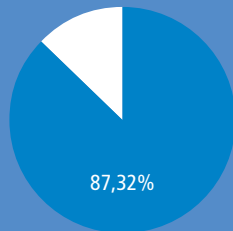

LASTEN EN BATEN

Aandeel van het totaal

● Lasten € 59.188.306
● Overige programma's

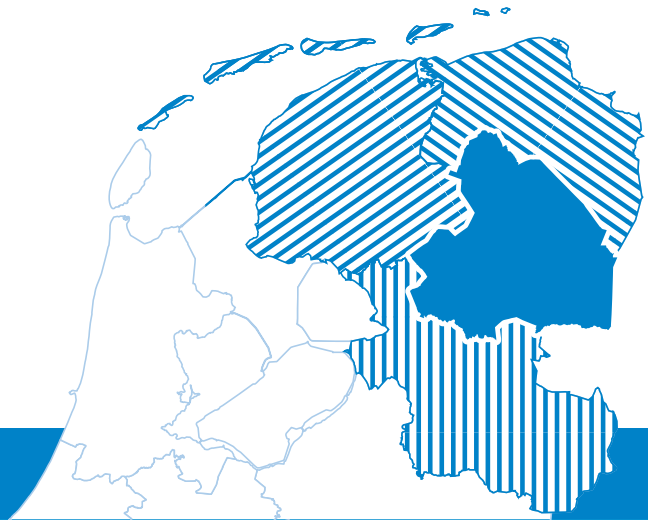
● Lasten € 59.188.306
● Overige programma's

Programma 7. Middelen en mensen

	2020	2021	2022	2023
Lasten	59.188.306	61.145.186	65.156.418	73.284.453
Baten	-226.710.079	-215.251.471	-219.027.826	-224.185.601
Totaal	-167.521.773	-154.106.285	-153.871.408	-150.901.148

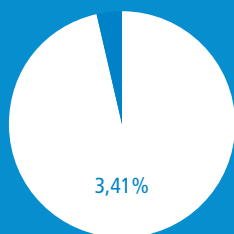
digitalisering, 5G-communicatie, kunstmatige intelligentie (AI), robotisering, data-analytics, social media, cloud cyber-criminaliteit, etc.. We hebben al flinke stappen gemaakt met het programma Breedband in Drenthe. Dit programma zijn wij aan het afronden en de opgedane kennis krijgt een plek binnen de brede digitaliseringsagenda. Eén van de hoofdpijlers van de digitaliseringsagenda is het omgaan met de exponentieel groeiende hoeveelheid data die door de technologische ontwikkeling tot onze beschikking komen. Voor het gebruik van die data binnen en de provincies en door partijen in het veld is het nodig dat we een dataplatform vormgeven. Daarmee kunnen we de digitalisering in- en extern vormgeven. Ook bundelen we de krachten met de andere provincies. Daarvoor is de zogenoemde Interprovinciale Digitale Agenda (IDA) opgesteld. Daarin gaan we als provincies programma-tisch verdergaand samenwerken aan Innovatie, Dataficering, Dienstverlening en Bedrijfsvoering. Met de nieuwe digitaliseringsomgeving bouwen we aan een goede basis voor het samenwerken binnen de provincie én met onze externe partners.

Integrale opgaven (Regiodeals)

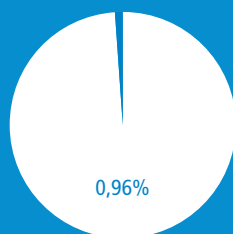
PROGRAMMA 8

Aandeel van het totaal

3,41%

● Lasten € 9.943.825
● Overige programma's

0,96%

● Baten € 2.500.000
● Overige programma's

Programma 8. Integrale opgaven

	2020	2021	2022	2023
Lasten	9.943.825	9.943.825	9.943.825	0
Baten	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	0
Totaal	7.443.825	7.443.825	7.443.825	0

De regiodeal is een samenwerkingsovereenkomst tussen Rijk (meerdere ministeries), 6 gemeenten (Borger-Odoorn, Aa en Hunze, Emmen, Hardenberg, Hoogeveen en Coevorden) en de provincie Drenthe. De provincie Drenthe is penvoerder. Voor de begroting van de provincie betekent dit dat het budgetrecht, besluitvormingsstructuur, mandatering niet alleen aan de provincie is.

In de zomer van 2019 is in de gemeenteraden, de Staten van Drenthe en het Rijk (brief naar de 2e Kamer) de dealtekst vastgesteld. In oktober 2019 zal de stuurgroep voor de eerste keer besluiten tot het accorderen van projecten en uitgaven die analoog zijn aan de overeenkomst die door de Staten en gemeenteraden is vastgesteld.

Inhoudelijk betekent het in de pijlers wonen, werken en welzijn dat er meerdere projecten worden opgesteld. Om alle gemeenteraden en Staten goed mee te nemen zal de stuurgroep eind oktober een informatiebijeenkomst beleggen waarbij informatie wordt gegeven over de projecten en de voortgang. Uitgangspunt is dat er verschillende fases worden onderkend in de projecten en dat er mandaat wordt gevraagd voor de eerste fase.

Voor de begroting van de provincie Drenthe, als penvoerder, betekent dit dat de besluitvorming van Stuurgroep (oktober 2019) opgenomen wordt in de begroting van de provincie. Uitgaven zullen achteraf worden verantwoord en via bestuursrapportages in de begroting worden opgenomen. Deze verantwoording gebeurt formeel door de stuurgroep.

Investeringsagenda 2019-2023

PROGRAMMA 9

De Investeringsagenda is in de vorige bestuursperiode een effectief instrument gebleken om ontwikkelingen in gang te zetten en te realiseren. Voor de nieuwe coalitie was dat aanleiding om daarvoor ook in deze periode incidentele middelen vrij te maken. In de Begroting 2020 stellen we voor om € 50 miljoen vanuit de Financieringsreserve vrij te maken voor dit doel.

Inmiddels hebben we het proces opgestart om ook inhoudelijk vorm te geven aan deze nieuwe investeringsagenda.

De investeringsagenda uit de vorige bestuursperiode kende 15 projecten en een financiële inzet van de provincie van € 95,5 miljoen. Daarmee is meer dan half miljard euro aan directe investeringen losgemaakt bij andere overheden, bedrijven en particulieren. Deze 'oude' investeringsagenda loopt ook in het komende jaar nog door. Ongeveer € 5 miljoen is al wel bestemd, maar nog niet besteed.

We verwachten dat ook bij de 'nieuwe' investeringsagenda, sprake zal zijn van een vermenigvuldiging van de provinciale middelen door andere partijen. We zijn voornemens om tegelijkertijd met de investeringen ook te sparen voor de toekomst, door eventuele meevallers te storten in de financieringsreserve. Met een doorlichting van de verschillende reserves verwachten we ook enige vrijval die we in de financieringsreserve zullen storten.

Met de Statenwerkgroep Programmabegroting hebben we afgesproken dat we de Investeringsagenda als afzonderlijk hoofdstuk opnemen in de P&C-cyclus. We verwachten dat dit zal leiden tot een meer inzichtelijke verantwoording. Voor zover nog van toepassing zullen we ook de oude investeringsagenda op die manier opnemen in plaats van verweven door de verschillende programma's, zoals tot nu toe gebruikelijk. Het was echter te kort dag om dat al in deze begroting te realiseren.

Bijstelling primitieve begroting 2020

• 4^e Begrotingswijziging 2019

Programma en Beleidsopgaven	2019	2020	2021	2022	2023
Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur					
Lasten					
1.2 PS: Drenthe goed bestuurd door goed functionerend, bestuurskrachtig, betrouwbaar openbaar bestuur met integere bestuurders	43.286	100.634	100.634	100.634	100.634
1.3 GS: Goed functionerend, bestuurskrachtig en betrouwbaar openbaar bestuur	38.498	77.068	77.068	77.068	39.568
1.5 Zorgen voor een goede samenwerking met partners en belangenbehartiging voor Drentse stakeholders	9.943.825	9.943.825	9.943.825	9.943.825	0
Baten					
1.5 Zorgen voor een goede samenwerking met partners en belangenbehartiging voor Drentse stakeholders	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	0
Programma 2: Regionale economie					
Lasten					
2.2 Vergroten concurrentiepositie van Drenthe	0	-63.776	0	0	0
Programma 3: Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer					
Lasten					
3.1 Bereikbaar Drenthe	0	-802.987	-3.094.360	-1.190.953	-667.570
3.3 Mobiliteit op maat	1.607.558	124.112	61.521	165.148	277.050
3.5 Het beheren en onderhouden van de wegen op een afgesproken kwaliteitsniveau	158.614	255.444	255.444	255.444	255.444
3.6 Het beheren en onderhouden van de vaarwegen op een afgesproken kwaliteitsniveau	48.746	125.431	164.975	125.431	125.431
Baten					
3.6 Het beheren en onderhouden van de vaarwegen op een afgesproken kwaliteitsniveau	129.826	129.826	129.826	129.826	129.826
Programma 4: Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer					
Lasten					
4.1 Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken	0	51.793	51.793	0	0
Programma 5: Milieu, Energie & Bodem					
Lasten					
5.2 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen	0	75.382	391	-397	-1.632
Programma 6: Cultuur					
Lasten					
6.1 Cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen	1.120	3.051	333	-339	-1.391
6.2 Het vertellen en zichtbaar maken van het verhaal van Drenthe en het zoeken naar nieuwe manieren om dat verhaal te vertellen	0	1.725	2.812	1.470	-656
6.3 Een sociaal cultureel klimaat waarin toonaangevende kunst en cultuuruitingen een plek hebben en waar mensen aan mee kunnen doen	0	-36.443	6.869	-9.938	-36.273
Programma 7: Dynamiek in leefomgeving					
Lasten					
7.1 Een toekomst gerichte landbouw en agribusiness	883.333	926.574	941.833	484.884	-736.103

Programma en Beleidsopgaven	2019	2020	2021	2022	2023
7.2 Natuurlijk Platteland; Biodiversiteit versterken met economisch perspectief	0	4.224.982	10.457.847	12.687.808	11.922.529
7.3 Dynamisch Drenthe	0	888	905	-922	-3.789
Baten					
7.2 Natuurlijk Platteland; Biodiversiteit versterken met economisch perspectief	0	-3.028.897	-6.017.020	-6.921.739	-2.892.726
Programma 8: Middelen					
Lasten					
8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	-555.000	0	0	0	0
8.2 Een opgevegestuurde, kwalitatief hoogstaande en dienstbare organisatie	-5.284.433	-6.249.819	-8.251.050	-7.513.472	4.536
Baten					
8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting	-6.744.860	-6.152.463	5.888.621	7.820.616	3.241.126
8.2 Een opgevegestuurde, kwalitatief hoogstaande en dienstbare organisatie	424.000	-321.936	-447.281	-787.130	-1.624.000
Programmatotaal	-1.805.487	-3.115.586	7.774.986	12.867.264	10.132.004
Programma 8: Middelen					
Lasten					
8.3 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	7.180.621	60.420.323	3.983.298	3.948.275	9.617.571
Baten					
8.3 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen	-4.903.200	-56.831.383	-11.222.753	-14.037.235	-17.112.750
Totaal reserves en voorzieningen	2.277.421	3.588.940	-7.239.455	-10.088.960	-7.495.179
Vrije bestedingsruimte	-471.934	-473.354	-535.531	-2.778.304	-2.636.825

1. Kwaliteit openbaar bestuur

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten voor wijziging	17.008.904	5.825.323	5.808.026	5.818.372	5.818.372
Baten voor wijziging	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640	-19.640
Saldo voor wijziging	16.989.264	5.805.683	5.788.386	5.798.732	5.798.732

Lasten wijziging

Beleidsopgave

1.2 PS: Drenthe goed bestuurd door goed functionerend, bestuurskrachtig, betrouwbaar openbaar bestuur met integrale bestuurders

Doelstelling

1.2.01 Focus op de eigen bestuurlijke en maatschappelijke rol van Provinciale Staten ("het Drents parlement")

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	24.659	24.659	24.659	24.659	24.659

Controlekosten

Eind 2018 zijn de accountantsdiensten aanbesteed. N.a.v. deze aanbesteding zijn deze diensten opnieuw gegund aan de huidige accountant, voor de periode van vier jaar voor een bedrag van € 129.990,-- per jaar. De nieuwe aanbestedingssom is € 24.659,-- per jaar hoger dan het door uw staten beschikbaar gesteld budget. Deze hogere kosten kunnen verklaard worden doordat in de afgelopen jaren zich diverse veranderingen in de wet- en regelgeving hebben voorgedaan, gericht op de verbetering van de kwaliteit van de accountantscontrole en versterking van de onafhankelijkheid. Deze wijzigingen in wet- en regelgeving leiden in de praktijk tot aanvullende werkzaamheden voor de accountant en brengen voor onze provincie hogere kosten met zich mee. We stellen voor deze hogere kosten te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	64.015	64.015	64.015	64.015

Bijstellen budget fractiewerkzaamheden

In de vergadering van provinciale staten d.d. 27 mei 2019 heeft u n.a.v. de verkiezingen besloten de Verordening vergoeding Statenfracties te wijzigen. Eén van de wijzigingen betreft het verhogen van het budget Fractiewerkzaamheden voor de jaren 2020 e.v. met een bedrag van € 64.015,-- per jaar. Wij stellen voor deze kosten te dekken uit de beschikbare vrije ruimte.

Doelstelling

1.2.02 Optimalisering van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	18.627	11.960	11.960	11.960	11.960

Bijstelling bijdrage in kosten Noordelijke Rekenkamer

In de vergadering van provinciale staten van 3 juli 2019 heeft u de ontwerpbegroting 2020 van de Noordelijke Rekenkamer besproken. Daarbij is besloten de bijdrage in de kosten van Noordelijke Rekenkamer voor 2019 te verhogen met een bedrag van € 18.627,-- (waarvan € 15.000,-- incidenteel) en voor het jaar 2020 e.v. met een bedrag van € 8.333,--. De aangepaste bijdrage komt in 2019 uit op € 290.667,-- en in 2020 e.v. op € 284.000,-- per jaar. We stellen voor deze lasten te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

Beleidsopgave

1.3 GS: Goed functionerend, bestuurskrachtig en betrouwbaar openbaar bestuur

Doelstelling

1.3.02 Heldere en transparante besluitvorming

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	13.498	27.068	27.068	27.068	14.568

Indexatie Materiële kosten

De materiële kosten zijn v.a. 2019 geïndexeerd. Het gaat om structurele, niet beïnvloedbare budgetten van minimaal € 50.000,-- die de laatste jaren tekorten hebben gehad. De index bedraagt 1,4% op basis van de prijsindex overheidsconsumptie (IMOC). Voor de indexering is een bedrag nodig van € 249.653,-- (2019) en € 454.332,-- (va. 2020 structureel). In de begroting 2019 is een stelpost opgenomen voor herstel indexering inkoopbudgetten. Voor 2019 is die stelpost geraamd op € 934.726,-- . Na aftrek van de benodigde middelen is het restant van de stelpost 2019 ad € 685.073,-- . Voor 2020 is de stelpost geraamd op € 570.929,--. Na aftrek van de benodigde middelen voor de indexering bedraagt die nog € 116.597,--. We stellen voor het resterende budget voor 2019 en 2020 vrij te laten vallen ten gunste van de vrije bestedingsruimte. De indexering voor 2021 e.v. heeft nog niet plaatsgevonden. De hiervoor aanwezige stelpost blijft vooraleerst zo staan.

In het vervolg van deze begrotingswijziging zullen we bij de materiële posten die zijn geïndexeerd verwijzen naar deze toelichting.

Extra Gedeputeerde

De college-onderhandelingen hebben geresulteerd in 1 extra gedeputeerde voor 4 jaar en dus extra loonkosten maar ook tot een grotere post van ca. € 25.000,-- aan extra algemene kosten Gedeputeerden Staten (2019: € 12.500,--). We stellen voor deze extra kosten te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

	2019	2020	2021	2022	2023
Toev. voorziening	25.000	50.000	50.000	50.000	25.000

Extra Gedeputeerde

De college-onderhandelingen hebben geresulteerd in 1 extra gedeputeerde voor 4 jaar. Dit zal ook leiden tot een grotere bijdrage aan de voorziening Appa (pensioen), die voorlopig wordt geraamd op € 50.000,-- (2019 € 25.000,--). We stellen voor deze hogere bijdrage te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

Beleidsopgave

1.5 Zorgen voor een goede samenwerking met partners en belangenbehartiging voor Drentse stakeholders

Doelstelling

1.5.06 Uitwerking Regiodeals

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	9.943.825	9.943.825	9.943.825	9.943.825	0

Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe

In statenstuk 2019-880 bent u akkoord gegaan met het aangaan van de Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe. De totale omvang van de regiodeal bedraagt ca. 40 miljoen ofwel € 9.943.825,-- per jaar (2019-2022).

Het Rijk draagt via een decentralisatie-uitkering (zie 8.1.05 baten) hierin ca. 20 miljoen bij en de gemeenten 10 miljoen ofwel 2,5 miljoen per jaar (zie 1.5.06 baten). De provinciale bijdrage van ca. 10 miljoen wordt gerealiseerd door een onttrekking in 2019 uit de reserve investeringsprogramma 2,9 miljoen (zie reserves) en een jaarlijkse verlaging van de stelpost IBP van € 1.775.000,-- (2019-2022) (zie 8.2.06). Omdat het uitgaven ritme in de tijd niet gelijkloopt aan het dekkingsritme vindt verevening plaats via de reserve Fonds Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe (zie reserves).

Baten wijziging

Beleidsopgave

1.5 Zorgen voor een goede samenwerking met partners en belangenbehartiging voor Drentse stakeholders

Doelstelling

1.5.06 Uitwerking Regiodeals

	2019	2020	2021	2022	2023
Ontv.subsidies	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	-2.500.000	0

Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe

Dit betreft de gemeentelijke bijdrage van € 2.500.000,-- per jaar (2019-2022) aan de Regio Deal Zuid- en Oost Drenthe cf besluit Satenstuk 2019-880 (zie ook 1.5.06 lasten).

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten na wijziging	27.034.513	15.946.850	15.929.553	15.939.899	5.958.574
Baten na wijziging	-2.519.640	-2.519.640	-2.519.640	-2.519.640	-19.640
Saldo na wijziging	24.514.873	13.427.210	13.409.913	13.420.259	5.938.934

2: Regionale economie

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten voor wijziging	28.650.862	11.191.439	10.606.439	10.521.439	9.261.439
Baten voor wijziging	-1.201.596	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200
Saldo voor wijziging	27.449.266	11.159.239	10.574.239	10.489.239	9.229.239

Lasten wijziging

Beleidsopgave

2.2 Vergroten concurrentiepositie van Drenthe

Doelstelling

2.2.01 Stimulering van innovatief ondernemerschap en ondernemersklimaat

	2019	2020	2021	2022	2023
Kapitaallasten	0	-63.776	0	0	0

Actualisatie kapitaallasten investeringen

De voortgang op alle investeringen is vastgesteld. De kapitaallasten voor de komende jaren zijn op de nieuwe basis geactualiseerd. Dit leidt tot een verlaging van de kapitaallasten 2020. We stellen voor het voordeel voor het onderdeel verkeer en vervoer toe te voegen aan de reserve Investeringen verkeer en vervoer (zie 3.1.01) en het resterende voordeel toe te voegen aan de vrije bestedingsruimte.

In het vervolg van deze begrotingswijziging zullen wij bij de actualisatie van de kapitaallasten verwijzen naar deze toelichting. In het totaal bedraagt het voordeel t.g.v. de vrije bestedingsruimte € 822.239,-- (2020).

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten na wijziging	28.650.862	11.127.663	10.606.439	10.521.439	9.261.439
Baten na wijziging	-1.201.596	-32.200	-32.200	-32.200	-32.200
Saldo na wijziging	27.449.266	11.095.463	10.574.239	10.489.239	9.229.239

3: Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten voor wijziging	70.235.589	77.553.715	61.093.662	57.543.828	57.191.884
Baten voor wijziging	-18.402.249	-9.813.045	-3.290.903	-3.290.903	-3.290.903
Saldo voor wijziging	51.833.340	67.740.670	57.802.759	54.252.925	53.900.981

Lasten wijziging

Beleidsopgave

3.1 Bereikbaar Drenthe

Doelstelling

3.1.01 Realiseren en versterken van het regionale netwerk voor auto, openbaar vervoer, fiets en goederenvervoer

	2019	2020	2021	2022	2023
Kapitaallasten	0	-802.987	-3.094.360	-1.190.953	-667.570

Actualisatie kapitaallasten investeringen

De voortgang op alle investeringen met betrekking tot FFV MUP projecten infrastructuur, investeringen volgens prioriteit 3.11 en het investeringsprogramma 2016 t/m 2020 vastgesteld. De kapitaallasten voor de komende jaren zijn op de nieuwe basis geactualiseerd. Dit leidt tot een verlaging van de kapitaallasten 2020 en verder. Het hierdoor ontstane voordeel is toegevoegd aan de reserve Investerings verkeer en vervoer.

Beleidsopgave

3.3 Mobiliteit op maat

Doelstelling

3.3.01 Optimaal benutten van het totale netwerk met aandacht voor innovatieve concepten

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	0	100.000	0	0	0

Opstellen investeringsprogramma mobiliteit 2020- 2024

In 2020 wordt een nieuw investeringsprogramma mobiliteit 2020-2024 opgesteld. De verwachte kosten hiervoor bedragen € 100.000,--. We stellen voor het budget Kosten bevordering mobiliteit met dit bedrag te verhogen en dit te dekken uit Egalisatiereserve voormalige BDU verkeer en vervoer.

Doelstelling

3.3.02 Optimaal Openbaar vervoer systeem

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	1.607.558	24.112	61.521	165.148	277.050

Extra treincapaciteit t.b.v. treindienst Zwolle – Emmen

Vanaf december 2012 wordt in opdracht van de provincies Overijssel en Drenthe de regionale treindienst Zwolle - Emmen (onderdeel van de treinconcessie Vechtdallijnen) geëxploiteerd door Arriva Nederland. Conform het contract hebben de drie partijen een gezamenlijke ontwikkelingsfunctie voor deze treindienst en zijn de provincies vanaf 2015 verantwoordelijk voor eventuele uitbreidingen van de treincapaciteit. In de periode 2012 - 2019 zijn het aantal reizigers, het aantal reizigerskilometers en de reizigersbeoordeling allemaal gestegen waardoor extra treincapaciteit gewenst is vanaf september 2019. De kosten van deze extra treincapaciteit worden geraamd op € 1.587.600,-- voor 2019. We stellen voor het budget Kosten spoor Emmen Zwolle ad € 3.135.595 met dit bedrag te verhogen en dit te dekken uit Egalisatiereserve voormalige BDU verkeer en vervoer.

Indexering Openbaarvervoer bijdragen

De bijdrage aan het Openbaar vervoersbureau Groningen Drenthe wordt op basis van het gemiddelde over 5 jaar van de LBI index geïndexeerd. Dat betekent dat de voor de jaren 2021 t/m 2023 het budget met € 32.902,-- (2021) oplopend naar € 213.888,-- (2023) wordt verhoogd. Voor de exploitatie van de Vechtdallijnen wordt het budget op dezelfde wijze geïndexeerd. Dat leidt tot een verhoging van € 19.958,-- in 2019 tot € 63.162,-- in 2023. We stellen voor de prijscompensatie van totaal € 19.958,-- (2019) oplopend naar € 277.050,-- (2023) te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

Beleidsopgave

3.5 Het beheren en onderhouden van de wegen op een afgesproken kwaliteitsniveau

Doelstelling

3.5.06 Het beheren en onderhouden van gebiedsontsluitingswegen projecten

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	0	92.303	92.303	92.303	92.303

Indexering materiele kosten.

Doelstelling

3.5.09 Instandhouden van onze bestaande infrastructuur op het gebied van leefbaarheid, mobiliteit en bereikbaarheid

	2019	2020	2021	2022	2023
Belastingen	2.640	5.469	5.469	5.469	5.469

Indexering materiele kosten.

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	12.709	26.325	26.325	26.325	26.325

Indexering materiele kosten.

Doelstelling

3.5.10 Zorgen voor veilige provinciale wegen

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	29.580	61.272	61.272	61.272	61.272

Indexering materiele kosten.

Doelstelling

3.5.11 Zorgen voor een duurzame leefomgeving rond de provinciale wegen

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	32.605	70.075	70.075	70.075	70.075

Indexering materiele kosten.

Doelstelling

3.5.12 Instandhouden van de infrastructuur van wegen (variabel onderhoud)

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	81.080	0	0	0	0

Indexering materiele kosten.

Beleidsopgave

3.6 Het beheren en onderhouden van de vaarwegen op een afgesproken kwaliteitsniveau

Doelstelling

3.6.01 Het beheren en onderhouden van de vaarweg Meppel de Punt

	2019	2020	2021	2022	2023
Kapitaallasten	0	20.679	108.337	123.574	123.574

Actualisatie kapitaallasten investeringen

Doelstelling

3.6.05 Instandhouden van onze bestaande infrastructuur van vaarwegen op het gebied van leefbaarheid, bereikbaarheid en mobiliteit

	2019	2020	2021	2022	2023
Belastingen	699	1.447	1.447	1.447	1.447

Indexering materiele kosten.

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	10.881	17.073	17.073	17.073	17.073

Indexatie materiele kosten

Doelstelling

3.6.06 Zorgen voor veilige vaarwegen

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	17.243	35.717	35.717	35.717	35.717

Indexering materiele kosten.

Doelstelling

3.6.07 Zorgen voor een schone, gezonde en mooie leefomgeving rond de vaarwegen

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	3.610	7.334	7.334	7.334	7.334

Indexering materiele kosten.

Doelstelling

3.6.08 Instandhouden van de infrastructuur van vaarwegen (variabel onderhoud)

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	16.313	49.300	49.300	49.300	49.300

Indexering materiele kosten.

	2019	2020	2021	2022	2023
Kapitaallasten	0	-6.119	-54.233	-109.014	-109.014

Actualisatie kapitaallasten investeringen

Baten wijziging

Beleidsopgave

3.6 Het beheren en onderhouden van de vaarwegen op een afgesproken kwaliteitsniveau

Doelstelling

3.6.05 Instandhouden van onze bestaande infrastructuur van vaarwegen op het gebied van leefbaarheid, bereikbaarheid en mobiliteit

	2019	2020	2021	2022	2023
Ontv.subsidies	129.826	129.826	129.826	129.826	129.826

Gevolgen overdracht peilbeheer voor dekking oeverbeschoeiingskosten

Per 1 oktober 2018 is het peilbeheer op de Zuid-Oost Drentse Vaarwegen overgedragen aan de waterschappen. De waterschappen blijven meebetalen aan kosten van het bakbeheer. De bijdrage die wij ontvangen van Velt en Vecht is destijds begroot op jaarlijks € 120.100,-- en voor waterschap Reest en Wieden € 112.398,--. In deze bijdrage was ook een vergoeding opgenomen voor oeverbeschoeiingskosten. Oeverbeschoeiingskosten moeten op basis van de begrotingsregels (BBV) worden geactiveerd, dat betekent dat een vergoeding van de waterschappen in mindering moet worden gebracht op de investeringsuitgaven en niet als exploitatie bate mag worden begroot en verantwoord. Dat was wel gebeurd. Daarom corrigeren wij de inkomsten van de waterschappen Velt en Vecht en Reest en Wieden op de baten voor € 68.764,-- respectievelijk € 61.062,--; te zijner tijd zal bij het daadwerkelijk uitvoeren van oeverbeschoeiingsprojecten een deel van de kosten in rekening worden gebracht bij de waterschappen. We stellen voor het tekort op de exploitatie te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten na wijziging	72.050.507	77.255.715	58.481.242	56.898.898	57.182.239
Baten na wijziging	-18.272.423	-9.683.219	-3.161.077	-3.161.077	-3.161.077
Saldo na wijziging	53.778.084	67.572.496	55.320.165	53.737.821	54.021.162

4: Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten voor wijziging	10.780.638	3.658.625	3.708.625	3.458.625	3.458.625
Baten voor wijziging	-824.088	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000
Saldo voor wijziging	9.956.550	2.948.625	2.998.625	2.748.625	2.748.625

Lasten wijziging

Beleidsopgave

4.1 Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken

Doelstelling

4.1.02 Initiatieven die een vernieuwende verbinding leggen met de ruimtelijke kwaliteiten van Drenthe

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	0	200.000	200.000	0	0

Implementatie Omgevingswet

Op 1 januari 2021 treedt de Omgevingswet in werking. Dit betekent onder meer dat wordt ingezet op de implementatie van de Omgevingswet zodat we als provincie op 1 januari 2021 klaar zijn om de Omgevingswet adequaat uit te kunnen voeren. Voor een goede uitvoering van de wet is de ontwikkeling van en aansluiting op, het digitaal stelsel omgevingswet (DSO) cruciaal. Vanuit het IPO wordt daarvoor de komende twee jaar financiële inzet gevraagd voor het ontwikkelen van de informatieproducten natuur en externe veiligheid. Een extra budget van € 200.000,-- is daarvoor noodzakelijk. We stellen voor deze kosten (voor de periode 2020 en 2021) voor €148.207,-- (zie 4.1.02) te dekken uit het begrote budget voor ruimtelijke kwaliteit en voor €51.793,-- te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	-148.207	-148.207	0	0

Implementatie Omgevingswet

Dit betreft de verlaging van het budget voor ruimtelijke kwaliteit met €148.207,-- ter dekking van de kosten implementatie omgevingswet voor de jaren 2020 en 2021.

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten na wijziging	10.780.638	3.710.418	3.760.418	3.458.625	3.458.625
Baten na wijziging	-824.088	-710.000	-710.000	-710.000	-710.000
Saldo na wijziging	9.956.550	3.000.418	3.050.418	2.748.625	2.748.625

5: Milieu, Energie & Bodem

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten voor wijziging	15.742.314	17.696.959	7.672.268	7.791.131	7.801.753
Baten voor wijziging	-966.000	-1.000.100	-262.500	-262.500	-262.500
Saldo voor wijziging	14.776.314	16.696.859	7.409.768	7.528.631	7.539.253

Lasten wijziging

Beleidsopgave

5.2 In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen

Doelstelling

5.2.02 Versterkt duurzaamheidsbewustzijn in Drenthe

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	382	391	-397	-1.632

Bijstellen indexering subsidies

Jaarlijks worden een aantal boekjaarsubsidies ge(her)indexeerd. De indexering vindt plaats op basis van de ontwikkeling van het vijf-jaars gemiddelde van de Prijsindex voor overheidsconsumptie (onderdeel beloning werknemers) (80%) en de Prijsindex voor de netto materiële overheidsconsumptie; IMOC (20%). Voor 2020 kwam deze uit op 2,1% terwijl met een index van 2% rekening was gehouden in de lopende begroting. We stellen voor de totale kosten van de indexering van boekjaarsubsidies ad € 13.356,-- (2020) wijzigend naar een voordeel van € 50.256,-- (2023) ten laste/ten gunste van de vrije bestedingsruimte te brengen.

In het vervolg van deze begrotingswijziging zullen we bij de subsidieposten die zijn geïndexeerd verwijzen naar deze toelichting.

Doelstelling

5.2.04 Adequaate opdrachtgeverschap richting de RUD en adequate uitvoering van het interbestuurlijk toezicht

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	75.000	0	0	0

Bijstellen bijdrage RUD

Het Algemeen Bestuur (AB) van RUD Drenthe heeft in de vergadering van 8 juli 2019 de Begroting 2020 vastgesteld. In deze begroting zijn de financiële gevolgen van Ontwikkelprogramma RUD Drenthe 2019-2020 verwerkt. De RUD Drenthe wil de hogere kosten van het ontwikkelprogramma in 2020 dekken door een extra bijdrage van 5% van haar deelnemers. Omdat de reeds geraamde provinciale bijdrage hiervoor niet geheel toereikend is, stellen wij voor de provinciale bijdrage voor het jaar 2020 eenmalig te verhogen met € 75.000,-- en ten laste te brengen van de vrije bestedingsruimte.

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten na wijziging	15.742.314	17.772.341	7.672.659	7.790.734	7.800.121
Baten na wijziging	-966.000	-1.000.100	-262.500	-262.500	-262.500
Saldo na wijziging	14.776.314	16.772.241	7.410.159	7.528.234	7.537.621

6: Cultuur

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten voor wijziging	20.625.326	19.039.861	17.744.606	18.104.126	17.330.654
Baten voor wijziging	-1.404.679	-1.337.926	-1.351.305	-1.364.819	-1.378.467
Saldo voor wijziging	19.220.647	17.701.935	16.393.301	16.739.307	15.952.187

Lasten wijziging

Beleidsopgave

6.1 Cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen

Doelstelling

6.1.03 Beter vestigingsklimaat-, woon-, en leefklimaat voor bedrijf en individu door (culturele investeringen die leiden tot toonaangevende kwaliteit)

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	1.120	2.726	0	0	0

Indexering materiele kosten.

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	325	333	-339	-1.391

Bijstellen indexering subsidie

Beleidsopgave

6.2 Het vertellen en zichtbaar maken van het verhaal van Drenthe en het zoeken naar nieuwe manieren om dat verhaal te vertellen

Doelstelling

6.2.01 Er wordt een actief netwerk voor het Drentse erfgoed onderhouden waarin kennisontwikkeling, overdracht van informatie en innovatie voor publiek centraal staan

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	284	290	-295	-1.211

Bijstellen indexering subsidies

Doelstelling

6.2.02 Behouden en bevorderen van het gebruik van de Drentse streektaal

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	1.441	2.522	1.765	555

Beleidsopgave

6.3 Een sociaal cultureel klimaat waarin toonaangevende kunst en cultuuruitingen een plek hebben en waar mensen aan mee kunnen doen

Doelstelling

6.3.02 Bevorderen van toegankelijkheid van kunst- en cultuuruitingen, kennis, en informatie

	2019	2020	2021	2022	2023
Kapitaallasten	0	-44.605	-1.465	-1.465	-1.465

Actualisatie kapitaallasten investeringen

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	8.162	8.334	-8.473	-34.808

Bijstellen indexering subsidies

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten na wijziging	20.626.446	19.008.194	17.754.620	18.095.319	17.292.334
Baten na wijziging	-1.404.679	-1.337.926	-1.351.305	-1.364.819	-1.378.467
Saldo na wijziging	19.221.767	17.670.268	16.403.315	16.730.500	15.913.867

7: Dynamiek in leefomgeving

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten voor wijziging	105.157.563	82.490.513	78.953.975	67.865.316	60.766.081
Baten voor wijziging	-45.315.187	-14.502.325	-10.276.979	-5.667.568	-2.249.786
Saldo voor wijziging	59.842.376	67.988.188	68.676.996	62.197.748	58.516.295

Lasten wijziging

Beleidsopgave

7.1 Een toekomst gerichte landbouw en agribusiness

Doelstelling

7.1.01 Toekomstgerichte landbouw: tuinbouw, akkerbouw, veehouderij en agribusiness

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	50.000	0	0	0	0

Meicirculaire 2019 Jong Leren Eten

Tien provincies ontvangen een rijksbijdrage voor hun programma Jong Leren Eten. De betreffende provincies ondernemen hiervoor netwerkactiviteiten, gericht op voedseleducatie. Daaronder kunnen onder meer vallen: schooltuinen/cq. groene schoolpleinen, boerderijeducatie, kooklessen op scholen en bewust consumeren. Ook activiteiten gericht op kennisuitwisseling tussen betrokken partijen kunnen worden ondersteund. Drenthe ontvangt via een decentralisatie-uitkering € 50.000,-- (zie 8.1.05 baten). Voor de uitvoering van deze activiteiten hebben we de lasten opgehoogd.

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	833.333	926.574	941.833	484.884	-736.103

Landbouwstructuurverbetering

De begroting wordt jaarlijks bijgesteld op basis van de concept Provinciale Prestatie Overeenkomst (PPO) 2020 van Prolander met betrekking tot de raming van de baten en lasten voor landbouwstructuurverbetering (kavelruil). We stellen voor deze bijstelling van de lopende meerjarenbegroting ad € 118.241 (2020) oplopend naar € 138.500,-- (2022) te dekken uit de reserve natuurbeleid.

Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw

In statenstuk 2019-881 is de regioideal Natuurinclusieve Landbouw gepresenteerd. De programma-uitgaven worden geraamd op € 3.333.332,-- ofwel € 833.333,-- per jaar. De dekking komt deels uit een vermindering van het reguliere landbouwbudget van € 1.500.000,--. In de jaren 2020 en 2021 is € 25.000,-- per jaar beschikbaar als gevolg van inzet van de reguliere middelen voor POP3-projecten. In de twee jaren erna is € 487.000,-- (afgerond) beschikbaar. Met deze begrotingswijziging worden de restant benodigde middelen (cf besluit Statenstuk 2019-881) gedekt uit de stelpost IBP ad. € 1.833.333,-- ofwel jaarlijks € 458.333,-- (zie ook 8.2.06). Omdat het uitgavenritme in de tijd niet gelijkloopt met de vermindering van de beide budgetten in de tijd vindt een vereffening via de algemene reserve plaats.

Beleidsopgave

7.2 Natuurlijk Platteland; Biodiversiteit versterken met economisch perspectief

Doelstelling

7.2.01 Afwikkelen projecten investeringsbudget Landelijk gebied (ILG)

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	3.287.715	387.433	-251.280	63.000

Investeringsimpuls Landelijk Gebied (ILG)

De begroting wordt jaarlijks bijgesteld obv. de concept prestatieovereenkomst 2020 tussen Prolander en de provincie. In deze overeenkomst worden de baten en lasten geraamd voor afwikkeling van de oude projecten uit de investeringsimpuls landelijk gebied. We stellen voor de bijstelling van de lopende meerjarenbegroting (zie ook baten) te vereffenen met de aanwezige doelreserve ILG.

Doelstelling

7.2.04 Realisatie Natuurnetwerk Nederland

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	0	673.260	7.768.631	14.456.004	-6.464.804

Inrichting nieuwe natuur

De begroting wordt jaarlijks bijgesteld obv. de concept prestatieovereenkomst 2020 tussen Prolander en de provincie. In deze overeenkomst worden de baten en lasten geraamd voor de inrichting van de nieuwe natuur. We stellen voor de bijstelling van de lopende meerjarenbegroting (zie ook baten) te vereffenen met de aanwezige doelreserve Natuurbeleid.

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	3.107.500	0	0	0

Nieuw Drostendiep

De inrichting van het gebied Huismaten/Aalderstroom en de Broeklanden wordt verzorgd door het Waterschap. Waterschap ontvangt hiervoor een subsidie. We stellen voor de lasten van deze subsidiebeschikking te dekken uit de reserve natuurbeleid.

Doelstelling

7.2.05 Uitvoering Programma Natuurlijk Platteland

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	0	402.557	420.608	329.063

Bijdrage Prolander

Op grond van de Kaderbrief 2020-2023 van Prolander voor het opstellen van de programmabegroting 2020 en de meerjarenbegroting tot en met 2023 is een structurele verhoging van de Drentse deelnemersbijdrage voorzien ter dekking van de loonindexatie en uitvoering van het informatieplan ICT. We stellen voor deze verhoging eenmalig in 2020 te dekken uit de reserve Natuurbeleid. Vanaf 2021 zal de verhoging ad € 402.557,-- aflopend naar € 329.063,-- (2023 ev.). We stellen voor deze lasten te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

Doelstelling

7.2.06 Realisatie kwaliteitsverbetering Natura2000/Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	0	-2.945.875	1.794.814	-2.090.580	2.000.000

Programmatische aanpak stikstof (PAS)

De begroting wordt jaarlijks bijgesteld op basis van de concept prestatieovereenkomst 2020 tussen Prolander en de provincie. In deze overeenkomst worden de baten en lasten geraamd voor de Programmatische aanpak stikstof (PAS) van de nieuwe natuur. We stellen voor de bijstelling van de lopende meerjarenbegroting (zie ook baten) te dekken uit de aanwezige doelreserve Natuurbeleid.

Terwisscha

Aan de noordkant van het Aekingerzand in het Drents Friese Wold wordt door Vitens binnen het Natura 2000-gebied grondwater gewonnen voor de drinkwaterproductie. De waterwinning heeft een negatief effect op grondwaterafhankelijke habitattypen in het natuurgebied. Om deze reden is de waterwinning in het kader van de bescherming van het Natura 2000 gebied Drents Friese Wold & Leggelderveld opgenomen als herstelmaatregel voor de 2de PAS periode (tussen 2021 en 2027). Vitens is bereid om de reductie van de grondwaterwinning Terwisscha te realiseren als onderdeel van een pakket van maatregelen waarmee een duurzame drinkwatervoorziening veilig wordt gesteld. Drenthe draagt 50% van de geraamde kosten. In de overeenkomst is afgesproken om een afkoopsom beschikbaar te stellen die in gelijke delen gedurende vijf jaar (€ 2.000.000,- p/jr) in de tweede PAS periode beschikbaar wordt gesteld (2021-2027). De maximum bijdrage is € 10 miljoen. We stellen voor deze bijdrage te dekken uit de reserve natuurbeleid.

Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) PAS Maatregelen

Op basis van het businessmodel (t.b.v. de planning van de uit te voeren activiteiten per gebied) verwachten wij 6,2 miljoen totaal aan beheermaatregelen PAS-2 in de PAS-periode vanaf 2021 via SKNL. Onze inschatting is dat de beschikkingen 50/50 worden verdeeld over 2021 en 2022. We stellen voor deze jaarlijkse kosten ad € 3,1 miljoen te dekken de reserve natuurbeleid.

Doelstelling

7.2.07 Realisatie obstakelvrij maken grond tbv Natuurnetwerk Nederland

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	0	0	102.500	155.000	16.003.250

Proceskosten grondverwerving en functieverandering

De begroting wordt jaarlijks bijgesteld op basis van de concept prestatieovereenkomst 2020 tussen Prolander en de provincie. In deze overeenkomst worden de baten en lasten geraamd voor de proceskosten grondverwerving en functiewijziging. We stellen voor de bijstelling van de lopende meerjarenbegroting (zie ook baten) te dekken uit de aanwezige doelreserve Natuurbeleid.

Doelstelling

7.2.08 Het versterken en behouden van Natuur en Landschap

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	1.684	1.718	-1.747	-7.171

Bijstellen indexering subsidies

Doelstelling

7.2.09 Uitvoering Wet natuurbescherming

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	190	194	-197	-809

Bijstellen indexering subsidies

Doelstelling

7.2.12 Beheer Natuur en Landschap

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	100.508	0	0	0

Subsidie schaapskudden.

Dit betreft een eenmalige extra bijdrage van € 75.000,-- voor alle schaapskudden samen alsmede het gelijk trekken van de subsidie aan alle schaapskudden. We stellen voor deze kosten te dekken uit de reserve natuurbeleid.

Beleidsopgave

7.3 Dynamisch Drenthe

Doelstelling

7.3.03 Kwaliteit van wonen en leefgebieden op peil houden

	2019	2020	2021	2022	2023
Subsidie	0	888	905	-922	-3.789

Bijstellen indexering subsidies

Baten wijziging

Beleidsopgave

7.2 Natuurlijk Platteland; Biodiversiteit versterken met economisch perspectief

Doelstelling

7.2.01 Afwikkelen projecten investeringsbudget Landelijk gebied (ILG)

	2019	2020	2021	2022	2023
Ontv. bijdragen	0	-487.181	-1.145.003	-219.645	0

Voormalig Investeringsimpuls Landelijk Gebied (ILG)

De begroting wordt jaarlijks bijgesteld op basis van de concept prestatieovereenkomst 2020 tussen Prolander en de provincie. In deze overeenkomst worden de baten en lasten geraamd voor afwikkeling van de oude projecten uit de ILG. We stellen voor deze bijstelling van de lopende meerjarenbegroting (zie ook lasten) te dekken uit de aanwezige doelreserve ILG.

Doelstelling

7.2.04 Realisatie Natuurnetwerk Nederland

	2019	2020	2021	2022	2023
Ontv. bijdragen	0	-2.291.716	-4.722.017	-6.702.094	-1.665.226

Bijdrage derden inrichting nieuwe natuur

De begroting wordt jaarlijks bijgesteld op basis van de concept prestatieovereenkomst 2020 tussen Prolander en de provincie. In deze overeenkomst worden de baten en lasten geraamd voor de inrichting van de nieuwe natuur. We stellen voor deze bijstelling van de lopende meerjarenbegroting (zie ook lasten) te dekken uit de daarvoor aanwezige doelreserve Natuurbeleid.

Doelstelling

7.2.07 Realisatie obstakelvrij maken grond tbv Natuurnetwerk Nederland

	2019	2020	2021	2022	2023
Ontv. bijdragen	0	-250.000	-150.000	0	-1.227.500

Tijdelijk grondbeheer pachtinkomsten

De begroting wordt jaarlijks bijgesteld op basis van de concept PPO 2020 van Prolander met betrekking tot de raming van de baten voor tijdelijke beheer grondbezit (pacht). We stellen voor deze bijstelling van de lopende meerjarenbegroting te dekken uit de reserve natuurbeleid.

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten na wijziging	106.040.896	87.642.957	90.354.560	81.037.086	71.948.718
Baten na wijziging	-45.315.187	-17.531.222	-16.293.999	-12.589.307	-5.142.512
Saldo na wijziging	60.725.709	70.111.735	74.060.561	68.447.779	66.806.206

8: Middelen

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten voor wijziging	148.719.293	92.549.225	87.786.799	86.496.227	86.263.284
Baten voor wijziging	-348.787.050	-282.590.424	-257.430.873	-246.251.434	-239.948.596
Saldo voor wijziging	-200.067.757	-190.041.199	-169.644.074	-159.755.207	-153.685.312

Lasten wijziging

Beleidsopgave

8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting

Doelstelling

8.1.04 Rente

	2019	2020	2021	2022	2023
Adm. boekingen	-555.000	0	0	0	0

Bijstellen hoogte voorziening i.v.m. waardedaling aandelen NOM

In verband met de waardedaling van het aandelenkapitaal van de NOM hebben wij eind 2018 een voorziening gevormd ter hoogte van € 1.353.000,-- ten laste van de Risicoreserve. Uit de jaarstukken 2018 van de NOM is echter gebleken dat de werkelijke waardedaling van de aandelen uitkomt op een bedrag van € 798.000,--. Omdat de definitieve jaarstukken van de NOM pas in een laat stadium van ons jaarrekeningtraject beschikbaar zijn gekomen, hebben wij de hoogte van de voorziening niet meer kunnen bijstellen. Om die reden stellen we voor het verschil van € 555.000,-- terug te storten in de Risicoreserve. Dit betekent dat de post Overige verrekeningen (getroffen voorziening) geraamd wordt op een bedrag van -/€ 555.000,--. Daarnaast ramen we een bedrag van € 555.000,-- als bijdrage aan deze reserve.

Doelstelling

8.1.06 Vrije bestedingsruimte

	2019	2020	2021	2022	2023
Onvoorzien/stelpost	-471.934	-473.354	-535.531	-2.778.304	-2.636.825

Voor een specificatie verwijzen wij naar de tabel aan het einde van deze begrotingswijziging.

Beleidsopgave

8.2 Een opgavegestuurde, kwalitatief hoogstaande en dienstbare organisatie

Doelstelling

8.2.01 Betrouwbaar en aantrekkelijk werkgeverschap

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	93	194	194	194	194

Indexering materiele kosten.

Doelstelling

8.2.04 Directe personele inzet

	2019	2020	2021	2022	2023
Lonen	80.200	137.500	137.500	137.500	80.200

Extra Gedeputeerde

De college-onderhandelingen hebben geresulteerd in 1 extra gedeputeerde voor 4 jaar en dus extra loonkosten van ca. € 137.500,-- per jaar (voor 2019 € 80.200,--). We stellen voor de extra loonkosten te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

Doelstelling

8.2.05 Het zoveel mogelijk inzetten van duurzame facilitaire producten en diensten tegen acceptabele kosten

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	1.833	3.798	3.798	3.798	3.798

Indexering materiele kosten.

	2019	2020	2021	2022	2023
Kapitaallasten	0	-9.075	-9.075	-9.075	-9.075

Actualisatie kapitaallasten investeringen

Doelstelling

8.2.06 Een financieel gezonde organisatie, die voldoet aan alle wettelijke eisen en gangbare opvattingen ten aanzien van financieel instrumentarium

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	-5.588.809	-6.162.856	-8.753.296	-8.212.490	-451.606

Budget herstel indexatie inkoopbudgetten

In de begroting is een stelpost opgenomen voor herstel indexering inkoopbudgetten. Voor 2019 is die stelpost geraamd op € 934.726,-- en voor 2020 op € 570.929,--. De stelpost is gebruikt voor het indexeren van concrete budgetten voor materiële kosten in 2019 en 2020 voor € 249.653,-- respectievelijk € 464.332,-- (zie diverse posten indexering materiële kosten). We hebben daarmee de structurele, niet beïnvloedbare budgetten van minimaal € 50.000,-- die de laatste jaren tekorten hebben gehad geïndexeerd. De index bedroeg 1,4% op basis van de prijsindex overheidsconsumptie (IMOC). We stellen voor het restant op de stelpost indexatie inkoopbudgetten voor 2019 en 2020 van € 685.073,-- respectievelijk € 116.597,-- toe te voegen aan de vrije bestedingsruimte. De stelpost is hiermee voor beide jaren volledig afgeboekt.

Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw

In statenstuk 2019-881 is de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw gepresenteerd. De programma-uitgaven worden geraamd op € 3.333.332,-- (zie 7.1.01). De bijdrage uit (vermindering van) de stelpost IBP bedraagt € 1.830.000,-- ofwel € 458.333,-- per jaar.

Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

De provinciale bijdrage aan de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe wordt gedeeltelijk gerealiseerd door verlaging van de stelpost IBP met € 1.775.000,-- per jaar (2019-2022) cf. besluit Statenstuk 2019-880 (zie ook 1.5.06 lasten).

Interbestuurlijk programma

Zoals in de voorjaarsnota is aangegeven leiden de begrotingsontwikkelingen tot een negatieve vrije bestedingsruimte. Wij tellen voor om, ter voorkoming van een tekort op de vrije bestedingsruimte, dit tekort te dekken uit de stelpost IBP.

Doelstelling

8.2.08 Het gebruik van duurzame gebouwen en terreinen en daarbij benodigde voorzieningen tegen acceptabele kosten

	2019	2020	2021	2022	2023
Belastingen	1.400	2.901	2.901	2.901	2.901

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	4.067	8.425	8.425	8.425	8.425

Indexering materiële kosten.

	2019	2020	2021	2022	2023
Kapitaallasten	0	-41.575	-4.093	0	0

Actualisatie kapitaallasten investeringen

	2019	2020	2021	2022	2023
Toev. voorziening	25.509	0	0	0	0

Meerjaren onderhoudsplan (MJOP) Provinciehuis

In verband met de aanschaf van 4 extra laadpalen dient een dotatie aan de voorziening groot onderhoud provinciehuis van € 25.509,-- plaats te vinden (Zie ook jaarrekening 2018).

Doelstelling

8.2.10 Informatiemanagement: Een gedegen en veilige inrichting van de informatiehuishouding: digitale gegevens, applicaties, services en technische infrastructuur voor opslag en raadplegen van gegevens

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	20.455	42.370	42.370	42.370	42.370

Indexatie materiele kosten

	2019	2020	2021	2022	2023
Kapitaallasten	0	-677.768	-100.441	238	-13.338

Actualisatie kapitaallasten investeringen

Doelstelling

8.2.11 Inzet ondersteunend personeel

	2019	2020	2021	2022	2023
Inkoop	37.327	75.535	75.535	75.535	50.535

Indexering materiele kosten

Extra Gedeputeerde

De college-onderhandelingen hebben geresulteerd in 1 extra gedeputeerde voor 4 jaar. Dit leidt tot extra inhuur chauffeursdiensten ad € 50.000,-- (2019: € 25.000,--). We stellen voor deze lasten te dekken uit de beschikbare vrije bestedingsruimte.

	2019	2020	2021	2022	2023
Lonen	133.492	370.732	345.132	437.132	290.132

Lonen generatiepact

Op basis van de huidige en nog verwachte deelname aan het generatiepact zijn de loonkosten ervan herrekend. We gaan uit van een deelname van ca. 54% en komen uit op verwachte loonkosten van ca. € 658.000,-- in 2020, afnemend naar € 189.000,-- in 2025. De loonkosten van het generatiepact worden gedekt door de reserve Generatiepact. Als (gedeeltelijke) dekking voor het generatiepact is een formatie en loonreductie afgesproken voor die plekken die worden herbezet. De taakstellende reductie van de loonkosten is berekend op € 250.268,-- (voor € 83.868,-- onderdeel van deze begrotingswijziging) en vormt een voeding voor de reserve generatiepact.

Extra Gedeputeerde

De college-onderhandelingen hebben geresulteerd in 1 extra gedeputeerde voor 4 jaar. Dit leidt tot extra ambtelijke ondersteuning van 2,4 fte ofwel ca. 200.000,-- (2019 100.000,--). Het gaat om een extra bestuursadviseur, bestuurssecretaresse en Poho ondersteuner. We stellen voor deze lasten te dekken uit de beschikbare vrije bestedingsruimte.

Beleidsopgave

8.3 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen

Doelstelling

8.3.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen

	2019	2020	2021	2022	2023
Bijdr. aan reserves	7.180.621	60.420.323	3.983.298	3.948.275	9.617.571

Beleidsopgave

8.1 Een duurzaam sluitende provinciale begroting

Doelstelling

8.1.03 Opbrengst opcenten op hoofdsom motorrijtuigenbelasting

	2019	2020	2021	2022	2023
Opcenten MRB	-1.187.000	-344.000	397.000	1.197.000	1.797.000

Opcenten MRB

In de VJN 2019 is aangegeven dat we in deze collegeperiode het tarief willen handhaven op 92. Omdat we in de meerjarenraming waren uitgegaan van een geïndexeerd tarief, is in de VJN 2019 aangegeven dat we de raming van de opbrengst met ingang van 2020 met € 500.000,-- oplopend tot € 2.000.000,-- verlagen. Inmiddels is duidelijk dat het autobestand in Drenthe in het eerste halfjaar 2019 fors is gegroeid. Zo fors dat we in de jaren 2019 en 2020 een hogere opbrengst verwachten en in de jaren daarna een minder forse verlaging. We ramen de opbrengst nu op een constant niveau van 59,1 miljoen. We houden in de verwachte opbrengsten geen rekening met een volumegroei als gevolg van een groter autobestand. Die handelwijze is ingegeven door het standpunt van het Rijk dat groei van het aantal (onbelaste) elektrische auto's door de provincies kan worden gecompenseerd door volumegroei. In de 2e Bestuursrapportages van de komende jaren stellen we de jaarlijkse opbrengst vervolgens bij op basis van de meest recente autobestanden van de Belastingdienst.

Doelstelling

8.1.05 Uitkering Provinciefonds

	2019	2020	2021	2022	2023
Ontv.subsidies	-5.557.860	-5.808.463	5.491.621	6.623.616	1.444.126

Meicirculaire 2019 Jong Leren Eten

Tien provincies ontvangen een rijksbijdrage voor hun programma Jong Leren Eten. De betreffende provincies ondernemen hiervoor netwerkactiviteiten, gericht op voedseleducatie. Daaronder kunnen onder meer vallen: schooltuinen/cq. groene schoolpleinen, boerderijeducatie, kooklessen op scholen en bewust consumeren. Ook activiteiten gericht op kennisuitwisseling tussen betrokken partijen kunnen worden ondersteund. Drenthe ontvangt € 50.000,--. Het uitgavenbudget bij 7.1.01 is hiervoor verhoogd.

Algemene uitkering provinciefonds (meicirculaire)

In de voorjaarsnota hebben we de effecten van de meicirculaire vermeld. Geschoond voor de effecten van het BTW compensatiefonds bedragen deze € 4.115.810,- (negatief) in 2019 en 4.579.499,-- (negatief) in 2020. De definitieve afrekening 2018 was volgens de meicirculaire incidenteel € 236.332,-- positief. Wij hebben u daarover in de voorjaarsnota geïnformeerd. We stellen voor deze nadelen te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

Regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe

Dit betreft de Rijks Decentralisatie-uitkering voor de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe van € 9.387.338,-- (2019) en € 10.387.962,-- (2020 (zie ook 1.5.06 lasten)).

Beleidsopgave

8.2 Een opgevegestuurde, kwalitatief hoogstaande en dienstbare organisatie

Doelstelling

8.2.11 Inzet ondersteunend personeel

	2019	2020	2021	2022	2023
Adm. boekingen	424.000	-321.936	-447.281	-787.130	-1.624.000

Activering Loonkosten op investeringen

Alle loonkosten zijn gesplitst in directe lonenkosten (gespecificeerd per taakveld van het BBV) en de loonkosten voor de overhead functies. De personele inzet voor investeringsprojecten wordt daarnaast toegerekend aan investeringsprojecten. Dit leidt tot een bate (correctie loonkosten) in de exploitatie. Oorspronkelijk gingen wij uit van een dalende inzet op investeringsprojecten van 30,6 FTE in 2019 tot 15,5 FTE in 2022. Wij hebben een inventarisatie gehouden van de personele inzet op investeringen. Hieruit hebben we geconcludeerd dat de inzet voor 2019 op 25,3 FTE wordt geraamd. Omdat een dalende inzet niet reëel lijkt hebben we verondersteld dat deze inzet van 25,3 FTE de komende jaren wordt gecontinueerd. Onder deze veronderstellingen leidt dit voor 2019 tot een nadeel van € 424.000,-- waarna het in 2020 omslaat in een voordeel van € 321.936,-- oplopend naar een voordeel van € 1.624.000,-- in 2023 en verder. We stellen voor deze resultaten te dekken uit de vrije bestedingsruimte.

Beleidsopgave

8.3 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen

Doelstelling

8.3.01 Inzicht in de ontwikkeling van reserves en voorzieningen

	2019	2020	2021	2022	2023
Bijdr. van reserves	-4.903.200	-56.831.383	-11.222.753	-14.037.235	-17.112.750

Storting	2019	2020	2021	2022	2023
Bijdrage aan de reserve voor algemene doeleinden					
Doelstelling: 7.1.01 Regiodeal natuurinclusieve landbouw	0	0	0	111.949	486.103
Bijdrage aan reserve Investerings Verkeer en Vervoer					
Doelstelling: 3.1.01 Actualisatie kapitaallasten	0	802.987	3.094.360	1.190.953	667.570
Bijdrage aan reserve provinciaal aandeel ILG					
Doelstelling: 7.2.01 ILG	0	0	757.570	470.925	0
Bijdrage aan reserve natuurbeleid					
Doelstelling: 7.1.01 Landbouwstructuurverbetering	0	0	0	0	250.000
Doelstelling: 7.2.04 Inrichting nieuwe natuur	0	1.618.456	0	0	8.130.030
Doelstelling: 7.2.06 PAS	0	2.945.875	0	2.090.580	0
Doelstelling: 7.2.07 Grondverwerving ca.	0	250.000	47.500	0	0
Bijdrage aan reserve uitvoering generatiepact					
Doelstelling: 8.2.11 Generatiepact	7.108	83.868	83.868	83.868	83.868
Bijdrage aan Reserve regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe					
Doelstelling: 1.5.06 Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe	6.618.513	4.719.137	0	0	0
Bijdrage aan Reserve investeringsagenda 2019-2023					
Doelstelling: 8.3.01 Investeringsagenda 2019-2023	0	50.000.000	0	0	0
Bijdrage aan Risicoreserve					
Doelstelling: 8.3.01. Bijstellen voorziening waardedaling aandelen NOM	555.000	0	0	0	0
Totaal Storting	7.180.621	60.420.323	3.983.298	3.948.275	9.617.571

Onttrekking	2019	2020	2021	2022	2023
Bijdrage van reserve voor algemene doeleinden					
Doelstelling: 7.1.01 Regiodeal Natuurinclusieve landbouw	-375.000	-350.000	-350.000	0	0
Bijdrage van reserve provinciaal aandeel ILG					
Doelstelling: 7.2.01 ILG	0	-2.800.534	0	0	-63.000
Bijdrage van Financieringsreserve					
Doelstelling: 8.3.01 Investeringsagenda 2019-2023	0	-50.000.000	0	0	0
Bijdrage van reserve natuurbeleid					
Doelstelling: 7.1.01 Landbouwstructuurverbetering	0	-118.241	-133.500	-138.500	0
Doelstelling: 7.2.01 Nieuw Drostendiep	0	-3.107.500	0	0	0
Doelstelling: 7.2.01 Schaapskudden	0	-100.508	0	0	0
Doelstelling: 7.2.04 Inrichting nieuwe natuur	0	0	-3.046.614	-7.753.910	0
Doelstelling: 7.2.06 PAS	0	0	-1.794.814	0	-2.000.000
Doelstelling: 7.2.07 Grondverwerving ca.	0	0	0	-155.000	-14.775.750
Bijdrage van Reserve investeringsagenda					
Doelstelling: 1.5.06 Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe.	-2.900.000	0	0	0	0
Bijdrage van Egalisatiereserve voormalige bdu verkeer en vervoer					
Doelstelling: 3.3.01 investeringsprogramma mobiliteit	0	-100.000	0	0	0
Doelstelling: 3.3.02 Extra treincapaciteit	-1.587.600	0	0	0	0
Bijdrage van reserve uitvoering generatiepact					
Doelstelling: 8.2.11 Generatiepact	-40.600	-254.600	-229.000	-321.000	-274.000
Bijdrage van Reserve regiodeal Zuid- en Oost-Drenthe					
Doelstelling: 1.5.06 Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe	0	0	-5.668.825	-5.668.825	0
Totaal Onttrekking	-4.903.200	-56.831.383	-11.222.753	-14.037.235	-17.112.750

	2019	2020	2021	2022	2023
Lasten na wijziging	149.588.547	146.246.375	82.983.516	80.152.726	93.248.566
Baten na wijziging	-360.011.110	-345.896.206	-263.212.286	-253.255.183	-255.444.220
Saldo na wijziging	-210.422.563	-199.649.831	-180.228.770	-173.102.457	-162.195.654

Tabel vrije bestedingsruimte

Mutatie	2019	2020	2021	2022	2023
Vrije bestedingsruimte					
Doelstelling: 1.2.01 Bijdrage Noordelijke Rekenkamer	-18.627	-11.960	-11.960	-11.960	-11.960
Doelstelling: 1.2.01 Controlekosten	-24.659	-24.659	-24.659	-24.659	-24.659
Doelstelling: 1.2.01 Fractiewerkzaamheden	0	-64.015	-64.015	-64.015	-64.015
Doelstelling: 1.3.02 & 8.2.01 Extra Gedeputeerde	-242.700	-462.500	-462.500	-462.500	-242.700
Doelstelling: 3.3.02 Indexering OV	-19.958	-24.112	-61.521	-165.148	-277.050
Doelstelling: 3.6.05 Overdracht peilbeheer	-129.826	-129.826	-129.826	-129.826	-129.826
Doelstelling: 4.1.02 Implementatie omgevingswet	0	-51.793	-51.793	0	0
Doelstelling: 5.2.04 Bijstellen bijdrage RUD	0	-75.000	0	0	0
Doelstelling: 7.2.12 Bijdrage Prolander	0	0	-402.557	-402.557	-311.012
Doelstelling: 7.2.12 Bijdrage Prolander	0	0	0	-18.051	-18.051
Doelstelling: 8.1.03 Opcenten MRB	1.187.000	344.000	-397.000	-1.197.000	-1.797.000
Doelstelling: 8.1.05 Uitkering Provinciefonds	-3.879.478	-4.579.499	-5.491.621	-6.623.616	-1.444.126
Doelstelling: 8.2.06 Stelpost IBP	2.420.750	3.358.594	6.068.357	5.527.551	0
Doelstelling: 8.2.08 Extra laadpalen	-25.509	0	0	0	0
Doelstelling: 8.2.11 Activering Lonen	-424.000	321.936	447.281	787.130	1.624.000
Doelstelling: Div. Actualisatie kapitaallasten	0	822.239	60.970	-4.258	9.318
Doelstelling: Div. Indexering boekjaarsubsidies	0	-13.356	-14.687	10.605	50.256
Doelstelling: Div. Indexering materiele kosten	0	116.597	0	0	0
Doelstelling: Div. Indexering materiële kosten	685.073	0	0	0	0
Totaal Mutatie	-471.934	-473.354	-535.531	-2.778.304	-2.636.825